

ISSN 2217-5407

SUBOTIČKA DANICA

**Kalendar
za 2024. godinu**

SD

Subotica, 2023.

SUBOTIČKA DANICA
kalendar za 2024. godinu
godište CIII.

Uredničko vijeće:
**Stjepan Beretić, Katarina Čeliković, Terezija Sekereš,
Vesna Huska i Marko Tucakov**

Objavljuje:
**Katoličko društvo
„Ivan Antunović“, Subotica**

Glavni i odgovorni urednik:
Josip Štefković
Georgi Dimitrova 1, 25000 Sombor

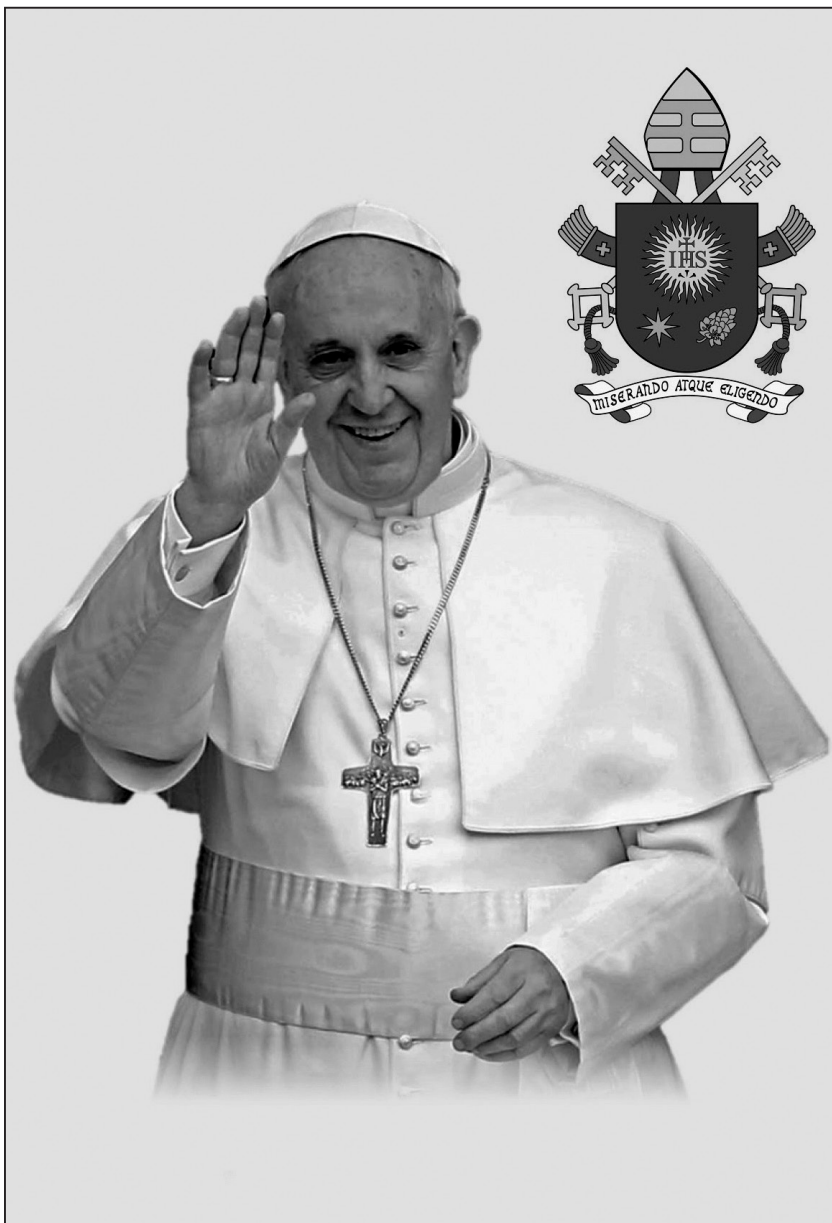
Lektura:
Katarina Čeliković

Korektura:
**Mirko Kopunović
Katarina Čeliković**

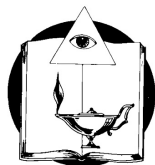
Tehnički urednik:
mr. sc. Ervin Čeliković

Tisak:
Štamparija „Printex“
Segedinski put 86, 24000 Subotica

Subotica, 2023.

*Papa Franjo,
poglavar Katoličke Crkve*

Siječanj – Januar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 NOVA GODINA, MARIJA BOGORODICA
 U 2 Bazilije, Grgur Nazijanski
 S 3 Ime Isusovo Genoveva, Anastazija
 Č 4 Dafroza, Angela F., Borislava
 P 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
S 6 BOGOJAVLJENJE (Tri kralja)
N 7 KRŠTENJE GOSPODINOVO, Rajmund P., Rajko
 P 8 Gospa od brze pomoći, Severin, Teofil
 U 9 Julijan, Miodrag, Živko, Alix, Jadran
 S 10 Agaton, Dobroslav, Grgur X.
 Č 11 Honorat, Neven, Higin
 P 12 Ernest, Tatjana Rimska
 S 13 Hilarije, Veronika, Radovan
N 14 2. N.K.G., Feliks, Srećko, Veco
 P 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija
 U 16 Honorat, Marcel, Oton, Mislav
 S 17 Antun op., Leona, Vojmil, Lavoslav
 Č 18 Margareta Ug., Priska, Premila
 P 19 Mario Kanut, Ljiljana, Marta
 S 20 Fabijan, Sebastijan
N 21 3. N.K.G., Agneza, Janja, Neža, Ines
 P 22 Vinko đakon, Anastazija, Irena R.
 U 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko
 S 24 Franjo Saleški, Bogoslav
 Č 25 OBRAĆENJE SV. PAVLA AP., Ananija
 P 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir
 S 27 Anđela Merici, Pribislav, Živko
N 28 4. N.K.G., Toma Akvinski, Tomislav
 P 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
 U 30 Martina, Gordana, Darinka, Jacinta
 S 31 Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

Sunce u siječnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	07	37	16	21
11.	07	35	16	32
21.	07	29	16	45
31.	07	19	16	59

JANUAR 2024. / DECEMBAR 2023. – Pravoslavni

P 1 19 Sveti mučenik Bonifatije
 U 2 20 Sv. Ignjatije Bagonosac (Pret. Roždestva)
 S 3 21 Sv. m. Julijana i sv. Petar Kijevski
 Č 4 22 Sv. velikomučenica Anastasija
 P 5 23 Sv. 10 m. Kritskih (Tucindan)
 S 6 24 Sv. ppm. Evgenija - Badnji dan
N 7 25 31. po D. - Roždestvo Hristovo - BOŽIĆ
P 8 26 Sabor Presv. Bogorodice
 U 9 27 Sv. prvomučenik i arhidakon Stefan
S 10 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih
 Č 11 29 Sv. 14.000 mladenaca Vitlejemskih
 P 12 30 Sv. m. Anisija, pp. Teodora Kesariska.
 S 13 31 Pp. Melanija (Odanije Roždestva)
N 14 1 JAN: 32. po D. - Obrez. G. Isusa. Hr., Nova g.
 P 15 2 Sv. Silvestar (Prepr. Bogojavljenja)
 U 16 3 Sv. pr. Malahija, sv. m. Gordije
 S 17 4 Sabor 70 sv.ap., sv. Jevstatije
 Č 18 5 Sv.m. Teopempt i Teona - Krstovdan
P 19 6 Bogojavljenje
S 20 7 Sabor sv. Jovana Krst. - Jovanjdan
N 21 8 33. po D. - Svm. Julijan i Vasilisa
 P 22 9 Sv. m. Polievt, sv. Filip Moskovski
 U 23 10 Sv. Grigorije Niski, pp. Dometijan M.
 S 24 11 Pp. Teodosije V., pp. Mihailo
 Č 25 12 Sv. mučenica Tatijana
 P 26 13 Sv.m. Ernil (Odanije Bogojavljenja)
S 27 14 Sv. Sava, Prvi Arhiepiskop Srpski
N 28 15 34. po D. - Pp. Pavle, pp. Gavrilu L.
 P 29 16 Časne verige ap. Petra
 U 30 17 Pp. Antonije Veliki
 S 31 18 Sv. Atanasije Veliki

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	04.	04	30
Mlađak:	11.	12	57
Prva četvrt:	18.	04	52
Uštap (pun mjesec):	25.	18	54

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: 1. siječnja zaručena zora donša nezgodno vrijeme. Kako je na 2. takav je rujan. Ako je obraćenje Pavlovo vedro, dobra se godina iščekiva.
U siječnju vode – vino nam ode!

Subotička Danica

eljača – Februar

KATOLIČKI

Č 1 Sever, Brigita, Miroslav
P 2 Prikazanje Gospodinovo, Marin
S 3 Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar, Dubravko ☾
N 4 5. N.K.G., Veronika Jeruz., Andrija Corsini
P 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran
U 6 Pavao Miki i dr., Doroteja, Dorica
S 7 Pio IX., Držislav, Rastimir, Rikard
Č 8 Jeronim Emilijani, Jozefina B., Jerko
P 9 Skolastika, Apolonija, Sunčana ●
S 10 Alojzije Stepinac
N 11 6. N.K.G., Gospa Lurdska, Mirjana
P 12 Eulalija, Zvonka, Zvonimir, Damjan
U 13 Katarina Ricci, Božidarka, Kastor
S 14 Čista srijeda - *Peplnica*, Valentin, Zdravko
Č 15 Klaudije Col., Georgija, Agapa, Onezim
P 16 Julijana, Miljenko, Đula ☽
S 17 7 utemelj. Reda slugu BDM, Donat
N 18 1. KORIZ. (Čista), Bernardica, Šimun, Gizela
P 19 Bonifacije, Konrad, Blago, Ratko
U 20 Leon, Lav, Lea
S 21 Petar Damiani, Eleonora, Damir (*kvatre*)
Č 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko, Izabela
P 23 Polikarp, Grozdan, Romana (*kvatre*)
S 24 Matija ap., Montan, Goran (*kvatre*) ○
N 25 2. KORIZ. (Pačista), Viktorin, Valpurga, Hrvoje
P 26 Aleksandar, Sandra, Branimir
U 27 Gabriel od Ž. Gospe, Grgur iz Nareka
S 28 Roman, Teofil, Radovan, Bogoljub
Č 29 Osvald, Hilarije (Prijestupni dan)

Sunce u veljači:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	07	18	17	00
10.	07	06	17	14
20.	06	51	17	28
29.	06	36	17	41

PRAVOSLAVNI

FEBRUAR / JANUAR – Pravoslavni

Č 1 19 Pp. Makarije Egip., Sv. Marko Ef.
P 2 20 Pp. Jevtimije Veliki
S 3 21 Pp. Maksim Isp., sv. m. Neofit
N 4 22 35. po D. - Sv. ap. Timotej, ppm. Anastasije
P 5 23 Sv. svm. Kliment Ankirski
U 6 24 Pp. Ksenija Rimljanka
S 7 25 Sv. Grigorije Bogoslov
Č 8 26 Pp. Ksenofont i Marija
P 9 27 Prenos mošt. sv. Jovana Zlatousta
S 10 28 Pp. Jefrem Sirin
N 11 29 36. po D. - Prenos mošt. sv. Ignatija Bogosca
P 12 30 Sveta Tri Jerarha
U 13 31 Sv. besrebnici Kir i Jovan (Pret. Sretenja)
S 14 1 FEB: Sv. m. Trifun
Č 15 2 Sretenije Gospodnje
P 16 3 Sv. Simeon i Ana, sv. Jakov arhiep.
S 17 4 Pp. Isidor Pelusiot
N 18 5 37. po D. - Sveta mučenica Agatija
P 19 6 Sv. Fotije Carigr. i Vukol S. (Odan. Sretenja)
U 20 7 Sv. Partenije Lampsakijski
S 21 8 Sv. Teodor Stratilat, sv. Sava II
Č 22 9 Sv. mučenik Nikifor
P 23 10 Sv. svm. Haralampije
S 24 11 Sv. svm. Vasilije, sv. m. Đorđe Kratovac
N 25 12 Nedelja po Mitaru i Fariseju - Sv. Meletije A.
P 26 13 Prep. Simeon Mirotočivi
U 27 14 Pp. Avksentije, sv. Kiril Slovenski
S 28 15 Sv. ap. Onisim i pp. Jevsevije
Č 29 16 Svm. Pamfil i Porfirije

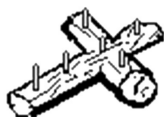
Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	03.	00	18
Mlađak:	9.	23	59
Prva četvrt:	16.	16	00
Uštap (pun mjesec):	24.	13	30

[illegible]

Vrijeme: Kad je Marindan vedar, dugačka će biti zima; ako pada i duše, proljeće se približava. Ako je na 22. – na Katedru sv. Petra hladno, trajat će zima dugo.

Subotička Danica

Ožujak – Mart

KATOLIČKI

P 1 Albin, Hadrijan, Jadranka
 S 2 Janja Pr., Lucije, Iskra, Čedomil
N 3 3. KORIZ. (Bezimeni), Marin, Kunigunda ☾
 P 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
 U 5 Euzebij, Teofil, Vedran, Lucije
 S 6 Marcijan, Viktor, Zvezdana
 Č 7 Perpetua i Felicita, Tereza
 P 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
 S 9 Franciska Rimska, Franjka, Franika
N 10 4. KORIZ. (Sredoposna), Enil, Makarije, Krunoslav ●
 P 11 Eutimije, Kondid, Firmin, Tvrtko
 U 12 Maksimilijan, Teofan, Bernard, Budislav
 S 13 Kristina, Rozalija, Modesta, Ratka
 Č 14 Matilda, Miljana, Borislava
 P 15 Klement, Veljko, Vjekoslava
 S 16 Agapit, Smiljan, Hrvoje
N 17 5. KORIZ. (Gluha), Patrik, Domagoj, Patricija ☽
 P 18 Ćiril Jeruzalemski Cvjetan, Ćiro
 U 19 JOSIP ZARUČNIK BDM, Josi, Josipa
 S 20 Niceta, Dionizije, Vladislav, Klaudija
 Č 21 Serapion, Vesna, Kristijan
 P 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea
 S 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen
N 24 CVJETNICA - Nedjelja muke Gospodnje ○
 P 25 Dižma, Kvirin, Prokopije
 U 26 Emanuel, Sabina, Montan i Maksima
 S 27 Lidija, Rupert, Lada
 Č 28 Veliki četvrtak, Priska, Sonja, Nada
 P 29 Veliki petak, Bertold, Jona, Eustazije
 S 30 Velika subota, Kvirin, Viktor, Vlatko
N 31 USKRS (VAZAM), Benjamin, Amos, Ljubomir

Sunce u ožujku:

(prema ljetnom računanju od 27. III.)

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	34	17	43
11.	06	15	17	56
21.	05	56	18	10
31.	06	37	19	23

PRAVOSLAVNI

MART / FEBRUAR – Pravoslavni

P 1 17 Sv. vm. Teodor Tiron
 S 2 18 Sv. Lav Rimski, sv. Flavije Carigrad.
N 3 19 N. o bludnom sinu - Sv. ap. Arhip. Filimon i Apfija
 P 4 20 Sv. Lav Katanski
 U 5 21 Pp. Timotej, sv. Evstatije
 S 6 22 Sv. mučenici u Evgeniji
 Č 7 23 Sv. svm. Polikarp Smirski
 P 8 24 I i II obret. glave sv. Jovana Krstitelja
 S 9 25 Sv. Tarasije Carigradski (Zadušnice)
N 10 26 Ned. mesopusna - Sv. Porfirije (Mesne pokl.)
 P 11 27 Pp. Prokopije Dekapolit
 U 12 28 Pp. Vasilije Ispovednik
 S 13 29 Pp. Jovan Kasijan
 Č 14 1 MAR: Sv. ppm. Evdokija
 P 15 2 Sv. svm. Teodot Kirinejski
 S 16 3 Sv.m. Evtropije, Kalinik, Vasilisk
N 17 4 N. siropusna - Pp. Gerasim Jord. (Bele pokl.)
 P 18 5 Sv.m. Konon, pp. Marko Podvižnik
 O 19 6 Sv. 42 mučenika iz Amoreje
 S 20 7 Sv. 7 svm. Hersonskih
 Č 21 8 Sv. Teofilakt Ispovednik
 P 22 9 Sv. 40 m. sevastijskih - Mladenci
 S 23 10 Sv. mučenik Kordat Kor. (Teodorova subota)
N 24 11 Ned. 1. posta - Ćista - Sv. Sofronije Jer.
 P 25 12 Sv. Grigorije Dvojeslov
 U 26 13 Prenos mošt. sv. Nikifora Carigradski
 S 27 14 Pp. Benedikt Nursijski
 Č 28 15 Sv. mučenik Agapije
 P 29 16 Sv. Aristovul, svm. Savin
 S 30 17 Pp. Aleksije - Ćovek Božji
N 31 18 Ned. 2. posta - PaĆista - Sv. Kiril Jer.

MjeseĆeve mijene u ožujku:

(prema ljetnom računanju od 28. III.)

	Dan:		
	h	m	
Posljednja Ćetvrt:	03.	16	23
MlaĀak:	10.	10	00
Prva Ćetvrt:	17.	05	10
Uštap (pun mjesec):	25.	08	00

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: Ako je na Josipovo vedar dan, plodna se godina obećaje. Kako je vrijeme 10., na 40 mučenika, tako ostaje 40 dana.

Subotička Danica

T ravanj – April

KATOLIČKI

P 1 Uskrsni ponedjeljak, Hugo, Teodora
U 2 Franjo Paulski, Dragoljub
S 3 Rikard, Cvijeta, Radojko, Ratko
Č 4 Izidor, Žiga, Strahimir
P 5 Vinko Fererski, Berislav, Mira
S 6 Vilim, Celzo, Rajko, Petar
N 7 2. USKRSNA (Bijela), Ivan de la Salle, Herman
P 8 NAVJEŠTENJE GOSPODINOVO, Dionizije Kor.
U 9 Marija Kleofina, Demetrije, Zdenko
S 10 Ezekijel, Apolonija, Sunčica
Č 11 Stanislav, Stana, Radmila
P 12 Julije, Viktor, Davorka, Đula
S 13 Martin I., Ida, Hermenegildo
N 14 3. USKRSNA, Maksim, Tiberije, Valerijan
P 15 Damjan, Anastazija, Bosiljka
U 16 Josip Benedikt Labre, Bernardica
S 17 Rudolf, Robert, Inocent, Šimun
Č 18 Hermogen, Eusebije, Atanzija, Roman
P 19 Konrad, Ema, Rastislav, Marta, Leon
S 20 Marcijan, Teotim, Bogoljub
N 21 4. USKRSNA (Dobri pastir), Anzelmo, Goran
P 22 Soter i Kajo, Teodor
U 23 Adalbert, Bela, Egidije, Helena
S 24 Juraj, Đuro, Đurdica, Fidel
Č 25 Marko ev., Ervin, Maroje
P 26 Kleto i Marcelin, Zorko
S 27 Ozana Kotorska, Jakov Zadrarin
N 28 5. USKRSNA, Petar Chanel, Euzebije
P 29 Katarina Sijenska, Kata
U 30 Pio V., Josip Benedikt Cottolengo

Sunce u travnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	35	19	24
10.	06	18	19	36
20.	06	01	19	49
30.	05	44	20	02

PRAVOSLAVNI

APRIL / MART – Pravoslavni

P 1 19 Sv. m. Hrizant, Darija i dr.
U 2 20 Pp. oci pobijeni u manast. sv. Save
S 3 21 Pp. Jakov Ispovednik
Č 4 22 Sv. svm. Vasilije Ankirski
P 5 23 Sv. ppm. Nikon i drugi
S 6 24 Pp. Zaharije (Prepr. Blagovljenja)
N 7 25 Ned. 3. posta - Krstopoklona - Blagovesti
P 8 26 Sabor sv. arh. Gavрила (Odan. Blagovesti)
U 9 27 Pp. Martona Solunska
S 10 28 Pp. Ilarion Ispovednik
Č 11 29 Pp. Marko Areutski
P 12 30 Pp. Jovan Lstvičnik
S 13 31 Pp. Ipatije Gangrijski
N 14 1 APR: N. 4 posta - Sredoposna, Pp. Marija E..
P 15 2 Pp. Tit Čudotvorac
U 16 3 Pp. Nikita Ispovednik
S 17 4 Pp. Josif Himnograf (Prvo bdenije)
Č 18 5 Sv. m. Agatopod, sv. Teodul
P 19 6 Sv. Evtihije Carigradski (Drugo bdenije)
S 20 7 Pp. Georgije Mitilinski
N 21 8 N. 5. posna - Gluma - Sv. ap. Irodion, Agav, Ruf
P 22 9 Sv. m. Evpsihije
U 23 10 Sv. m. Terentije, Pompeje i dr.
S 24 11 Sv. svm. Antipa Pergamski
Č 25 12 Pp. Vasilije Ispovednik
P 26 13 Sv. svm. Artemon Laodikijski
S 27 14 Sv. Martin Ispov. (Lazareva subota) (Vrhica)
N 28 15 Ned. 6. posta - ul. Isusa Hrista. u jer. Cveti
P 29 16 Sv. m. Agapija, Hionija i Irina
U 30 17 Pp. Simeon Persijski

Mjesečeve mijene u travnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	02.	05	14
Mlađak:	08.	20	20
Prva četvrt:	15.	21	13
Uštap (pun mjesec):	24.	01	48

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface. There is no handwriting or other markings on the paper.

Vrijeme: Ako žabe zapjevaju prije ožujka, štitit će u travnju. Đurđevska kiša donša blagoslov. Kišovit travanj, rodna godina.

Subotička Danica

Svibanj – Maj

KATOLIČKI

S 1 Josip Radnik, Sigismund, Žiga, Jeremija ☾
Č 2 Atanazije, Eugen, Boris
P 3 Filip i Jakov ap., Mladen
S 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta, Iskra
N 5 6. USKRSNA, Anđelko, Irena, Maksim, Silvana
P 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
U 7 Duje, Gizela, Boris, Ivan
S 8 BDM Posrednica milosti, Bratoljub ●
Č 9 Uzašašće (Spasovo), Pahomije, Herma
P 10 Ivan Merz, Gospa Trsatska, Antonin
S 11 Mamerto, Franjo Hieronym
N 12 7. USKRSNA, Leopold Mandić, Bodgan
P 13 BDM Fatimska, Servacije, Ema, Vjerko
U 14 Bonifacije, Viktor i Korona
S 15 Izidor, Sofija, Sonja, Jakov ›
Č 16 Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad
P 17 Paskal, Paško, Bruno, Sara, Akvilin
S 18 Ivan I., Venancije, Feliks, Srećko
N 19 DUHOVI, Celestin, Teofil, Rajko, Ivan
P 20 Marija Majka Crkve, Bernardin S.
U 21 Kristofor Magallanes, Timotej, Dubravka
S 22 Helena, Jagoda, Rita, Eugen (kvatre)
Č 23 Deziderije, Željko, Željka ○
P 24 BDM Pomoćnica, Suzana (kvatre)
S 25 Beda Časni, Grgur VII., Urban (kvatre)
N 26 PRESVETO TROJSTVO, Filip Neri, Zdenko
P 27 Augustin Canterburyjski, Bruno, Julije
U 28 German, Vilim, Velimir, Ana Marija P.
S 29 Pavao VI., Ervin, Euzebije, Polion
Č 30 TJELOVO (Brašančevo), Ivana Ar., Ferdinand ☾
P 31 Krunoslava, Vladimir

Sunce u svibnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	43	20	03
11.	05	29	20	16
21.	05	17	20	28
31.	05	10	20	38

PRAVOSLAVNI

MAJ / APRIL – Pravoslavni

S 1 18 Pp. Jovan
Č 2 19 Veliki četvrtak (Veliko bdenije)
P 3 20 Veliki petak, Pp. Teodor Trihina
S 4 21 Velika subota, Sv. svm. Januarije
N 5 22 N. svetla - Vaskrsenje g. Isusa Hrista, VASKRS
P 6 23 Vaskrsni ponedjeljak
U 7 24 Vaskrsni utorak
S 8 25 Sv. ap. i jevandelist Marko - Markovdan
Č 9 26 Sv. svm. Vasilije Amasijski
P 10 27 Spaljiv. mošt. Sv. Save na Vračaru
S 11 28 Sv. ap. Jason i Sosipatr
N 12 29 2. Vaskrsna - Tomina (Pobus. Ponedjeljak)
P 13 30 Sv. ap. Jakov Zevedejev
U 14 1 MAJ: Sveti pr. Jeremija
S 15 2 Sv. Atanasije Veliki, sv. Mihail
Č 16 3 Sv. m. Timotej i Mavra
P 17 4 Sv. m. Pelagija Tarsijska
S 18 5 Sv. velikomučenica Irina
N 19 6 3. Vaskrs. - Mironosica - pren. mošt. Sv. Save
P 20 7 Pojava časnog Krsta u Jerusallimu
U 21 8 Sv. ap. i jev. Jovan Bogoslov
S 22 9 Prenos moštiju Sv. Nikolaja
Č 23 10 Sv. ap. Simon Zilot, pp Isidora
P 24 11 Sv. Cirilo i Metodije
S 25 12 Sv. Epifanije, sv. German Carigrad.
N 26 13 4. Vaskrsna - Raslavljenog - Sv. m. Glikerija
P 27 14 Sv. mučenik Isidor
U 28 15 Pp. Pahomije Veliki
S 29 16 Pp. Teodor Osvećeni (Prepolovljenje)
Č 30 17 Sv. ap. Andronik i Junija
P 31 18 Sv. mučenik Teodor Ankirski

Mjesečeve mijene u svibnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	01.	13	27
Mlađak:	08.	05	21
Prva četvrt:	15.	13	48
Uštap (pun mjesec):	23.	15	53
Posljednja četvrt:	30.	19	12

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: Spasovska kiša donosi dobru godinu. Ako Pankrac, Servac, Bonivad i Urban prođu bez mrzla, Božja je blagodat. Duhovi kišni, ambari puni. Suh svibanj, prazne vreće.

Subotička Danica

Lipanj – Juni

KATOLIČKI

S 1 Justin, Mladen, Slobodan, Cvjetko
N 2 9. N.K.G., Marcellin i Petar, Blandina, Eugen
P 3 Karlo Lwanga i drugovi, Dragutin
U 4 Kvirin Sisački, Predrag, Optat
S 5 Bonifacije, Valerije, Darinka
Č 6 Norbert, Neda, Paulina
P 7 **PRESVETO SRCE ISUSOVO**, Robert
S 8 Srce Marijino, Medard, Vilim, Žarko
N 9 10. N.K.G., Pelagija, Efrem, Ranko
P 10 Margareta, Greta, Biserka, Bogumil
U 11 Barnaba ap., Borna, Borko
S 12 Ivan Fakundo, Bosiljko, Ninko
Č 13 Antun Padovanski, Tonko, Antonija
P 14 Rikard, Rufin, Elizej
S 15 Vid, Jolanka, Ferdinand, Amos
N 16 11. N.K.G., Franjo Regis, Zlatko, Borko, Zlata
P 17 Emilija, Laura, Bratoljub, Inocent
U 18 Marko i Marcelijan, Ljubomir
S 19 Romuald, Rajka, Bogdan
Č 20 Naum Ohrid., Goran, Margareta
P 21 Alojzije Gonzaga, Vjekoslav, Slavko
S 22 Ivan Fisher, Toma M., Paulin Nol.
N 23 12. N.K.G., Sidonija, Josip Caf., Sida, Zdenka
P 24 **ROĐENJE IVANA KRSTITELJA**, Krsto
U 25 Vilim, Henrik, Adalbert, Eleonora
S 26 Ćiril Aleksandrijski, Ivan i Pavao
Č 27 Ladislav Ugarski, Ema, Toma
P 28 Irenej, Mirko, Smiljan
S 29 **PETAR I PAVAO AP.**, Krešimir, Beata
N 30 13. N.K.G., Rimski prvomučenici, Ernest P.

Sunce u lipnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	09	20	38
10.	05	05	20	45
20.	05	05	20	49
30.	05	09	20	49

PRAVOSLAVNI

JUN / MAJ – Pravoslavni

S 1 19 Sv. svm. Patrikije
N 2 20 5. Vaskrsna - Samarjanke - Sv. m. Talalej
P 3 21 Sv. car Konstantin i carica Jelena
U 4 22 Sv. m. Jovan Vladimir kralj srpski
S 5 23 Pp. Mihailo Ispovednik (Odan. Prepolov.)
Č 6 24 Pp. Simeon Divnogorac
P 7 25 III obretnje glave sv. Jovana Krstitelja
S 8 26 Sv. apostol Karp i Alfej
N 9 27 6. Vaskrsna - Slepoga - Sv. svm. Terapont
P 10 28 Pp. Nikita Ispovednik
U 11 29 Pp. m. Teodosija Tirska
S 12 30 Pp. Isakije Dalmatski (Odan. Vaskrsa)
Č 13 31 **Vaznesenje Gospodnje - Spasovdan**
P 14 1 JUN: Sv. m. Justin Filosof
S 15 2 Sv. Nikifor, Sv. svm. Erazmo Ohridski
N 16 3 7. Vaskrsna - Svetih otaca - Sv. m. Lukijan i dr.
P 17 4 Sv. Mitrofan, sv. miron. Marta i Marija
U 18 5 Sv. svm. Dorotej
S 19 6 Pp. Visarion i Ilarion Novi
Č 20 7 Sv. svm. Teodot Ankirski
P 21 8 Sv. vm. Teodor Strat. (Odan. Vaznesenja)
S 22 9 Sv. Kirilo Aleksandrijski (Zadušnice)
N 23 10 DUHOVI - PEDESETNICA - TROJICE
P 24 11 **Duhovski ponedjeljak**
U 25 12 **Duhovski utorak**
S 26 13 Sv. m. Akilina i sv. Trifilije Lev.
Č 27 14 Sv. prorok Jelisej
P 28 15 Sv.v.m. knez Lazar, svi svm. srpski, Vidovdan
S 29 16 Sv. Tihon Amatski - Čud. (Odan. Pedeset.)
N 30 17 1. po D. - Svih Svetih (Petrov. poklade)

Mjesečeve mijene u lipnju:

	Dan:		
	h	m	
Mlađak:	06.	14	37
Prva četvrt:	14.	07	18
Uštap (pun mjesec):	22.	03	07
Posljednja četvrt:	28.	23	53

This is a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: Kiša 8. na Medarda lako ne pristaje. Magla il kiša na sv. Vida šturavo će biti žito. Al ni u suši glada, ni u kiši blaga.

Subotička Danica

Srpanj – Juli

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Estera, Aron, Šimun, Predrag
U 2 Pohod BDM, Oton, Matinijan, Višnja
S 3 Toma ap., Tomo, Leon
Č 4 Elizabeta Port., Elza, Jelica, Neven
P 5 Ćiril i Metod, Antun M., Zakarija
S 6 Marija Goretti, Bogomila
N 7 14. N.K.G., Vilibald, Klaudija, Vilko, Lovre
P 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen
U 9 Marija Petković, Augustin Zhao Rong
S 10 Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka
Č 11 Benedikt opat, Benko, Dobroslav
P 12 Mohor, Suzana C., Ivan Gualberto
S 13 Majka Božja Bistrička, Henrik, Hinko
N 14 15. N.K.G., Kamilo, Katarina, Miroslav
P 15 Bonaventura, Vladimir K., Dobriša
U 16 Gospa Karmelska, Elvira, Karmela
S 17 Andrija, Branko, Nadan, Marcela
Č 18 Fridrik, Jadвига, Natko, Miroslav
P 19 Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina
S 20 Ilija prorok, Ilijo, Margareta
N 21 16. N.K.G., Lovro Brindiz, Danijel, Danica
P 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka
U 23 Brigita Švedska, Apolinar, Ivan Kasijan
S 24 Kristina, Mirjana, Kunigunda
Č 25 Jakov st. ap., Kristofor, Krsto
P 26 Joakim i Ana roditelji BDM, Anica
S 27 Klement Ohridski i dr., Natalija
N 28 17. N.K.G., Viktor, Beato, Nevinko, Inocent
P 29 Marta, Marija i Lazar, Rajner
U 30 Petar Krizolog, Rufin, Anđa
S 31 Ignacije Loyol., Zdenka, Vatroslav

JUL / JUN – Pravoslavni

P 1 18 Sv. m. Leontije, Ipatije i Teodul (Poč. Petrov. posta)
U 2 19 Sv. ap. Juda i pp. Pajsije Veliki
S 3 20 Sv. svm. Metodije, pp. Naum Ohrid.
Č 4 21 Sv. m. Julijan Tarsijski
P 5 22 Sv. svm. Jevseviye
S 6 23 Sv. m. Agripina
N 7 24 2. po D. - Rođ. sv. Jovana Krst. - Ivanjdan
P 8 25 Sv. ppm. Fevronija
U 9 26 Pp. David Solunski
S 10 27 Pp. Sampson Stranoprimalac
Č 11 28 Prenos mošt. sv. Kira i Jovana
P 12 29 Sv. ap. Petar i Pavle (Petrovdan)
S 13 30 Sabor svetih 12 apostola (Pavlovdan)
N 14 1 JUL: 3. PO D. - Sv. m. besrebr. Kozma i Danjan
P 15 2 Polaganje rize Presv. Bogorodice
U 16 3 Sv. m. Jakint i pp. Anatolije
S 17 4 Sv. Andrej Kritski i pp. Marta
Č 18 5 Pp. Atanasije Atonski
P 19 6 Pp. Sisoje Veliki
S 20 7 Pp. Toma Malein, sv. m. Nedelja
N 21 8 4. po D. - Sv. vm. Prokopije
P 22 9 Sv. svm. Pankratije, sv. Teodor
U 23 10 Sv. 45 mučenika iz Nikopolja
S 24 11 Sv. vm. Evfimiya i blažena Olga
Č 25 12 Sv. m. Proklo i Ilarije
P 26 13 Sabor sv. Arhangela Gavriila
S 27 14 Sv. ap. Akila, pp. Nikodim
N 28 15 5. po D. - sv. m. Kirik i Julita
P 29 16 Sv. svm. Atinogen, sv. m. Julija
U 30 17 Sv. vm. Marina - Ognjena Marija
S 31 18 Sv. m. Emilijan i Jakint

Sunce u srpnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	10	20	49
11.	05	17	20	45
21.	05	27	20	37
31.	05	38	20	26

Mjesečeve mijene u srpnju:

	Dan:	h	m
Mlađak:	06.	00	57
Prva četvrt:	14.	00	48
Uštap (pun mjesec):	21.	12	17
Posljednja četvrt:	28.	04	51

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Bijeli oblak pada, bit će kiše, hlada. Crni oblak leti, duga kiša prijeti.

Kolovoz – August

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

Č 1 Alfons de Liguori, Vjera, Nada
P 2 Porcijunkula, Gospa od anđela
S 3 *Augustin Kažotić*, Lidija, Aspren
N 4 18. N.K.G., Ivan Marija Vianney, Dominika ●
P 5 Gospa Snježna, Nives, Snježana
U 6 Preobraženje Gospodinovo, Predrag
S 7 Siksto II., Kajetan, Donat, Albert
Č 8 Dominik, Nedjeljko, Dinko, Neda
P 9 Edith Stein, Roman, Firmin, Tvrtko
S 10 Lovro đakon, Lovorko, Erik, Laura
N 11 19. N.K.G., Klara, Jasna, Ljiljana, Suzana
P 12 Anicet, Hilarija, Veselka, Ivana Fr. Ch. ☺
U 13 Poncijan i Hipolit, Ivan B., Kasijan
S 14 Maksimilijan Kolbe, Euzebij, Alfred
Č 15 UZNESENJE BDM (Velika Gospa), Marija, Veljka
P 16 Rok, Roko, Teodor, Rudolf
S 17 Hijacint, Liberat, Miron, Jacek
N 18 20. N.K.G., Jelena Križarica, Ivan Eudus
P 19 Bernard opat, Tekla, Donat ○
U 20 Stjepan kralj, Krunoslav
S 21 Pio X., Hermogen, Anastazija, Donat
Č 22 BDM Kraljica, Vladislava, Mavro
P 23 Ruža Limska, Flavije, Zakej, Vuk
S 24 Bartol ap., *Miroslav Bulešić*, Emilija
N 25 21 N.K.G., Ljudevit kralj, Josip Kal., Lajčo
P 26 Melkizedek, Aleksandar, Branimir ☾
U 27 Monika, Honorat, Časlav
S 28 Augustin, Tin, Gustav, Pelagije, Zlatko
Č 29 Mučeništvo Ivana Krstitelja
P 30 Feliks i Adaukt, Radoslava
S 31 Josip iz Arimateje, Nikodem, Rajmund

Sunce u kolovozu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	39	20	24
11.	05	51	20	10
21.	06	03	19	53
31.	06	16	19	35

AVGUST / JUL – Pravoslavni

Č 1 19 Sv. Stefan, Daspot Srpski i pp. Evgenija
P 2 20 Sv. prorok Ilija - Ilindan
S 3 21 Sv. prorok Jerekilj
N 4 22 6. po D. - Sv. Marija Magdalena (Blaga Marija)
P 5 23 Sv. m. Trofim, Teofil i dr., Apolinarij R.
U 6 24 Sv. mučenica Hristina
S 7 25 Uspenije sv. Ane
Č 8 26 Ppm. Paraskeva (Sveta Petka)
P 9 27 Sv. vm. Pantelejmon
S 10 28 Sv.ap. Prohor, Nikanor, Timon i Parmen
N 11 29 7. po D. - Sv. m. Kalinik i Serafima
P 12 30 Sv. svm. Valentin, pp. Angelina
U 13 31 Sv. Evdokim i sv. m. Julita (Gospoj. poklade)
S 14 1 AVG: Izn. Časnog Krsta, Makaveji (poč. posta)
Č 15 2 Prenos mošt. sv. pm. i arh. Stefana
P 16 3 Pp. Isakije, Dalmat i Faust
S 17 4 Sv. 7 mučenika u Efesu
N 18 5 8. po D. - Sv. m. Evisnije (Preť. Preobraženja)
P 19 6 Preobraženje Gospodnje
U 20 7 Sv. ppm. Dometije i pp. Or
S 21 8 Sv. Emilijan Ispovednik
Č 22 9 Sv. ap. Matija i sv. m. Antonije
P 23 10 Sv. m. arhidakon Lavrentije
S 24 11 Sv. m. i arhidakon Evplo
N 25 12 9. po D. - Sv. m. Fotije i Anikita
P 26 13 Sv. m. Ipolit (Odanije Preobraženja)
U 27 14 Sv. prorok Mihej (Preťpr. Uspenija)
S 28 15 Usp. Presv. Bogorodice - Velika Gospojina
Č 29 16 Sv. Jevstatije, pp. Roman
P 30 17 Sv. m. Miron i Patroklo
S 31 18 Sv. m. Flor, pp. Jovan Riiski

Mjesečeve mijene u kolovozu:

	Dan:	h	m
Mlađak:	04.	13	13
Prva četvrt:	12.	17	18
Uštap (pun mjesec):	19.	20	25
Posljednja četvrt:	26.	11	25

[illegible]

Vrijeme: Vedri i vrući dani oko Gospojine dozrijevaju jako vince. Rosa blaga, svakom draga.

Subotička Danica

Rujan – Septembar

KATOLIČKI

N 1 22. N.K.G., Egidije, Branimir, Tamara
P 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
U 3 Grgur Veliki, Gordana
S 4 Ruža Viterpska, Rozalija, Dunja, Ida
Č 5 *Majka Terezija*, Lovro Just., Borko
P 6 Zaharija, Boris, Davor
S 7 *Marko Križevčanin*, Blaženko
N 8 23. N.K.G., Rođenje BDM (Mala Gospa), Maja
P 9 Petar Claver, Strahimir
U 10 Nikola Tolentinski, Tara, Pulherija
S 11 Hijacint, Cvjetko, Miljenko
Č 12 Ime Marijino, Gvido, Dubravko
P 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo
S 14 Uzvišenje Svetog Križa, Višeslav
N 15 24. N.K.G., Gospa Žalosna, Melita, Dolores
P 16 Eufemija, Kornelije i Ciprijan
U 17 Robert Belarmin, Rane sv. Franje
S 18 Josip Kupertinski, Sonja, Irena (*kvatre*)
Č 19 Januarije, Suzana, Emilija
P 20 Andrija Kim, Pavao Chong (*kvatre*)
S 21 Matej ap. i ev., Matko, Mato (*kvatre*)
N 22 25. N.K.G., Toma Vilanovski, Mauricije, Žarko
P 23 Pio iz Pietrelcine, Lino, Tekla, Konstancij
U 24 Gospa od Otkupljenja, Mirko
S 25 Firmin, Zlata, Kleofa, Rikarda
Č 26 Kuzma i Damjan, Justina
P 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav
S 28 Vjenceslav, Većeslav, Veco
N 29 26. N.K.G., Mihael, Gabriel i Rafael, arkandeli
P 30 Jeronim, Jerko, Jere, Honorije

Sunce u rujnu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	17	19	33
10.	06	28	19	16
20.	06	40	18	57
30.	06	53	18	37

PRAVOSLAVNI

SEPTEMBAR / AVGUST – Pravoslavni

N 1 19 10. po D. - Sv. m. Andrej Stratilat
P 2 20 Sv. prorok Samuilo, sv. svm. Filip I.
U 3 21 Sv. ap. Tadej, sv. m. Vasa sa decom
S 4 22 Sv. mučenik Agatonik
Č 5 23 Sv. svm. Irinej i m. Lup (Odan. Uspenija)
P 6 24 Sv. svm. Evtihije, sv. m. Sira
S 7 25 Pprenos mošt. sv. ap. Vartolomeja
N 8 26 11. po D. - Sv. m. Adrijan i Natalija
P 9 27 Pp. Pimen Veliki
U 10 28 Pp. Mojsej Murin i Sava Pskovski
S 11 29 Usekovanje glave sv. Jovana Krstitelja
Č 12 30 Pren. mošt. sv. Aleksandra Nevskog
P 13 31 Polag. pojasa Presv. Bogorodice
S 14 1 SEP: Pp. Simeon Stolpnik - Crkvena nova g.
N 15 2 12. po D. - Sv. m. Mamant, sv. Jovan Postnik
P 16 3 Sv. svm. Antim, sv. Joanikije I.
U 17 4 Sv. svm. Vavila, sv. pr. Mojsej
S 18 5 Sv. pr. Zaharija i sv. Jelisaveta
Č 19 6 Čudo sv. arhangela Mihaila
P 20 7 Sv. m. Sozont (Pret. Rožd. Presv. Bogorodice)
S 21 8 Rožd. Presv. Bogorodice - Mala Gospojina
N 22 9 13. po D. - Sv. pravedni Joakim i Ana
P 23 10 Sv. Minodora, mitrodora i Nimfodora
U 24 11 Pp. Teodora Aleksandrijska
S 25 12 Sv. svm. Avtonom (Odan. Rožd. Presv. Bogorodice)
Č 26 13 Sv. svm. Komilije (pretrp. Vozdviženja)
P 27 14 Vozdviženje Časnog Krsta - Krstovdan
S 28 15 Sv. m. Nikita
N 29 16 14. po D. - Sv. vm. Jefimija, pp. Dorotej
P 30 17 Sv. m. Vera, Nada i Ljubav i majka im Sofija

Mjesečeve mijene u rujnu:

	Dan:		
	h	m	
Mlađak:	03.	03	55
Prva četvrt:	11.	08	05
Uštap (pun mjesec):	18.	04	34
Posljednja četvrt:	24.	20	49

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Rujanski hlad, gotov jad. Crvena zora, mokra polja.

Listopad – Oktobar

KATOLIČKI

U 1 Terezija od Djeteta Isusa
 S 2 Anđeli čuvari, Anđelko, Anđelka
 Č 3 Kandid, Maksimilijan, Gerhard
 P 4 Franjo Asiški, Franka, Kajo
 S 5 Faustina K., Mauro, Placid, Miodrag
N 6 27. N.K.G., Bruno, Fides, Verica, Vjera
 P 7 BDM od Krunice (Ružarija), Rosario
 U 8 Demetrije i dr., Zvonimir, Šime
 S 9 Dionizije Areop., Ivan Leonardi, Denis
 Č 10 Franjo Borgia, Daniel, Danko
 P 11 Ivan XXIII., Emilijan, Prob, Milan
 S 12 Serafin, Maksimilijan, Makso
N 13 28. N.K.G., Kalist I., Eduard, Magdalena
 P 14 Posveta subotičke katedrale
 U 15 Terezija Avilska, Zlata, Rezika
 S 16 Hedviga, Marija Margareta Alacoque
 Č 17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav
 P 18 Luka ev., Lukša, Svjetlovid
 S 19 Pavao od Križa, Ivan Br. i Izak Jogues
N 20 29. N.K.G., Vendelin, Irena, Miroslava
 P 21 Karlo IV., Uršula, Zvezdan, Hilarija
 U 22 Ivan Pavao II., Marija Saloma, Dražen
 S 23 Ivan Kapistran, Borislav, Severin
 Č 24 Antun M. Claret, Jaroslav
 P 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
 S 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko
N 27 30. N.K.G., Sabina Avilska, Gordana
 P 28 Šimun i Juda Tadej ap., Siniša
 U 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
 S 30 Marcel, Marojko, Ferdinand, German
 Č 31 Alfons Rodriguez, Volfgang, Vuk

Sunce u listopadu:

(prema ljetnom računanju do 31. X.)

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	54	18	35
11.	07	07	18	17
21.	07	21	17	59
31.	06	33	16	44

PRAVOSLAVNI

OKTOBAR / SEPTEMBAR – Pravoslavni

U 1 18 Sv. Evmenije Gortinski i sv. m. Ariadna
 S 2 19 Sv. m. Trofim, Savatije i Dorimedont
 Č 3 20 Sv. vm. Jevstatije
 P 4 21 Sv. ap. Kodrat (Odanije Vozdviženja)
 S 5 22 Sv. svm. Foka i sv. prorok Jona (Zadušnice)
N 6 23 15. po D. - Začeće sv. Jovana Preteče i Krst.
 P 7 24 Sv. pm. Tekla
 U 8 25 Pp. Efrosinija i Sv. Sergije Radonješki
 S 9 26 Sv. ap. i jevandelist. Jovan Bogoslov
 Č 10 27 Sv. m. Kalistrat
 P 11 28 Pp. Hariton Ispovednik
 S 12 29 Pp. Kirijak Otšelnik - Miholjdan
N 13 30 16. po D. - Sv. svm. Grigorije i sv. Mihail K.
 P 14 1 OKT: Pokrov presvete Bogorodice
 U 15 2 Sv. svm. Kiprijan i Justina devica
 S 16 3 Sv. svm. Dionisije Areopagit
 Č 17 4 Sv. Stefan i Jelena Štiljanović
 P 18 5 Sv. m. Haritina i svm. Dionisije
 S 19 6 Sv. apostol Toma - Tomindan
N 20 7 17. po D. - Sv. m. Sergije, Vakh - Srđevdan
 P 21 8 Pp. Pelagija i Taisa
 U 22 9 Sv. ap. Jakov, sv. Stefan Slep
 S 23 10 Sv. m. Evlampije i Evlampija
 Č 24 11 Sv. ap. Filip, sv. Teofan Načertani
 P 25 12 Sv. m. Tarah, Prov i Andronik
 S 26 13 Sv. m. Karp, nm. Zlata Maglinska
N 27 14 18. po D. - Pp. mati Paraskeva - Sveta Petka
 P 28 15 Sv. svm. Lukijan, pp. Jevtimije
 U 29 16 Sv. m. Longin Sotnik
 S 30 17 Sv. prorok Osija, Ppm. Andrej Kritski
 Č 31 18 Sv. ap. i jevandelist Luka

Mjesečeve mijene u listopadu:

(prema ljetnom računanju do 31. X.)

	Dan:		h	m
Mlađak:	02.		20	49
Prva četvrt:	10.		20	55
Uštap (pun mjesec):	17.		13	26
Posljednja četvrt:	24.		10	03

This image shows a full page of blank white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a template for writing or drawing. There are no margins, text, or other markings on the page.

Vrijeme: Luki kišica, Petru pšenica. Kad listopadom puno magle pane, bit će zimi snijega na sve strane.

Subotička Danica

Studeni – Novembar

KATOLIČKI

P 1 SVI SVETI, Svetislav, Sveto ●
S 2 Dušni dan, Dušica, Duško
N 3 31. N.K.G., Martin P., Hubert, Silvija
P 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago
U 5 Emerik, Mirko, Elizabeta, Srijemski muč.
S 6 Leonard, Sever, Vedran
Č 7 Engelbert, Anđelko
P 8 *Gracija Kotorski, Bogdan*
S 9 Posveta lateranske bazilike, Vitomir ☾
N 10 32. N.K.G., Leon Veliki, Ivan Skot, Lav, Lavoslav
P 11 Martin biskup, Davorin
U 12 Jozafat, Astrik, Emilijan, Milan
S 13 Stanislav Kostka, Stanko, Didak
Č 14 *Nikola Tavelić, Ivan Trogirski, Zdenko*
P 15 Albert Veliki, Leopold, Berto, Albe ○
S 16 Margareta Škotska, Gertruda, Otmar
N 17 33. N.K.G., Salomeja Krakovska, Gertruda, Igor
P 18 Posveta bazilika sv. Petra i Pavla
U 19 Elizabeta Ug., Krispin, Severin
S 20 Feliks Valois, Srećko, Edmund, Veco
Č 21 Prikazanje BDM, Gospa od zdravlja
P 22 Cecilija, Cilika, Slavujka
S 23 Klement, Milivoj, Blagoje ☾
N 24 ISUS KRIST KRALJ SVEGA STVORENJA
P 25 Katarina Aleksandrijska, Kata, Erazmo
U 26 Konrad, Leonard, Dubravko
S 27 Maksim, Severin, Virgilije
Č 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav
P 29 Iluminata, Svjetlana, Vlasta
S 30 Andrija ap., Andrijana, Andrea

Sunce u studenom:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	36	16	42
10.	06	49	16	30
20.	07	02	16	20
30.	07	15	16	13

PRAVOSLAVNI

NOVEMBAR / OKTOBAR – Pravoslavni

P 1 19 Sv. prorok Joil, pp. Jovan Riiski
S 2 20 Sv. vm. Artemije (Zadušnice)
N 3 21 19. po D. - pp. Ilarion Veliki
P 4 22 Sv. ravnoap. Averkije Jevropoljski
U 5 23 Sv. ap. Jakov, prvi episkop Jerusal.
S 6 24 Sv. vm. Areta
Č 7 25 Sv. m. Markijan i Martirije
P 8 26 Sv. vm. *Dimitrije Solun - Mitrovdan*
S 9 27 Sv. mučenik Nestor
N 10 28 20. po D. - Sv. m. Terentije (Sveta Petka)
P 11 29 Sv. Avramije, ppm. Anastazija
U 12 30 Sv. kralj Milutin, Teoktist i Jelena
S 13 31 Sv. ap. Stahije, Alimpije, Urvan i dr.
Č 14 1 NOV: Sv. Kozma i Damjan - Vrač
P 15 2 Sv. m. Akindin, Pigasije i dr.
S 16 3 Obn. hrama sv. Georgija - Đurđić
N 17 4 21. po D. - Pp. Joanikije V., sv. sm. Nikandar
P 18 5 Sv. ppm. Galaktion i Epistima
U 19 6 Sv. Pavle Ispovednik
S 20 7 Sv 33 m. u Melitini, pp. Lazar
Č 21 8 Sabor sv. arh. *Mihaela - Arandelovdan*
P 22 9 Sv. m. Onisifor i Porfirije
S 23 10 Sv. ap. Olimp, Erast Rodion i dr.
N 24 11 22. po D. - Sv. kralj Stefan Deč. - Mratindan
P 25 12 Sv. Jovan Milostivi
U 26 13 Sv. Jovan Zlatousti
S 27 14 Sv. ap. Filip (Božićne poklad
Č 28 15 Sv. m. Gurije (Početak posta)
P 29 16 Sv. ap. i jevanđelist Matej
S 30 17 Sv. Grigorije Čudotvorac

Mjesečeve mijene u studenom:

	Dan:	h	m
Mlađak:	01.	13	47
Prva četvrt:	09.	06	55
Uštap (pun mjesec):	15.	22	28
Posljednja četvrt:	23.	02	27

[illegible]

Mjesec blijed, tužan – dan ružan. Teška zima. Težak snop.

Prosinač – Decembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

N 1 1. N. DOŠAŠČA (godina C), Elegije, Natalija ●
P 2 Bibijana, Živka, Blanka, Lara
U 3 Franjo Ksaverski, Klaudije
S 4 Barbara, Ivan Damašč., Kristijan
Č 5 Saba, Krispina, Dalmatin, Slavka
P 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir
S 7 Ambrozije, Dobroslava, Agaton
N 8 2. N. DOŠAŠČA, BEZGRJEŠNO ZAČEĆE BDM ›
P 9 Valerija, Petar F., Zdravka, Abel
U 10 Gospa Loretska, Judita, Julija
S 11 Damaz, Damir, Sabin (*kvatre*)
Č 12 Spiridon, Špiro, Konrad
P 13 Lucija, Jasna, Svjetlana (*kvatre*)
S 14 Ivan od Križa, Špiro (*kvatre*)
N 15 3. N. DOŠAŠČA - Materice, Drinske muč. ○
P 16 Adela, Etela, Zorka
U 17 Lazar, Florijan, Zrinka
S 18 Gracijan, Bosiljko, Dražen
Č 19 Urban, Tea, Božica, Vladimir
P 20 Amon, Eugen i Makarije
S 21 Petar Kanizije, Snježana
N 22 4. N. DOŠAŠČA - Oci, Honorat, Časlav, Zenon ◀
P 23 Ivan Kentijski, Viktorija, Vita
U 24 Badnjak, Adam i Eva, Irma
S 25 BOŽIĆ, Anastazija, Božidar
Č 26 Stjepan prvomučenik, Krunoslav
P 27 Ivan ap. i ev., Janko, Fabiola
S 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka
N 29 SVETA OBITELJ, Toma B., Davor, David
P 30 Trpimir, Sabin, Liberije ●
U 31 Silvestar I., Silvija, Donata

Sunce u prosincu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	07	17	16	13
11.	07	27	16	11
21.	07	34	16	14
31.	07	37	16	21

DECEMBAR / NOVEMBAR – Pravoslavni

N 1 18 23. po D. - Sv. m. Platon, Roman i Varul
P 2 19 Sv. pr. Avdija, pp. Varlaam i Joasaf
U 3 20 Pp. Grigorije (Pretrp. Vavedenja)
S 4 21 Vavedenje presvete Bogorodice
Č 5 22 Sv. ap. Filimon, sv. m. Kiklija
P 6 23 Sv. Amfilohije, sv. Grigorije
S 7 24 Sv. vm. Ekaterina
N 8 25 24. po D. - Sv. svm. Kliment (Odan. Vaved.)
P 9 26 Sv. Alimpije Stolpnik
U 10 27 Sv. mučenik Jakov Persijanac
S 11 28 Sv. ppm. Stefan Novi
Č 12 29 Sv. mučenik Paramon i Filumen
P 13 30 Sv. ap. Andrej Prvozvani
S 14 1 DEC: Sv. prorok Naum i sv. Filaret
N 15 2 25. po D. - Sv. car Uroš, pp. Joanikije D.
P 16 3 Sv. prorok Sofonija i pp. Jovan Čutljivi
U 17 4 Sv. vm. Varvara, pp. Jovan Damaskin
S 18 5 Pp. Sava Osvećeni
Č 19 6 Sv. Nikolaj - Nikoljdan
P 20 7 Sv. Amvrosije, pp. Grigorije Gornjački
S 21 8 Pp. Patapije, sv. ap. Sosten, Apolos
N 22 9 26. po D. - Začće svete Ane (Detinjci)
P 23 10 Sv. m. Mina, sv. Jovan despot
U 24 11 Pp. Danilo Stolpnik
S 25 12 Sv. Spiridon Čudotvorac
Č 26 13 Sv. m. Evstratija, sv. Gavriilo i Nikodim
P 27 14 Sv. m. Tirs, Levkije, Filimon i dr.
S 28 15 Sv. svm. Elvterije, pp. Pavle
N 29 16 27. po D. - Sv. Praotaca (Materice)
P 30 17 Sv. prorok Danilo, ppm. Avakum
U 31 18 Sv. m. Sevastijan, sv. Modest i dr.

Mjesečeve mijene u prosincu:

	Dan:		
	h	m	
Mlađak:	01.	07	21
Prva četvrt:	08.	16	26
Uštap (pun mjesec):	15.	10	01
Posljednja četvrt:	22.	23	18
Mlađak:	30.	23	26

[illegible]

ZAPOVIJEDANI BLAGDANI

Zapovijedani ili zapovjedeni blagdani su **sve nedjelje** u godini (ovamo, naravno, spadaju i **Uskrs** i **Duhovi**), **Tijelovo (Brašančevo)**, **Velika Gospa**, **Svi Sveti** i **Božić**. Više **nisu zapovijedani** blagdani: Sveta tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo (Uzašašće), Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrješno začeće BDM, drugi dan Uskrsa te Božića i Nova godina, ali katolici ih i dalje rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati **post** i **nemrs** na **Pepelnicu** (Čistu srijedu) i na **Veliki petak**. **Zakon nemrsa** obvezuje i na **sve petke u godini**, osim onih kad bude svetkovina, ali u izvan-korizmene petke može se umjesto nemrsa odabrati **drugo djelo pokore** ili **kakvo karitativno djelo**.

Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili **14 godina** pa **do konca života**, a **post** sve one koji su navršili **18 godina** i još nisu započeli **60. godinu**. *U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok.*

Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

Sjedište: GRAD VATIKAN (RIM)

PAPA FRANJO

Vodi Crkvu od 13. ožujka 2013.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem, papom.

PRVI OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je 325. godine u Niceji. Posljednji opći sabor održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski sabor.

SINODA BISKUPA užu je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država, na svakih 25 biskupa, šalju po jednog predstavnika. Prvi put takva se sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona održava obično svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji, u kojoj oni združeno obavljaju svoju pastirsku službu među njezinim vjernicima.

RIMSKA KURIJA

Papa je na čelu vrhovne uprave Katoličke Crkve (Sveta Stolica).

Kardinali su najviši papini savjetnici. U svijetu ima više od 150 kardinala koji, kad papa umre, ako nisu navršili 80 godina, biraju njegova nasljednika.

Državni tajnik (kardinal Pietro Parolin) najbliži je papin suradnik. On vodi središnju ustanovu Svete Stolice – Državno tajništvo, koje ima dva odjela: I. Odjel za opće poslove i II. Odjel za odnose s državama.

DEVET STOŽERNIČKIH ZBOROVA (KONGREGACIJA)

1. Zbor za nauk vjere; u njegovu sastavu nalaze se Papinsko povjerenstvo „Crkva Božja“, Papinsko biblijsko povjerenstvo, Međunarodno teološko povjerenstvo i Papinsko povjerenstvo za Katekizam Katoličke Crkve; 2. Zbor za istočne Crkve; 3. Zbor za bogoštovlje i stegu sakramenata; 4. Zbor za proglašavanje svetih i blaženih; 5. Zbor za evangelizaciju naroda; 6. Zbor za klerike; 7. Zbor za redovnike i svjetovne ustanove, 8. Zbor za katolički odgoj; 9. Zbor za biskupe.

PAPINA SUDIŠTA

1. Apostolska pokorničarna; 2. Vrhovno sudište apostolskog potpisa (signatura); 3. Sudište rimskoga kotača (rota).

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, obitelj i život; 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćana; 3. Vijeće za pravdu i mir; 4. Vijeće za karitativnu djelatnost (*Cor unum*); 5. Vijeće za pastoral selitelja i ljudi na putovanju; 6. Vijeće za pastoral osoba u službi bolesnika; 7. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona; 8. Vijeće za dijalog među religijama; 9. Vijeće za kulturu; 10. Vijeće za sredstva društvenoga priopćavanja; 11. Vijeće za novi navještaj Evanđelja.

UREDİ DOBARA

1. Apostolska zbornica (komora); 2. Vijeće za gospodarstvo; 3. Uprava dobrima Apostolske Stolice, 4. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALA TIJELA I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Vatikanski apostolski arhiv; Vatikanska apostolska knjižnica; Vatikanska tiskara; L'Osservatore Romano; Vatikanska izdavačka kuća; Radio Vatikan; Vatikansko televizijsko središte; Prefektura papinske kuće; Služba za papina liturgijska slavlja; Tiskovni ured Svete Stolice; Središnji statistički ured Crkve; i dr.

KATOLIČKA CRKVA U HRVATSKOJ

ZAGREBAČKA METROPOLIJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Varaždinsku, Sisačku i Bjelovarsko-križevačku biskupiju te grkokatoličku Križevačku eparhiju. Zagrebački nadbiskup i metropolit: mons. DRAŽEN KUTLEŠA; pomoćni biskupi: mons. IVAN ŠAŠKO, mons. MIJO GORSKI, nadbiskup u miru kardinal JOSIP BOZANIĆ. Varaždinski biskup: mons. BOŽE RADOŠ, i biskup u miru: mons. JOSIP MRZLJAK. Sisački biskup: mons. VLADO KOŠIĆ. Bjelovarsko-križevački biskup: mons. VJEKOSLAV HUZZAK. Vladika križevački: mons. MILAN STIPIĆ; biskup u miru mons. NIKOLA KEKIĆ.

ĐAKOVAČKO-OSJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Đakovačko-osječku nadbiskupiju, Srijemsku i Požešku biskupiju. Nadbiskup metropolit đakovačko-osječki: mons. ĐURO HRANIĆ; nadbiskup u miru mons. MARIN SRAKIĆ, pomoćni biskup: mons. IVAN ĆURIĆ. Biskup srijemski: mons. ĐURO GAŠPAROVIĆ (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda); biskup koadjutor: mons. FABIJAN SVALINA. Biskup požeški: mons. ANTUN ŠKVORČEVIĆ.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku, Kotorsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup metropolit splitski: mons. ZDENKO KRIŽIĆ; nadbiskup u miru mons. MARIN BARIŠIĆ. Biskup dubrovački: mons. ROKO GLASNOVIĆ. Biskup hvarski: mons. RANKO VIDOVIĆ. Biskup šibenski: mons. TOMISLAV ROGIĆ; biskup u miru mons. ANTE IVAS. Apostolski upravitelj kotorski: mons. RROK GJONLLESHAJ (Rok Đonlešaj) (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda); biskup u mirovini: mons. ILIJA JANJIĆ.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječku nadbiskupiju, te Krčku, Porečko-pulsku i Gospičko-senjsku biskupiju. Nadbiskup metropolit riječki: mons. MATE UZINIĆ; nadbiskup u miru mons. IVAN DEVČIĆ. Biskup krčki: mons. IVICA PETANJAK; biskup u mirovini mons. VALTER ŽUPAN. Biskup porečko-pulski: mons. IVAN ŠTIRONJA; biskup u miru: mons. IVAN MILOVAN. Apostolski upravitelj gospičko-senjski: mons. ZDENKO KRIŽIĆ.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: mons. MILAN ZGRABLIĆ, nadbiskup zadarski; nadbiskup u miru mons. ŽELIMIR PULJIĆ.

VOJNI ORDINARIJ U RH: mons. JURE BOGDAN, vojni biskup; biskup u mirovini mons. JURAJ JEZERINAC.

KATOLIČKA CRKVA U BOSNI I HERCEGOVINI I REPUBLICI SJEVERNOJ MAKEDONIJI

VRHBOSANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsko-duvanjsku, Trebinjsko-mrkansku, Skopsku biskupiju i Apostolski egzarhat za Makedoniju. Mons. TOMO VUKŠIĆ nadbiskup i metropolit vrhbosanski; kardinal VINKO PULJIĆ nadbiskup u miru; mons. PERO SUDAR, umirovljeni pomoćni biskup. Biskup banjalučki: mons. FRANJO KOMARICA; mons. MARKO SEMREN, pomoćni biskup. Biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. PETAR PALIĆ; biskup u miru mons. RATKO PERIĆ. Biskup skopski i egzarh za katolike istočnog obreda u Makedoniji: mons. KIRO STOJANOV.

VOJNI ORDINARIJ U BIH: mons. TOMO VUKŠIĆ, apostolski upravitelj.

KATOLIČKA CRKVA U CRNOJ GORI

BARSKA NADBISKUPIJA: mons. RROK GJONLLESHAJ (Rok Donlešaj), nadbiskup barski; mons. ZEF GASHI, nadbiskup u miru.

KOTORSKA BISKUPIJA: Apostolski upravitelj: mons. RROK GJONLLESHAJ (Rok Donlešaj) (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda); biskup u miru: mons. ILIJA JANJIĆ.

CRKVA NA KOSOVU

Prizrensko-prištinska biskupija: mons. DODË GJERGJI, biskup.

KATOLIČKA CRKVA U SRBIJI

BEOGRADSKA METROPOLIJA

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup i metropolit mons. LADISLAV NÉMET; nadbiskup u miru mons. STANISLAV HOČEVAR.

SUBOTIČKA BISKUPIJA: mons. FRANJO FAZEKAS, biskup, biskup u miru mons. IVAN PÉNZES.

ZRENJANINSKA BISKUPIJA: mons. LADISLAV NÉMET, apostolski upravitelj.

GRKOKATOLIČKA EPARHIJA: vladika, mons. DJURA DŽUDŽAR.

Međunarodna biskupska konferencija sv. Ćirila i Metoda (MBK) formirana je 22. prosinca 2004. godine. Ona je naslijedila Biskupsku konferenciju Srbije i Crne Gore – pri čemu joj je tada pridodana i Makedonija – a od 1997., kada je utemeljena, pa do 2003. godine djelovala je pod imenom Biskupska konferencija Savezne Republike Jugoslavije. Sjedište MBK je u Novom Sadu.

Predsjednik je beogradski nadbiskup i metropolit mons. LADISLAV NÉMET, a potpredsjednik biskup za katolike istočnog obreda biskupije sv. Nikola u Ruskom Krsturu mons. DJURA DŽUDŽAR. Ostali članovi su: biskup subotički mons. FRANJO FAZEKAS, biskup srijemski mons. ĐURO GAŠPAROVIĆ, biskup koadjutor srijemski mons. FABIJAN SVALINA, biskup skopski i biskup za katolike istočnog obreda u Makedoniji mons. KIRO STOJANOV, biskup prizrenko-prištinski mons. DODË GJERGJI, nadbiskup barski i apostolski upravitelj kotorski mons. RROK GJONLLESHAJ (Rok Donlešaj).

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je dr. TOMISLAV MARKIĆ.

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju. Predsjednik Hrvatske biskupske konferencije je mons. Dražen Kutleša, a bosanskohercegovačke mons. Tomo Vukšić.

APOSTOLSKE NUNCIJATURE

Apostolski nuncij (izaslanik Papin) u Srbiji: nadbiskup mons. SANTO ROCCO GANGEMI.

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj: nadbiskup mons. dr. JURAJ (GIORGIO) LINGUA.

Apostolski nuncij u Republici Bosni i Hercegovini i u Republici Crnoj Gori: mons. FRANCIS ASSISI CHULLIKATT.

.BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Mons. BLAŽ ČUPIĆ, kardinal, nadbiskup Čikaga (SAD).

Mons. JOSÉ ANTONIO EGUREN BRESANI, nadbiskup grada Piure (Peru).

Mons. NIKOLA ETEROVIĆ, apostolski nuncij u Njemačkoj.

Mons. VLADIMIR FEKETE, biskup u gradu Baku, Azerbejdžan.

Mons. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, umirovljeni biskup u Rancaque (Čile).

Mons. BERISLAV GRGIĆ, biskup u Tromsou (Norveška).

Mons. ANTE JOZIĆ, naslovni nadbiskup cisanski, apostolski nuncij u Bjelorusiji.

Mons. STANISLAV KARLIĆ, kardinal, umirovljeni nadbiskup grada Parana (Argentina).

Mons. TOMISLAV KOLJATIĆ-MAROEVIĆ, biskup Linareške biskupije (Čile).

Mons. SALVADOR PINEIRO-CALDERON NESANOVIĆ, nadbiskup grada Ajacucho (Peru).

Mons. PEDRO MARIO OSSANDON BULJEVIĆ, vojni biskup (Čile).

Mons. JORGE CARRION PAVLIĆ, biskup u Punu (Peru, jezero Titicaca).

Mons. PETAR RAJIĆ, naslovni nadbiskup sarsenterski, apostolski nuncij u Litvi, Estoniji i Latviji.

Mons. MARTIN VIDOVIĆ, naslovni biskup ninski, apostolski nuncij na raspolaganju u Rimu.

Mons. GERARD ŽERDIN, biskup u Peruu.

VAŽNIJI DATUMI IZ ŽIDOVSKOG KALENDARA

5784./85. židovska godina - 2024.

Tu Bišvat (Nova godina drveća).....	25. I.
Com Ester (Esterin post)	21. III.
Purim (Spomen za izbjavljenje od istrebljenja u Perziji)	24. III.
Pesah (Spomen za izlazak iz egipatskog ropstva)	23. – 30. IV.
Jom hašoa (Dan sjećanja na žrtve holokausta)	6. V.
Šavuot (Blagdan sedmica – Pedesetnica)	12. – 13. VI.
Šiva Asar Be Tamuz (Post 17. dana mjeseca Tamuza)	23. VII.
Tiša Beav (Post 9. dana mjeseca Ava).....	13. VIII.
Roš Hašana (Nova godina 5785.)	3. – 4. X.
Jom Kipur (Dan pomirenja)	12. X.
Sukoth (Blagdan sjenica)	17. – 18. X.
Simhat Tora (Radost Tore)	24. X.
Hanuka (Blagdan Posvećenja hrama)	26. XII. 2024. – 2. I. 2025.

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obraćanje sv. Pavla:.....	25. I. (Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa L. Budanovića:	16. III.
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića:	24. IV.
Obljetnica posvete biskupa Franje Fazekasa:	11. XI.
Obljetnica smrti biskupa Slavka Večerina	26. VIII.
Dan o. Gerarda Tome Stantića:	
(Sombor – karmelićani)	24. VI.
Blagoslov svijeta od groma:.....	26. VI. (Bač – Sombor)
Dužijanica:	11. VIII. (Subotica)
Bunaričko proštenje:	24. i 25. VIII.
Hodočašće Majci Božjoj Bistričkoj:	28. i 29. IX.
Obljetnica posvete katedrale:	14. X.
Sv. Terezija Avilska – zaštitnica katedrale i	
Grada Subotice:.....	15. X.

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI (izbor)

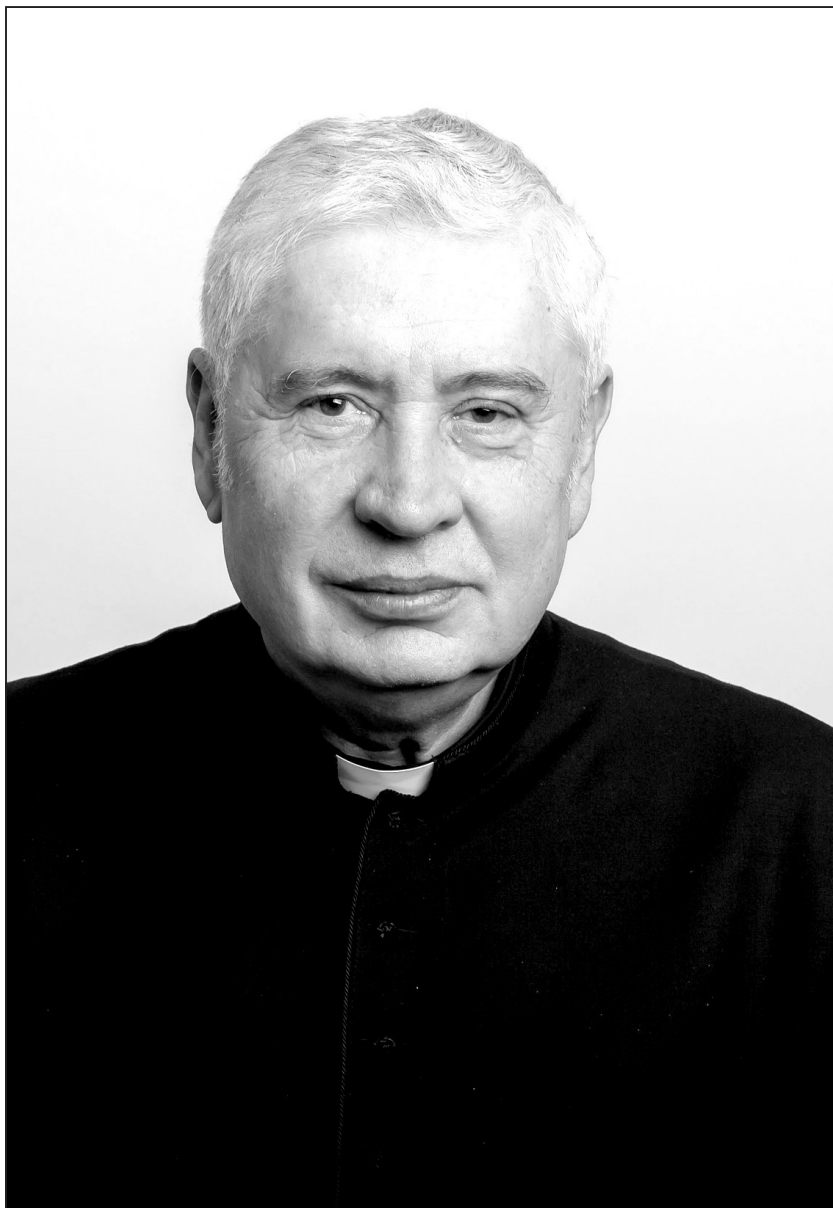
HKD SV. JERONIMA (sv. Ćirila i Metoda) izdaje dva časopisa:

- DANICA, hrvatski katolički kalendar (godišnjak)
- HKR „MARULIĆ“, dvomjesečnik za književnost i kulturu

Časopisi drugih hrvatskih nakladnika:

- BILTEN PETRA BARBARIĆA, list vicepostulature, Zagreb
- BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC, glasilo postulature, Zagreb
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb
- BOSNA FRANCISCANA, časopis Franjevačke teologije, Sarajevo
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split
- DIACOVENSIA, teološki prilozi, izd. KBF, Đakovo
- DOBRI OTAC ANTIC, list vicepostulature, Zagreb
- DON BOSCO DANAS, Zagreb
- GLAS KONCILA, katolički tjednik, Zagreb
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesečnik, Zagreb
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac
- IKA – Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb
- IVAN MERZ, glasilo postulature, Zagreb
- KAČIĆ, zbornik, Split
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, Zagreb
- KATOLIČKI TJEDNIK, Sarajevo
- KRIŽ, glasilo Velikoga križarskog bratstva, Zagreb
- KRŠNI ZAVIČAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb
- MALI KONCIL, mjesečnik „Glasa Koncila“ za djecu, Zagreb
- MARIJA, mjesečnik, Split
- MARIJIN TRSAT, Rijeka
- MI, list mladih, mjesečnik, Zagreb
- NADA, informativno-pastoralni list Srijemske biskupije
- NAŠA OGNJIŠTA, katolički mjesečnik, Tomislavgrad
- NOVI SVIJET, mjesečnik Pokreta fokolara
- OBNOVLJENI ŽIVOT, tromjesečnik, Zagreb
- OTAC GERARD, glasilo Vicepostulature za upoznavanje SB o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, izd. Hrvatske karmelske provincije sv. oca Josipa u Zagrebu, Sombor
- RIJEČKI TEOLOŠKI ČASOPIS, Rijeka
- SVETA CECILIJA, časopis za sakralnu glazbu, izd. Institut za crkvenu glazbu „Albe Vidaković“ KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- SVJETLO RIJEČI, mjesečnik, izdaje franjevački provincijalat u Sarajevu
- VERITAS, mjesečnik, ZAGREB
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb
- VJESNIK ĐAKOVAČKO-OSJEČKE NADBISKUPIJE, Đakovo
- ZVONA, mjesečnik za kršćansku kulturu, Rijeka
- ZVONIK, katolički list (mjesečnik), Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica
- ŽIVA ZAJEDNICA, izdaje Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurtu
- ŽIVO VRELO, liturgijsko-pastoralni list, Zagreb.

(Izbor prema: *Danica 2024. – hrvatski katolički kalendar*, str. 44-61)

mons. Franjo Fazekas, biskup subotički

Dragi štioče!

Prema službenim podacima Svete stolice, trenutačno je gotovo 230 biskupskih sjedišta diljem svijeta upražnjeno. Takav je slučaj bio i s našom Subotičkom biskupijom. Iščekivali smo i molili se više od godinu dana. Zvona radosti konačno su zazvonila 7. listopada 2023. godine u podne i objavila da je papa Franjo novim pastirom Crkve subotičke imenovao mons. Franju (Ferenca) Fazekasa, dosadašnjega dijecezanskog upravitelja. Njegovo biskupsko ređenje bilo je 11. studenoga 2023. Na tom je veličanstvenom slavlju bilo 30 biskupa, mnoštvo svećenika, redovnika i redovnica, te još veće mnoštvo vjernog puka. Nakon što je zasjeo na čelo ove mjesne Crkve, biskup Franjo ubrzo je stekao simpatije mnogih jer u svojim nastupima pokazuje brižno očinsko lice za sve povjerene mu vjernike. Svome novom biskupu želimo obilje Božjeg blagoslova u njegovoj službi, a Božjem narodu Subotičke biskupije neka su na srcu riječi poslanice Hebrejima: „Poslušni budite svojim glavarima i podložni jer oni bdiju nad vašim dušama“ (Heb 13, 17). Tako će uz očinsku skrb i vjerničku odanost rasti tako potrebno zajedništvo i množiti se veličanstvena djela Božja.

Između korica *Subotičke Danice* za 2024. godinu, susrest ćeš se, dragi štioče, s mnoštvom različitih sadržaja, ali i autora. Bogatstvo je to koje u našoj biskupiji posjedujemo i cijenimo, svjesni da se međusobno nadopunjujemo i obogaćujemo. Ove je godine *Danica* obimnija negoli inače, ali ima u njoj uvijek mjesta i za nove autore. Dogodine se i sam možeš javiti svojim prilogom za ovaj naš godišnjak. Radujemo se svakom, kako starom, tako i novom suradniku.

U ovoj ćeš *Danici*, nakon kalendarskog dijela i općih podataka o Crkvi i njezinu ustrojstvu, pronaći rubriku Papa govori Crkvi i svijetu u kojoj nas autor podsjeća da se vjera treba autentično živjeti kako bi svaki od nas mogao biti svjetlo u svijetu i sredini u kojoj živi.

I rubrika Duhovnost, nakon poticajnih misli na spomenutu temu, ističe primjer svetosti obitelji Ulma, ostvarene kroz svakodnevno življenje vjere i prihvaćanje stvarnosti svoga življenja. Potiče, također, na pouzdanje u Božju providnost i podsjeća kako Bog svom dušom želi boraviti među ljudima. Obnova vjere, pak, nužna je za nadilaženje krize koja se nadvila nad Crkvom.

Svima su nam potrebni uzori. Tako je i Naš kandidat za sveca o. Gerard Tomo Stantić za uzor imao svetu Malu Tereziju. Oni nas poučavaju kako je evangeoska krepost „malenosti“ temelj na kojem se gradi duhovni život.

Tko nije mogao sudjelovati na Dužijanci u Mostaru, neka okrene rubriku Narodno blago gdje će naći iscrpno izvješće o tom događaju za pamćenje koji se zbilo koncem srpnja 2023.

Neizostavno je u *Subotičkoj Danici* i Štivo za trenutke odmora za preдах, razonodu ali i razmišljanje.

I *Mala Danica* poučava i zabavlja. Prvenstveno djecu, jer njima je i namijenjena.

Rubrika Mladi Subotičke biskupije dobila je novu urednicu u osobi Te-rezije Sekereš. Ona je sa svojim suradnicima skupila izvješća s interesantnih i važnih događaja na kojima su sudjelovali mladi. Osim informativnog, ova rubrika ima i formativni karakter.

Postoji u *Danici* i rubrika za Obitelj namijenjena prvenstveno roditeljima. Ali koristit će ako u nju zavire i mladi kako bi iz životnog iskustva starijih i sami mogli formirati svoje životne prioritete i stavove.

U rubrici Kultura nalazi se popis objavljenih knjiga i periodike Hrvata u Srbiji. Nalazi se i vijest o novinarskoj nagradi za životno djelo fra Karlu Harmatu.

O biskupu Lajči Budanoviću i nedaćama njegova vremena možete čitati u rubrici Da ih ne zaboravimo.

Povijesni kutak je ove godine veoma sadržajan. Govori o glazbeniku Đuri Arnoldu, o kapeli svete Ane u „Kerskom groblju“, o stoljeću crkve Svetog Križa u Somboru, o 100 godina kapele svete Ane u Gornjem Tavankutu, o porijeklu Šokaca u Monoštoru te o Društvu vojvođanskih i podunavskih Hrvata u Zagrebu.

Rubrika Obljetnice govori o lijepim i brojnim jubilejima, obilježenim minule godine, diljem naše biskupije.

Osim o biskupskom ređenju mons. Franje Fazekasa, u rubrici Duhovna zvanja mogu se pronaći informacije i o jednom svećeničkom i jednom đakonskom ređenju.

U rubrici Naši pokojnici spominjemo se s. Mirjam Pančić i vjeroučiteljice Verice Dulić. One itekako zaslužuju naš spomen i zahvalu.

Vlč. Tomislav Vojnić Mijatov prikupio je i zabilježio brojne događaje koji su se zbili od *Danice* do *Danice*. Time će oni ostati u trajnom spomenu.

Zahvaljujem svim svojim suradnicima, posebno mons. Andriji Anišiću koji je ovoga puta bio najaktivniji i poslao najviše priloga. Ova je *Danica* veoma sadržajna i bogata. Preporučim je svojim prijateljima i poznanicima. Hvala ti na tome, dragi štićo!

Josip Štefković

Papa govori Crkvi i svijetu

Apostolsko pismo u obliku motuproprija vrhovnog svećenika Franje

Priredio: Andrija Anišić

Papa govori Crkvi i svijetu je stalna rubrika u našoj *Danici*. Za ovu godinu izabrao sam dva dokumenta o kojima još nismo pisali. Prvi je Apostolsko pismo u obliku motuproprija pod naslovom „Vi ste svjetlost svijeta“ koje daje konkretne upute kako postupati u slučaju spolnog zlostavljanja djece. Radi se o vrlo važnom dokumentu koji je obvezujući za sve katoličke biskupije. I svećenici naše biskupije ovih mjeseci će biti upoznati s tim doku-

mentom te razgovarati o njemu na svojim susretima. Dokument opisuje vrlo detaljno i određuje kako treba izgledati konkretan postupak u slučajevima spolnog zlostavljanja i to vrlo detaljno. Ovdje prenosim samo uvodni dio i Opće odredbe. Služim se prijevodom koji je objavljen na web stranici Hrvatske biskupske konferencije (www.hbk.hr).

Drugi dokument je vrlo aktualan. Radi se o odgovoru pape Franje na primjedbe petorice kardinala o nekim spornim pitanjima (*dubia*). Taj dokument sam u cijelosti preuzeo s web stranice Informativne katoličke agencije (www.ika.hkm.hr).

Vos estis lux mundi (Vi ste svjetlost svijeta)

„Vi ste svjetlost svijeta. Ne može se sakriti grad što leži na gori“ (Mt 5,14). Naš Gospodin Isus Krist poziva svakog vjernika da bude sjajan primjer kreposnosti, čestitosti i svetosti. Svi smo mi, naime, pozvani davati konkretno svjedočanstvo vjere u Krista u našim životima, a poglavito u našem odnosu sa svojim bližnjima.

Zlodjela spolnog zlostavljanja vrijeđaju našega Gospodina, zadaju fizičku, psihološku i duhovnu bol žrtvama i nanose štetu zajednici vjernika. Da se te pojave, u svim svojim oblicima, nikada više ne bi ponovile, potrebno je trajno i duboko obraćenje srca, potkrijepljeno konkretnim i učinkovitim djelovanjima u koja će se uključiti svi u Crkvi, tako da osobna svetost i moralno zalaganje mogu pridonijeti promicanju pune vjerodostojnosti navještaja evanđelja i plodonosnosti poslanja Crkve. To postaje moguće samo zahvaljujući milosti Duha Svetoga izlivenog u srcima, jer uvijek moramo imati na umu Isusove riječi: „Bez mene ne možete ništa učiniti“ (Iv 15,5). Premda je već mnogo učinjeno, moramo nastaviti učiti iz gorkih lekcija prošlosti, gledajući s nadom u budućnost.

To je odgovornost prije svega nasljednikâ apostolâ, koje je Bog izabrao da budu pastoralni vođe njegova naroda, i zahtijeva od njih predano zalaganje da idu tragom božanskog Učitelja. Temeljem svoje službe, naime, biskupi „upravljaju njima povjerenim partikularnim Crkvama kao Kristovi zamjenici i poslanici savjetom, uvjeravanjem, primjerom, ali i autoritetom i svetom vlašću; njome se služe samo zato da svoje stado izgrađuju u istini i svetosti, spominjući se da onaj koji je veći treba biti kao manji, a starješina kao sluga“

(Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Lumen gentium*, 27). Ono što se pobliže odnosi na nasljednike apostola, tiče se svih onih koji na različite načine preuzimaju službe u Crkvi, ispovijedaju evanđeoske savjete ili su pozvani služiti kršćanskom puku. Zato je dobro da se na općoj razini usvoje postupci usmjereni na sprječavanje i borbu protiv tih zlodjela koja izdaju povjerenje vjernika.

Želim da se ta zadaća provodi u djelo na potpuno crkven način te, dakle, bude izraz zajedništva koje nas drži ujedinjenima, u uzajamnom i otvorenom slušanju za doprinose onih kojima je na srcu ovaj proces obraćenja.

Opće odredbe

Čl. 1 – Područje primjene

§ 1. Ove se odredbe primjenjuju u slučaju prijave koje se odnose na klerike ili članove ustanova posvećenog života ili družbi apostolskog života, a tiču se:

a) zlodjelâ protiv šeste Božje zapovijedi koja se sastoje u:

I. prisiljavanju nekoga, nasiljem ili prijetnjom ili zlouporabom vlasti, da vrši ili se podvrgne spolnim radnjama;

II. stupanju u spolne odnose s maloljetnikom ili ranjivom osobom;

III. proizvodnji, prikazivanju, posjedovanju ili distribuciji dječje pornografije, pa i elektroničkim putem, kao i u novačenju ili poticanju maloljetnika ili ranjive osobe na sudjelovanje u prikazivanjima pornografskog sadržaja.

b) ponašanja subjekata... koji se sastoje u radnjama ili propustima čiji je cilj ometanje ili izbjegavanje građanskih ili crkvenih istraga, bilo upravnih bilo kaznenih, protiv klerika ili redovnika u vezi sa zlodjelima navedenim u stavci a) ovoga paragrafa.

§ 2. U svrhu ovih odredbi:

a) *maloljetnik* je svaka osoba mlađa od osamnaest godina ili koja je prema zakonu s njom izjednačena;

b) *ranjiva osoba* je svaka osoba u stanju nemoći, tjelesne ili mentalne nesposobnosti ili lišenosti osobne slobode koji, makar samo povremeno, ograničuju njezinu sposobnost da razumije ili želi, ili da se odupre onome čime će ju se povrijediti;

c) *dječja pornografija* je svako prikazivanje maloljetnika, bez obzira na sredstvo koje se koristi, uključenog u eksplicitne seksualne aktivnosti, bilo stvarne bilo simulirane, te bilo kakvo prikazivanje spolnih organa maloljetnika za pretežito seksualne svrhe.

Papa Franjo odgovorio kardinalima

Kardinali Brandmüller, Burke, Sandoval Íñiguez, Sarah i Zen Ze-kiun postavili su Papi pet pitanja tražeći pojašnjenje nekih pitanja u vezi s tumačenjem Božje objave (1), blagoslovom parova istog spola (2), sinodalnosti kao konstitutivnoj dimenziji Crkve (3), svećeničkom ređenju žena (4) te kajanju kao neophodnom uvjetu za sakramentalno održavanje (5). /Brojevi u zagradi dodani su radi lakšeg praćenja Papinog odgovora – op. A. A./

Papa Franjo odgovorio je na pet *dubia* (*dubium* lat., *dubia* su sumnje odnosno sumnjivi slučajevi ili neizvjesnosti oko nekih pitanja – op. A. A.) koje su mu u srpnju poslali kardinali Walter Brandmüller i Raymond Leo Burke uz podršku trojice drugih kardinala, Juana Sandovala Íñigueza, Roberta Saraha i Josepha Zen Ze-kiuna. Pitanja kardinala na talijanskom i Papini odgovori na španjolskom objavljeni su 2. listopada 2023. na mrežnim stranicama Dikasterija za nauk vjere. U nastavku donosimo tekst s prijevodom pitanja i Papinih odgovora:

1) *Dubium* u vezi s izjavom da Božju objavu treba reinterpretirati na temelju aktualnih kulturnih i antropoloških promjena.

Nakon izjava nekih biskupa, koje nisu ni ispravljene ni povučene, pitanje je treba li u Crkvi Božju objavu reinterpretirati prema kulturnim promjenama našega vremena i prema novoj antropološkoj viziji koju te promjene promiču, odnosno je li Božja objava obvezujuća zauvijek, nepromjenjiva i stoga takva da joj se ne može proturječiti, prema nauku Drugog vatikanskog koncila, da je prema Bogu koji objavljuje obvezna „poslušnost vjere“ (*Dei Verbum* (DV) 5); da ono što je objavljeno za spasenje svih mora ostati „zauvijek cjelovito“ i živo, i biti „prenošeno na sve naraštaje“ (DV, 7) i da napredak razumijevanja ne podrazumijeva nikakvu promjenu u istini stvari i riječi, jer vjera je „prenesena jednom zauvijek“ (DV, 8), a Učiteljstvo nije iznad Božje riječi, nego tek naučava ono što je preneseno (DV, 10).

Odgovori pape Franje

Draga braćo, iako se ne čini uvijek razboritim izravno odgovarati na pitanja upućena meni, a bilo bi nemoguće odgovoriti na sva pitanja, u ovom slučaju smatrao sam prikladnim to učiniti s obzirom na to da se bliži Sinoda.

Odgovor na prvo pitanje

a) Odgovor ovisi o značenju koje pripisujete riječi „reinterpretirati“. Ako se shvati kao „protumačiti bolje“, izraz je valjan. U tom je smislu Drugi vatikanski koncil ustvrdio da je potrebno da uz rad egzegeta – i dodajem, teologa – „sazrijeva prosudba Crkve“ (Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Dei Verbum*, 12).

b) Stoga, ako je istina da je Božja objava nepromjenjiva i uvijek obvezujuća, Crkva mora biti ponizna i priznati da nikada ne iscrpljuje njezino nedokučivo bogatstvo i da treba rasti u njezinom razumijevanju.

c) Posljedično, ona raste također u razumijevanju onoga što je sama izjavila u svom Učiteljstvu.

d) Kulturne promjene i novi izazovi povijesti ne mijenjaju Objavu, ali nas mogu potaknuti da bolje izrazimo neke aspekte njezina izobilnog bogatstva koje uvijek nudi više.

e) Neizbježno je da to može dovesti do boljeg izražavanja nekih prošlih izjava Učiteljstva, a to se zapravo događalo kroz povijest.

f) S druge strane, istina je da Učiteljstvo nije iznad Božje Riječi, ali je također istina da i tekstovi Svetoga pisma i svjedočanstva tradicije zahtijevaju tumačenje koje nam omogućuje razlikovanje njihove vječne biti od kulturoloških uvjetovanja. To je vidljivo, na primjer, u biblijskim tekstovima (kao što je Izlazak 21, 20-21) i u nekim intervencijama učiteljstva koje su tolerirale ropstvo (Usp. Nikola V., *Bulla Dum Diversas*, 1452). To nije sporedna tema s obzirom na njezinu intimnu povezanost s vječnom istinom o neotuđivom dostojanstvu ljudske osobe. Ovi tekstovi trebaju tumačenje. Isto vrijedi i za neka razmatranja u Novom zavjetu o ženama (*1 Kor* 11, 3-10; *1 Tim* 2, 11-14) i za druge tekstove Svetoga pisma i svjedočanstva tradicije koji se danas ne mogu ponoviti takvi kakvi jesu.

g) Važno je naglasiti da se ne može promijeniti ono što je objavljeno „za spasenje svih“ (Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Dei Verbum*, 7). Stoga Crkva mora stalno razlučivati što je bitno za spasenje, a što je sporedno ili manje izravno povezano s tim ciljem. Zanimljivo mi je podsjetiti na ono što je rekao sveti Toma Akvinski: „što više idemo u detalje, to se više povećava neodređenost“ (*Summa Theologiae* 1-11, q. 94, art. 4).

h) Konačno, pojedinačna formulacija neke istine nikada se ne može razumjeti na odgovarajući način ako se iznosi sama, izolirana od bogatog i skladnog konteksta cijele Objave. „Hijerarhija istinâ“ također podrazumijeva stavljanje svake od njih u odgovarajuću vezu sa središnjim istinama i cjelokupnim učenjem Crkve. To u konačnici može dovesti do različitih načina izlaganja istog učenja, iako „oni koji žude za monolitnim učenjem koje će

svi bez iznimke braniti i ne ostavljaju prostora za nijanse, to se može činiti nepoželjnim i nečim što vodi u konfuziju i raspršenost. Ali zapravo ta različitost pomaže očitovati i bolje razložiti neke aspekte neiscrpnog bogatstva evanđelja“ (*Evangeliij gaudium*, 40). Svaka teološka struja ima svoje rizike, ali i svoje prilike.

2) *Dubium* u pogledu tvrdnje da je raširena praksa blagoslivljanja zajednica istoga spola u skladu s Objavom i Učiteljstvom (KKC 2357).

Prema Božjoj objavi, posvjedočenoj u Svetom pismu, koju Crkva „po božanskom nalogu i uz pomoć Duha Svetoga pobožno sluša, sveto čuva i vjerno razlaže“ (*Dei Verbum*, 10): „U početku“ Bog stvori čovjeka na svoju sliku i priliku, muško i žensko, stvori ih i blagoslovi, da budu plodni (usp. Post 1, 27-28), za koje apostol Pavao uči da je nijekanje spolne razlike posljedica nijekanja Stvoritelja (Rim 1, 24-32). Pita se: može li Crkva odstupiti od ovog „načela“, smatrajući ga, za razliku od onoga što naučava *Veritatis splendor*, 103, jednostavnim idealom, a prihvaćajući kao „moguće dobro“ objektivno grešne situacije, kao što su zajednice ljudi istoga spola, a da se ne zakaže u objavljenom učenju?

Odgovor pape Franje na drugo pitanje

a) Crkva ima vrlo jasnu koncepciju braka: isključiva, postojana i neraskidiva zajednica između muškarca i žene, prirodno otvorena za rađanje djece. Samo se ta zajednica može nazvati „brakom“. Drugi oblici sjedinjenja to postižu samo „djelomično i analogno“ (*Amoris laetitia*, 292), pa se ne mogu strogo nazvati „brak“.

b) Nije riječ samo o nazivima, već stvarnost koju nazivamo brakom ima jedinstvenu bitnu strukturu koja zahtijeva ekskluzivni naziv, neprimjenjiv na druge stvarnosti. Bez sumnje, to je puno više od običnog „ideala“.

c) To je razlog zbog kojeg Crkva izbjegava svaku vrstu obreda ili sakramenta koji bi mogli proturječiti ovom uvjerenju i implicirati da se kao brak priznaje nešto što to nije.

d) Međutim, u odnosima s ljudima ne smijemo izgubiti pastoralno mišljenje, koje mora prožimati sve naše odluke i stavove. Obrana objektivne istine nije jedini izraz te ljubavi (*caritas*), koju čine i srdačnost, strpljivost, razumijevanje, nježnost i ohrabrenje. Stoga ne možemo biti suci koji samo nijechu, odbacuju, isključuju.

e) Stoga pastoralna razboritost mora prikladno razlučiti postoje li oblici blagoslova, koje traži jedna ili više osoba, a koji ne prenose neispravan pojam braka. Jer kada se traži blagoslov, izražava se molbu za pomoć od Boga,

molbu da se može živjeti bolje, povjerenje u Oca koji nam može pomoći živjeti bolje.

f) S druge strane, iako postoje situacije koje s objektivne točke gledišta nisu moralno prihvatljive, sama pastoralna ljubav zahtijeva od nas da jednostavno ne tretiramo kao „grešnike“ druge ljude čija krivnja ili odgovornost može biti ublažena različitim činiocima koji utječu na subjektivnu odgovornost (usp. sveti Ivan Pavao II., *Reconciliatio et paenitentia* (Pomirenje i pokora), 17).

g) Odluke koje u određenim okolnostima mogu biti dio pastoralne razboritosti ne moraju neophodno postati normom. To jest, nije prikladno da biskupija, biskupska konferencija ili bilo koja druga crkvena struktura stalno i službeno uspostavlja postupke ili obrede za svakovrsna pitanja, budući da sve „ono što je dio praktičnog razlučivanja u posebnim okolnostima ne može biti uzdignuto na razinu propisa“ jer bi to „dovelo do nepodnošljive kazuistike“ (*Amoris laetitia*, 304). Kanonsko pravo ne smije i ne može obuhvatiti sve, pa to ne bi smjele pretendirati ni biskupske konferencije sa svojim raznolikim dokumentima i protokolima, jer život Crkve teče kroz mnoge kanale ponad normativnih.

3) Dubium u vezi s tvrdnjom da je sinodalnost „konstitutivna dimenzija Crkve“ (Apostolska konstitucija *Episcopalis communio*, 6), tako da bi Crkva po svojoj naravi bila sinodalna.

S obzirom na to da Biskupska sinoda ne predstavlja zbor biskupa, već samo savjetodavno tijelo pape, budući da biskupi kao svjedoci vjere ne mogu delegirati svoje ispovijedanje istine, postavlja se pitanje može li sinodalnost biti vrhovni regulatorni kriterij trajnog upravljanja Crkvom bez iskrivljavanja njezine konstitutivne strukture koju je želio njezin Utemeljitelj, pri čemu vrhovnu i punu vlast Crkve vrši kako papa na temelju svoje službe tako i zbor biskupa zajedno sa svojim poglavarom, rimskim prvosvećenikom (*Lumen gentium*, 22).

Odgovor pape Franje na treće pitanje

a) Iako priznajete da vrhovnu i potpunu vlast Crkve vrši i papa zbog svoje službe i zbor biskupa zajedno sa svojim poglavarom, rimskim prvosvećenikom (usp. Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Lumen gentium*, 22), samim ovim pitanjima izražavate svoju potrebu za sudjelovanjem, za slobodnim izražavanjem vašeg mišljenja i suradnjom, tražeći tako oblik „sinodalnosti“ u vršenju moje službe.

b) Crkva je „otajstvo misijskog zajedništva“, ali to zajedništvo nije tek afektivno ili eterično, nego nužno podrazumijeva stvarno sudjelovanje: ne samo hijerarhija, nego i sav Božji narod na različite načine i na različitim razinama može učiniti da se čuje njegov vlastiti glas i osjećati se dijelom hoda Crkve. U tom smislu možemo reći da je sinodalnost, kao stil i dinamizam, suštinska dimenzija života Crkve. Sveti Ivan Pavao II. rekao je vrlo lijepe stvari o ovom pitanju u apostolskom pismu *Ulaskom u novo tisućljeće (Novo millennio ineunte)*.

c) Nešto sasvim drugo je sakralizirati ili nametnuti određenu sinodsku metodologiju koja se sviđa jednoj skupini, pretvarajući je u normu i obvezni put za sve, jer bi to samo dovelo do „zamrzavanja“ sinodalnog hoda ignoriranjem različitih značajki različitih partikularnih Crkvi i raznoliko bogatstvo sveopće Crkve.

4) *Dubium* u vezi s podrškom pastirâ i teologâ teoriji da se „teologija Crkve promijenila“ te da se stoga svećeničko ređenje može podjeljivati ženama.

Nakon izjava nekih prelata, koje nisu ni ispravljene ni povučene, prema kojima bi se teologija Crkve i značenje mise promijenili s Drugim vatikanskim koncilom, postavlja se pitanje vrijedi li i dalje izjava Drugog vatikanskog koncila da se „zajedničko svećeništvo vjernika i ministerijalno svećeništvo bitno razlikuju, a ne samo po stupnju“ (*Lumen gentium*, 10) i da prezbiteri na temelju „svete moći reda prinose žrtve i opraštaju grijeh“ (*Presbyterorum ordinis*, 2), djeluju u ime i u osobi Krista posrednika, po kojemu se usavršuje duhovna žrtva vjernika? Nadalje, postavlja se pitanje vrijedi li još uvijek nauk apostolskog pisma svetog Ivana Pavla II. *Ordinatio sacerdotalis*, koji naučava da se definitivnom drži nemogućnost podjeljivanja svećeničkoga ređenja ženama, dakle da to učenje nije više podložno promjenama niti je dano na slobodnu raspravu pastirâ ili teologâ.

Odgovor pape Franje na četvrto pitanje

a) „Zajedničko svećeništvo vjernika i ministerijalno svećeništvo bitno se razlikuju“ (Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Lumen gentium*, 10). Nije prikladno podupirati razliku u stupnju koja podrazumijeva razmatranje zajedničkog svećeništva vjernika kao nešto „druge kategorije“ ili manje vrijednosti („niži stupanj“). Oba oblika svećeništva međusobno se osvjjetljavaju i podupiru.

b) Kad je sveti Ivan Pavao II. poučavao da je neophodno „definitivno“ potvrditi nemogućnost podjeljivanja svećeničkoga ređenja ženama, on ni na koji način nije omalovažao žene i dodjeljivao vrhovnu vlast muškarcima. Sveti Ivan Pavao II. utvrdio je i druge stvari. Na primjer, da smo kad

govorimo o svećeničkoj vlasti „u području funkcije, a ne dostojanstva i svetosti“ (sveti Ivan Pavao II., *Christifideles laici*, 51). To su riječi koje nismo dovoljno prihvatili. Također je jasno rekao da iako samo svećenik predsjedava euharistijom, zadaće „ne daju povoda nadmoći jednih nad drugima“ (sveti Ivan Pavao II., *Christifideles laici*, bilj. 190; usp. Kongregacija za nauk vjere, Deklaracija *Inter insigniores*, VI). Također je ustvrdio da ako je svećenička služba „hijerarhijska“, ona se ne smije shvatiti kao oblik dominacije, nego „potpuno uređena po svetosti Kristovih članova“ (Sveti Ivan Pavao II., *Mulieris dignitatem*, 27). Ako se to ne shvati i ne izvuku praktične posljedice iz tih razlika, bit će teško prihvatiti da je svećeništvo pridržano samo za muškarce i nećemo moći priznati prava žena niti potrebu da sudjeluju, na razne načine, u vodstvu Crkve.

c) S druge strane, da budemo rigorozni, prepoznavamo da jasno i autoritativno učenje o točnoj prirodi „konačne izjave“ još nije sveobuhvatno razvijeno. To nije dogmatska definicija, ali mora biti od svih prihvaćena. Nitko joj ne može javno proturječiti, a ipak može biti predmet proučavanja, kao u slučaju valjanosti ređenja u anglikanskoj zajednici.

5) *Dubium* u svezi s tvrdnjom „oprost je ljudsko pravo“ i inzistiranjem Svetog Oca na dužnosti odrješenja svakoga i uvijek, pri čemu pokajanje ne bi bilo neophodan uvjet za sakramentalno odrješenje.

Pitanje glasi: je li još uvijek na snazi učenje Tridentskog sabora prema kojemu je za valjanost sakramentalne ispovijedi nužno pokajanje pokornika, koje se sastoji u zgražanju nad počinjenim grijehom, s odlukom ne griješiti više (14. sjednica, Poglavlje 4: DH 1676), tako da svećenik mora odgoditi odrješenje kad je jasno da ovaj uvjet nije ispunjen.

Odgovor pape Franje na peto pitanje

a) Pokajanje je potrebno za valjanost sakramentalnog odrješenja i podrazumijeva odluku ne griješiti više. Ali nema tu matematike i moram još jednom podsjetiti da ispovjedaonica nije carinarnica. Mi nismo vlasnici, nego ponizni upravitelji sakramenata koji jačaju vjernike, jer su ti darovi Gospodnji, više od relikvija koje valja čuvati, pomoć Duha Svetoga za život ljudi.

b) Postoji mnogo načina da se izrazi kajanje. Često je kod ljudi vrlo povrijeđenog samopoštovanja priznanje krivnje okrutno mučenje, ali sam čin pristupanja ispovijedi simboličan je izraz pokajanja i traženja Božje pomoći.

c) Također želim podsjetiti da „ponekad nam je veoma teško ostaviti mjesta u pastoralu za bezuvjetnu Božju ljubav“ (*Amoris laetitia*, 311), ali moramo se učiti. Tragom svetog Ivana Pavla II., držim da od vjernika ne smi-

jemo tražiti precizne i izvjesne planove o popravljanju, koji na kraju ispadnu apstraktni ili čak narcisoidni, ali ni predvidljivost novog pada „ne dovodi u pitanje autentičnost nakane“ (sveti Ivan Pavao II., *Pismo kardinalu Williamu W. Baumu i sudionicima godišnjeg tečaja Apostolske pokorničarne*, 22. ožujka 1996., 5).

d) Na kraju, mora biti jasno da svi uvjeti koji se obično postavljaju u ispovijedi općenito nisu primjenjivi kada je osoba u situaciji agonije ili kada su njezine mentalne i psihičke sposobnosti vrlo ograničene.

Kako živjeti vjeru u svakodnevici i prihvaćati stvarnost svoga življenja?

Priredio: o. Mato Miloš, OCD

Pri završetku 150. godišnjice rođenja sv. Male Terezije, pitamo se kakvu nam poruku upućuje ova suvremena svetica? Pitanje je vrlo važno za sve nas koji živimo svoje krsno posvećenje u svijetu po evanđelju Isusa Krista. Svjesni smo kako je naša uronjenost u svijet neupitna nužnost. Na to nas upućuje konstitucija o Crkvi u svijetu: „Kršćanska poruka ljude ne odvraća od izgradnje svijeta i ne potiče na nezainteresiranost za sudbinu svojih bližnjih: naprotiv, ono upravo to pretvara u njihovu najžurniju zadaću“ (GS 3,34).

Kao kršćani smo dužni biti prisutni u izgradnji svijeta, na svoj način ulaziti u to „gradilište“, kako bi naša vjernička savjest pridonijela izgradnji kraljevstva Božjega. U našem kršćanskom odgoju često smo slušali kako trebamo prezirati ovozemaljske stvari, odnosno kako su sveci napustili sva svoja dobra i živjeli u siromaštvu. Da, tako su činili sveci svojim odabirom nasljedovanja Isusa Krista. Mi pak živimo u svijetu, slijedimo svoj poziv obiteljskog ili drugog načina življenja evanđelja Isusa Krista.

S druge strane, vidimo kako nas suvremeni način života oko izgradnje ovoga svijeta toliko zaokuplja da nas katkad zatvara u nerješive poteškoće i brige. U tom stanju otkrivamo kako nam molitva i duhovne stvari postaju vrlo teške, pa i nemoguće, ne samo zbog pomanjkanja vremena, nego i zbog umora i živčane napetosti. Svoje ljudske prilike ozbiljno shvaćamo i ne želimo bježati od njih.

Može li nam u našim ljudskim i duhovnim poteškoćama pomoći Mala Terezija?

Na ovoj osjetljivoj točki našega ljudskog i kršćanskog života može nam itekako svojim iskustvom pomoći sv. Mala Terezija. Jasno nam je da je njezino okruženje sasvim drugačije od nas ljudi u svijetu. Terezija živi u klauzurnom samostanu, dok je današnji čovjek potpuno uronjen u svijet. Ne uspijevamo moliti zbog svoje uronjenosti u svakodnevne brige. I Terezija ima sličnih briga iako je u strogom samostanu. Kada je ušla u Karmel, slušala je da molitva zahtijeva sabranost i pozornost, kako je tišina nužna za kontemplativnu dušu. Terezija je svjesna svoje utemeljenosti u tu duhovnost, ali joj manjak sna i živčani napor remeti planove i donosi joj neuspjeh njezinih nakana. Tada se mogla zadovoljiti samo uzdisanjem i nastojati se izvući iz tih konkretnih prilika, ili se poslužiti pomagalicama kako bi se budila na vrijeme. U takvoj situaciji Terezija zna profitirati iz naoko protivnih događaja kako bi ih pretvorila u odskočnu dasku za stizanje na cilj. Evo njezinog rješenja:

„Trebala bih se žalostiti što spavam (već 7 godina) u vrijeme svojih molitava i svojih djela milosti; ali eto, ne žalostim se...“ Terezija je puna pouzdanja u Boga ljubavi te nastavlja: „Mislim da Gospodin vidi našu krhkost, spominje se da smo prašina“ (Rukopis A 75-76). Terezija je svjesna konkretne situacije u kojoj se nalazi već 7 godina, spava dok moli. Prihvaća stanje stvari a da ga pritom niti uveličava, niti niječe, jer želi ostati vjerna stvarnosti kakva sada jest. Prihvaćajući taj događaj bez žaljenja, ona ga duboko razumije, priznajući Božjem očinstvu svoju krhkost i malenost. Tako se treba postaviti i čovjek koji se nalazi u duhovnim poteškoćama. Prihvaćajući događaj umora i napetosti, treba se predati Bogu. Nije stvar u tome da bismo poteškoće razumjeli, nego da bismo *ih proživjeli*. Terezija je proživjela još jednu poteškoću iz djetinjstva koju nikako nije mogla savladati. To je zgoda s konjem koji je zapriječio ulaz u vrt. Dok su odrasli nastojali pronaći drugi ulaz, Terezija se provukla ispod konja: „Evo koja je prednost malenosti. Provućemo se ispod! Provući se ispod, znači ne raščlanjivati ih“.

Umnost koja se krije u pozadini Terezijina predanja Bogu

Još nam jedan događaj za molitvu omogućuje shvaćati Terezijino stajalište o prihvaćanju stvarnosti. Terezija je na večernjoj molitvi razmatranja, a ispred nje je sestra koja proizvodi neznatnu ali neugodnu zbrku. Tko ne bi od nas reagirao na takav postupak sestre za vrijeme meditacije? Terezija je taj

dogadađ iskoristila kao sredstvo za sjedinjenje s Bogom: „U dubini sam srca osjećala kako više vrijedi pretrpjeti to iz ljubavi prema Bogu te kako ne bih povrijedila sestru ispred mene. Ostala sam stoga mirna, nastojeći se sjединiti s dobrim Bogom, zaboraviti na malu buku, ali sve bijaše uzaludno... Onda sam pokušala zavoljeti tu tako neugodnu sitnu buku; umjesto da je pokušam ne čuti (što je bilo nemoguće), usmjerila sam svoju pozornost na nju, i slušala je kao da je posrijedi očaravajući koncert te se sva moja molitva (koja ovoga puta nije bila u tišini) sastojala u tome da taj koncert prikažem Isusu“ (Rukopis C, 30).

Ovaj događaj iz stvarnosti života Terezije daje nam najbolje razumjeti umnost što se krije u pozadini njezina predanja Bogu. Terezija ne posjeduje moć nad svojom osjećajnošću. Ne može poteškoću niti odbaciti, niti zanijekati, nego ju prihvatiti i poslušati, smiriti se i proživjeti je iznutra. To ne ide bez trpljenja, ali zauzevši takvo stajalište, otkriva skrivenu klicu svojega oslobođenja (unutarnje slobode) i na taj način napokon uspijeva moliti.

I mi bismo u svome kršćanskom životu trebali prihvatiti podlaganje stvarnosti koju nam donosi svakidašnjica. Iskustvo nam pokazuje kako ne možemo izbjeći stvarnomu problemu koji se ponavlja pred nama. Nema smisla poteškoće ignorirati, već ih valja prihvatiti, integrirati i proživjeti na planu naše duboke osjećajnosti. Jedini je način izlaza iz problema poslužiti se svim oblicima osjećajnosti, kao i svim snagama svoga bića, kako bismo pojedinu poteškoću pretrpjeli do kraja. To je izlaz iz poteškoća i jedina mogućnost rasta.

Načelo temeljnog pitanja kršćanske svetosti

Isto načelo naći ćemo kod temeljnog pitanja kršćanske svetosti. I ovdje nas Terezija postavlja u prisutnost dviju naizgled protivnih duhovnosti. Terezija je pročitala više životopisa svetaca, u kojima su sveci prikazani kao bića koja se ne bave ničim što obavljaju obični ljudi. Nikada nisu dotaknuli stvari ovoga svijeta, sebi su nametali zastrašujuće pokore. U usporedbi s takvim svecima, Terezija se osjeća nepopravljivo nesavršenom. Sebe smatra zrcem pijeska pokraj velike planine koja se gubi u nebasa. Svjesna svojeg siromaštva, rađa se njezino najljepše otkriće dizala: „Mogu dakle, unatoč svojoj malenosti, težiti prema svetosti; nije mi moguće narasti, moram sebe podnositi takvu kakva jesam, sa svim nesavršenostima, ali ću potražiti način da se na nebo uspnem malenim i posve novim putom; malenim putom posve novim... Odveć sam malena da bih se popela teškim dizalom savršenosti... dizalo koje me treba podignuti u nebo, to su Tvoje ruke, o Isuse. Stoga ne trebam rasti, nego, naprotiv, ostati malena; postajati sve manja i manja“ (Rukopis C 2-3).

Ovo je pravi genij sv. Male Terezije koji se sastoji u oslobađanju svetosti od svih junaštava i podviga, kako bi uspjela svoje vlastito posvećenje ostvariti u svakodnevlju. Bilo da je riječ o usporedbi sa dizalom ili malom pticom pokislih krila, uvijek je posrijedi kretnja, ne bježati od svojih konkretnih prilika siromašna čovjeka, nego sebe prihvatiti takvog kakav jesi, usmjeriti se na Boga. Tamo gdje se najklasičnija duhovnost pokazuje nesposobnom ostvariti svetost, Terezija se koristi svakim događajem te ga vješto pretvara u željeno sredstvo. To ne znači da je ikada u svome životu prezrela kršćansku klasičnu duhovnost. Naprotiv, bila je vjerna u najmanjim pojedinostima. Pravila te će i sama, u Posljednjim razgovorima kazati kako do smrti želi slijediti sve vježbe svoje zajednice. Terezijina nakana je bila u klasičnim sredstvima tradicionalne duhovnosti razabrati ono što nije bilo od središnje važnosti, ili nije odgovaralo njezinom duhovnom pozivu. Na taj je način svoj poziv na svetost oslobodila svih nepotrebnih i pretjeranih, neshvatljivih i neponovljivih praksi. Zar ne bismo i mi koji smo u svijetu trebali tako razmišljati o svojem pozivu na kršćansku svetost?

Gospodin putuje s Terezijom preko ljudskih događaja svakodnevica

Još jedan primjer vezan uz sakramente omogućit će nam zaključivanje ove teme. Terezija je vrlo rano osjetila želju za primanjem sakramenata i bila je vrlo sretna pričešćivati se svakog dana, u vrijeme kada je njezinu zajednicu

pogodila epidemija gripe. Terezija je smatrala kako Bog upravo preko sakramenata dijeli nevidljivo bogatstvo svetosti. Neće ni oklijevati reći: „Ako me jednoga jutra nađete mrtvu, ne brinite se; to će samo značiti da me tata dobri Bog došao posjetiti. Bez sumnje, velika je milost primiti sakramente, ali, kada to dobri Bog ne dopušta, i to je u redu... Sve je milost“ (5. lipnja 1897.). Ova rečenica nam otkriva svu tajnu njezina prihvaćanja stvarnosti. Svjesna je kako je Bog suvereno slobodan svoju milost dijeliti na način koji mu se sviđa te dobro znade kako će, odluči li je Bog nenadano pozvati, taj događaj sa sobom donijeti milost sjedinjenja s Bogom. Vidimo kako Terezija preko ljudskih događaja svakodnevce otkriva kako Gospodin putuje s njome te i u takvoj prigodi dijeli svoju milost na nevidljiv ali vjerodostojan način.

To se prihvaćanje događaja svakodnevce proteže sve do vječnosti. Terezija želi izravno poći u nebo. Tu milost moli na kraju Čina prikazanja: „Neka ovo mučeništvo (ljubavi, nakon što me pripremi da se pojavim pred Tobom, napokon učini da umrem, a moja duša neka se bez odgađanja vine u vječni zagrljaj Tvoje Milosrdne Ljubavi“ (9. lipnja 1895.). Pročišćena dugim mjesecima agonije i unutarnjeg trpljenja, Terezija će ići sve dotle da zamisli mogućnost prolaska kroz čistilište, ako je to volja Božja koja se očituje kroz taj događaj: „I dalje veoma zadovoljna, prošetat ću kroz peč čistilišta pjevajući pjesan Ljubavi!“

Prepuštanje volji Božjoj u pojedinim događajima nalazimo i u ovom Terezijinom zapisu: „Ništa me ne skreće s puta, ništa mi ne kvari planove. Ni najmanje.“. Zahvaljujući Terezijinom geniju podatnosti volji Božjoj, kako bi prionula uz stvarnost svakidašnjice i iznova pronašla pravi put savršenstva, ona ljudima današnjice otvara novi put kršćanske svetosti. Zato nam je Terezija tako bliska, tako draga. Oduševljava nas da prihvatimo volju Božju u svim događajima svakidašnjice, jer Bog je naš „tata“, kako se izražava Terezija, koji je dobar i koji nas voli usprkos našim nesmotrenim bježanjima od njega. Kome ćemo ići ako bježimo od dobrog Boga? Sa sv. Petrom možemo reći: „Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga! I mi vjerujemo i znamo: Ti si Svetac Božji“ (Iv 6, 67-70).

MOJ BOŽE, MOJ GOSPODINE

U osami, tišini, srebrnoj paučini
lagano prelistavam ispisane
stranice svoga življenja.

Strepim, bojim se za stranicu svaku.
Čime sam ih ispunila? Laticama ili bodljama.

Iščitavam riječi lijepe ko latice
ružina pupoljka, cvijeta mirišljava.
Latice cvijeta uvela, sasušena,
bodlja kaktusa zelena.

Jedno znam, Gospodine,
Tebi ništa strano nije.

Na rođenju najljepšu knjigu
Ti nam dijeliš nove listove bijele.
Ako mi dozvoliš, Gospodine,
jedno molim Te, najponiznije.
Ispisan život listova mojih
Tebi na čast, meni na spas,
Slava neka Tebi u visine vine,
moj Bože, moj Gospodine.

Kata Kovač

MOĆ

Kada dođu one teške,
besane noći
i kada san
neće na oči

Kada zle sile
upregnu svoje moći
i kada ti se čini
da noć nikada neće proći

Rješenje postoji
i to vrlo važno,
oružje nevidljivo
a tako snažno.

Samo vjerniku dano,
nije sitnica.
Probleme rješava
jedna krunica.

Milica Kopilović

Obitelj Ulma – dobri Samarijanci iz Markowe

Piše: Dušan Balažević

Obitelj Ulma se suprotstavila mržnji i nasilju koje je karakteriziralo to vrijeme s evanđeoskom ljubavlju. Neka nam, oni koji su bili zraka svjetla u tami Drugog svjetskog rata, budu primjer za nasljedovanje u dobroti i služanju potrebitima. (papa Franjo)

Bila bi pogreška ako bi dan beatifikacije obitelji Ulma bio samo spomen na nasilje i zlodjela učinjena od strane počinitelja. Želimo da ovaj dan bude dan radosti. (kardinal Marcello Semeraro u propovijedi tijekom mise beatifikacije)

Markowa je selo blizu poljsko-ukrajinske granice. Do početka Drugoga svjetskog rata brojalo je 4500 stanovnika, od toga 120 Židova.

Supružnici Jozef i Wiktoria Ulma imali su šestero djece i sedmo koje se tek trebalo roditi. Jozef je rođen 2. ožujka 1900. godine u Markowi, i od malih nogu je pomagao svojoj obitelji koja se bavila zemljoradnjom. Imao je tri brata i sestru.

Jedan od Jozefove braće, Władysław, svjedoči: „Naša je obitelj bila jednostavna, s roditeljima vjernicima i majkom koja je u posljednjim godinama života svaki dan sudjelovala na svetoj misi. Naši su roditelji kod kuće molili, a mi smo zajedno pjevali na marijanskim pobožnostima u Crkvi. Jozef se također formirao u tom duhovnom ozračju. On je, kao i svi mi, pristupao sakramentima redovito.“

Po povratku iz vojske, Jozef je završio poljoprivrednu školu i sam se počeo baviti uzgojem povrća i voća kao i pčelarstvom. Izumio je vjetroturbine za kućanstvo, tako je njegova kuća bila prva u selu koja je koristila električnu energiju umjesto parafina za rasvjetu. Također, bio je aktivan član Katoličke muške udruge mladih i Unije mladih zemljoradnika Poljske. Hobi mu je bio fotografiranje. Posjedovao je veliku knjižnicu.

U brak je ušao 7. srpnja 1935. godine s 12 godina mladoom Wiktorijom Niemczak. Ona je rođena 10. prosinca 1912. godine u Markowi kao sedmo dijete u obitelji. Sa šest godina ostaje bez majke, a jedno vrijeme ju je odgajala njezina baka. U njezinom domu je bio običaj da nitko, tko dođe u obitelj i zatražiti pomoć, ne bude otpušten bez da mu se pomoglo. Tijekom blagdana redovito se odvojio dio hrane za potrebite. Godinu dana prije vjenčanja ostaje i bez oca. Bila je članica seoskog kazališta i pohađala je tečajeve na „Narodnom sveučilištu u mjestu“ Gać u blizini Markowe. Poslije udaje odlučila je posvetiti se obitelji i kućanskim poslovima kako bi pomogla suprugu. Oboje su bili aktivni u svojoj župi svete Doroteje i članovi pokreta „Živa krunica“.

Zanimljivo, posjedujemo mnoštvo fotografija obitelji Ulma baš zahvaljujući Jozefovoj ljubavi prema fotografiranju. Na slikama vidimo njihovu obitelj u svakodnevnim aktivnostima kao što su kuhanje, izrada školske zadaće, šetnja i igra. Imamo svjedočanstvo kume Władysława, trećeg djeteta Jozefa i Wiktorije. Kuma kaže: „Manje-više tjedan dana, nakon Władysława rođenja (5. prosinca 1938.), živjela sam u kući Jozefa i Wiktorije. U to vrijeme Wiktorija je bila u krevetu jer je nakon poroda još uvijek bila jako slaba. I svaki dan sam vidjela Jozefa kako moli na koljenima sa svojom djecom.“

U Svetom pismu koje je posjedovala ova obitelj nalazimo podcrtana dva ulomka pored kojih je zapisano „Da“:

„Ljubi Gospodina Boga svojega iz svega srca svoga, i svom dušom svojom, i svom snagom svojom, i svim umom svojim; i svoga bližnjega kao sebe samoga!“ (Lk 10, 27)

„Neki Samarijanac putujući dođe do njega, vidje ga, sažali se pa mu pristupi i povije rane zalivši ih uljem i vinom. Zatim ga posadi na svoje živinče, odvede ga u gostinjac i pobrinu se za nj.“ (Lk 10, 33-34).

Djeca su im bili: Stanisława (r. 1936. god.), Barbara (r. 1937. god.), Władysław (r. 1938. god.), Franciszek (r. 1940. god.), Antoni (r. 1941. god.) i Maria (r. 1942. god.). U trenutku strijeljanja obitelji, Wiktorija je bila u poodmakloj trudnoći. Prvi je to slučaj beatifikacije cijele obitelji zajedno i prvi slučaj beatifikacije tek rođenog, nekrštenog djeteta. Iako Crkva naučava nužnost krštenja za spasenje, Katekizam Katoličke Crkve u broju 1258. donosi: „Oduvijek je Crkva čvrsto uvjerena da su svi koji su podnijeli smrt radi vjere, premda nisu primili krštenje, kršteni svojom smrću za Krista i s njime. Krst krvlju, kao i želja za krštenjem, donose plod krštenja, a da po sebi nisu sakrament.“

Odgovarajući na pitanja glede ove beatifikacije, kardinal Semeraro je izjavio: „U ovoj beatifikaciji vidimo plodove djelovanja milosti Božje u sakramentima krštenja i ženidbe. Djeca su krštena u vjeri roditelja i odgojena u toj vjeri. Zbog toga su podjednako sudjelovanja u ovom mučeništvu, zahvaljujući vjeri svojih roditelja.“

Njemačka je 1939. godine okupirala Poljsku i time počinje Drugi svjetski rat. Adolf Hitler 1941. godine donosi takozvanu „konačnu odluku“ kojom se likvidiraju Židovi koji se skrivaju izvan geta, ali i svi oni koji im pomažu u skrivanju. Iste godine je obitelj Ulma svjesna rizika i potaknuta jedino evangeoskom ljubavlju prema bližnjima odlučila prihvatiti osmočlanu obitelj Goldmann u svoj dom i skrivati ih za vrijeme rata. Naime, sama obitelj Goldmann je pokucala na njihova vrata i zatražila utočište. Svima koji su ih

savjetovali da ne urade ovako, Jozef je rekao: „I Židovi su ljudi“. U cijeloj Markowi skrivalo se ukupno 29 Židova u 10 poljskih obitelji, od toga je 21 doživio kraj rata. Uspješno skrivanje u obitelji Ulma je trajalo godinu i pol. Velika količina hrane koju je Witorija redovito kupovala je bila sumnjiva i netko ih je prijavio. Nije otkriveno tko, ali se sumnja u pripadnika poljske policije koji je bio suradnik nacista. Večer prije blagdana Navještenja Gospodinoва, 23. ožujka 1944. godine, petorica vojnika nacističke vojske i nekoliko agenata poljske policije pojavilo se u kući obitelji Ulma. Predvodio ih je nacistički komandant Eilert Diecken, koji je, kako stoji u službenom Dekretu o mučeništvu, bio potaknut „ne samo antisemitizmom, nego i mržnjom prema katolicima, osobito ovima jer su živjeli evanđelje u praksi“. Prvo je ubijena obitelj Goldmann, a potom obitelj Ulma.

Postulator kauze, vlč. Witold Burda, tvrdi: „Obitelj Ulma je prihvatila evanđelje na iznimno zreo način, osobito dio glede poziva na kršćansku ljubav prema bližnjem. Podcrtani dijelovi Biblije pokazuju koliko je njihov svakodnevni život bio utemeljen na Evanđelju, na jedinstvu s Bogom i punoj poslušnosti na ono što Bog poziva – učenje o dostojanstvu svakog ljudskog bića koje je na njegovu sliku i priliku“.

Nakon strijeljanja, njihova kuća je spaljena, a tijela žurno pokopana. Odvojeno su pokopana tijela svake obitelji. Tjedan dana kasnije upriličen je dostojni ukop, a tom prigodom je u grobu obitelji Ulma otkriveno rođenje sedmog djeteta koje nema ime. Tijela su 11. siječnja 1945. u tajnosti prenesena na crkveno groblje u Markowi.

Jozef i Wiktoria Ulma proglašeni su 13. rujna 1995. godine Pravednicima među narodima, što je odlikovanje od strane države Izrael za pripadnike drugih naroda koji su spašavali Židove od istrjebljenja tijekom holokausta riskirajući pri tome vlastite živote.

Sjećanje na herojski čin i tragične posljedice evanđeoske ljubavi ove obitelji ostao je u narodu prisutan usprkos svim političkim promjenama u Poljskoj i kroz godine nije prestajao. Njihov proces beatifikacije je započeo 1994. godine kao dio beatifikacije 88 mučenika iz Drugoga svjetskog rata. Međutim, dokazni materijal za ovu obitelj je s vremenom postajao sve izraženiji i 2007. godine izdvojeni su u posebnu kauzu. Blaženima su proglašeni 10. rujna 2023. godine u Markowi. Spomendan im se slavi 7. srpnja, na dan kada su Jozef i Wiktoria sklopili ženidbu. Dobili su nadimak „Dobri Samarijanci iz Markowe“.

Bog je gratis

Piše: Nataša Momčilović Firanj

Vrijeme nezaustavljivo prolazi. Svi živimo u nekoj brzini i vrlo često nemamo vremena za Boga. Zaboravljamo da svaki dan koji živimo dobivamo od Njega besplatno. Meni je trebalo puno vremena da postanem toga svjesna.

Sve je počelo sasvim slučajno. Uz svoj ritual ispijanja jutarnje kave imam naviku pogledati u kalendar na zidu na kojem obilježim važne datume i obveze. Obično tada počinjem planirati kako ispuniti sve što se mora obaviti. Počeo se redovito javljati strah od budućnosti i sumnja da pola toga ne mogu postići. Sjetila sam se tada rečenice „Bogu je sve moguće“. Tada sam shvatila da mi treba svakodnevni podsjetnik na to. Istog trena sam na malo veći papir velikim slovima napisala Bog i zalijepila ga preko uobičajene slike na kalen-

daru. Nisam imala drugu opciju pa sam koristila neki selotejp na kome piše gratis na više mjesta, ali nisam tome pridavala značaj, bilo mi je samo važno da ostvari svoj cilj da svako jutro kada pogledam na kalendar vidim da mi je za sve potrebna Božja pomoć. Jednog dana je moj svekar došao na kavu, pa me pitao „Nato, šta je ovo Bog, a pored piše gratis“? Tim pitanjem mi je otvorio oči. Stjecajem okolnosti ja sam zapravo napravila podsjetnik da je kod Boga sve gratis, da Bog daje sve besplatno i da je njegova ljubav bezuvjetna. Započelo je moje ozbiljno razmišljanje o tome. Počela sam svako jutro čim otvorim oči zahvaljivati što sam živa, što sam se probudila, što imam muža i djecu i sve ostalo u životu. Sve sam to od Boga dobila besplatno, on ništa nije tražio za uzvrat. On je taj koji mi poklanja svaki dan i brine o meni. Zapitala sam se zašto onda zaboravljam u mislima utonuti u razgovor s Bogom. Zašto mu ne povjerim svako jutro ono što me miči? Iz kog to razloga ne koristim njegovu milost koja je gratis, koja je neopisivo velika. Sve što radim treba da bude na njegovu slavu. Potrebna mi je svijest da je Bog u svakoj situaciji sa mnom. Vremenom moji dani su postali lakši i s probuđenim smislom da sve radim i završavam crpeći zapravo njegovu besplatnu milost i pomoć. Za sve uspješno obavljeno, bile to makar i sasvim obične stvari mogu zahvaliti Bogu.

Sada više vjerujem u Božju providnost i lakše prihvaćam da se neke stvari u mom životu događaju zato što Bog najbolje zna šta je dobro za svaki dan. Kada mi nešto djeluje teško pomislim kako mi samo Bog može dati snage za sve. Napokon više mu se i zahvaljujem za sve što mi daje gratis.

Svom dušom

Piše: o. Zlatko od sv. Josipa (Žuvela), OCD

„Svom sam dušom čeznuo ovu pashu blagovati s vama prije svoje muke“ – tako evanđelist Luka prenosi riječi Gospodina našega Isusa Krista izgovorene u dvorani Posljednje večere. One nam pokazuju koliko je našem Spasitelju stalo da njegovi učenici prepoznaju Ljubav Božju koja se u otajstvu Euharistije dariva, da je budu svjesni, da se je uvijek prisjećaju njemu na spomen, da se s tim otajstvom hrane, po njemu žive.

Znajmo stoga i mi prepoznati ljubav Božju u znakovima i otajstvima koja nam je Gospodin ostavio sve do kraja vremena. Ta su otajstva s Posljednje večere jedna od najvećih što se tiču kršćanske vjere: ustanova svete Euharistije, ustanova svećeničkog reda i Gospodnja zapovijed o bratskoj ljubavi. Tako je to kod našega Boga. Sve što On radi bogato je, prebogato značenjima, poukom, proslavom i posvetom. Konačni cilj svih ovih otajstava jest proslava Boga i posveta čovjeka. A kako bi se to moglo ostvariti u našem vlastitom životu, nastojmo ući u sve ove svete tajne ponizno, otvorene pameti i srca, zazivajući Duha Božjega da nam dadne ispravno razumijevanje.

Veli Evandjelje koje se navješćuje svakog Velikog četvrtka: „Bijaše pred blagdan Pashe. Isus je znao da je došao njegov čas da prijede s ovoga svijeta Ocu, budući da je ljubio svoje, one u svijetu, do kraja ih je ljubio.“ Isus je znao. Probajmo se uživjeti u osjećaje Sina Božjega koji je sve znao, kojemu ništa mu nije bilo sakrito što će se događati za večerom i nakon nje.

Kako bismo se mi osjećali kada bismo znali da nam je došla posljednja večer na ovoj zemlji? Već sutra ćemo biti pokojni. Kako bismo preživjeli tu noć u kojoj znamo da sve moramo ostaviti, ama baš svaku stvar sa zemlje? I ne samo stvari. Nego i sve osobe s kojima smo povezani bilo krvnim bilo društvenim vezama. Čak i naše kosti, naše tijelo ćemo morati ostaviti.

Kako bismo se mi osjećali da pozovemo svoje prijatelje na večeru, a ono tamo jedan od njih snuje kako da nas izda, proda za bijednih 30 srebrnjaka? Jede s nama, a gleda kako da nas pokaže neprijateljima s lažnim poljupcem prijateljstva.

Kako bismo se mi osjećali kada bismo vidjeli da nam se mnogi zaklinju na toliku vjernost kao da bi bili spremni umrijeti za nas, a znamo da će za tako kratko vrijeme potpuno promijeniti mišljenje i odreći nas se kao da se nikada nismo poznavali?

Kako bismo se osjećali kad vidimo prijatelje da se zajedno s nama goste, jedu i piju, a znamo da u našoj neprilici skoro neće ostati ni jedan od njih? Pobožat će se za sebe i pobjeći ostavivši nas u rukama krvnika.

I konačno, kako bismo se osjećali da znamo da nas tijekom noći čeka strašna muka, gledati svu zloću ovoga svijeta, osjećati toliku odvratnost da ćemo se krvlju znojiti, da ćemo biti bičevani, trnjem okrunjeni, popljuvani, izudarani, ponižavani, mučeni, teški križ nositi, na drvo pribijeni, raspeti i u strašnim mukama ubijeni? I sve to znati unaprijed, prije nego li je bilo ikakvih naznaka.

Promotrimo apostole. Ni jednom od njih za vrijeme večere to uopće ne pada na pamet. Sigurni su u sebe i u svoju ljubav prema Gospodinu. Sretni su što su s njime. I sam izdajnik ne zna što će se desiti. Pa on više nije svoj. Predao se u službu Sotone kojemu je cilj samo uhvatiti i mučiti Isusa. Judi je važno to što će dobiti novac. O ostalome uopće ne misli.

A Onaj koji sve to zna, što On čini? On je milosrdan i On ljubi. Nama ljudima to izgleda nevjerovatno, no to je slika Boga nevidljivoga. To je Lice Milosrđa. Sin Božji ljubi, ljubi do kraja. Toliko ljubi da mu nije ništa mrsko. Ni učiniti ono što su radili najniži robovi. Prati noge drugima. Prati noge i svome izdajniku. Kolika je Božja ljubav koja želi sve učiniti samo da spasi duše od vječne propasti! I ta ljubav sve do kraja upozorava: „Niste svi čisti.“ Kao pravi Čovjek Isus je trpio blizinu izdajnika i nezahvalnika. Juda Iška-

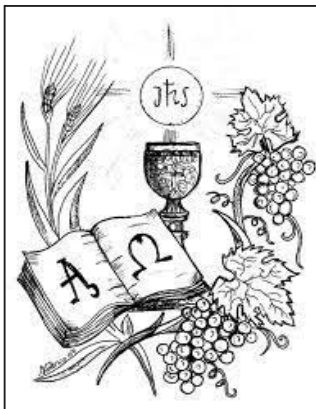

riotski nije se htio odreći svoje moralne nečistoće. Nije se htio očistiti od svojih grijeha koji su morali biti glavni (oholost, lakomost, bludnost, zavist, neumjerenost, itd.) jer po njima mu je Sotona zaposjeo srce. Zbog njegove vlastite krivice Sotona je mogao njime vladati i dovesti ga do najvećeg mogućeg zločina, do izdaje Sina Božjega.

Pored svega toga Gospodin naš Isus ne prestaje ljubiti. Do malo će se rastati sa svima. Ostavit će svijet i poći u Nebo. Konačno će im ostaviti svetu tajnu koja će najviše podsjećati na Njega. Ostavit će im Euharistiju, svetu hranu, kruh i vino koje će se pretvoriti u njegovo Tijelo i Krv. Ostavit će samoga sebe. I svojim vjernim prijateljima zapovjedit će da tu uspomenu trajno obnavljaju.

Da Bog stoji iza svete ustanove Euharistije pokazuju godine, desetljeća, stoljeća, tisućljeća postojanja Crkve. Posljednja večera, što je u stvari sveta misa, trajno se događa pred našim dušama. U svakoj svetoj misi isti je Isus prisutan. On nas ljubi, On nas okuplja, On nas odgaja i upozorava da poput njega budemo ponizni, pravedni, čisti. Da bismo to mogli biti, On nas hrani samim sobom i zapovijeda nam da ljubimo jedni druge Njegovom ljubavlju.

Budimo uvjereni da On zna sve. Bilo naše dobro, bilo naše zlo. Na stojmo da zla bude što manje, da se čistimo od njega te da ga u potpunosti nestane. Bog sam će nam u toj zadaći pročišćenja naše osobnosti pomoći. Mi trebamo samo surađivati s Njime po svojoj slobodnoj volji. Tako će Njegova žrtva za nas biti spasonosna. Boga nećemo kroz svoju svakodnevicu izdavati, a na koncu života bit ćemo pripušteni Vječnoj Gozbi Jaganjčevoj koja je na nebesima. Kao što Gospodin čezne svom svojom dušom blagovati s nama, i mi svom svojom dušom, srcem, pameću, voljom, snagom, intelektom, jednom riječju, sa svim našim snagama čeznimo blagovati s Njim, sada i u vječnosti.

SILUETE

Veliko polje
puno neobičnih oblika.
Lica u magli...
O, Bože, kako čudna slika.
Muzika vjetra
sa hladnog sjevera.
Golo drveće
nepravilnih razmjera.
Teret na leđima.
Ruke do koljena.
Slomljena duša
starog putnika.
Bez cilja odlazi
i ne zna što traži.
Samo porazi...
Sreća ne dolazi...
Ulje na platnu.
Crna kvasi zlatnu.
Bezbroj oblika...
Čudna slika.
Velika zemlja
puna sivih silueta...
Crteži na pijesku.
Dio ovog svijeta...

Zlatko Gorjanac

SRIĆNA SAM

Živim eto, samo tako
ko da mi je srce zlato.
Srce kuca ko sat novi
mada se brzo umori.

Slušam srce kako kuca,
a mislim a odem do raspetoga Isusa.
Mislim, Bože, baš sam srićna,
jel u srcu i mislim a nosim
samo mog Isusa Krista.

Stara jesam, al sam zdrava,
jel mi Isus prati i molitvom zagovara.
Od mladosti moje lipe
pantim dobro sve moje dičje
male molitve.

Sve molitve take male,
al, u svake Isusa spominjale.
Evo, sad sam već starica
al još uvijek molim i obratim se
snage Isusa Krista.

Brez Isusa i njegove Majke Marije
život zemaljski ništa nije.
Sve prolazi i sve nestaje
samo na kraj života
sa tilom se duša rastaje.

Pavka Domić

Uz prvu obljetnicu smrti pape Benedikta XVI.

Otkud kriza u Crkvi i kako je riješiti?

Piše: Daniel Katačić

Posljednjeg dana 2023. godine navršit će se i prva obljetnica smrti prelaska u vječnost pape Benedikta XVI. (16. 4. 1927. – 31. 12. 2022.). O njemu je u povodu smrti početkom 2023. godine napisano zaista puno tekstova koji su veličali njegov lik i djelo. Ovdje bih stoga preskočio biografske podatke i uspomenu na njega obilježio razmatranjem nad dijelom njegovog teksta iz članka „Crkva i sablazan spolnih zlostavljanja“ koji zorno pokazuje uzrok krize vjere koja je zahvatila ne samo svijet nego i samu Crkvu. Tekst je to koji je bio objavljen u travnju 2019. godine, a sada je po želji samog pape Benedikta uvršten i u knjigu *Što je kršćanstvo. Duhovni spisi*¹. Knjiga je to za koju je sam Benedikt XVI. htio da se objavi nakon njegove smrti i koja sadrži nekoliko do sada već objavljenih ili neobjavljenih članaka koji sakupljeni u cjelinu predstavljaju jednu duboku duhovnu oporuku koja sažima cjelokupni rad ovog, slobodno možemo ustvrditi, najvećeg teologa XX. stoljeća.

Bili bismo zaista veliki duhovni slijepci kada ne bismo u vremenu u kojemu živimo prepoznali veliku krizu koja se nadvila ne samo nad svijetom i onima koji su daleko od kršćanske vjere, nego i krizu koja je zahvatila samo srce Crkve. Svećeništvo je u velikoj krizi zbog skandala seksualnih zlostavljanja koja posljednjih godina izlaze na vidjelo. Zbog toga se sablažnjavaju maleni vjernici i pitaju se postoji li Bog i čemu uopće Crkva ako toliko zlo vlada u njoj. Među nekim visokim crkvenim prelatima, osobito u Njemačkoj, ali i od njih zaslijepljenim vjernicima, rađa se ideja o kreiranju nove Crkve, Crkve koja će biti sposobnija riješiti krizu bolje od ove sadašnje. Bila bi to

¹ Benedikt XVI., *Što je kršćanstvo. Posljednji spisi.*, Verbum, Split, 2023.; Svi citati označeni navodnicima misli su Benedikta XVI. i donose se iz ove knjige sa stranica 170-177.

Crkva koja bi ukinula celibat i dopustila svećenicima da zasnuju obitelj. Bila bi to Crkva koja bi dopustila ređenje žena za đakonice i svećenice. Bila bi to Crkva koja bi sakrament svete euharistije svetogrдно dijelila okorjelim grješnicima. Bila bi to Crkva koja bi dopustila razne seksualne nastranosti. No sve bi to bio krivi način rješavanja krize koji bi Crkvu strovalio u još veći ponor. Taj krivi način rješavanja krize na ljudski način zapravo potpuno zanemaruje prave uzroke krize.

Uz rizik da ga se proglasi bezosjećajnim i zastarjelim čije je ideje vrijeme pregazilo, papa Benedikt ne boji se ustvrditi da se rješenje krize ne krije u ljudskoj reformi Crkve, nego u povratku Bogu. I on se u poniznim godinama, u samo predvečerje svog života, pitao što se može učiniti? Pita se i on je li potrebno stvoriti novu Crkvu s novim pokušajem!? Taj je eksperiment već pokušao i pokazao se promašenim, te Benedikt XVI. zaključuje da samo ljubav prema Gospodinu može pokazati ispravan put za rješavanje krize. On naglašava kako je Bog s čovjekom započeo povijest ljubavi. „Suprotstavljanje zlu, koje prijeti nama i svemu svijetu, može se na kraju sastojati samo od toga da se predamo ljubavi. Ona je pravi protulijek zlu. Moć zla proistječe iz našega odbijanja ljubavi prema Bogu.“ Ovaj mudri teolog tako se ne boji ustvrditi da je lijek za prevladavanje krize sljedeći: obnoviti vjeru u Božje postojanje, u stvarnu euharistijsku prisutnost Kristovu i u otajstvo Crkve. Puke ljudske reforme osuđene su na propast, potrebno je vratiti se izvoru.

Obnovimo svoju vjeru u Božje postojanje

Bitni sadržaj Božje Objave jest sigurnost da Bog postoji, a svijet bez Boga jest zapravo svijet bez smisla. U svijetu bez smisla ne postoji više mjerilo dobra i zla, te bi u takvom svijetu vrijedilo samo ono što je snažnije. Onaj koji je moćniji kroji bi istinu po svojim mjerilima, a to bi značilo da istina kao takva ne bi ni postojala. No, „samo kada stvari imaju duhovni temelj, kada ih netko hoće i smisli – samo kada postoji Bog Stvoritelj, koji je dobar i hoće dobro – tada i čovjekov život može imati smisla“. Takav Bog nam nije ostao nedokučiv, niti je samo pretpostavka. On nam se konačno objavio u Isusu Kristu. Bog je iz ljubavi postao čovjekom, jedan od nas, i to je radosna vijest.

Kada društvo odbaci Boga ljubavi i ponaša se kao da Boga nema, ono tada gubi svaku mjeru. Poznata je izreka „Bog je mrtav“. Režimi XX. stoljeća svojski su se trudili uvjeriti čovjeka u to. S Božjim umiranjem u društvu umire i sposobnost društva da razlikuje dobro od zla. To je danas slika zapadnog društva iz čijeg je života nestao Bog te je ono postalo društvo u kojemu se gubi svako mjerilo. Zašto je pedofilija mogla dosegnuti tolike razmjere u društvu pita se papa Benedikt, a odgovor pronalazi u odsutnosti Boga u srcu modernog čovjeka. Benedikt XVI. ne krije ni činjenicu da postoje čak i mnogi svećenici koji govor o Bogu smatraju nepraktičnim.

„Prva zadaća koja mora slijediti iz moralnih prevrata našega vremena sastoji se u tome da mi sami ponovno počnemo živjeti od Boga i po njemu. Prije svega, sami nanovo moramo naučiti prepoznati Boga kao temelj vlastitoga života, a ne ostavljati ga postrance kao nekakvu praznu riječ.“ Boga treba staviti u središte našega razmišljanja, govora i djelovanja, treba ići za njim, a ne ispred njega – ne boji se ustvrditi Benedikt XVI. Dok učenim riječima govorimo o Bogu, ili o njemu čitamo iz knjiga, postoji velika opasnost da zaboravimo da je Bog iz ljubavi za nas postao čovjekom, da je ušao u našu povijest, da živi i govori s nama. Onda se javlja opasnost da postanemo gospodari vjere i ne dopuštamo da nas ona obnavlja i nama ovlada.

Obnovimo svoju vjeru u euharistiju

Slavljenje euharistije je središte života jednog svećenika i vjernika laika. No to središte kršćanskog života danas proživljava veliku krizu. Kaže papa Benedikt da „naš odnos prema euharistiji ne može ne pobuditi zabrinutost“. Dobra namjera koju je Koncil imao da svetootajstvo Tijela i Krvi Kristove stavi u središte kršćanskog života i Crkve samo se djelomično ostvarila. Papa

Benedikt tako primjećuje da je kod slavlja euharistije počeo prevladavati ne stav strahopoštovanja nego se s euharistijom danas vrlo često postupa na način da se uništava veličina tog otajstva. To je osobito vidljivo u sudjelovanju vjernika na nedjeljnom bogoslužju koje sve više i više opada. Vjera u stvarnu Kristovu nazočnost pod prilikama kruha i vina danas je u velikoj krizi. Pokojni papa upozorava i na olaku podjelu svete pričesti nepripravljenim vjernicima, a to svetu pričest svodi na puku ceremoniju bez otajstvenog značaja. „Kada razmišljamo što učiniti postaje nam jasno da nam ne treba druga Crkva, koju bismo ustanovili po svome nacrtu. Namjesto toga, nužno je obnoviti vjeru u stvarnu prisutnost Isusa Krista koja nam je darovana u presvetome sakramentu. (...) Moramo učiniti sve da zaštitimo dar presvete euharistije od zloupotrebe“ – zaključuje papa Benedikt.

Obnovimo svoju vjeru u otajstvo Crkve

Na trećem mjestu za uzrok krize među klerom i u samoj Crkvi papa Benedikt navodi krizu vjere u otajstvo Crkve. On se prisjeća jedne rečenice koju je prije gotovo 100 godina izgovorio njemački teolog Romano Guardini radujući se zbog novog zanosa vjere u Crkvi: „Započeo je događaj nepredvidljiva dosega; Crkva se budi u dušama.“ Guardini je istaknuo kako je Crkva u srcima ljudi postala živa, ne promatra se samo kao neki aparat birokracije, nego njezino otajstvo biva dublje i ispravnije shvaćano. Papa Benedikt ističe kako je još prije pola stoljeća on sam bio u napasti tu rečenicu izokrenuti pa izjaviti: „Crkva umire u dušama.“ Zbog krize svećeničkog zlostavljanja, političke korektnosti i velikog tehnološkog napretka današnji čovjek počinje Crkvu gledati kao neki politički aparat koji je podložan promjenama, koju treba nanovo stvoriti. No takva Crkva, stvorena od ljudi, ne može dati nikakve nade. Papa Benedikt podsjeća na Isusovu usporedbu Crkve s mrežom koja ima i dobre i loše ribe, ili usporedba s njivom koja daje da raste i pšenica i kukolj. Iako u mreži ima loših riba, iako i na njivi ima kukolja, iako su te loše stvari (vrlo često u manjini) puno vidljivije i glasnije, mreža ostaje uvijek Božja i njiva ostaje uvijek njegova. A važno je istaknuti da u svim vremenima ne postoje samo kukolj i loše ribe nego i Božje sjeme i dobre ribe. Važno je naviještati oboje jer je to ponizno služenje istini.

Papa Benedikt podsjeća i na postojanje đavla koji je tužitelj braće kako kaže knjiga Otkrivenja 12, 10. Đavao se trudi dokazati na nema pravednih ljudi i sije razdor među ljudima. On kleveće stvorenu stvarnost i na taj način ocrnjuje Boga jer ga predstavlja kao nekoga tko je stvorio zlo stvorenje. „Zloduh želi dokazati da sam Bog nije dobar i odvratiti nas od njega“. Uspoređujući knjigu Otkrivenja koja nam govori o đavlu kao tužitelju s današnjom

krizom vjere u Crkvu, papa Benedikt ne boji se ustvrditi kako se „danas optužba protiv Boga prije svega sastoji u tome da se njegovu Crkvu obilježi kao potpuno lošu i da nas se tako od nje odvрати. Zamisao o Crkvi koju bismo mi sami bolje stvorili zapravo je đavolski prijedlog. Njome nas on želi odvojiti od živoga Boga prijevartnom logikom na koju prelako padamo.“ Zato je važno da se kršćani suprotstave ovoj vražjoj logici i da Crkvu prepoznaju i danas kao sredstvo po kojemu nas Bog spašava. Ne trebamo se bojati priznati da u Crkvi ima zla (zle ribe, kukolj), ali također moramo isticati da i danas Crkva ostaje sveta, nerazoriva, jer se u njezinom krilu nalaze i toliki svjedoci koji ponizno vjeruju, trpe i ljube. U tim dušama vidljiv je pravi Bog koji nas ljubi. I danas je Crkva puna onih koji u svakodnevicu, bilo među običnim ljudima, bilo na visokim crkvenim položajima, svojim životima i žrtvom svjedoče da je Bog živ. Papa Benedikt zaključuje da ih mi „zbog tromosti našega srca ne želimo danas primijetiti“. Stoga moramo biti budni da možemo u tim hrabrim svjedocima prepoznati živu Crkvu koja će nas uvijek jačati i radovati.

Zaključak

Dragi čitatelju naše *Danice*, nakon ovako smjelih objašnjenja pape Benedikta otkud dolazi kriza u Crkvi, mislim da možemo zaključiti kako svaki onaj koji bi htio mijenjati Crkvu po svojim mjerilima treba učiniti ispit savjesti prema ove tri stvari koje nam je pokojni papa istaknuo: vjeruje li u Božje postojanje, u Kristovu stvarnu prisutnost pod prilikama kruha i vina i vjeruje li u otajstvo Crkve. Čini mi se zaista smjelim i odvažnim, a to priliči papi Benediktu koji je čitav život bio ponizni suradnik istine, pred tolikom hordom bezlične mase koja želi mijenjati Crkvu mržeći istinu ustvrditi da se kriza ne rješava vanjskom reformom i reorganiziranjem nego nutarnjom reformom obnove vjere u našim dušama. Benedikt XVI. u ovom je izlaganju išao tako daleko da je onoga koji želi mijenjati Crkvu kako bi riješio krizu pokazao kao onoga koji pristaje na đavlove prijedloge. Za njega je također bilo važno u današnjem vremenu ponovno istaknuti i to da đavao nije puka fikcija, nego stvarno biće, koje i danas obilazi tražeći koga da proždre. Nastojmo stoga uvijek biti na strani vjere, nastojmo svaki dan iznova prihvaćati stoljetnu vjeru Crkve. Gdje bude bilo poniznosti, đavao će smjesta odstupiti. A u ovom slučaju poniznost je dopustiti da nas vjera Crkve posve zahvati, i da po uzoru na Benedikta XVI. budemo hrabri branitelji vjere, euharistijske duše i ljubitelji Crkve.

JOŠ JEDAN PROĐE DAN

Danas se ne čuje smi ni žagor šetanja.
Bukva, javori i breze tuže svijeni grana,
a gugutke u ritkim gnjizdima
ščućurene slute skoro studen.

Kiša dobuje po trošnim pendžerima
i navišta skoro umiranje listova
na još, do juče, bogatim krošnjama.
Tumoran dan, baš kao i lica
što kroz pendžere gledaju i svoju jesen života.

Lišće ginka prosulo dukate zlatne
i ukrasilo podij oko statue „cigančice“
što okupana kišom, raskošnim stasom,
mami poglede staraca, koji kroz očale
i mutno staklo pendžera, gledaju čežnjivo
sićanjem na minulo vrime.

Nad parkom se spuša suton,
svitla uz staze se pale,
po kantama gladni psi rovere tražeći hrane,
a „korisnici – vanjski“ sidaju na tvrde
i škripave krevete i šapatom broje:
„Još jedan prođe dan“.

Uz staze posljednje ruže
rasule latice mokre
na kadife i maćuhice
šaljuć pozdrav šareni umirućem danu.

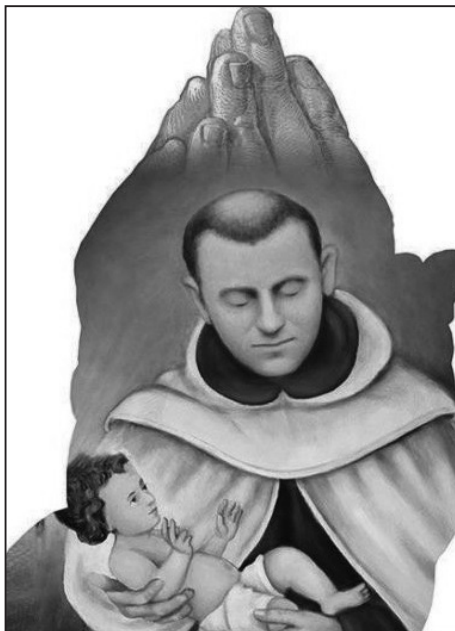
Katarina Firanj

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

Sveta Mala Terezija inspiracija služi Božjemu o. Gerardu Tomi Stantiću

Piše: o. Mato Miloš, OCD

Ponizni „Sluga Jahvin“ Isus Krist, kako ga opisuje Sveto pismo, osobito poslanica Filipljanima sv. Pavla Apostola, polazišna je točka o. Gerarda za suobličenje Isusu Kristu, po svome redovničkom i svećeničkom posvećenju. Proglašenjem blaženom i svetom sv. Male Terezije, o. Gerard je u svetici ruža otkrio uzor kako se operativno stiže do suobličenja Isusu Kristu jednim novim sasvim „malim“ putem duhovnosti. Oličenje ponizne duše o. Gerard motri u Djetetu Isusu: „Isus je mogao doći kao odrastao čovjek i otpočeti spasenje, došao je kao dijete kako bismo najprije postali djeca, a

onda sve veći i veći“.¹ Oduševljava ga sv. Mala Terezija i njezino redovničko prezime: Od Djeteta Isusa i Svetoga Lica! U Terezijinom „prezimeni“ sadržan je cijeli Isusov život, od jaslca do Križa, sve do proslave Uskrsnuća, kojega ona želi slijediti. Otac Gerard je odabrao taj put hoda za Isusom, na način kako ga Gospodin zove. Oduševljava ga primjer nove svetice ruža, kada je ona mogla ostvariti svoj put svetosti, zašto i ja Gerard ne bih mogao?

Evandeoska krepost poniznosti i „malenosti“, temelj na kojemu se gradi duhovni život

U svojim zapisima o. Gerard tumači evandeosko značenje „biti dijete“ u duhovnom životu, pomoću „malog puta“ sv. Male Terezije: „Mali Isus i Mala Terezija žele da se operemo vodom poniznosti, kako bismo bili slobodni od ljudskog obzira i ponizni. Jer oholi nemaju vremena na Isusa misliti, jer im je glava puna pitanja: što misle o meni i što će o meni misliti.“² U Maloj Tereziji otkriva novi put svetosti: „Život Male Terezije: novi način svetosti: dječja igra u usporedbi s drugim svetima... Isus je veliko cvijeće, Mala Terezija malo cvijeće: jedno i drugo miriše po svemu svijetu. Ovako ćemo cvijeće biti, ako ćemo Vas slijediti... Moje igranje: Vama dopadanje.“³

Na putu evandeoskog hoda s Isusom, postavljaju nam se zapreke. Ljudski obzir, što netko misli o meni, ili što će drugi misliti o meni. Nismo slobodni od svoga sebeljublja. Oholi smo, ne možemo podnijeti ljudske kritike. Često puta sami ne vidimo svoje pogreške i dobro je da nas drugi gledaju i da ukazuju na naše pogreške. Biti samokritičan i primiti dobronamjerne kritike koje nas oslobađaju od umišljene „svetosti“, evandeoski je put poniznosti. Kršćanska krepost poniznosti, evandeoska „malenost“ temelj je na kojemu se gradi duhovni život: „Od maloga djeteta izrast će veliki odrastao čovjek, a od poniznog kršćanina veliki svetac. Dakle, zreo kršćanin, prijatelj Božji.“⁴ Sveta Mala Terezija, u usporedbi s velikim svecima, sebe je uspoređivala s prahom naspram velike planine koja se diže do neba. Sliku „praha“ o. Gerard primjenjuje na svoj duhovni rast: „Ako sam prah nemam straha jer me Vaša volja pokreće... Ako sam hrabri prah, pokreće me vjetar Providnosti, protiv svake sile do nebeske slave.“⁵

¹ *Razgovor s Isusom*, 004082-83.

² Isto, 003352.

³ Isto.

⁴ Isto.

⁵ *Theologia pastoralis*, 002805.

Ljubiti ima svoju cijenu

Ako želimo slijediti Isusa, trebamo prihvatiti i njegov nauk, uzeti svoj životni križ. Najveći je križ tamo gdje je najveća ljubav. Ljubiti znači poništiti samog sebe, svoj egoizam, oholost, biti slobodan, a to ima svoju cijenu. Ljubiti Boga i bližnjega svoga kao samoga sebe, to je križ kojeg Isus stavlja na ramena onih koji ga žele slijediti. Križ je sinonim za ljubav. Radi se o naporu kojeg kršćanin čini svjesno i slobodno s ljubavlju i jasnim ciljem, suobličiti se slici Isusa Krista. Mala Terezija nam je u tome živi primjer i to na jedan novi iskustveni način, koji je prikladan svakome koji želi hodati s Kristom na putu ostvarenja kršćanske svetosti. Dva su vida evanđeoskog napredovanja u kreposti: odreći se samoga sebe te križ i ljubav. Ljubav bez križa je laž, križ bez ljubavi je prokletstvo. Kršćanska vježba u krepostima bez ljubavi ne samo da nas ne mijenja, nego nas deformira. Vježbanje u krepostima izvire iz ljubavi i vodi k ljubavi. Vježba u krepostima nezaobilazna je u svetosti, kao što je nezaobilazna i ljubav.

Osloboditi se sebezljublja i oholosti, biti doista slobodan, ima svoju cijenu. Otac Gerard to dobro shvaća kada zapisuje: „Isus voli onaj prah koji mu uzleti, a to je ponizan kršćanin. Takvog kršćanina svatko baca, čini s njim što hoće i tako Isusu putuje i u usta mu padne. Takve male Isus jedva čeka da ih zagrli... Poniznost je istinita procjena o samome sebi.“⁶ Stoga treba biti oprezan u radu na krepostima: „Svaka je krepost ‘opasna’, sumnjiva, bez poniznosti, jer oholost visoko digne čovjeka, ali duboko padne s njom čovjek bez poniznosti.“⁷ Po uzoru na sv. Malu Tereziju, o. Gerard je svjestan da kada ga zahvati ljubav Kristova, tada se više ne govori o odricanju, jer ono prerasta u ljubav. Rad na sebi, rad na krepostima je plod duhovnog iskustva s Bogom, nakon kojeg slijedi dugi hod i postupak odvajanja dragocjenog od bezvrijednog, a to traje cijeli ljudski život.

Pobožnost i svetost temelji se na poniznosti

Za o. Gerarda je „svaka pobožnost, svetost slabašnog kršćanina, poniznost“.⁸ Svatko tko se slobodno odvaži na put avanture hoda s Isusom, češće treba, poput sv. Male Terezije i o. Gerarda razmišljati: „Ja sam kao mala mrvica, grli me Isusova ručica. Bez Njega se neću micati, može sa mnom što hoće činiti. Kad se naigrao sa mnom, on me neće baciti, nego ću u nebo

⁶ *Put k Isusu*, 004802.

⁷ Isto, 004804.

⁸ *Theologia pastoralis*, 003008.

uzletjeti. Ali, prije nego što nas pozlati i za nebo pripremi, on nas po nemilim neprijateljima kuša, kao da iz spužve iscijedi svu gadnu sebičnost, oholost, kako bi stvarna bila naša poniznost i zrelost za nebo.⁹

Tema „praha“ kojim sv. Mala Terezija uspoređuje sebe s velikim svecima, praktična je tema razmišljanja sluge Božjega o. Gerarda: „Iz praha postaje zlato; pozlaćeni prah je često uznemirivan jer ga bacaju sad gore, sad dolje. No, to je put čišćenja bilo tijela bilo duše, ali pod uvjetom poniznosti. Pravi redovnik je ‘prah’ u Redu, u samostanu. Njegovo pamćenje postaje pokopani ‘Prah’. Dakle, kad smo slični ‘Prahu’ budimo zahvalni. Trebamo biti zahvalni Malom Isusu uvijek i u vjeka vjekova. Amen. Malog Isusa dah: dah je Praha. Tako će cijeli čovjek pristati biti sav Malog Isusa.“¹⁰

Život u samostanu je isprepleten naravnim i nadnaravnim događajima. Kada slobodno ulazimo u samostan i izabiremo određenu karizmu reda, unosimo same sebe, svoju narav, svoje dobre i loše kvalitete. Prema učenju sv. Ivana od Križa, onaj tko ulazi u određeni samostan sličan je velikom neotesanom kamenu. Treba biti spreman prihvatiti sve one elemente i osobe koje će ga tijekom boravka i rasta u krepostima „tesati“ da iz tog neobradivog kamena izrasta divan mramorni kip. Naša ljudska narav teško podnosi „tesanje“, ali ako se to „tesanje“ ne shvati i prihvati nadnaravno, nikada se nećemo oblikovati u divni mramorni kip, odnosno uresiti nadnaravnim krepostima. Sveta Mala Terezija se dala oblikovati u kreposnu osobu, premda ju je to skupo koštalo. Ona je to prihvatila nadnaravnom spoznajom, suobličiti se Isusu Kristu. Na isti način o. Gerard prihvaća, sredstva i osobe u samostanu iz nadnaravnih pobuda, kao „put čišćenja bilo tijela bilo duše, ali pod uvjetom poniznosti“: „Ponizan, kao malo dijete spava i slatko sanja, vozi se u nebo. Tijelo će se rasuti, Isus će ga skupiti drugi put na uskrsnuće.“¹¹

„Duhovno djetinjstvo“ Male Terezije odiše čistim evanđeoskim duhom

„Duhovno djetinjstvo“ o kojem govori Mala Terezija, a kojeg o. Gerard primjenjuje na svoj duhovni život, traži suradnju s milošću Božjom. Vjerom, nadom i ljubavlju čovjek se iznutra obnavlja i stvara uvjete za daljnji rast do punine Kristove. Ako je vjera prihvaćanje volje Božje u životnim događajima, ona s naše strane zahtijeva pristajanje i odgovor. Nije dovoljno vidjeti

⁹ Isto.

¹⁰ *Kronika somborskog samostana*, 001837.

¹¹ *Razgovor s Isusom*, 003869.

Boga na djelu u čitavom našem životu, potrebno je iznaći sredstvo prijanjanja uz Njegovu volju. Terezijina vjera prodire u sve trenutke njezina svakodnevnog života, tiho se hrani svime onim što joj nudi monotonija svakodnevlja. Slično zapisuje o. Gerard: „Što vjera svira, to neka duša pjeva. Što vjera pokazuje to neka gleda pa gotova mistika... Dakle, vazda ili Vaše pjevanje, nošenje, čekati, biti po Vašoj želji. Ipak, Vaša želja nije tamnica, nego najdivnija crkvena.“¹²

„Duhovno djetinjstvo“ Male Terezije odiše čistim evanđeoskim duhom, te ga je svakom moguće prihvatiti. Terezija nas uči upraviti pogled u budućnost, istodobno se snalaziti u sadašnjosti. Svakodnevlje je mjesto na kojemu se krije svetost. Čovjek ne može pronaći Boga u svome životu drukčije nego da ga najprije pronade u molitvi. Boga možemo pronaći preko svih stvari, nakon što smo ga stali pronalaziti u molitvi i onkraj i iznad svih stvari. Slično i o. Gerard pronalazi Boga u prirodi, u plodnim njivama na našim salašima, u cvijeću, u igri, u lopti: „Želim biti mala ljubica, kako bi moja duša bila Tvoja sestra. Ako ti je po volji, neka budem i loptica, kojoj se igra Tvoja ručica. Meni je na diku da se ovako visoki kralj sa mnom lopta, makar mi puklo srce i koža.“¹³

Terezijin genij sastoji se u tome što je svoj poziv na svetost oslobodila svih zemaljskih oblića. Život u Duhu Svetom nije obilježen razmetljivim događajima. Njezin se život krije ispod skromne vanjštine do te mjere da se onomu koji promatra njezin život izvana doimlje posve običnim. Jedna od njezinih sestara pitala se što će se o Tereziji pisati nakon smrti, jer nije učinila ništa posebno čime bi zaslužila čast oltara. Slični život promatramo kod o. Gerarda. Na oko, svakidašnji život po Pravilu Reda i njegova pastorala. Ništa neobično. Otac Gerard je u očima njegove subraće bio „oblak neznanja“, kojega trebamo ponovno otkrivati. Nisu u njemu primjećivali onoga koji svakodnevno kroz molitvu, meditaciju i apostolat odiše mističnim životom.

Terezijin život nalik je na Isusov život u Nazaretu. Očima tamošnjih stanovnika ni po čemu se nije izdvajao od drugih: Govorahu: *Nije li ovo sin Josipov?* (Lk 4, 22). Ovaj evanđeoski vidik Terezijina života čini se vrlo primamljivim svakom koji želi ostvariti svoje krsno posvećenje. Priznajući se Očevim djetetom, Terezija kreće na „mali put“ koji se smješta u samo srce Crkve. Djelovanjem Duha Svetoga u njezinoj duši, Terezija otkriva kako je Otac želi uključiti u svoj intimni život, osobno je sjedinjujući sa svojim Sinom Isusom, po otajstvu njegova djetinjstva. Ovi prvi poticaji božanskog života, koji se izražaju kroz vjeru, nadu i ljubav, Terezija s Ocem nebeskim

¹² *Biser mišljenja*, 31.

¹³ Isto, 003899.

gaji kćerinski odnos koji je njezin život učinio istinski usklađen s bogoslovnim krepostima.

Terezijin život, obilježen bogoslovnim krepostima, izražava se kroz njezino svakodnevlje, obično življenje. Slično i kod o. Gerarda. Ne nalazimo nikakvu iznimnu pojavu, bilokacije, elevacije i slično, koji bi ih smjestili izvan stanja ljudskoga tvorenja. Terezija će sama napisati: „Od ekstaze mi je draža monotonija žrtve!“ Kod Terezije, slično i kod o. Gerarda, je gotovo nemoguće odijeliti božanski život skriven u njezinoj dubini duše, od njezina svakodnevnog konkretnog življenja. Božanski život položen u Tereziju po krštenju probio je oklop njezinih sjetila i sposobnosti i prozeo je cijelu njezinu osobu.

Umjesto zaključka, recimo da Terezija privlači naše suvremenike zato što je svoje neprestano traganje za Bogom ujedinila s konkretnim prilikama svojega svakodnevlja. Svoje nebo pronašla je na zemlji, te u vječnosti neće činiti ništa drugo nego nastaviti svoj poziv ljubavi u srcu Crkve: „Svoje ću nebo provesti čineći dobro na zemlji!“. Terezijin put „duhovnog djetinjstva“, iako je lišen svih izvanrednih pojava i svih izvanrednih pokora, nije zbog toga manje stvaran put svetosti koji zahtijeva i unutarnju i vanjsku *opljenu* (usp. Fil 2, 7), kao i iznimno veliki duh molitve te ustrajno prakticiranje kreposti. Sličan način života primijenio je na svoj osobni duhovni hod s Isusom, naš sluga Božji o. Gerard Tomo Stantić.

Narodno blago

Dužijanica u Mostaru

Događaj za pamćenje

Priredio: Andrija Anišić

Manifestacija „Dužijanica u Mostaru“ sigurno je bila ove godine jedan od najznačajnijih događaja za bunjevačke Hrvate. Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“ nekoliko godina se pripremala i najavljivala taj događaj.

U *Subotičkoj Danici* za 2024. godinu donosim opširnu kroniku svih događaja koji su bili uvršteni u program Dužijance u Mostaru. Bilo je puno toga pa je i ova „skraćena kronika“ vrlo opširna. Cjelovit prikaz tog povijesnog događaja objavit ćemo u posebnoj monografiji koju ćemo nazvati „Spomenica 2“, prema prijedlogu predsjednice HNV-a gospođe Jasne Vojnić. Naime, i onaj prvi pohod Hrvata Bunjevacu „starom kraju“ također je zabilježen i sačuvan zahvaljujući *Spomenici* koju je napisao Petar Pekić. U „Spomenicu 2“ stavit ćemo sve govore koji su ondje održani. Ovdje donosimo samo izvatke iz pojedinih govora koje već imamo u arhivi. U

Spomenici će biti i mnoštvo fotografija u boji. Želimo popratiti sve što se događalo također i fotografijama „s lica mjesta“.

Zahvaljujemo vlč. Josipu Štefkoviću, uredniku naše *Danice*, što je prihvatio objaviti ovu posebnu Kroniku. Smatramo da je važno da i u *Danici* bude zabilježen ovaj događaj, tim više što je u *Zvoniku* pa i *Hrvatskoj riječi* sve što se događalo tih dana u Mostaru objavljeno vrlo sažeto. Istina, sve je opširno objavljivano na društvenim mrežama i u elektronskim medijima, osobito putem *Hrvatske riječi*, ali važno je da ostane zabilježeno i u ovakvom obliku.

Proglas

Konkretnija priprema Dužijance u Mostaru započela je proglasom koji je Udruga uputila putem društvenih mreža i svih medija 22. travnja 2023. godine. U Proglasu je stajalo, među ostalim:

Podvikuje bunjevačka vila:

oj Bunjevče probudi se sada...

Nek se znade da Bunjevac živi!

Nek se znade da Bunjevac živi...

Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ poziva... sve Bunjevce koji priznaju svoju pripadnost hrvatskom narodu i koji vole i cijene svoje hrvatsko porijeklo da nam se pridruže i budu sudionici na ovogodišnjoj manifestaciji DUŽIJANCA U MOSTARU.

Okupimo se u našoj prapostojbini, u našem „starom kraju“ da iskažemo svoje poštovanje našim precima koji su živjeli u tim krajevima i koji su se prije puno godina odatle raselili po čitavom svijetu. Jedna veća skupina je 1686. odselila i na plodnu Bačku ravnicu. Mi, njihovi potomci, organiziramo ovaj skup radosno i ponosno...

Organizator pohoda i manifestacije „Dužijanca u Mostaru“ bili su:

Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem u Republici Srbiji i Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata te Mostarsko-Duvanjska biskupija i Grad Mostar.

Nakon dugih i obimnih priprema, u jutarnjim satima 21. srpnja 2023. godine, vidno raspoloženo, krenulo je prema Mostaru oko tri stotine hodočasnika iz Bačke i mađarskog dijela Bačke. Pridružili su nam se i hodočasnici iz Zagreba, iz Udruge protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata te predstavnici Hrvata Bunjevaca iz senjskog i ličkog kraja u Republici Hrvatskoj kao i pojedinci koji su nakratko prekinuli svoj godišnji odmor na Jadranu kako bi sudjelovali u toj značajnoj manifestaciji.

Program manifestacije „Dužijanca u Mostaru“

Dvodnevni program odvijao se prema rasporedu koji slijedi u nastavku ove Kronike.

Subota, 22. srpnja 2023.

Sveta misa i otkrivanje obnovljene spomen-ploče u Blagaju.

Sv. misu u 10 sati u crkvi Presvetog Trojstva u Blagaju predvodio je mons. dr. Andrija Anišić, predsjednik UBH „Dužijanca“. Na početku sv. mise mlada župljanka župe Blagaj-Buna Petra Soldo pročitala je pjesmu „Pozdrav Bunjevcima“, koju je prije 90 godina ondje recitirala Sofija Boras, dvanestogodišnja djevojčica. Zatim je sve sudionike pozdravio domaći župnik don Slaven Ćorić. On je ukratko predstavio povijest te župe i crkve, a zatim je rekao: *Kao sadašnji župnik ove stare i drevne župe Blagaj – Buna, sve Vas od srca pozdravljam dragi Hrvati Bunjevci. Dobro došli u svoj stari zavičaj, svoj „stari kraj“, svoju prapostojbinu... Danas su nas ovdje, u ovu 115 godina staru crkvu Presvetog Trojstva, okupili korijeni. A svi znamo koliko je bitan korijen za jednu biljku, za jedno stablo... ako nema dobrog korijena, nema ni biljke nema ni stabla. Vi ste danas došli na svoje korijene, došli ste u zemlju svojih pradjedova koji su prije više stoljeća otišli s ove grude, s ove Herceg zemlje, Hercegovine. Došli ste u drevnu i staru župu Blagaj, na izvor rijeke Bune. Blagaj je srednjovjekovni grad Herceg Stjepana Kosače i po njemu je i ova zemlja dobila naziv Hercegovina. Sam srednjovjekovni naziv grada bio je Bona, od latinskog glagola bonus, bona, bonum – dobar, dobra, dobro, ugodno, blago, pa odatle i naziv Blagaj. Evo upravo Vam, kao župnik ove župe, to želim: da se dobro i ugodno i blago osjeća-te ovdje u zemlji svojih pradjedova. Kao što sam rekao okupili su nas korijeni, ali na prvom mjestu okupio nas je dragi Bog da mu damo čast i slavu koju zaslužuje...*

Misa u Blagaju

Uz domaćeg župnika i predvoditelja euharistijskog

slavlja, sv. misu su suslavili i mons. Ferenc Fazekas, biskupijski upravitelj Subotičke biskupije, vlč. dr. Ivica Ivanković Radak, don Željko Majić, ravnatelj Caritasa mostarsko-duvanjske biskupije, vlč. Szabolcs Tomaskovity, svećenik iz Mađarske i Tomislav Rajić, župnik župe Domanovići.

Iz pozdrava i propovijedi mons. Anišića

Ovdje smo da zahvalimo Bogu i našim pradjedovima na daru vjere i pripadnosti hrvatskom narodu i bunjevačkom rodu. Ovdje smo da se kajemo za grijehе svoga naroda – za oslabljenu vjeru i mnoga zatajenja svoga naroda. Ovdje smo da napunimo svoje narodne i duhovne akumulatore kako bismo, kad se vratimo u svoj sadašnji zavičaj, mogli biti snažniji u vjeri, nadi i ljubavi i svjesniji svoje pripadnosti hrvatskom narodu te još ponosniji što smo i Bunjevci.

Došli smo u Mostar predstaviti našoj braći i sestrama po krvi i vjeri, ali i svima koji žive u ovom gradu, našu Dužijancu kao duhovno-narodnu-kulturnu manifestaciju zahvale Bogu za završetak žetve i pohvale čovjeku i njegovu radu.

...

*Kreni suzo, led sa duše topi,
Komad zemlje ove milošću natopi.*

*Rf:
Ne dam da mi moje gaze,
Moga ćaće brišu staze.
Ne dam nikom da mi kune
Bistri izvor vode Bune.*

*Isti narod, ista vira
Na riči me ove tira.
Šušti voda, vitar svira
Pismu koja dušu dira.*

Draga braćo i sestre! Riječi su to pjesme koju je prije 17 godina otpjevala u Subotici mlada djevojka Marija Jaramazović. Ovi stihovi, mislim, da najbolje opisuju naše raspoloženje s kojim smo došli u Mostar; u Blagaj, na vrelo rijeke Bune... Došli smo u goste svojim. Hvala vam na dobrodošlici, na srdačnom prijemu, na ljubavi s kojom ste prihvatili našu inicijativu i ostvarenje našega sna i naše žarke želje da ovdje u svojoj prapostojbini proslavimo našu Dužijancu. Mogli bismo reći da smo vam na dar donijeli sebe i ono najbolje i najljepše što imamo.

Drago nam je što možemo posvjedočiti da tijekom proteklih stoljeća, iako smo prošli kroz mnoge kušnje, nismo izgubili svoju vjeru koju su naši oci ponijeli s hercegovačkog krša i čvrstu je prenijeli naraštajima u Bačkoj i živjeli je u svojoj svakidašnjici... Vjerujemo da ćemo ovih dana našim dragim domaćinima uspjeti prenijeti ono što je nama Hrvatima-Bunjevcima u srcu kad slavimo Dužijancu. Činit ćemo to pjesmama duhovnim i narodnim, činit ćemo to riječju, svirkom i igrom, plesom... I nek sve bude Bogu i Crkvi našoj katoličkoj na slavu, svima koji sudjeluju u programu manifestacije Dužijanca u Mostaru na ponos, a svima koji će nas slušati i gledati na radost. Amen.

Otkrivanje obnovljene spomen-ploče

Poslije sv. mise bilo je otkrivanje obnovljene spomen-ploče koja je na crkvu u Blagaju postavljena 1933. godine prigodom prvog organiziranog pohoda Hrvata-Bunjevaca starom kraju.

Prigodni pozdrav ispred ploče u ime UBH „Dužijanca“ održala je dopredsjednica Ljiljana Dulić. Svečani govor održala je Jasna Vojnić, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u R. Srbiji a tekst koji se nalazi na ploči pročitao je Lazar Cvijin, predsjednik HKC-a „Bunjevačko kolo“ i član Organizacijskog odbora Dužijance. Na misi i kod otkrivanja ploče pjevao je katedralni zbor „Albe Vidaković“ pod ravnanjem Miroslava Stantića. Ploču su zajedno otkrili Jasna Vojnić, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u R. Srbiji i Marinko Piuković, direktor Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“. Živi ukras toga slavlja bili su mladi obučeni u narodne nošnje Hrvata-Bunjevaca iz krajeva odakle su došli na ovo slavlje predvođeni bandašom Petrom Vukmanov Šimokovim i bandašicom Dunjom Šimić, koji su u ruci držali krunu „Dužijance u Mostaru“.

Iz pozdrava Ljiljane Dulić

Sve vas srdačno pozdravljam na ovom dragom nam i svetom mjestu na kojem su prije 90 godina stajali Hrvati Bunjevci iz šest subotičkih udruga i jedne somborske. Pohod našem starom kraju tada je organiziralo Hrvatsko pjevačko društvo „Neven“ iz Subotice, a ovaj pohod, u povodu manifestacije „Dužijanca u Mostaru“, organizirala je Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“. S nama su danas predstavnici udruga: Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo „Matija Gubec“ iz Tavankuta, Hrvatsko kulturno umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ iz Sombora, Hrvatsko-bunjevačko kulturno umjetničko društvo „Lemeš“ iz Lemeša, katedralni zbor „Albe Vidaković“ iz Subotice. S nama su da-

Otkrivanje obnovljene
spomen-ploče

kog krša, ali nas još i danas ovamo nešto vuče. Vuku nas naši korijeni. Ovaj krš, ova zemlja natopljena znojem i krvlju naših pradjedova. Ovdje smo danas da svi skupa posvjedočimo stihove Drage Britvića koje je u pjesmi „Tvoja zemlja“ otpjevao davnih godina Vice Vukov: „TU JE STARI TEMELJ, TU NA KRŠU TVOM.“ ČUVAJMO I PONOSIMO SE STARIM TEMELJEM!

Iz svečanog govora Jasne Vojnić, predsjednice Hrvatskog nacionalnog vijeća

Cijenjeni domaćini, uvaženi gosti, sinovi pradiđova na čijem prahu danas stojite, dragi Bunjevci i Bunjevke!

Prije samo 90 godina, na istom ovom mjestu, vođeni istom čežnjom koja nas je i danas sabrala, okupilo se oko 6000 vjernika. Vjernika, jer su vjerovali da makar samo kratak doticaj s korijenom jednoga bića može okrijepiti i uliti snagu da nastavi rasti...

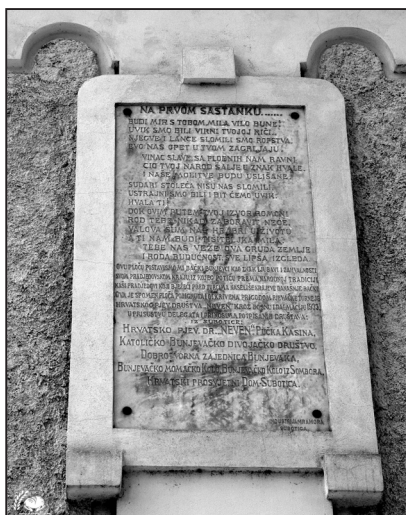
Vrelo Bune koje danas mami poglede i budi znatiželju svojom ljepotom, nas Bunjevce uvijek je privlačilo. Ali ne zbog smaragdne boje rijeke, slapova koji pjenušaju Bunu, malenih mostića ukrašenih cvijećem, nego iz potrebe da nas izvor obnovi, očisti, opere, odmori i zapljusne novom snagom. Nije lako biti odvojen od izvora. Nije lako zadržati bistrinu i snagu koju izvor sam po sebi daje, pogotovo ako si više od 300 godina od njega odvojen. /.../.

Žedni smo. Došli smo se opet napiti. Ni prije 90 godina nije bilo lakše i naši stari su se isto morali čistiti od bijesa zbog stege, bunta, nakupljene

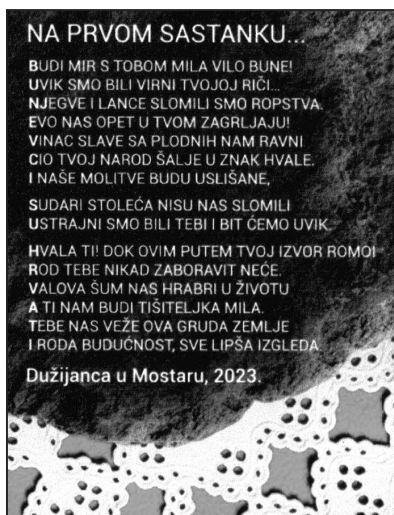
patnje i tuge. Mislite li da je akrostih „Bunjevci su Hrvati“ na ploči lako napisan? Nije! Morao se i tada prikriti. Morali su i tada promišljati hoće li staviti jedno slovo više ili pak izbaciti poravnanje teksta kako se on ne bi odmah zamijetio... Pohod Bunjevaca Blagaju i tada je izazvao veliku zabrinutost vlasti. Je li to možda buđenje nacionalne svijesti? – pitali su se. Nije. Nije ni tada bilo. Nego jednostavno vraćanje izvoru rijeke koja se vremenom neminovno zaprlja. Rijeke na kojoj s vremenom drugi naprave rukavce. Rijeke koja nije svjesna da je samo 9 km duga, ali da prije samoga izvora 20 km prolazi ispod zemlje, a onda unutar pećine izvire odjednom u ogromnoj količini. To je naša Buna! To su naši Bunjevci.

Šest franjevac je bilo dovoljno da pokrene cijelu rijeku. Šest osoba je dovoljno da organizira Dužijancu, održi oratorij, izgradi Maticu, pokrene Sombor, Lemeš, otvoriti metodički centar u Pečuhu ili dovede par tisuća ljudi do njenog izvora. Nas je ovdje i previše. Snaga je u svakom od nas. Vrelo Bune neka nas očisti i uzavre u nama ono što je odavno usađeno. Akrostih je usađen u svakog od nas. Napijmo se svježe vode da za stotu obljetnicu dođemo ne s cvijećem pod nogama, nego s rascvjetalim buketima u zacijeljenim nam dlanovima.

Neka živi naš izvor, živjeli naši domaćini koji ga čuvaju i koji nas čuvaju. Nek' je blagoslovljena udruga „Dužijanca“ koja nas je ovdje dovela. Nek' nam je ovaj današnji dan na ponos i okrjepu. Čestitam i živjeli!

Obnovljena spomen-ploča

Magnet s tekstem koji se nalazi na ploči

Ručak na obali rijeke Bune

Nakon mise u crkvi u kojoj smo se preznojili i otkrivanja ploče na vre-
lom mostarskom suncu, dobro nam je došlo osvježanje na obali rijeke Bune.
Neki su osvježanje potražili i u hladnoj vodi rijeke Bune. Dobro nam je došla
i okrepja jednostavnim ali finim ručkom kojim nas je počastila Jasna Vojnić,
predsjednica HNV-a. Ručak je organizirao don Slaven, a pripremili su ga u
restoranu „Velika ada“. Kolače su nam pripremili ljubazni domaćini.

Ručak na obali rijeke Bune

Izlet na vrelo rijeke Bune

Poseban doživljaj bio je i izlet na vrelo Bune, odakle naši pradjedovi
povedoše veću skupinu Bunjevaca na plodne bačke ravni. Svi su upijali to
vrelo očima i srcem i svi su poželjeli fotografirati se ondje za uspomenu. I u
Blagaju i na vrelo Bune mnogima su potekle suze ganuća. Doista, jedinstveni
događaj i doživljaj.

Na vrelu rijeke Bune

Posjet župi Blagaj-Buna

U novosagrađenoj crkvi pozdravio nas je također don Slaven i predstavio novu župnu crkvu posvećenu Presvetom Tijelu i Krvi Kristovoj. A o događaju postavljanja spomen-ploče koju su ondje 2009. godine postavili Hrvati-Bunjevci iz Mađarske govorila je Angela Šokac Marković, dopredsjednica Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj.

Izložba i tribina

U Biskupijskom centru u Mostaru, poslijepodne u 17 sati, održana je tribina na temu „Bunjevačke grane hrvatskoga stabla u Hrvatskoj, Srbiji i Mađarskoj“.

Tribini je prethodilo otvorenje putujuće izložbe „Bunjevačka nošnja, ris i dužijanča“ autora Marinka Piukovića, koji ju je i predstavio. A Hrvati Bunjevci iz Mađarske izložili su niz rollupova koji prikazuju pojedine manifestacije i događaje iz njihovog života u Mađarskoj. Tom prigodom otvorena je, u prostranom prostoru Centra, i izložba slika Šime Perića koju je predstavila autorica izložbe kustosica Dora Sesar.

Sve sudionike tribine pozdravio je don Nikola Menalo, generalni vikar Mostarsko-duvanjske biskupije izrazivši veliku radost što smo njihovi gosti.

*Ispred spomen-ploče koju su postavili Hrvati-Bunjevci iz Mađarske
Ploča bunjevačkih Hrvata iz Mađarske*

Prigodna predavanja su održali: ravnateljica Gradskog muzeja u Senju Blaženka Ljubović; povjesničar i kroatist dr. sc. Dinko Šokčević; v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata Katarina Čeliković, i predsjednica Katedre za migracije i manjinske zajednice Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu izv. prof. dr. sc. Marijeta Rajković Iveta, – moderatorica tribine bila je glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ* Zlata Vasiljević.

Tribina u Biskupijskom centru

Na Tribini je, uz lijepi broj sudionika, nazočio i biskup mons. dr. Petar Palić te Jurica Tomljanović, gradonačelnik Senja.

Kruna Dužijance u Mostaru

Krunu za Dužijancu u Mostaru je izradila poznata umjetnica u tehnici slame Jozefina Skenderović. Ona je nazočnima predstavila simboliku i poruku krune. Na kruni su četiri medaljona koja predstavljaju: salaš (Bunjevci iz Bačke), senjsku kulu Nehaj (Bunjevci iz Senja), ličku kapu (lički Bunjevci) te „Stari most“ u Mostaru (mjesto na kojem su se svi okupili). Na čelu krune je Mostar i križ jer se, kako je umjetnica naglasila, „puno tog promijenilo, ali smo sačuvali vjeru i znamo da smo Hrvati stoga je kruna zaogrmuta hrvatskim pleterom“.

Kruna Dužijance u Mostaru

Folklorna večer

Navečer u 20 sati, ispred Hrvatskog doma na Trgu Herceg Stjepana Kosače, održan je kulturno-umjetnički program u kojem su sudjelovali gosti koji su došli iz R. Srbije i Mađarske kao i domaćini iz grada Mostara i okolice. Na početku večeri sve je u ime organizatora pozdravio direktor UBH „Dužijanca“ Marinko Piuković, te gradonačelnik grada Mostara Mario Kordić. Slijedio je nastup folklornih ansambala, tamburaških sastava i pjevačkih skupina.

Najprije su nastupili risari i risaruše koji su okupljenoj publici predstavili običaj „pogodbe uoči risa“. Prvi dio programa vodila je Bernardica Ivanković. Ona je zahvalila Udruzi hrvatskih amaterskih kulturno-umjetničkih društava u Bosni i Hercegovini i Tamburaškom orkestru „Mostar“ koji su okupili sve sudionike programa iz grada Mostara i okolice koji su željeli svojim nastupom uzveličati i podržati našu manifestaciju. Pozdravila je i sve sudionike programa iz Subotice, Tavankuta i Gare koji su te večeri dočarali dio bogatog tradicijskog naslijeđa, običaja i folklora bačkih Hrvata. Zatim je predala riječ i vodstvo glumcima Hrvatskog narodnog kazališta u Mostaru Mireli Mijančank i Robertu Peharu, koji su bili obučeni u bunjevačku narodnu nošnju. Svoju konferansu oni su protkali navodima iz *Spomenice* prvog organiziranog pohoda Hrvata Bunjevaca iz Bačke koju je napisao i objavio Petar Pekić 1933.

Folklorna večer

U program po sljedećem rasporedu, nastupili su: HKUD „Sv. Ante – Cim“; Tamburaški orkestar „Mostar“, Kulturno umjetničko društvo „Katedrala“, Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Bijelo polje“, Hrvatsko kulturno-umjetničko društva „Rodoč“, Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo „Matija Gubec“ iz Tavankuta, Bunjevački izvorni KUD „Gara“ iz Mađarske. Tamburaški ansambl „Hajo“ i Folklorni ansambl Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ iz Subotice.

Program je trajao skoro tri sata. Kiša koja je padala na početku programa nije uspjela „otjerati“ publiku pa je ubrzo i prestala padati. U publici, uz brojne uzvanike, čitavu večer bili su i mons. dr. Petar Palić te gradonačelnici Mostara i Senja, Mario Kordić i Jurica Tomljanović.

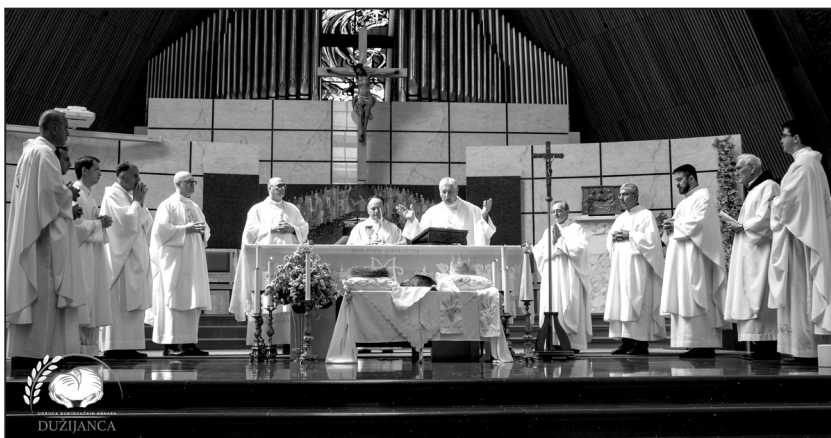
Nedjelja, 23. srpnja 2023.

Vrhunac slavlja – sveta misa zahvalnica

Svetu misu zahvalnicu predvodio je mons. Petar Palić, mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski. U koncelebraciji su sudjelovali i svećenici: Nikola Menalo, generalni vikar mostarsko-duvanjske biskupije, Josip Galić, katedralni župnik iz Mostara, Stipe Gale, kancelar biskupije, Branimir Bevanda, župni vikar u katedrali – Mostar, Ferenc Fazekas, biskupijski upravitelj Subotičke biskupije, Andrija Anišić, predsjednik UBH „Dužijanča“, Ivica Ivanković Radak, sudski vikar Subotičke biskupije, Marijan Vukov, župnik iz Tavankuta, Pero Miličević, župnik župe sv. Marka i sv. Luke, Mostar – Cim i Ilići; Ivica Komadina, svećenik

Mostarsko-duvanjske biskupije, delegat za hrvatsku pastvu u Njemačkoj, Szabolcs Tomaskovity, svećenik iz Mađarske na studiju u Rimu; p. Andrija Nikić, predsjednik Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“, podružnica Mostar.

Vjernici i sudionici „Dužijance u Mostaru“ ispunili su prostranu mostarsku katedralu, a među njima bili su i brojni ugledni gosti. Sve ih je prije početka sv. mise pozdravio u ime organizatora mons. Andrija Anišić. Na misi su Božju riječ čitali bandaš Petar i bandašica Dunja, a molitve vjernika mladi u narodnim nošnjama. Pjevanje je predvodio subotički katedralni zbor „Albe Vidaković“ pod ravnanjem Miroslava Stantića, a za orguljama je bio David Bertran.

Misa zahvalnica u mostarskoj katedrali

Iz propovijedi biskupa Palića

Danas su naš grad Mostar i Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanjska biskupija domaćini jedne manifestacije, koja, kako ovih dana svjedočimo, nadilazi granice područja gdje je nastala. Radosni smo što Dužijanca u Mostaru ovih dana povezuje naše bunjevačke Hrvate sa sjevera Bačke i drugih područja i nas Hrvate koji živimo u Bosni i Hercegovini. Kako nam povijest i povijesni izvori svjedoče, bunjevački Hrvati su u 16. stoljeću zbog tadašnjih okolnosti masovne islamizacije koju su širile Osmanlije, napustili područje Hercegovine i odselili u druge krajeve: Hrvatsku, Srbiju i Mađarsku. Naselili su gradove i mjesta u Dalmaciji, Senju i Lici, krajevima od Deronja preko Sombora i dalje do Pešte i Ostrogona. Unatoč teškoj situaciji i okolnostima sačuvali su svoj jezik, kulturu, pjesme i pisanu riječ.

Dragi bunjevački Hrvati, ovim svojim dolaskom u svoju pradomovinu i ovom dvodnevnom manifestacijom i dolaskom na izvore, željeli ste učvrstiti svoju vezu s korijenima. I kao što je svaka rijeka, pa tako i Buna, na izvoru najčišća, tako i veza s korijenima pomaže da identitet ne oslabi, a ljubav presuši. Kao što nas ujedinjuje isto podrijetlo i pripadnost hrvatskome rodu, u ovim nas današnjim okolnostima ujedinjuje i borba za identitet, na koji se i u današnjem svijetu razvijene demokracije i civilizacije na različite načine nasrće. Međutim, kao što pjesnik kaže, „naša stina je hrvatska, ona je od vika vikova i to je stina naših pradidova“, koju volimo i koje se ne odričemo.

Sinoć ispred Hrvatskog doma Hercega Stjepana Kosače, a danas u našoj katedrali Marije Majke Crkve svjedočimo obilju i raznolikosti oblika narodnih nošnji i žetvenih darova, gledajući naš oltar i sve nazočne u ovoj katedrali. U isto su nam vrijeme pred očima i potpuno drugačije slike. Presušene rijeke, prašnjavo tlo, sasušene biljke na poljima, nestašica vode i suša u nekim dijelovima svijeta. Ovih dana u našoj zemlji i susjednim zemljama svjedočimo razornoj moći klimatskih promjena čiji je uzrok i sâm čovjek svojom neodgovornošću, a koje se očituju toplinskim rekordima i olujnim nepogodama. Osim toga, tu su i slike iz rata u Ukrajini: poljoprivrednici u pancirkama i čeličnim kacigama voze se do svojih polja kako bi obradili ili želi žetvu. Budući da se žito iz Ukrajine može izvoziti samo s poteškoćama, postoje veliki problemi u svjetskoj opskrbi hranom. Rat se ne vodi samo oružjem, nego i kruhom svagdašnjim. A svi znamo da će nam novi problemi

Bandaš i bandašica, mali bandaš i bandašica u mostarskoj katedrali

u prehranjivanju svijeta donijeti i nove nesloge u svjetskoj politici. Sve ove okolnosti i uvjeti učinili su da i naši poljoprivrednici osjete posljedice ovog rata.

Mnogo je razloga za zabrinutost, ali puno je više razloga za nadu i pouzdanje. Slavlje Dužijan- ce nekoć i danas svjedoči nam da je izmjena dobrih i loših vremena uvijek bila karakteristika povijesti. Dužijan- ca je žetveno slavlje, hrvatski narodni običaj bunjevačkih Hrvata i izraz zahvalnosti čovjekova srca Trojedinom Bogu za njegovu dobrotu koju nam očituje u daru kruha/kruva svagdašnjega. A ono što bi trebalo karakterizirati čovjeka vjernika u zgodnim i nezgodnim

vremenima jest zahvalnost. Razlog za zahvalnost, svoju nadu i pouzdanje otkrivamo i u Božjoj Riječi koju smo danas čuli. „Ti, silni gospodaru, sudiš blago i upravljaš nama s velikom pažnjom jer kad god hoćeš, moć ti je pri ruci. A takvim si djelima narod svoj poučio da pravednik ima biti čovječan; podario si sinovima svojim dobru nadu jer daješ pokajanje za grijeh“, kaže nam Knjiga mudrosti.

Dok danas slavimo Dužijancu u Mostaru, Isus nam u Evanđelju progovara upravo rječnikom Dužijance, rječnikom sjetve, žetve, žita i kukolja. Za većinu ljudi, koji kupuju gotov kruh u trgovinama, teško je zamisliti neizvjesnost i napor koji se mora uložiti da bi se došlo do gotova kruha. Većini je nepoznata briga i trud zemljoradnika, ali i beskrajno povjerenje u Božju dobrotu da će on, koji daje da „sunce njegovo izlazi nad zlima i dobrima i da kiša pada pravednicima i nepravednicima“ (Mt 5, 44), izliti svoj blagoslov na žitna polja naša i dati nam potrebnu hranu u pravo vrijeme.

Za uspomenu – zajednička fotografija ispred katedrale

Svečani mimohod i završetak manifestacije

Poslije svete mise, uslijedilo je fotografranje za uspomenu ispred mostarske katedrale, a onda je ulicama Mostara krenula povorka, svečani mimohod do gradskog trga Herceg Stjepana Kosače, gdje je ispred Hrvatskog doma uslijedio završni čin manifestacije „Dužijanca u Mostaru“. U mimohodu su na čelu išli ugledni gosti kako se to događa i u Subotici.

Na bini, na trgu bio je i u Mostaru improvizirani salaš na kojem su domaćini bili gazda Davor Šimić a gazdarica Dajana Šimić, inače roditelji bandašice. Na salašu je uvijek bilo puno svijeta, pa su tako i ondje bili i dida

Predaja kruha gradonačelniku Mostara

Vlatko Vidaković i majka Ružica Šimić, teta koju dvore je Marija Vidaković, a s njima su bila i djeca Karla i Bogdan Kujundžić.

Slijedili su ostali sudionici manifestacije „Dužijanca u Mostaru“. Na čelu je išao, kao i u Subotici, barjaktar s barjakom Dužijance, a onda su slijedili svi sudionici koji su nastupili i na folklornoj večeri. Među prvim su stigle kraljice HKC-a „Bunjevačko kolo“ koje su otpjevale prigodnu kraljičku pjesmu koju je za Dužijancu u Mostaru napisala Željka Vukov.

Na začelju povorke bili su oni koji su i inače u Dužijanci najzapaženiji. Oni inače u Subotici na glavni trg pristižu na karucama, a ovdje su pristigli pješice. Bili su to bandaši i bandašice iz mjesta u kojima je i ove godine u Bačkoj održana Dužijanca: iz Bajmaka, Tavankuta, Male Bosne, Đurđina, Lemeša i Sombora.

Na kraju kao najčasnije osobe Dužijance u Mostaru pristigli su bandaš Petar Vukmanov Šimokov i bandašica Dunja Šimić u pratnji malog bandaša Davida Kujundžića i male bandašice Martine Jurčak. Bandaš i bandašica su u prigodnom obredu predali kruh gradonačelniku Mostara Mariju Kordiću. On ga je pokazao na sve četiri strane grada, a onda ga je, što se dosada još nikada nije dogodilo, držao u svojoj ruci, s posebnom ljubavlju, sve dok su se izmjenjivali govornici koji su se obraćali prisutnima na vrelom mostarskom

Risari i risaruše u Mostaru

suncu. Svečane govore održali su Marinko Piuković, direktor UBH „Dužijanca“ zatim: Zvonko Milas, državni tajnik Središnjeg državnog ureda R. Hrvatske za Hrvate izvan R. Hrvatske, Jasna Vojnić, predsjednica HNV-a u Republici Srbiji, Ivan Guban, predsjednik Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske i predsjednik Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj te Mario Kordić, gradonačelnik grada Mostara.

Iz govora Marinka Piukovića

Preuzvišeni gospodine biskupe Petre, poštovani domaćine ovoga grada, gradonačelniče Mario, poštovani građani grada Mostara i svi dragi gosti. Srdačno vas pozdravljam u ime Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ koja je organizator manifestacije „Dužijanca u Mostaru“. Radujemo se što nakon Zagreba, Baje u Mađarskoj i Novog Sada možemo i ovdje, u ovom divnom gradu predstaviti i proslaviti našu Dužijancu. Ovim događajem ispunio se naš san i naša žarka želja da i u zavičaju naših pradjedova koji nas odvedoše u ravnu Bačku prije više stoljeća, proslavimo našu Dužijancu. Dužijanca je zahvala Bogu za završetak žetve i, dakako, zahvala na kruhu svagdašnjem te pohvala čovjeku i njegovu radu. Nadamo se da smo vam ovom dvodnevnom manifestacijom to uspjeli posvjedočiti i dočarati.

Zahvaljujemo mostarsko-duvanjskoj biskupiji na čelu s mons. Petrom Palićem, biskupom ove biskupije i don Nikolom Menalom, generalnim vikarom, na velikoj podršci i svesrdnoj pomoći u organizaciji. Također zahvaljujemo gospodinu Mariju Kordiću, gradonačelniku grada Mostara i njegovim vrlim suradnicima na svemu što su učinili da ova manifestacija uspije. Hvala

i na velikoj financijskoj potpori. Hvala Središnjem Državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske što se zajedno s gradom Mostarom prihvatio pokroviteljstva ove manifestacije i što nam je obilno financijski pomogao. Hvala i na potpori, suradnji i suorganizaciji gradu Senju na čelu s gradonačelnikom Juricom Tomljanovićem, te Hrvatskom nacionalnom vijeću u Republici Srbiji na čelu s predsjednicom Jasnom Vojnić i Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata na čelu s v. d. ravnateljice Katarinom Čeliković, koji su suorganizatori ove manifestacije. Hvala i Hrvatskoj državnoj samoupravi u Mađarskoj na čelu s predsjednikom gospodinom Ivanom Guganom na podršci i suorganizaciji.

Riječ hvala je premala da izrazi ono što ovih dana osjećamo u svom srcu. Radujemo se što smo obnovili zajedništvo s našom braćom i sestrama s kojima dijelimo istu vjeru i istu krv, istu pripadnost hrvatskom narodu, a ponosni smo što smo se mogli predstaviti u svojoj prapostojbini i kao Hrvati-Bunjevci. Drago nam je što smo dio svog narodnog i vjerničkog blaga mogli predstaviti i svim drugim građanima ovog lijepog i dragog nam grada. Hvala još jednom svima na gostoprimstvu i podršci.

Poslije govora, u ime organizatora Marinko Piuković i Ljiljana Dulić predali su prigodne darove kao znak zahvalnosti za podršku i potporu u organizaciji manifestacije „Dužijanca u Mostaru“ gradonačelniku Mostara – grb grada Mostara izrađen u tehnici slame autorice Katarine Skenderović i Zvonku Milasu, državnom tajnikom Središnjeg državnog ureda R. Hrvatske za Hrvate izvan R. Hrvatske koji je najzaslužniji što je Dužijanca izvan Subotice održana i Zagrebu, Baji, Novom Sadu a sada i u Mostaru. On je u znak zahvalnosti primio sliku u tehnici slame bunjevački salaš s motivima risa.

I na mostarskom trgu Herceg Stjepana Kosače na koncu manifestacije svi sudionici u narodnim nošnjama, ali i drugi sudionici, zaigrali su bunjevačko kolo.

Slijedio je ručak za sve goste i sudionike Dužijance u Studentskom centru. U vidno radosnoj i opuštenoj atmosferi, uz glazbenu podršku ansambla „Hajo“, druženje je potrajalo nekoliko sati.

Gosti „Dužijance u Mostaru“

1. dr. sc. Marko Babić, generalni konzul Republike Hrvatske u Mostaru, u ime ministra vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, Gordana Grlića Radmana
2. Dragan Čović, predsjednik HDZ-a BiH
3. Mato Lončar, izaslanik predsjedateljice Vijeća ministara BiH, gospođe Bojane Krišto, savjetnik i predsjednik mladeži HDZ-a BiH
4. Zvonko Milas, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH pri Vladi RH

5. dr. sc. Milan Bošnjak, savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu
6. Vedran Iskra, viši stručni savjetnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH pri Vladi RH
7. Jasna Vojnić sa suprugom, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji
8. Goran Kaurić, predstavnik Vlade Autonomne Pokrajine Vojvodine i zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama
9. Mario Kordić, gradonačelnik Grada Mostara
10. Jurica Tomljanović, gradonačelnik Senja
11. Ivan Guga, predsjednik Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan RH i predsjednik Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj
12. Angela Šokac Marković, zamjenica predsjednika Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj
13. Joso Ostrogonac, predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj
14. Snježana Šetka, predsjednica ogranka Matice hrvatske – Split i Ante Čaleta, voditelj Hrvatske matice iseljenika podružnice Split
15. Blaženka Ljubović, ravnateljica Muzeja Senj
16. Miroslav Prpić, predstavnik Hrvatske bunjevačke stranke
17. Juraj Tomljanović, predstavnik Hrvatske bunjevačke stranke
18. Ivo Martinović sa suprugom, predsjednik Zajednice prognanih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata
19. Mirko Ostrogonac, narodni zastupnik u Skupštini Republike Srbije
20. Ante Raič, upravitelj Dompesa
21. Pjerino Tumbas, počasni konzul Španjolske u Mostaru
22. Katarina Čeliković, v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata
23. Denis Lipozenčić, predsjednik odbora za kulturu Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji
24. Lazar Cvijin, predsjednik Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ u Subotici
25. Zlata Vasiljević, glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ*
26. Bernadica Ivanković, predsjednica „Hrvatske čitaonice“ u Subotici
27. Marin Skenderović sa suprugom, nekadašnji predsjednik Dužijance
28. Jozefa Skenderović, umjetnica u tehnici slame
29. Dajana i Davor Šimić, roditelji bandašice
30. Mirjana i Goran Vukmanov Šimokov, roditelji bandaša.

*Oni su održali
svečane govore
na svršetku
Dužijance
u Mostaru*

Priča koja će dugo trajati

I poslije povratka kućama, mostarska priča se nastavlja. Brojni sudionici toga događaja rado prepričavaju sve što su tih nezaboravnih dana doživjeli u Blagaju i Mostaru. Nije ni čudo, jer kad suze poteku i pomiješaju se sa znojem na vrelom mostarskom suncu, a ohladi te šum rijeke Bune i mile uspomene, uz snažno zajedništvo i ponos koji je bio vidljiv na svakom sudioniku toga povijesnog događaja, onda je jasno zašto je to tako. Bogu hvala na ovom jedinstvenom događaju o kojem će se, vjerujem još dugo pričati. Manifestacijom „Dužijanica u Mostaru“ željeli smo prije svega zahvaliti svojim pradjedovima koji su nas doveli na plodne bačke ravni ali ne zato što su nas ovamo doveli,

Bunjevačko kolo na Trgu Herceg Stjepana Kosače

nego zato što su nam predali u baštinu vjeru u Boga, pripadnost Katoličkoj Crkvi i svijest da smo pripadnici hrvatskog naroda i bunjevačkog roda. Osim toga, željeli smo ovom manifestacijom obnoviti svoje veze sa „starim krajem“, sa svojom prapostojbinom i s divnim ljudima, hercegovačkim Hrvatima koji sada žive na tim prostorima. Željeli smo također, upravo njima, pokazati i prikazati dio onoga što mi sada živimo i njegujemo a to je naša Dužijanca. Vjerujemo da smo u tome uspjeli. Najpozitivnije su sve reakcije naših dragih domaćina i onih koji su nam pomogli ostvariti ovo hodočašće, a takve su i naše. Hvala svima. Vratili smo se svojim kućama umorni ali puni radosti i ponosa što smo ostvarili naš san. Uvjeran sam da je ovaj događaj, ovo hodočašće učvrstilo u svima nama vjeru, nadu i ljubav, ali i osnažilo našu svijest da smo „isti narod i iste vire“ s onima koji sada žive na ognjištima naših pradjedova.

Hvaljen Isus svima.

Kraljička pisma – Mostar 2023.

Hvaljen Isus svima
Hvaljen Isus svima, ljeljo!
U starome kraju
U starome kraju, ljeljo.
U Mostaru lipom
U Mostaru lipom, ljeljo.
Tu kraj rijeke Bune,
Tu kraj rijeke Bune, ljeljo.
I Blagaja dičnog,
I Blagaja dičnog, ljeljo.
Došli smo pokazat
Došli smo pokazat, ljeljo.
Sačuvano blago,
Sačuvano blago, ljeljo.
Dužijancu našu,
Dužijancu našu, ljeljo.
Vikovičnu falu,
Vikovičnu falu, ljeljo.
Mladost i lipotu,
Mladost i lipotu, ljeljo.
Svilu i šling bili,
Svilu i šling bili, ljeljo.
Plodove ravnice,
Plodove ravnice, ljeljo.

Kruv i vridne ruke,
Kruv i vridne ruke, ljeljo.
Braćo naša dična,
Braćo naša dična, ljeljo.
Sa svih strana svita,
Sa svih strana svita, ljeljo.
Dok nas živih ima,
Dok nas živih ima, ljeljo.
Živit će nam grana,
Živit će nam grana, ljeljo.
Bunjevačkog roda,
Bunjevačkog roda, ljeljo.
Hrvatskog naroda,
Hrvatskog naroda! Ljeljo.
Ajmo sad kraljice,
Ajmo sad kraljice, ljeljo.
Ćeri Subotice,
Ćeri Subotice, ljeljo.
Radost svima dati,
Radost svima dati, ljeljo.
Slavu zapivati,
Slavu zapivati, ljeljo.

Željka Vukov

Pozdrav bunjevačkim Hrvatima u Blagaju (1933. i 2023.)

Došla nam braća Bunjevci amo,
Od veselja pisme im pivamo.
Kršem ovim pozdravi svud struje
I ko bratska pisma Bunom zuje.

Ovdi na vrilu drage nam Bune
Pivaju stare slatke nam strune;
Ovo je gruda žrtava strašnih,
Ovo je majka didova Vaših.

Kad je dušman svoju silu kletu
Oborio na grudu nam svetu
I zatim joj grdu ranu zado
Rastiravši očinsko nam stado:

Pređi Vaši ostaviše Bunu,
Prigrliše žalosnu im krunu
I odoše u daleke kraje
Podnoseći teške uzdisaje.

Ima tome četiri stotine
I još više pedeset godina
Da Bunjevci u daljini stoje
Sićajući se postojbine svoje.

Došlo, evo, doba nove sriće
Svima nam lipši danak sviće
Što vidimo baš na Bune vrilu
Okupljenu braću našu milu.

Zdravo da ste sinci naših gora
U sredini krških, starih dvora!
Hercegovac svak Vam dobro želi,
Pozdrav pruža, Vama se veseli.

Dobro došli i zdravo nam bili,
O Bunjevci! Naši gosti mili;
Budite nam sritni i veseli,
Kako naša poslovice veli.

Hvala Vam na positu časnom
Lipom broju i dolasku krasnom:
Uspomenu didovske Vam strune
Navik će šumit vrilo Bune.

*(Ovu pjesmu je 1933. godine
pročitala Sofija Boras,
djevojčica od 12 godina,
a 2023. djevojka Ivana Soldo,
župljanka župe Blagaj-Buna)*

Pozdrav Bunjevcima u Mostaru

(21. – 23. srpnja 2023.)

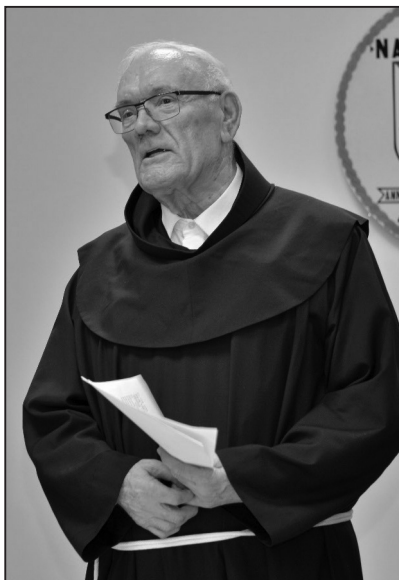
Piše: Andrija Nikić

/Iz neizgovorenog pozdrava prof. dr. fra Andrije Nikića, predsjednika mostarske podružnice Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“/

Svoj govor mi je fra Andrija Nikić osobno predao prije mise zahvalnice Dužijance u Mostaru. Budući da je članak vrlo stručan, sa znanstvenim natuknicama i prilično opširan, izabrao sam samo dio toga govora, a u cijelosti ćemo ga objaviti u knjizi „Spomenica 2“ koja će biti posvećena našem pohodu Blagaju i Mostaru u okviru manifestacije „Dužijanica u Mostaru“ /Andrija Anišić/.

Hvalen Isus i Marija!
Draga braćo i sestre u Kristu!

Sve vas iskreno pozdravljam i s radošću podsjećam na uklesanu poruku na mramornoj ploči iz 1933. godine: Bunjevci su Hrvati! To činim u ime Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“ u Mostaru kome su Hrvati iz Bačke ostavili u baštinu tu mramornu ploču s natpisom kraj rijeke Bune. Zahvaljujem Hrvatima iz ravničarskih krajeva koji su svojim dolaskom obnovili višestoljetne staze od Subotice do Bune i prirediste nam događaj za pamćenje u Hercegovini u čijem se srcu nalazi duhovno središte svijeta.

U narodnoj predaji najraširenije mišljenje je da je ime Bunjevac izvedeno od naziva hercegovačke rijeke Bune i da se masovna seoba Hrvata dogodila 1686. godine. Znatiželja me je tjerala da sam tijekom životnih desetljeća proučavao i prikupljao dokumentaciju o povijesti hrvatskog naroda. Listanjem *Ljetopisa* i povremenih izvješća te prebiranjem višestoljetnih zapisa doticao sam povijest u njima zapamćenu. Stoga, iz osjećaja posebnog poštovanja prema toj dragocjenoj baštini i literaturi, zbog ograničenosti, izdvajam samo nekoliko karakterističnih zapisa.¹ /.../

Povijesni dokumenti svjedoče, a tradicija prenosi, da su pred turskom silom i svirepim zulumima katolici, da sačuvaju goli život, i iz Hercegovine napustili rodni kraj 1686. godine, kako je sročio Ivan Malagurski:

*Podimo u nepoznat svijet – kut
Stoljeća neka nam zaprte put.
Ti hladna vodice ne prestani
Uz hrabre i krš vjerna ti ostani (...)
A kad se još jednom vratimo tu
Ljubit ćemo sav krš i bunu svu.*²

Pod prijetnjom turskih ratnih prodiranja, Bunjevci se razdvajaju i napuštaju ishodišno područje te u više selidbenih valova pronalaze nove postojbine, u kojima i danas žive.³ Bački su Bunjevci, piše Ante Sekulić, svojim selidbama našli životne prostore i upalili nova ognjišta, koja su do danas postojano i ljubomorno čuvali. Puna tri stoljeća čuvaju svoju baštinu, djedovinu: svoje ime, jezik i običaje.⁴

Godine 1933. vaši predci su uspostavili most između Vojvodine i Hercegovine. Mramorna ploča – pjesma pisana je u akrostihu: njezina početna slova, čitana odozgo prema dolje, daju rečenicu: Bunjevci su Hrvati! Pjesnik i svećenik Aleksa Kokić potonje proširuje:

*Iz zemlje kamena, kršne hercega Stjepana hrabrog
S Izvora hladane Bunje pređi su naši slavni*

¹ Usp. Andrija Nikić, Hercegovačka crkva u sedamnaestom stoljeću, *Kršni zavičaj*, Hercegovina, 1987., sv. 20., str. 17-32. Posebni otisak.

² Bački Bunjevci, *Kršni zavičaj*, Hercegovina, 1986., sv. 19., str. 49-78.

³ Bunjevci, *Bunjevačke i šokačke novine*, Kalača, 1870.

⁴ Ljetopisci, poglavito subotički, znali su o komu pišu. Zato treba prihvatiti podatke koje su oni bilježili i oblikovali mozaik povijesti bačkih Bunjevaca, djela bunjevačke etničke cjeline...“; Ante Sekulić, Bački Bunjevci, *Kršni zavičaj*, Hercegovina, 1986., sv. 19., str. 49-66.

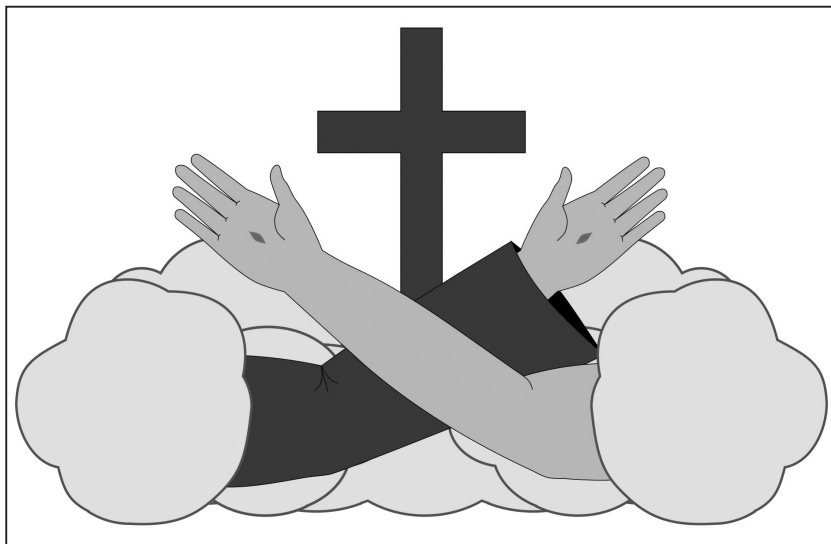
*Jednog crnog dana, praćeni urlikom bure,
Došli dušama bolnim u tihe bačvanske ravni (...)
Hrvati bili smo uvijek, ostat i dalje Hrvati,
Ljubiti vjeru svoju, vjerni biti svojoj nani,
Borit se za grudu rodnu, da sreća rodu nam zlati,
Da svanu svima nam jednom ljepši, sretni dani.
/.../*

Draga braćo i sestre, hvala Bogu što su naši fratri i svećenici ostali vjerni. Njihova svjedočanstva su suvremenici pisali i slali papi u Rim. Ta svjedočanstva duge povijesne minulosti Crkva je sačuvala u svojoj škrinji, pa možemo saznati mnoge Božje naume.

Generalov pohoditelj fra Ivan de Vietri u svoj izvještaju iz 1708. o franjevcima Bosne Srebrene piše: „da franjevci uz ostalo drže škole gramatike i vjeronauka i da je mladež dobro odgojena u krepostima i strahu Božjem... Hoću reći da samo Bog i onaj tko je bio u ovim zemljama zna znoj koji pada s čela redovnika sv. Franje“.⁵

Dijelim se od vas srca ispunjena mislima na mučenički hrvatski narod što se razmilio od kršne Hercegovine do ravne Vojvodine.

Na koncu, ali na prvom mjestu, Bože, uzdrži današnje i nadolazeće naraštaje da ne zaborave: Bunjevci su Hrvati i katolici. Tako neka bude. Hvaljen Isus i Marija.

⁵ Arhiv propagande u Rimu, Sc, Bosnia, sv. 5

BOŽIĆNJAK MOJE MAJKE

Sretna, očiju sjajnih,
dok kućom odjekuje topla tišina usnulih dječjih lica,
moja majka,
svečanim rupcem ovijen,
na stol polaže
božićnjak.
Nježno ga namjesti,
očima pogladi
i Bogu zahvali.
Za svu čeljad dragu,
blago i ravnicu plodnu,
godinu staru i godinu novu.
Za majku svoju
i majku majke svoje.
Za sve zlatne ruke
koje su u ovaj plod zlatnog zrna
pretočile sve nade i muke.
Vatra tiho pucketa i zlatni sjaj baca
na blaženu Djevicu Mariju,
Svetog Josipa
i Božića mala.
Mirišu pet ruža za pet Njegovih rana
i sedam ptičica leti na radost Svijeta spasa.
Broji majka pažljivo svaki krušni plet.
I sve je na njemu, baš sve!
I zahvalno se smiješi, jer...

U onoj Svetoj noći
porođenjem Božića,
čudesno će i njezin božićnjak
postati pomalo svet.

Josipa Dević

Žalosna dama

Piše: Ruža Silađev

Ova fotografija je objavljena na Facebook portalu *Balkanicum* 16. I. 2021. u 08:37. U naslovu piše: „Žalosna dama“ Szond, 1894., Néprajzi Múzeum (gyűjteményéből), Budapest (Etno muzej Budimpešta) kao ugarska baština.

Mnogo me je obradovala ova fotografija, jer u Sonti nisam našla ni sličnu njoj. Odmah sam krenula u potragu zapitkujući starije osobe i pokazujući im fotografiju. Međutim, nitko mi nije znao ništa reći. Postoje doduše saznanja o bijeloj marami (bile krpe) u žalosti. Ovakvo su se oblačile Šokice u Sonti za sahranu i u žalosti, ali bez ukrasa u ušima, bez bisernih ogrlica i šljokica (*pula*). Odjeća je izatkana od pamučnih vlakana i uređena za nošenje, u sončanskim domovima. Takvo platno se zove *srvijan*. Izrađivale su je samo ženske osobe. Ona se nosila u manje kićenom obliku tj. izatkana od kudjeljnih, lanenih i nešto pamučnih vlakana, svakodnevno u kući i u polju. Kada je počela masovna proizvodnja tkanina u tvornicama, sve manje se nosila ovakva odjeća. Ova dama je zbilja žalosna dama, jer nosi glavno obilježje žalosti, a to je bijela marama preko kapice. Kapicu su svakodnevno nosile udane žene.

Hodajući selom, 3. II. 2021., sretoh moju staru, osamdesetčetvorogodišnju prijateljicu Anu Rakin, Palkovu (r. 1938. Mihaljev, Buvinu). Lupih se šakom po čelu, jer nisam imala fotografiju kod sebe. Ništa, vrijedi pokušati, pomislilih.

– *Kumo – rekla sam – imam jednu sliku iz etno muzeja u Budimpešte. Šokicu u posvećanomu plečku, skuta i pregaču, od srvijana, s kapicom na glave i priko kapice ima bilu krpu. Znam da je u žalosti, al' mi bunu trepčonce u ušima, zrnje od bisera na prsa, a i to što drži u ruka niki komat matrijala ko forme 'ne pregače od arasa. Slika je čak iz 1894.*

– *Moja kumo, ona se sprimila za saranu njezine pokojne kumice, koje je kumovala, jel na krštenju, jel na krizmanju. Taki je bijo adet. Kad umre ženska kuma, svejedno, jel beba, jel već škularica, jel divojka, onda se njezina udana kuma tako uredi za saranu. Ona u ruka drži tarčić za drveni križ pokojnice. U to se vrime na križ meto tarčić (mali ubrus, peškir), jel maramka žalinka prisičena ušreg (trokut). A, eto i da ti to još kažem. Moja majka (očeva mater) mi je pokazivala baku Đaninu u kapice i bile krpe i u bilomu plečku i skuta sa izvezitima orasima farbanima koncima u kapice sa bilom krpom. Tako se onda nosilo. Sićam se da je kazivala da je ta baka saranila dva sina.*

Pogledah je neizmjereno zahvalno. Koja memorija! Znala je usprkos tome što nije vidjela fotografiju. Poslije nekoliko dana sam joj pokazala fotografiju. U početku me je nosila misao da ću o ovoj fotografiji pitati etno muzej u Budimpešti, ali o nekim saznanjima iz Sonte najviše volim čuti što moji Sonćani misle i kažu o tome, pa sam odustala. Sada mi je drago što nisam pitala. To je ipak posao etnologa, mada sam uvjerenja da je živi svjedok relevantniji od etnologa.

P. S. Kum u Sonti znači biti jednom i zauvijek, pa se tako cijele obitelji, braća, sestre svi rođaci i rođakinje zovu kumovima kroz više generacija iako nisu direktni kumovi. Zaboravi se tko je kome bio kum ali se pokoljenja oslovljavaju sa kumo i kume. Tako je i gospođa Ana sestra osobe koja je kumovala jednoj od mojih tetaka (obadvije su pokojne), ali će ona dok god je živa i moju djecu zvati kumovima.

Štivo za trenutke odmora

Baćica na tavanu

Piše: Ivan Tumbas

Litnje ferje sam provodio na salašu ku deran. Tamo mi je bilo dopušteno sve, huncutarije dičije izlebezovat. Najdraže je bilo krasti lubenice i dinje iz komšinski bašči. To smo u sumrak znali zgotovit al u velikoj tajnosti da dida i majka ne znadu šta mi gustiramo. Tako mi dičurlija se skupili pa ajd kod bać Vranje. Skoro smo napunili košar sa lubenicama kad Bać Vranje prid nas iskoči iz kuruza. Biž di koji je stigo. Bać Vranje viče dico nosite što ste nabrai, dedara vam vašeg. Sutradan smo bili benii od dide, imamo bašču tamo

neće da beru već krast od sramote, od bač Vranje. Za kaznu prid večeru sam moro klečati na kuruzi u ćoši. Više nam taka huncutarija nije padala u pamet. Prolazili su dani na salašu. Tako se sićam jednog amade, amišnog, zacigurno, ustravljenog događaja u mom ditinstvu, na salašu a bilo je vako. Jedne tije litnje noći, pun misec je obasjavo nebo i napolju je bilo vidno, ko da je već dan počo dolaziti, naravno liti pendžeri otvoreni, virange se hintaju na tiom vitriću, koji je ćario i digod oko polak noći me probudi niko ćudno brektenje, kugod niko tijo grebanje i bubanje na tavanskom slimenu. Otvorijo sam oči, šnjotam šta mož bit, al ono niko bakti, ta ku kogod da trći po tavanu, mislim se da nisu kaki vandrovači pa krađu žito, jel šunke, divenice il koješta. Onaj naš šarov niki ćavka al ne laje ko kad kaki bećari naiđu atarom, da, slušam nije me privarilo šacovanje, mislim ja, jopet ćujem niki bat, pa grebanje, pa ono tijo tutanje i grepkanje po zidovima. Kad najedared užas, utvara mi se da nika tamna silueta rašireni ruku ko da lagano ide prema meni od pendžer. Krv mi se sledila, pomislim niki vrag a i to mi je prvo palo na pamet, jel moždar kaka vračka, jel višćura. A je, istina je ne klapim, ta u trenu mi, Bog zna, kojekake misli prolaze niz mozak, ustanem pa dovatim oklagiju, koja mi bila pri ruki, pa ajd lagano, s noge na nogu. Tako sam lagano išo kogod avetinja, al zdravo sam i bio ustravljen. Bogo moja, ta nisam ostio ni kako mi se kosa a i koža se nakostrešila kogod trnova ružica. Ne daj Bože da me kogod pipnio, obamro bi. Ma kaka je napast esapim i smognem nike snage kogod niki jeptikav, pa lagacko do vrataca, al kako otvorit kad i dida nije podmazo i škripe ko poziv u pako. Slušam i gustiram i mislim samo da ostalu ćeljad ne probudim, obućem flundre pa kako bidne, al još triba priko basamage prikoracit jel ako zapnem neću ga dovatit. Ako je pridvrati! Onako rabar sa oklagijom i u flundrama kad sam otvorio brzinom vitra vrata, pa podigo i zamanio oklagijom, dreknem, ta valjdar sam probudio ćitav šor, ko je to na našem tavanu i trk do tavanski listava, skećim ji doli, kad na to baćica viće: „Ja sam pijan, pa sam oćo na tavan malo odrimat.“ Oma mi se krv iz petni žila vratila u normalu, probudijo sam sve, svi rondzaju, joj Bogo moja, bio sam još i ben kandžijom, što sam izgrebo salaš sa zaćelja kad sam srušio listve, a majka je lipo umazala salaš. Još nije samo to, neg se i koja pričaga slomila, kako sam skećio listve. A baćica nije bio ženjen, ta sve huncutarije što je znavo upućivo me, dok se za mene to lipilo. Tu noć pamtim i dan danas.

Čuvajte se licemjerja

Piše: Alojzije Firanj

„Čuvajte se kvasca farizejskog, to jest licemjerja. Ništa nije skriveno što se neće otkriti ni tajno što se neće saznati. Naprotiv, sve što u tami rekoste, na svjetlu će se čuti: i što ste po skrovištima u uho šaptali, pripovijedat će se po krovovima.“ Iz Evanđelja po Luki.

Isus Sin Božji borio se za pravdu i istinu. Osuđivao je licemjerje i taštinu farizeja i pismoznanaca. „Činite dakle i održavajte sve što vam kažu, ali se nemojte ravnati po njihovim djelima jer govore a ne čine!“

Oni su tumačili i provodili Mojsijeve zakone. Bili su prema narodu strogi i nametali mu težak jaram a da sami nisu prstom mrđnuli. Oni „vole proče-lja na gozbama, prva sjedala u sinagogama, pozdrave na trgovima i da ih lju-di zovu Rabi – moj učitelju“. Tako je Isus poučavao narod.

Kada bismo pažljivo pročitali gornji tekst i udubili se u njega, mogli bismo se zaprepastiti koliko je on aktualan i suvremen u ovom trenutku, u životu današnjeg čovjeka. Koliko su ljudi koji upravljaju državama, institucijama ili udrugama licemjerni. To se toliko rasprostranilo da smo mi postali uvjereni da društvo ne može drugačije funkcionirati. Vlada opće mišljenje da političar i funkcioner ne mogu biti pošteni ljudi.

Zbog današnjih elita i javnih glasila uvedena je 2016. godine nova riječ: post-istina. Ona je potrebna zato što u suvremenom svijetu ne postoje jasne međe između istine i laži.

Kako se spasiti da ne postanemo licemjeri? Proučimo dobro Isusove riječi, On kaže da ništa neće ostati skriveno. Jer sve što se dogodi u četiri oka i na zatvorenim sjednicama iziđe na vidjelo. Koliko je Isusov nauk točan i mi smo svjedoci.

Kada se pripremamo da uradimo nešto, dobro bi bilo da se prisjetimo Isusovih riječi. Jer danas u informacijskom dobu svakome su dostupna naša djela učinjena u skrovitosti. Svi naši dogovori u tajnosti iznose se na svjetlo dana. Toga moramo biti svjesni prije nego što uradimo nešto mimo svoje sa-vjesti kako ne bismo morali licemjerno braniti svoje riječi i postupke.

KRIŽ U ATARU

Usrid zeleni polja križ se uzdiže stari.
 Podigli su ga Bogu zafalni salašari.
 Križ je star, slova na njemu jedva se vide.
 Značenje križa u polju kadgod davno,
 kazivala mi je pokojna mama.
 Crkva je bila daleko.
 Nediljom posli podne majka je dicu skupila,
 krunicu u ruku uzela, svetu knjigu u džep od keceljca metila.
 I na molitveni put krenila.
 Križ je bio misto di se išlo molit.
 Iz njevog šora ni toranj crkve nije se vidijo,
 pa se to značenje križa još više cinilo.
 Majka je na glas molila, dica su odmoljavala.
 Falu su iskazivali za protekle dane,
 a milost i snagu molili za one što će doć.
 Na salaš su se vraćali pridveče.
 Umorni al duhovno osnaženi.

Kata Milodanović Ostrogonac

Palčić iz bundive

(starovircka pripovijčka)

Pripovidala: Ana Kuruc, Dedina (r. 1949.)

Priredila: Ruža Silađev

Bili dida i baka. Prid Sisvete išli brat kukuruze i između nji bundive. Ka' su sili fruštukovat, čuju da dreči niko malo. Okreći se tamo vamo, gleda, nigdi nikoga. Ope malo jidu, ope čuju, ta, jeste dreči beba. Di bi bila beba kad su svud okolo samo bundive? Fruštukovali, pa se dignu i nastavu brat kukuruze. Naidu na puknitu bundivu i čuju da odatleg dolazi dreč. Nagniju se vriž bundive i imu šta vidit. U bundive dite. Mal ko palac. Počeli se gonebat šta će šnjim. Onda dida kaže:

– Ništa... Bundivu u kola i ajdemo doma.

Došli doma i oma maloga u zapećak. A, on dreči i dreči. Metne ga baka u kolivku i kolišaj cilu noć. Mali dreči i dreči. Metne ga baka na stoličice između njoje i dide. Ope dreči. Siti se baka i donese mu puknitu bundivu u kujnu i metnu ga u bundivu. Istoga časa je pristo palčić drečat.

Brinili su dida i baka kako će ga otranit kad je taki mali. Ni ko drugi svit. Al imali su oni Kozu-Raniteljku. Ranili ga kozinim mlikom i kuvala mu baka kaše u mliku. Pržila mu krušnoga brašna i kuvala na vode. Kad jako ogladi, onda mu je žvakala ranu i tako ga otranjivala. „Lupali“ su glavu kako da mu nadiju ime. Siti se baka pa kaže:

– Dido, moj, možda bi najbolje bilo da se zove Marko-Bundivarko. I rodijo se u bundive, a i volji u njoje pribivat.

– I pristalo je da se tako zove. – složi se dida.

Prolazili dani, nedilje, miseci i godine. Bundivino se meso osušilo, a ostala samo kora. Al, ta kora rasla sve više i više. Kako je rasla kora, tako je raso i Marko-Bundivarko. Već je uveliko išo radit i zarađivat. Došlo vrime, stigo Marko za ženidbu. Mater i otac se mislu:

– Ala je to velika sramota! Triba da jim se sin ženi, a još uvek spava u kore od bundive!

Kad je jednoga dana ošo radit, mater lati koru od bundive i zapali je. Kaže dide:

– Sa’će morat spavat u krevetu.

Stigo Marko-Bundivarko doma, navečero se i iće spavat. Ode do mista di je bila njegova kora, a kore nema.

– Di je moja kora, mamo? – pita Marko.

– Nema više tvoje kore. Ti si momak za ženidbu i sramota je da spavaš u bundivine kore. Zapalila sam je.

Onda se Marko ražalostijo. Plako je tri noći i tri dana. Kad je osvanijo četvrti dan, lati torbu na leđa sa njegovim bućorom i kaže ocu i matere:

– Jako ste mi ražalostili. Više ne mogu sa vama živit. Idem u bili svit.

– Pa ku ćeš? – zaplakali dida i baka.

– Idem u Kraljestvo Vinograda. – odgovori Marko-Bundivarko i zaputi se.

Otac i mater su plakali danima. Niko ji ni mogo utišit. Žalosna mater je legala na zemlju i molila da je pokaže stope kud je prošo njezin sin Marko.

– Pokazala bi ti da nisu padale kiše. Otrisale su Markove stope. Pitaj oblakove.

– Oblakovi, oblakovi, jeste vidili kud je ošo moj Marko?

– Ne bi ti znali reč. Neg, idi ti kod Suncove Majke.

Putovala ona, putovala i naide na suncove dvore. Dariva Suncovu Majku sa punim krilom oraja i upita:

– Faljen Isus, draga Suncova Majko! Jesi možda vidla mojega sina, Marka-Bundivarka?

– Nisam ga vidila, žalosna majko, al otidi do misecova dvora. Tamo živi Misecova Majka, pa upitaj nju.

Putovala ona, putovala i naide na misecove dvore. Dariva Misecovu Majku sa litrom rakije i strukom gibanice i upita:

– Faljenisus, draga Misecova Majko! Jesi možda vidla mojega sina, Marka-Bundivarka?

– Nisam ga vidila, žalosna majko, al otidi do vitrova dvora. Tamo živi Vitrova Majka, pa upitaj nju.

Putovala ona, putovala i naide na vitrove dvore. Dariva Vitrovu Majku sa parom mali pilića i upita:

– Faljenisus, draga Vitrova Majko! Jesi možda vidla mojega sina, Marka-Bundivarka?

– Jesam, vidila sam ga! On je tu u komšiluku u Kraljestvu Vinograda.

Ode mater u komšiluk u Kraljestvo Vinograda. Čekala je i čekala i kad ga dugo nije bilo, sidne za prelju u po vinograda. Sila prest da ne zaspe. Ujtru dojde do njoje kraljeva kćer Vinogradarica:

– Draga, majko, šta vi tude radite?

– Tražim mojega sina Marka-Bundivarka. Rekli su mi da je tude.

– Jeste, tu je. U vinogradu je. Ne znam kako ćeš se sprovest, jel kralj je naredijo Marku da otira ženu sa preljom iz vinograda.

Istoga časa ispod čokota loze pojavi se Marko-Bundivarko. Žalosna mater mu pritrči i zaplače:

– Ajde, doma, sine. Ti si moj sin.

– Ne mogu nikad više! Zato što si no uradila. Ja sa vama ne mogu živit! Tu sam u Kraljestvu Vinograda. Radim. Oženiću se za kraljevu kćer. Nemoj mi više zvat ni dolazit. Mene je dobro.

Markova je mater plakala i rekla:

– Pa dobro, sine, ako je tebe dobro, dobro je i mene.

Do doma je plakala. Suze su je kapale i digod je suza kapnila izraso je čokot loze. Tako se Kraljestvo Vinograda proširilo sve do njeve kuće. Kadgod je Marko-Bundivarko radijo u vinogradu, otac i mater su ga gledali i bili srićni. Možda još i sad gledu u njega.

U LJUBAVI PIŠEM

Pišem jednu knjigu
koju ću vam dati,
knjiga će se zvati
„Imati i dati.“

Ovu knjigu pišem
i još neću stati,
jer još nisam miran
ne mogu spavati.

Zato ću vam knjigu
koju sada pišem
radosno poslati
te od srca dati.

Nemojte mi, braćo
i vi sestre drage,
knjigu ne čitati,
u smeće bacati.

Darujte je onima
koji su nam dragi,
dragi Bog će tada
sve nas da nagradi.

Ja ne želim knjigu
nikome prodati,
nego ću je svakom
iz ljubavi dati.

Želim svima vama
da vas sreća prati,
a ljubav će vama
i dragi Bog dati!

Franjo Ivanković

KORIJENI

Odložit ću

misli svoje
u čamac Sudbine

pa nek' plove Savom
sve do moje Slavonije

ljepotom, naše matere
neka se nahrane

i neka ožive

Odložit ću, noćas

misli svoje
u čamac Sudbine

nek' se vrate tamo
gdje ih vuče srce

gdje pjevaju, sretne
poput šumskih ptica

– ušuškane, korijenima svojim

Ružica Todorović

MALA DANICA

Uredila: Katarina Čeliković

OVAKO SU NAŠI STARI MOLILI

USPAVANKA

Pod' mo spati,
Boga zvati
I Mariju milovati.
Ne bil' nam se smilovala,
Križom vrata otvarala.
Križ se diže u nebesa,
Nebesa se zasjaše,
Božja zvona zazvoniše,
Sve vištice ogluniše.
Osta Diva okrunjena,
Koja rodi Spasitelja.
– Spasi, Bože, dušu moju
I mog oca i majkinu!

MOLITVA SVETE KATE

Sveta Kata kleči.
Zaiskala vodice,
Da opere ručice,
Da se maši ramena
I Isusa ranjena,
Da s' ne boji bisna psa,
Ni zla sna,
Ni gore poloma,
Ni vode potopa,
Ni vile vištice,
Nikake žarčice,
Od ovoga svita. Amen!

KRIŽANJE

Križom se križam,
Na križ ligam.
Križ me čuva do ponoći,
A anđeli od ponoći.
Marija do svita, .
Sam Bog do vika. Amen!

Kazivala Liza Prčić, Subotica
Zapisao Ive Prčić

NARODNE UMOTVORINE

„Bit će svega ko na Božić rokve.“ (To jest neće biti ništa.)

„Dotiro je do vašaka.“ (Svojom krivnjom iz blagostanja spao na prosjački štap.)

„Čakšire sve laju oko njega“. (Prevelike su mu hlače, preširoke.)

„Ima uši ko fratarske cokule.“ (Kaže se za one koji imaju velike uši.)

„Išlo je, al mobom.“ (Tj. nije mogao sam svršiti, nego su mu drugi morali pomoći.)

Zapisao Blaško Rajić

Nije bogat ko ima volova, već je bogat ko ima sinova.

Gdje je djece tu i plača, gdje vatre tu i dima.

Ko uči taj i nauči.

Daj, pa će ti se i dati.

(Iz bilježnice: GRGE PETKOVIĆ.)

Objavljeno u *Subotičkoj Danici* za 1910. godinu.

Što je pravo i Bogu je drago.

Kaži mi s kim si, da znam ko si.

Bolesnog se pita, a zdravom se daje.

Iz *Subotičke Danice* za 1922. godinu

Tuđe poštuj, a svojim se diči.

Dobar glas daleko ide, a rđav još dalje.

Od dobre volje nema ništa bolje.

Za savit obrati se pametnijem i iskusnijem.

Ko zna bolje, široko mu polje.

Prazno bure većma buči.

Bez orača i kopača, nema kruva ni kolača.

Dok je kruva nema gladi.

Najio se ko buva daske.

Zapisao Ive Prčić

Dužijanica malenih 2023.

Dužijanica malenih održana je u Subotici 17. i 18. lipnja 2023. godine.

Članovi Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ prvoga su dana ljubazno dočekali goste s kojima su ove godine na salašu obitelji Grge Ti-kvickog na Bikovu imali tradicionalne igre, jeli su Risarski ručak te se pro-vozali kočijom duž salaša. Bio je to djeci dan za pamćenje.

Manifestacija „Dužijanca malenih“ u nedjelju, 18. lipnja je nastavljena u katedrali sv. Terezije Avilske misnim slavljem, tijekom kojega su djeca zahvalila za kruh svagdašnji, ali i za kraj školske i vjeronaučne godine. Nakon misnog slavlja odigrali su zajedničko kolo, te nastavili druženje na ručku. Time je ova manifestacija završena, a mali bandaš David Kujundžić i mala bandašica Sofija Kovačević sudjelovali su i na središnjoj proslavi Dužijance 2023.

Vodeni ponediljak

– Neću, stvarno neću u te polivače! Ne volim nošnju, ne volim šešir, neću ja na neke tamo karuce! I još da me prate tamburaši, ni u ludilu, kužiš!? – Dražen se nervozno žalio svojoj sestri Davorki koja je samo odmahнула rukom.

– Ne moraš, ali ja ću čekati polivače. Tko tebe uopće tjera na tako nešto? I, slušaj, sada stvarno ne mogu s tobom o tome jer moram pripremiti cvijeće za polivače, kupiti naranče...

– Kako me ne tjera? Baka mi danima priča tko je sve išao u polivače i kako i ja moram ići jer po mene dolaze Tomislav i Zvonimir u ponedjeljak, odmah ujutro.

Na to se javio inače šutljiv dida Joso:

– Majka samo divani! Tušta divani. To što ona divani je kadgod bilo. Danas je drukčije. Idi ti biciglom, vidićeš kako je zabavno. Imaš svoju staru biciglu, čak je i korpa još dobra, u nju staviš sve što dobiješ od divojaka.

Velika je subota. Ne jede se meso, ali kuća sva miriši na kuhane kobasice i šunku, jaja su već spremna, hren, rotkvice. Sve to je baka stavila u košaricu prekrivši ju vezenim stolnjakom. U Subotici se popodne ide u crkvu na blagoslov jela. Ne bi to moja mama baš mirno primila, pomislio je Dražen, sjetivši se kako u Varaždinu mama nosi hranu na blagoslov na ranu jutarnju misu na Uskrs i onda svi rano ustaju i skupa doručuju. Eh, ali to je tamo...

Svi nešto pripremaju za Uskrs, samo on s djedom pregledava bicikl. Još

nije pristao na ideju odlaska u polivače, ali dida Joso bez puno riječi priprema kotače, gume su dobre, korpa čvrsta. Još dva puta spavam, pomisli Dražen i eto mokrog ponedjeljka...

– Još si žut oko kljuna. Al imaš kada naučit. Nije moker već vodeni ponediljak. To je naš bunjevački adet, ti bi kazo običaj. Divani se da su tako u Isusovo vrime, kad je Isus uskrsnio, žene o tom širile vist. Da bi to spričili, stražari su i tili rastirat pa su i polili vodom. E sad, čuo si majku, znaš da divojka čeka polivače, red je dočekat, počastit i

darivat. I Davorka će imat tušta polivača, u njevom, šestom razredu je tušta derana. Proličnim cvićem će i zakitit, pripremila je šarena jaja i pomorandže. A tebi triba parfem jer više nije u modi divojke polivat vodom. Ja sam ti bio huncut, divojke sam znao polit bunarskom vodom. Al su se prisvlačile i sušile ruvo, ha-ha.

Uskrs je brzo prošao, u pravom obiteljskom slavlju. Dogovor kuću gradi, čuo je Dražen puno puta, a to su znali i njegov bratić Zvonimir i prijatelj iz subotičkog četvrtog razreda Tomislav. Stoga su, mimo običaja, predvečer dotrčali s popisom cura koje će ići politi, od rodbine do prijateljica iz razreda. Dodali su i Davorku, jer od Dražena kreću.

Vodeni ponedjeljak je osvanuo uz zvuk bicikala. Dvojica momaka naoružani parfemima, ali i s bočicama vode, ruksacima na leđima, uđu u dvorište i pitaju:

– Primate polivače?

Davorka, kao da je ovdje rođena, razdragano odvratila:

– Primamo, primamo! – zakiti ih ružmarinom i zumbulima i ponudi da sami biraju pisanice. Ona je imala jaja ukrašena slamom! Odbili su kolače jer su tek krenuli, ali nisu odbili sok od naranče.

Dok je Davorka sva sretna već gledala tko dolazi uz dvojicu tamburaša, tri su biciklista pojurila na adrese prema popisu. Košare na biciklima su se punile narančama, a veselje je bilo primjetno i na licu Dražena koji je ushićeno u svakoj kući birao drukčijom tehnikom ukrašena jaja. Možda su mu ona ukrašena slamom bila najljepša, ali dobio je i jaja crtana voskom, kuhana u ljusci od luka, ukrašena biserima...

Dražen je rekao da neće u polivače? Niste dobro čuli.

Katarina Čeliković

Bezazlena zvijezda

Uvidjevši da bez noćnih svjetlila nijedno biće u tami neće moći pronaći svoj put, Bog je stvorio zvijezde. Stvorio ih je različite, toliko različite da je svaku moguće imenovati i po imenu prepoznati.

– Podite po svem Svijetu. – reče im. – Nastanite se po cijelom svemiru. U beskrajima mraka nađite svoje mjesto i svijetlite svakome, bez izuzetka, tko će se bilo kada kretati putovima koji će se nalaziti pod vama.

Zvijezde spremno poslušashe Božji poziv te pohitješe učiniti kako im je on naložio.

One najveće i najspretnije nađoše mjesto u Božjoj blizini. Veće i sjajnije potisnuše u stranu one manje i slabijega sjaja. No, ubrzo, svaka je zvijezda našla svoje mjesto. Neke su se smjestile u središtu neba, neke na njegovim rubovima. Tek se jedna zvijezda, posve malena i treptećega sjaja, koju je smela brzina i silina nepreglednih rojeva zvijezda, nije snašla. Za nju kao da na nebu nije bilo mjesta. Dugo je lutala nepreglednim nebeskim prostorima te se na posljertku smjestila posve u dnu svemira, u blizini malenog planeta imenom Zemlja. Svojim tihim sjajem ona nije noć mogla učiniti svjetlijom. I tako je samovala jedva primjetna i gotovo zaboravljena.

Jednoga dana Bog pozove k sebi sve anđele nebeske i objavi im da se napunilo vrijeme da se na malenom planetu Zemlji rodi njegov sin.

– On će se roditi kao dijete. – reče im.

– Rodit će se na skrovitu mjestu. Želim da ga svi, koji će ga tražiti iskre na srca, mogu naći. Potražite zato među svim zvijezdama onu koja će najbolje moći osvijetliti put do njega. Anđeli odletješe na sve strane Svijeta. Potrajalo je dugo dok su se svi, umorni od duga leta, ponovno okupili pred Bogom. Činilo se da je potraga bila uzaludna. Neke su zvijezde bile prevelike da bi mogle osvijetliti neko skrovito mjesto. Druge su bile presjajne i zasljepujuće. Neke odviše hladne.

– Ima jedna zvijezda u dnu svemira – javi se iznenada neki maleni anđeo – malena i tiha. Bezazlena je kao dijete. Sjaji treperavim sjajem i za sobom ostavlja svijetleći trag. Ona bi mogla osvijetliti i najuži put i najskromniji dom. Ali, čini mi se da bi je mogli uočiti samo oni kojima je dobrota jedina istina i kojima je sreća drugih važnija od vlastite sreće.

– To je zvijezda koju sam tražio – obraduje se Bog i pohvali maloga anđela: – Hvala ti što si našao zvijezdu koja će kroza sva vremena znati pokazivati put do središta prostora i vremena, do središta mog i čovjekovog srca.

Stjepan Lice

Foto: https://babeled.com/hr/bojanke/odmor_266/zvijezda_3305/

Dva magarca u betlehemskoj štalici

U betlehemsku su štalicu stigla dva magaraca. Bijahu umorni i iscrpljeni. Leđa su im bila izranjena teškim vrećama koje je njihov gospodar mlinar na njih svakodnevno tovario i šibama kojih nije nedostajalo. Od pastira su čuli da je s neba sišao Kralj kraljeva, pa su ga došli vidjeti.

Promatrali su djetesce, razmišljali, klanjali mu se i molili kao i svi drugi. Na izlazu ih je čekao nemilosrdni mlinar. Dva magarca pođoše dalje pognute glave s teškim vrećama na leđima.

– Ništa tu ne koristi. – reče jedan. – Molio sam Mesiju da mi uzme ovaj teret s leđa i nije me uslišao.

– Ja sam također molio. – reče drugi kaskajući nešto krepkijim korakom. – Molio sam ga da mi da snage.

Foto: <https://bojanke.com/magarci.htm>

PECANJE

Zvonio mi sat u 5
skačem i sprimam se,
još krmežljiv laćam biciglu
i udice i gljiste u piksli.
Dvi kuće dalje uz sokak
Zvonko taman zatvara kapiju
štapovi mu smetu al uspeva.
Idemo na kanal priko njiva
od rosne trave mokri smo do kolina
nađemo dva mista i zabacivamo.
Zvonkov tata mu je pofarbo morskovac
moja udica je od suve grane
nisam imo tatu.
Svanjava i svašta šuška
u šumi priko kanala.
Za male ribe mećem kruv sa paprikom
gnječim ga i otkidam
pravim male kuglice
pa malo ćapam i sam.
Uvatimo ponešto
zapetlju nam se žinori
umrsu udice
raspetljivamo
šta god uvatimo
stavljamo u komad džaka za krompire.
Vraćamo se u selo za ručak
ja divanim mami šta je sve bilo
kako smo vidli kornjače
lokvanji procvitali i žuti i bili
divlja svinja bila na vode
i male divlje tice u trske
a Zvonko kod kuće jide i ćuti
on ni imo mamu.

Denis Kovač

Malo se šalimo

OPERACIJA

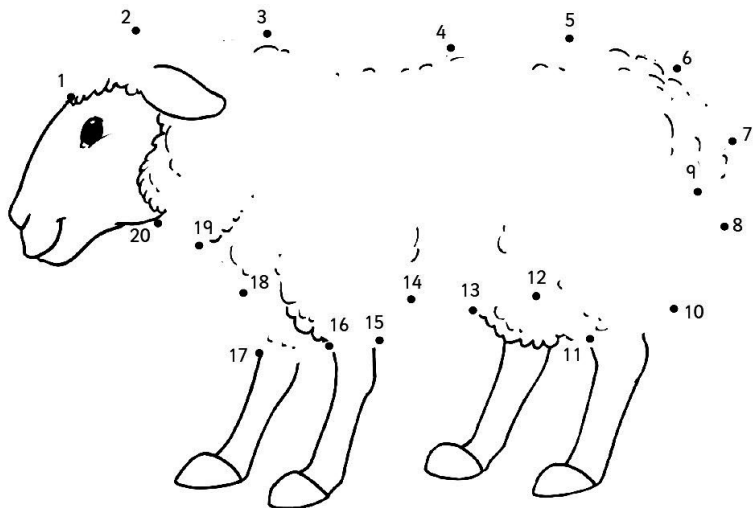
Doktore, je li operacija bila uspješna?
- Prijatelju, ja sam sveti Petar...

SPAVA NA SATU

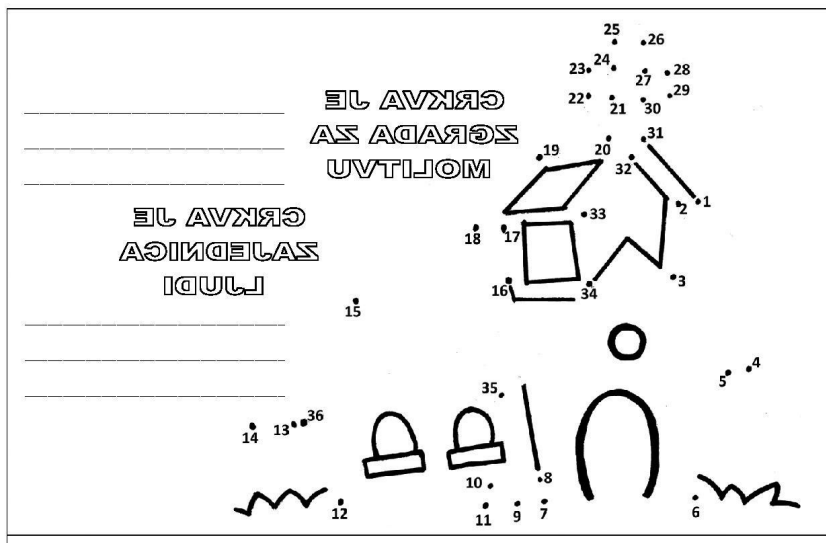
Učitelj se nakašlja nekoliko puta, ali Perica i dalje spava na satu.

- Perice, ne možeš spavati na satu!
- Ma, mogao bih ja da vi toliko ne kašljete!

Zadaci

Spoji točkice!

Spoji točkice. Oboji sliku. Pročitaj rečenice i napiši na prazne crte!

KVIZ

Život prvih kršćana opisao je
sveti _____ u Djelima _____.
Prvi su kršćani u svemu bili
jedno _____ i jedna _____.

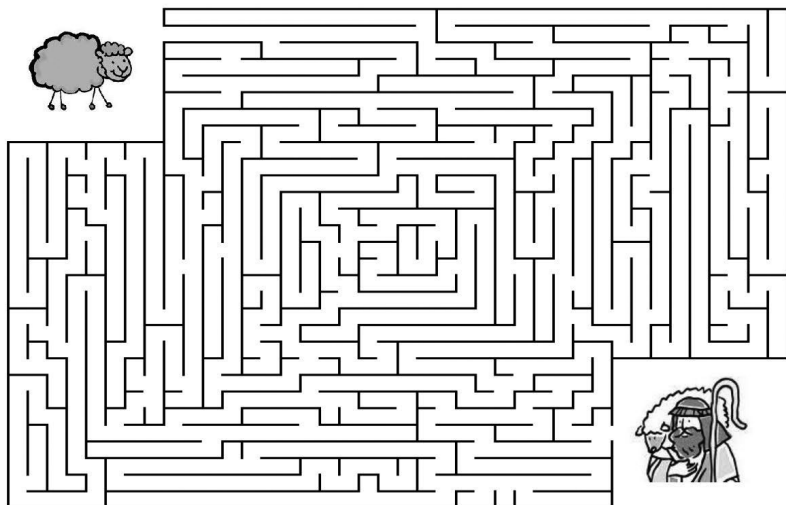
Posuđeno: <https://www.katehetski-nadbiskupija-split.net/>

E	S	D	E	R	I	T	E	V	S	A
J	U	U	A	A	S	P	K	R	V	D
N	S	H	A	V	P	R	M	I	E	O
E	E	S	A	K	O	I	I	S	Ć	V
T	D	V	M	R	V	Č	L	U	E	Ž
Š	A	E	Z	C	I	E	O	S	N	E
R	M	T	I	U	J	S	S	K	I	N
K	A	I	R	L	E	T	T	R	K	I
A	M	J	K	J	D	E	N	I	T	D
N	E	J	N	E	S	A	P	S	J	B
Z	V	J	E	Č	N	O	S	T	I	A

KRŠTENJE, KRIZMA, EUHARISTIJA,
ISPOVIJED, SPASENJE, SEDAM, ZNAK,
DUH SVETI, ISUS KRIST, PRIČEST,
SVETI RED, CRKVA, VODA, SVEĆENIK,
VJEČNOST, RAJ, ULJE, ŽENIDBA, MILOST

Pronađite riječi!

A dobri pastir traži izgubljenju ovčicu!

Žena iz Samarije lutala je besciljno
dok nije srela

_____ kraj bunara.

Pronađi put od Isusa
do žene Samarijanke.

Mladi Subotičke biskupije

Uredila: Terezija Sekereš

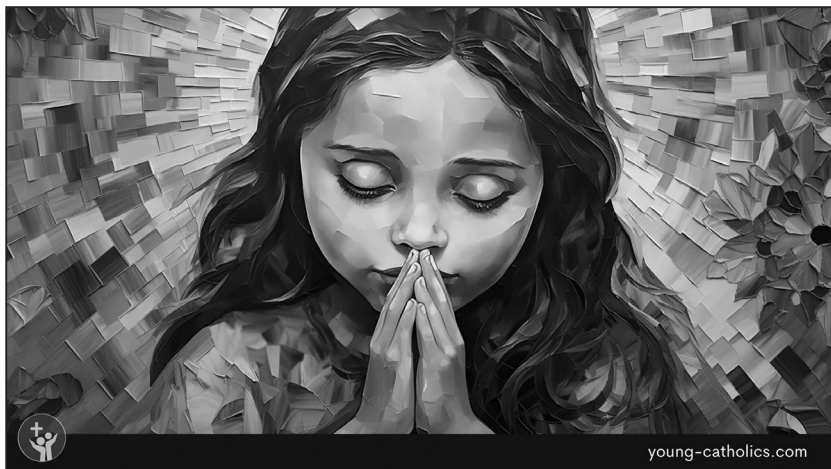
Nova *Danica*

Još jedna godina prošla je brzinom svjetlosti, prepuna novih prijatelja, iskustava, vještina i događaja. Često nam je teško okrenuti novu stranicu koja je još prazna, započeti nešto novo i krenuti dalje. Tako u knjizi naših života poglavlje ove godine svi polagano završavamo, dopunjujemo i prisjećamo se svih dobrih ali i loših stvari i trenutaka. Novo poglavlje je vrlo blizu i čeka da počnemo pisati u njega. Ovaj dio *Danice*, rubrika za mlade, pregled je i osvrt na poglavlje protekle 2023. godine. U njemu ćete moći pročitati o događajima i okupljanjima mladih Subotičke biskupije. Ove godine u našoj biskupiji događalo se štošta, nešto po prvi put kao npr. malonogometni turnir, a neka vrlo poznata događanja odvijaju se već godinama. Mladi su nastavili ići i sudjelovati u misama mladih koje se održavaju već dug niz godina, a iskoristili su i priliku poći na susret s papom u Portugal. Ovi i drugi događaji i teme očekuju vas u nastavku rubrike. Dragi mladi, nastavite i ove godine biti aktivni i sudjelovati u događanjima i nemojte se plašiti okrenuti novi list kada pogriješite ili kada ga popunite do kraja. Nemojte se bojati biti drugačiji od vaše okoline jer ste katolici koji

prije birate Boga nego svijet, u tome jedino možemo pronaći pravu radost i ispunjenost. Ovo je jedna od poruka pape Ivana Pavla II., velikog prijatelja mladih kojem se možemo utjecati u našim problemima i nevoljama. Ne bojte se hoditi ulicama i javnim mjestima kao što su to činili i prvi apostoli koji su propovijedali Krista i Radosnu Vijest spasenja po gradskim trgovima, velikim centrima, selima. Nije vrijeme stidjeti se Evandjelja. Došlo je vrijeme propovijedati ga sa krovova. Ne plašite se prekinuti s lagodnim načinima života s ciljem odbaciti nevjericu da je moguće upoznati Krista u suvremenom velegradu.

Vi ste ti koji trebaju ići „na raskrižja putova“ i pozvati sve koje susretete na gozbu koju je Bog pripremio svom narodu. Kristu su potrebni radnici spremni za rad u njegovom vinogradu. Mladi katolici diljem svijeta, nemojte ga iznevjeriti. U svojim rukama nosite Križ Kristov. Na vašim usnama riječi Života. U vašim srcima, sigurnost Gospodinovog spasenja, poručuje vam sv. papa Ivan Pavao II.

Terezija Sekereš

Susret mladih u Portugalu

Svjetski susret mladih je predivno iskustvo. Vidjeti mnogo mladih iz raznih država koji hodaju Lisabonom pjevajući i slaveći Isusa je duboka radost nas vjernika. Veoma sam zahvalna dragom Bogu što sam imala priliku biti tamo skupa s još milijun i pol mladih. Najljepši trenutak mi je bio kada je papa prolazio pokraj nas i mahao nam. Bio je toliko blizu da smo ga skoro mogli dotaknuti. Osjetila se i Božja prisutnost i tih par sekundi je bilo čarobno. Nedjeljnu svetu misu smo proslavili zajedno s papom. Propovijed je ostavila jak dojam na mene. Slušajući ga kako nadahnuto i lijepo priča, puno toga sam i zapamtila i usadila duboko u sebe. Govorio je o onome što trebamo ponijeti nakon ovog susreta. Dao nam je odgovor u trima riječima: sjajiti, slušati i ne bojati se. Sjajiti poput Isusovog lica na gori kada se preobrazio jer sjajeći zapravo ljubimo druge poput Njega. Svjetlo je odraz ljubavi. Svjetlo koje nikad ne zalazi i koje svijetli čak i noću, a to je sam Isus. Trebamo slušati Boga jer će nam On reći kojim putem trebamo ići. Uputit će nas putem ljubavi. I treće je da se ne bojimo. Isus nas gleda i ponavlja nam da je uvijek uz nas i da nas voli beskrajno. Ovo hodočašće je doista bila duhovna obnova, a pored toga i upoznavanje drugih katolika i učvršćivanje postojećih prijateljstava. Bogu hvala na svim milosnim danima i svemu što smo svi zajedno prošli na ovom putu!

Jovana Kujundžić

S papom na bini

Svjetski susret mladih koji se ove godine održao u Portugalu ostat će mi nezaboravan iz više razloga; ne samo zbog činjenice da mu je prisustvovalo oko milijun i pol mladih iz cijelog svijeta, ni zbog tog što smo išli s tri autobusa iz Srbije i što smo putovali oko tjeđan dana, već zbog radosti koja se nastanila u mom srcu.

Mislim da će se svi koji su bili na susretu složiti sa mnom da smo se u potpunosti mogli osjećati kao hodočasnici. Svaki dan smo putovali do centra Lisabona, mijenjali smo više autobusa, vlakova i metroa, raspitivali se za smjer kod volontera i vraćali se istim putem kada smo promašili ulicu. Znalo nam se dogoditi da nam je upravo otišao vlak, a znali smo ga i čekati dosta dugo. Za ručak i večeru smo svaki dan pokušavali strpljivo čekati u podužem redu kako bismo mogli jesti. Nekad bismo se kasno vratili u smještaj, a često smo ustajali ranije kako bismo na vrijeme krenuli ka centru. Po meni, sve ove stvari, i još neke druge, dio su „hodočasničkog paketa“ kojeg sam prihvatio kada sam odlučio ići na hodočašće. Bio sam, i sada sam, zahvalan za sve to, točno tako kako je bilo. Za mene je ovo iskustvo bilo lijepo upravo zbog toga – sitnice koje su mi „smetale“ pomogle su mi da se usmjerim na ono što je bitno, razlog zašto sam došao na hodočašće.

Sve to pomoglo mi je da lakše iskusim Boga, da Ga opazim u malim stvarima i da budem zahvalan svaki put kad sam osjetio Njegovu intervenciju. Puno puta sam osjetio kako me On vodi, kako nas sve vodi. S ostalim mladima iz cijelog svijeta osjećao sam neku nevidljivu povezanost, kao da smo dio nečeg velikog, a to i jesmo, jer smo dio Crkve. Tu povezanost i radost osjetio sam svaki put kad sam pristupio nekome na ulici ili kada je netko pristupio meni. Osjetio sam kako je lijepo ići za Kristom, biti dio njegovog stada koje je razasuto po cijelom svijetu. Kao krunu ovog susreta, dobio sam milost prisustvovati bdijenju s papom. Skupa s petero mladih iz različitih država, dočekao sam Svetog Oca na bini, pozdravili smo ga i ostali s njim cijelo vrijeme. Riječima ne mogu opisati tu radost koju sam doživio. Iskreno sam zahvalan svim ljudima koji su nam omogućili ovo iskustvo, organizatorima, voditeljima, svećenicima, biskupiji i svim ostalim osobama koje su molile za nas i na drugi način doprinijele ovom velikom događaju. Ovo ne bi bilo moguće bez vas. A na nama mladima je sad prenijeti ovo iskustvo koje smo doživjeli našim bližnjima, prijateljima i onim osobama koje će nam to tek postati.

Petar Huska

Jedanaesti Holywin održan u Subotici

I ove godine u vrijeme kada se sve više ljudi, a pogotovo mladih, uključuje u slavljenje takozvanog Halloweena odnosno noći vještica, mnoge župe i biskupije su osmislile razne prigodne programe kao odgovor na ovaj praznik koji slavi samo tamu i đavla. Kako je jedan svećenik objasnio, događaji koji se organiziraju na ovu temu nisu ni malo bezazleni, on govori kako ne postoji neutralni duh, postoji samo dobar Božji duh ili duh zloga, a na nama je koga ćemo slaviti tj. da li želimo slaviti noć vještica ili sve svete. Zašto da makar i na samo

jednu noć otvaramo vrata naših duša duhu zloga koji jedva čeka da dobije svoju priliku? Mladi i djeca subotičkog oratorija organizirali su prigodni program koji slavi duh dobra, predstavu pod nazivom „Isusove prisposode o milosrđu“. Tekst ove predstave napisala je Vedrana Cvijin dok je mlade spremaao Vedran Peić. Oko 25 mladih sudjelovalo je u prikazu triju prisposodea: prisposode o Izgubljenom sinu, Milosrdnom Samarijancu i prosjaku Lazaru. Ove tri vrlo poznate prisposode mladi su svojom glumom uspjeli prikazati na vrlo zanimljiv i duhovit način. Osim puno drugih odgovora, gledatelji su saznali zašto je Isus govorio u prisposodobama

kao i zašto je bio toliki problem što je mladi sin čuvao baš svinje. Osim toga što sam imala veliku čast sudjelovati na ovogodišnjem Holywinu, ova predstava mi je pomogla da bolje razumijem ove prisposode i bolje shvatim vrijeme u kojem je Isus živio i djelovao.

Terezija Sekereš

Održan prvi katolički malonogometni turnir Subotičke biskupije

Na malonogometnom turniru su sudjelovali župljani Župe sv. Petra i Pavla – Bajmak, Župe Presvetog Trojstva – Mala Bosna, Župe Uskrsnuća Isusova – Subotica, Župe sv. Terezije Avilske – Subotica, Župe Marije Majke Crkve – Subotica, Župe sv. Jurja – Subotica, Župe sv. Roka – Subotica, Župe Presvetog Srca Isusova – Tavankut te Župe sv. Marka Evanđelista – Žednik.

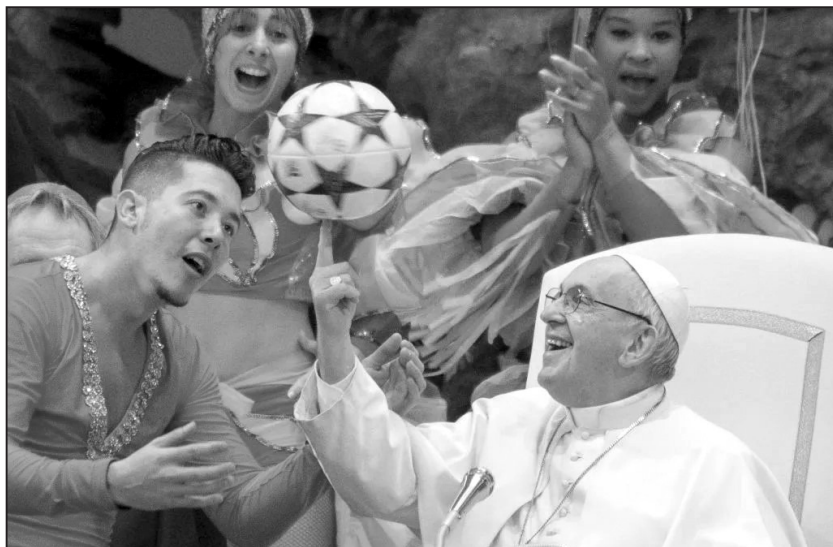

Turnir je započeo duhovnim nagovorom i blagoslovom vlč. Tomislava Vojnića, koji je ujedno i organizator malonogometnog turnira. U nagovoru mladim sportašima vlč. Vojnić je istaknuo da danas u svijetu dominira kultura individualizma i virtualnog svijeta „koji nas odvaja od realnog svijeta u kojem nisam sam nego u zajedništvu s drugima. Važno je da oni koji se bave sportom promiču one ljudske i kršćanske vrijednosti koje su temelj pravednijeg i solidarnijeg društva. Dragi mladi, igrajte ne za komad metala, nego igrajte jedni za druge, dodajući loptu jedni drugima, uspostavite iskrene odnose prijateljstva i međusobnog poštovanja. Ponudite danas novu dimenziju sporta oslobođenu nasilja, dopinga i gladijatorstva te promičite življenje sakramentalnog života, tradicionalnih vrijednosti i dostojanstvo ljudskog života, navještaj evanđelja stvaranjem mentaliteta civilizacije ljubavi, nesebičnosti i fair playa. Danas igramo za mir u svijetu“, rekao je.

Prvo mjesto osvojila je Župa sv. Jurja iz Subotice, drugo mjesto Župa Marije Majke Crkve iz Subotice, a treće mjesto pripalo je Župi Presvetog Srca Isusova iz Tavankuta. Za najboljeg vratara proglašen je Aleksandar Kujundžić, najbolji strijelac bio je Miroslav Tokodi, dok je najbolji igrač turnira bio Matija Sekereš.

Nakon turnira održano je zajedničko druženje i ručak u župnoj dvorani Župe svetog Marka Evanđelista, gdje je domaćin bio župnik vlč. Franjo Ivanković.

IKA

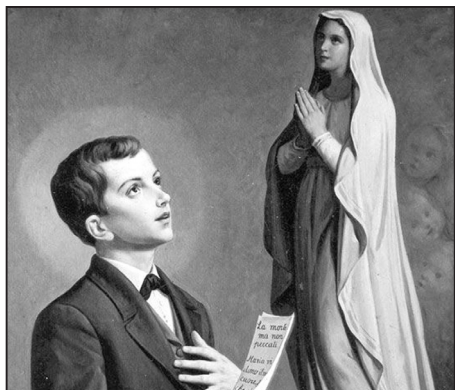
Dominik Savio – jedan od najmlađih svetaca Katoličke Crkve

Živimo u svijetu u kojem je danas mladima veoma teško sačuvati svoja srca i čistoću zbog utjecaja društva, Interneta i svega lošega što pruža ovaj svijet. Odabrali smo što želimo od svoga zemaljskoga života i odlučiti se hodati putem svetosti, put je koji je odabrao jedan od najmlađih svetaca Katoličke Crkve. Dominik Savio rođen je 2. travnja 1842. godine u selu Riva di Chieri. Živio je u velikoj obitelji koja se sastojala od desetero braće i sestara, a Dominik je bio najstariji. Na dan svoga rođenja primio je sakrament krštenja. Tijekom svoga života bio je gorljivi ministrant te ga smatramo i zaštitnikom ministranata. Dominik je u sedmoj godini života primio sakrament svete pričesti koja je donijela promjene u njegovom životu. Na taj dan ovaj maleni dječak stvorio je četiri odluke kojih se držao sve do kraja svoga života. Dječak se obvezao na čestu ispovijed i pričest, na svečano slavljenje blagdana... Danas djeca u dobi od sedam godina započinju novo razdoblje svoga života s osnovnom školom u kojoj stvaraju nove prijatelje i poznanstva, ali ovaj dječak je u toj dobi za prijatelje zatražio Isusa i Mariju jer bijaše to dječak koji je znao prave vrednote za spasenje svoje duše. Okruženi smo stvarima zbog kojih danas naše srce teži svemu onomu bez čega možemo živjeti, no što se desilo sa srcima koja su činila sve samo da ostanu čista i vjerna onim pravim i istinskim putovima. Dominik Savio bio je dječak čije je srce istinski žudjelo za velikom Božjom ljubavi, njegovo srce je bilo ono koje je radije odabralo umrijeti nego sagriješiti. Tijekom svoga života upoznao je sv. Ivana Bosca u čijem je oratoriju bio tri godine. Prvi blagdan Bezgrešne Djevice Marije Dominik je slavio u oratoriju, bio je to dan velikog oduševljenja za njega. Toga dana popodne otišao je u crkvu i kleknuo pred Marijin oltar i na jedan mali papir zapisao riječi: „Marijo, darujem ti svoje srce! Daj da bude uvijek tvoje. Isuse i Marijo! Budite uvijek moji prijatelji, molim vas dajte mi radije umrijeti nego da učinim ijedan teški grijeh.“ Cijelog svoga života mislio je samo o jednom, mislio je o svetosti. On je bio taj koji je poticao svoje prijatelje na redovnu ispovijed i pričest, opomenuo ako bi čuo psovku, ali bi i molio za njih. Vjerovao je da ukoliko ne postane svet nije uspio uraditi ništa u svome životu. Njegovu veliku želju za svetošću saznao je i don Bosco koji mu je pomagao na tom putu. Kao i za mnoge druge stvari u životu, don Bosco je smatrao da je

i za svetost potreban recept koji je sastojao od radosti, dobročinstva i svojih dužnosti i molitve. Kad smo pomislili da je ovaj dječak učinio doista puno, on je osnovao Družbicu Bezgrješne. Toga dana tijekom svete mise nitko se nije pričestio što je u njemu izazvalo veliku želju za osnivanjem ove družbe. Dominiku je liječnik ustanovio upalu pluća. Umro je 9. ožujka 1857. godine svetom smrću u svojoj petnaestoj godini života. Svoje posljednje riječi uputio je svojoj majci kojoj je rekao da ne plače jer ide u raj.

Don Bosco je dječacima te večeri umjesto riječi za laku noć rekao: „Večeras je jedan anđeo manje na zemlji i jedan više na nebu.“

Ana Rukavina

Molitva sv. Dominiku

O sveti Dominiče Savio, koji si u don Boscovoj školi naučio korake mladenačke svetosti, pomози nam nasljedovati tvoju ljubav prema Isusu, tvoju pobožnost prema Mariji, tvoj apostolski žar za duše; daj da i mi prihvatimo tvoje geslo „Radije umrijeti nego sagriješiti!“.

Ti koji si po don Boscovu vodstvu u molitvi, požrtvornosti i radosti u kratkoj životnoj dobi postigao savršenstvo, daruj i nama polet i ustrajnost u služenju Gospodinu.

Zaštititi sve mlade koje susrećemo da rastu u čistoći i velikodušnosti, u otvorenom dijalogu s roditeljima i odgojiteljima, da budu nositelji novosti i radosti života.

Daj da i mi, poput don Bosca, budemo prijatelji Božji i prijatelji mladih, istinski odgojitelji u vjeri, kako bi naš odgojni rad dao plodove milosti i svetosti.

Gospodine, Bože života i radosti, ti si svojoj Crkvi darovao Dominika Savia kao znak mladenačke nade i svetosti, daj da naši mladi poput sv. Dominika rastu u čistoći i ljubavi, a nama udijeli milost da poput don Bosca budemo istinski odgojitelji u vjeri, sijači radosti i svetosti.

On – Matej Lovrić

On treba da raste, a ja da se umanjujem – rečenica je s korica knjige i odlično sumira cijelu knjigu i piščevu osobnost. „On“ je zbirka osobnih priča pisca Mateja Lovrića koji je doživio posebnu milost da mu Bog u najtežim situacijama progovara. Stil pisanja je vrlo prozračan, kratke rečenice, zapisane su u posebnim recima tako da se svaka rečenica može dobro upiti i proživjeti. Zbog svoje prozračnosti knjiga se čita lako, a zbog svoje tematike čitatelj će nužno doživjeti pročišćenje. U nekim trenucima može se činiti kao da pisac ne govori o sebi nego priča neku priču izvan svog života no to samo podupire rečenicu sa zadnje stranice. Ta rečenica nije samo fraza, nego istinsko življenje poniznosti, autentična malenost pred svakodnevnim čudima koje je pisac doživio. Čak i sam minimalistički dizajn knjige, bijele korice s jednom jedinom riječju „On“, doprinosi da se čitatelj usmjeri na glavnog lika knjige i života pisca – Njega.

O čemu je ova knjiga?

Kao što je već spomenuto, knjiga je niz osobnih priča, ne nužno linearno ispričanih iz života pisca. Može zvučati ne pretjerano uzbudljivo kad se ovako opiše, međutim svaka priča o susretu s različitim ljudima iz njegovog života svjedočanstvo je o Božjoj prisutnosti u životu pisca, ali i o Božjoj prisutnosti u osobama koje je pisac susreo. U autorovom životu nije sve teklo glatko, u životu je doživio ovisnost, bolesti, bolesti najbližih. U svakoj od tih situacija Bog mu se na čudesan i providonosan način ukazao, često kroz druge ljude. Iako su ga ti susreti duboko ganuli i promijenili, iako je u njima doživio Boga, pisac ne skriva da je usprkos tome opet znao upadati u malodušje, osudu, malovjernost. Često kad čitamo priče o svecima i čudesima imamo osjećaj da su životi tih osoba bili puni milosti, ma kao raj na zemlji, no ova nas knjiga podsjeća da, i kada doživimo velika čudesa, opet možemo upasti u kolotečinu svakodnevnog života i grešnosti. Dvije su velike komponente autorovog života i sredstva preko kojeg doživljava milosrđe: njegova obitelj i njegovi prijatelji iz udruge Arka (udruga koja pomaže osobama s poteškoćama). Kroz odnos s obitelji, od odnosa sa svojim roditeljima, preko sestre koja je bila bolesna, do upoznavanja

supruga i rođenja njihovo dvoje djece, iz svakog od tih odnosa Bog mu se javljao na čudesne načine. U Arci, često su ga osobe, za koje bi većina ljudi mislila da njih treba učiti i podučavati, naučile mnogim važnim lekcijama, pogotovo ako bi u njemu vladala osuda, neraspoloženost, odbojnost.

Za koga je ova knjiga?

Nekako, kad god trebam pisati osvrt na neku knjigu za *Zvonik*, sve se uroti da taj tjedan bude najzgužvaniji, prepun obveza, obveza kojima se nisam ni nadala. Možda je i do mogeg lošeg planiranja vremena. U svakom slučaju, ovu sam knjigu čitala u tramvaju. Ova knjiga nije za one koji žele prekratiti vrijeme u javnom prijevozu, osim ako nemaju nikakav problem s time da im se nakon svake druge stranice (ako su tvrdog srca) ili čak svake stranice, slijevaju suze niz lice. Kad se završi knjiga, ne može se reći da je radnja knjige kompleksna, tragična, naprotiv, iako su mnogi teški trenuci opisani u ovoj knjizi, kad bi se suhoparno prepričala radnja, priča zvuči čak i pomalo svakodnevno. No u tome je upravo ljepota ove knjige. Može nam posvijestiti koliko čudesno i snažno Bog stupa u kontakt s nama u svakodnevicu, kroz one najmanje, naizgled najbeznačajnije ljude, ako Mu dopustimo.

Vedrana Cvijin

Kako je sveti Franjo propovijedao šecujući kroz grad

Život svetog Franje obilovao je mnogim zanimljivim događajima...

Jednog dana sveti Franjo, izašavši iz samostana, sretne brata Junipera. Bijaše to prostodušan i dobar brat pa ga je sveti Franjo jako volio. U susretu mu reče: „Dođi brate Junipere, idemo propovijedati“.

„Oče moj“, odgovori ovaj, „ti znaš da sam neuk. Kako ću ljudima propovijedati?“ No kako sveti Franjo bijaše uporan, pristao je. Prošli su gradom moleći u šutnji za sve one koji su radili u trgovinama i po vrtovima. Smiješili su se djeci, pogotovo onoj najsiromašnjoj. Sa starijima su popričali, pomilovali bolesnike, a nekoj ženi pomogli ponijeti vjetro s vodom.

Nakon što su nekoliko puta prošli gradom, sveti Franjo reče: „Brate Junipere, vrijeme je da se vratimo u samostan“.

„A propovijed?“ – upita brat Juniper. „Pa propovijedali smo...“ – odgovori svetac smiješeći se.

Ako u džepu nosiš mošusov miris, ne trebaš to svima govoriti. Miris će govoriti umjesto tebe. Ti si najbolja propovijed.

Bitno.net

„Sound of freedom“ – film godine

Film koji je iz različitih razloga dobio nadimak „Najkontroverzniji film godine“, svojom emotivnom i bolnom pričom nikoga nije ostavio ravnodušnim. Premda u medijima nije dobio ni upola

prostora kao drugi filmovi ove godine, film je naišao na veliki odaziv publike i stekao niz pozitivnih kritika.

Radnja filma temeljena je na potresnoj, istinitoj priči o trgovini djecom. Kroz nešto više od dva sata filma pratimo nastojanja bivšeg američkog vladinog agenta Tima Ballarda u samoinicijativnoj misiji spašavanja stotina djece od seksualnog ropstva. Put ga odvodi duboko u kolumbijsku džunglu, gdje stavlja svoj život na kocku kako bi spasio nevine žrtve.

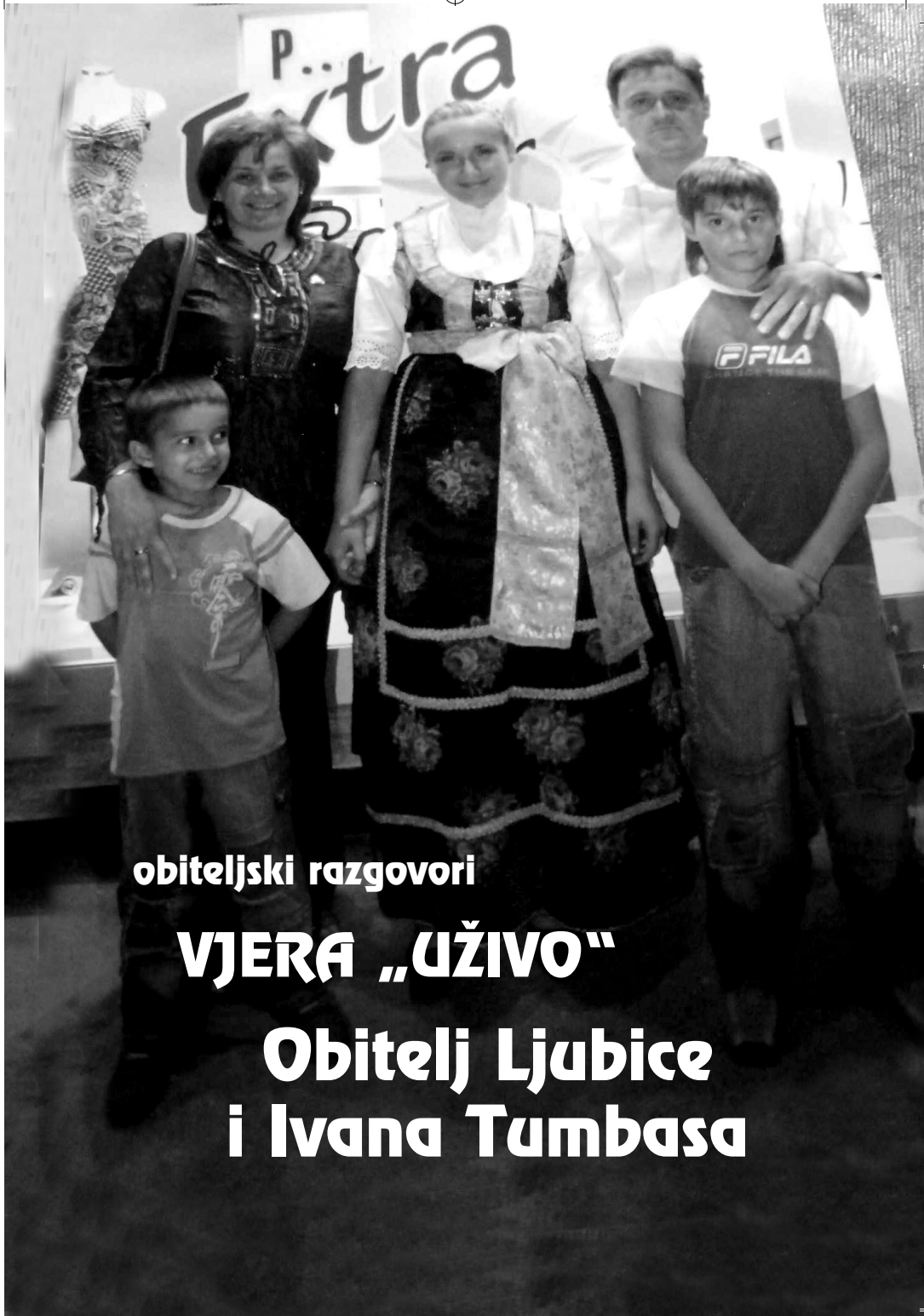
„Sound of Freedom“ je napeta, jeziva nadahnjujuća istinita priča koja osvjetljava tmurnu stvarnost trgovine djecom za seks industriju“, objasnio je producent i glumac filma Eduardo Verástegui.

Osobno svjedočanstvo glumaca koji su radili na filmu je inspirativno. Jim Caviezel, koji je također glumio i u ulogu Isusa u filmu „Pasija“, je rekao kako je išao na misu svaki dan tijekom snimanja Zvuka slobode, dok Verástegui kaže kako je uz još stotine drugih ljudi putem društvenih mreža često molio kronicu za svijet. Jedna od nakana bila je i okončanje otmice djece i njihova zlostavljanja.

Film prati i blagoslov pape Franje budući da se prije početka rada na njemu Verástegui susreo sa Svetim Ocem i zamolio ga da blagoslovi projekt kako bi mogao pomoći zaustaviti trgovinu djecom.

Kao mlada osoba koja je ovaj film pogledala s prijateljima, zaista smatram da je vrijedan gledanja. Premda nije film koji bismo odlučili gledati kada se želimo opustiti, ovo je film koji budi svijest o strahotama koje se događaju najranjivijoj skupini u društvu, djeci. Svatko od nas ima dijete u svojoj blizini, bez kojega ne bismo mogli zamisliti svoj život, a kamoli da se upravo tom djetetu takvo zlo događa. Stoga film zaista toplo preporučam svakome tko ga je voljan pogledati, da otvorimo oči i sklopimo ruke u molitvi za djecu koja nisu zaslužila da im se otme djetinjstvo.

Lucija Horvacki

obiteljski razgovori

VJERA „UŽIVO“

**Obitelj Ljubice
i Ivana Tumbasa**

Radost ljubavi

● MAMA: Ljubica Tumbas (rođ. Tikvicki), rođena 5. 1. 1966. godine od oca Nikole Tikvickog i majke Irenke Tikvicki (rođ. Mesaroš).

■ TATA: Ivan Tumbas, rođen 7. 12. 1965. godine od oca Jakova Tumbasa i majke Elizabete Tumbas (rođ. Džavić).

Hobiji: pisanje poezije i proze i golubarenje.

◆ DJECA: Martina, rođena 9. 5. 1991. (po zanimanju odgojiteljica); Mario, rođen 11. 2. 1993. (po zanimanju kuhar); Dario rođen 4. 6. 2001. (student 4. godine fizioterapije u Vukovaru); Aleksandar Rajić, rođen 25. 9. 1996. (po zanimanju inženjer animacije) i dvije sestre koje su kod nas punih 7 godina.

Ispričajte nam priču o vašoj ljubavi – kako su se zavoljeli Ljubica i Ivan?

■ IVAN: Bio je to jedan četvrtak u srpnju 1987. godine kad smo se moja Ljubica i ja upoznali. Ponedjeljkom i četvrtkom je u tadašnjoj poznatoj diskoteci MWM kod Stare crkve bio besplatan ulaz za djevojke – e onda slobodnih cura koliko hoćeš (*smijeh*).

Tako se među njima našla i moja sadašnja supruga. Ljubica i njena sestra od ujaka Marica su istu tu večer odlučile provesti u diskoteci. Uz dobru glazbu, pijuckajući špricer, pogled mi se zaustavio na nasmijanoj djevojci. Njih dvije su đuskale u jednom čošku, nešto vikale jedna drugoj na uho (jer od jakog ozvučenja nisi mogao ni sam sebe čuti) i smijale se. Moj drug Braco i ja smo se okuražili i prišli im da se upoznamo. Ubrzo je počela muzika za ples, ja sam je zamolio za ples i ona je prihvatila. Plešući tako, počeli smo se polako upoznavati. Ljubica je bila iz Gata, a ja iz Šandora. Otpratio sam je njenoj kući na biciklu jer su Marica i ona isto došle do varoši biciklima. Ja sam onda radio

u „Aurometalu“ dok je ona studirala i radila u knjigovodstvu tadašnje firme Konfekcija „Željezničar“. Svaki slobodan dan, kad ja nisam radio, vidali smo se i tako se sve više i bolje upoznawali.

● LJUBICA: Poslije 11 mjeseci smo se zaručili, a 29. 10. 1988. (poslije 15 mjeseci) se i vjenčali. I tako uz Božju pomoć mi plešemo već 35 godina, nekad bržim, a nekad i sporijim ritmom.

Vi ste sretni roditelji brojne djece, koji su Vam na poseban način darovani. Ispričajte nam tu divnu priču.

■ IVAN: Prvi Božji dar u proširenju naše obitelji je Martina (1991.), koju smo nestrpljivo čekali i radovali se. Poslije nepune dvije godine, 1993. pridružio nam se i Mario i radost je bila ogromna. Stanka je trajala punih 8 godina dok nismo dobili našeg najmlađeg sina Daria. Te 2001. godine kad se Dario rodio ostao sam bez posla – bio sam tehnološki višak, firma otišla u stečaj... Supruga Ljubica je imala malu plaću dok je radila u konfekciji “Željezničar”, još manje kad je bila na porodiljnom. Radio sam svaki posao da zaradim novac za egzistenciju. Bilo nam je teško, s troje male djece, ali uz Božju pomoć i zajedničkim odricanjem, izgurali smo nekako. Poslije nekog vremena, i Ljubica je postala tehnološki višak, a ja sam se u međuvremenu zaposlio u sadašnjoj firmi. Trebalo je i ženi naći neki posao, tako smo došli do zaključka kako bi možda dobro bilo da budemo hraniteljska obitelj.

● LJUBICA: Željeli smo uvijek pomoći nekom djetetu koje je u nevolji, ne svojim krivicom, i pružiti mu toplinu obiteljskog doma. Kad smo predložili djeci ovu mogućnost, o proširenju obitelji, oni su to zdušno prihvatili. Zahtjev za hraniteljstvo smo podnijeli 2009. godine, te smo čekali pune 4 godine dok u obitelj nije ušao naš Aco. On je tada imao 16 godina, prihvatili smo ga kao rođenog sina, a djeca kao rođenog brata od prvog dana. Godine 2015. Martina se udala i otišla od kuće. Onda 2016. dobivamo na hraniteljstvo dvije sestre, koje su bile tri i četiri godine. Radost i veselje se umnožilo njihovim dolaskom. Hvala dragom Bogu na svoj našoj djeci.

Kako ste se odlučili za broj djece, a kako za imena djece i krsne kumove?

● LJUBICA: Kad smo se vjenčali, kazali smo jedno drugom da moramo imati više djece. Razlog je bio taj što smo oboje bili jedinci u familiji, pa nam je to bila velika praznina u životu – kad nemaš ni brata ni sestru.

■ IVAN: Imena za djecu smo birali iz katoličkog kalendara. Jedino se Dariovo ime u zadnji tren promijenilo, prvobitno je trebao biti Matej, kako bi sve troje djece bilo na slovo M. Krsni kumovi naše djece su i naši vjenčani kumovi.

Je li više djece prevelika obveza i odricanje, kako danas ljudi često misle?

● LJUBICA: Djeca jesu obveza, ali draga obaveza i odgovornost. Brojna obitelj iziskuje i velika odricanja. Osmjesi na njihovim licima, poljupci – velika su radost roditeljima. Njihova sreća je i naša sreća.

■ IVAN: Ovozemaljska radost je u djeci.

Kako ste živjeli svoju vjeru kao „momak i djevojka“, a kako sada živite vjeru svaki dan, vas dvoje kao muž i žena i kao roditelji, s vašom djecom?

■ IVAN: Oboje smo iz katoličkih obitelji, kako smo odrastali u vjeri put nas je odveo pred oltar crkve sv. Roka. Našu djecu smo učili istim vjerskim naukom o Božjoj prisutnosti.

● LJUBICA: Naše sada već pokojne roditelje ispratili smo na vječni počinak uz nesebičnu dvorbu. Bili su tu i stric Andrija, tetke Klara i Kata, koji su svi otišli sa ovog svijeta pripremljeni za vječnost. Sada imamo još jedino našeg strica Iliju koji se, hvala Bogu, ne da godinama.

Odnos sa vašim roditeljima – smatrate li važnim da djeca provode vrijeme uz bake i djedove, koliko i zašto?

■ IVAN: Jako je bitno da djeca provode vrijeme s bakama i djedovima. To sad posebno dobro znamo i osjećamo, naročito što smo i sami postali baka i djed, jer imamo našeg unuka Luku.

● LJUBICA: Naša djeca su dosta vremena provela uz babu Irenku i majku Elizabetu, zvanu Liza.

Najteža zbilja za roditelja – kad dijete pati, možete li s nama podijeliti koje Vaše iskustvo na ovu temu?

● LJUBICA: Naša biološka djeca, hvala dragom Bogu, nisu spoznala taj osjećaj patnje, ali hraniteljstvo nas je upoznalo s dječjom nesrećom i patnjom...

■ IVAN: Lijepom i toplom riječju, osmijehom, savjetom, poljupcem, zagrljajem, pa ponekad i šalom pokušavamo pomoći svojoj djeci.

Kako biti kršćanin u svijetu – na poslu ili u školi ili u raznim ustanovama kao roditelj? Uspijevate li tamo živjeti svoju vjeru?

■ IVAN: Jako dobro pitanje... Vjerujemo i živimo, ali suočiti se s time u svojoj sredini je jako teško. Sve se u ovom vremenu gleda kroz novac. Tu se i svetac i post zaobilaze, jer sad vjernik mora raditi i na najveće blagdane Uskrs ili Božić. Bar je tako kod većine slučajeva.

● LJUBICA: Nedjeljna sveta misa, blagdani, ispovijed i pričest sve teškoće pomažu podnijeti.

Pomislite li ili osjetite nekad da ste u odgoju pogriješili i kako se odnosite prema tome?

● LJUBICA: Ono što smo činili – djeca trebaju komentirati.

Kao roditelji brojne obitelji, doživljavate li kritiku i osude ili podršku i odobravanje?

■ IVAN: Mi nismo dobivali kritike za sada, već smo dobili javnu pohvalu. Dobili smo nagradu „Ivan Antunović“ kao brojna obitelj, što nas jako raduje. Hvala Društvu „Ivan Antunović“ što je ove godine tu čast nama dodijelio.

Imate li vremena jedno za drugo i kako osvježavate vašu bračnu ljubav?

● LJUBICA: Svaka ljubav ima krize, ali smo to nadišli.

Kako se odnosite prema bračnim krizama – kod vas samih ili kod prijatelja?

■ IVAN: Krizu smo prijateljima prenosili i tako pokazali da se sve može ispraviti.

O SVOJOJ OBITELJI DJECA KAŽU...

◆ **Martina:** Moje djetinjstvo je kraj vas bilo idealno i sretno, vi ste pravi i odgovorni roditelji, vi ste osobe vrijedne svakog poštovanja. Nitko

mi u životu nije toliko pomogao kao vi. Uvijek ste bili uz mene i pružali mi podršku. Kraj vas se nikada nisam osjećala napušteno i nesigurno, vi ste uvijek bili roditelji koji brižljivo čuvaju svoje dijete i konstantno paze na njega. Uspjeli ste me izvesti na pravi put. Hvala vam puno, hvala vam od srca, vaš sam dužnik i beskrajno sam vam zahvalna!

◆ **Mario:** Zahvaljujem mojim dragim roditeljima na sretnom djetinjstvu. Hvala im što su nas izveli na pravi put, a imaju i dalje snage i volje za nas sve. Njihovu darežljivost i ljubav koju nam uvijek pružaju stalno osjećamo.

◆ **Dario:** Želim da vam kažem koliko ste mi dragi i posebni za mene. Vaša prisutnost u mom životu čini ga bogatijim i ispunjenijim. Vaša podrška i razumijevanje su mi pomogli da rastem i razvijam se kao osoba. Vi ste uvijek bili uz mene u svim životnim izazovima i radostima. Vaša neizmjerena ljubav me podstiče da budem bolji svakog dana. Vaši savjeti i iskustvo su neprocjenjivi, i uvijek ću se sjećati svih trenutaka koje smo zajedno proveli.

◆ **Aleksandar:** U obitelj Tumbas sam došao tijekom srednje škole, a oni su me odmah prihvatili kao vlastitog sina. Njihova djeca su me bratski dočekala i od tada smo postali jako povezani. Uvijek su bili tu da mi pruže podršku i pruže ruku pomoći u svim životnim situacijama. Njihova ljubav i podrška su me naučili pravoj vrijednosti obitelji i prijateljstva.

Obilje Božjeg blagoslova vama i svoj vašoj djeci i djeci vaše djece!

Primate naše divljenje i poštovanje za sve dobro što ste činili, što činite i što ćete činiti! Hvala na svjedočenju RADOSTI LJUBAVI!

Razgovarali: Vesna i Ladislav Huska

TRAŽIM

Tražim cvit što na ditinstvo meriše.
Tražim bile zore, zelenu travu i
sokake što mojoj mladošću diše.
Sad ti gledam drugima očima, očima
što kopren siva pogled sakriva.
Iza zeleni kapki čujem pismu šokačku.
Pisma topla mila, do zvizda se vinila,
dok egeda žicama note celiva.
Ne idite sanje moje sa vankuša,
gubera, cokula, kolivke i krušne peći.
Ne idite, da još jedamput čujem glas
matere moje dok u ruke drži topli kruč
i nas dicu zove.
Stanite, svitlite nek vas misečina čuva,
nek sjaji sokakevima i dvorima.
A kitice pisme, i riči pridaka vitar nek
raznaša što sa sonćanski atara duva.
Ta lipota prosta, tija što kida oblake
tavne i sunce što pospanu zoru budi,
sa biloga i merisnoga vankuša
grije srce moje od ledene studi.

Marica Mikrut

DODI

Trebam te Isuse.
Dođi u život moj.
Jer vratila se zalutala ovčica
iz stada tvog.
Rastrgana i krvava od čopora vukova
koji se ljudima zovu.
Srce mi krvari.
Duša mi umorna luta besciljno, i bez nade.
Dođi, Isuse, zavij moje rane.
Da mi je samo
da spustim glavu na tvoje rame... i odahnem.

Biljana Grbavac

Vrtlarenje – škola rasta i odgoja

Pišu: Ana i Petar Gaković

Proizvodnja u vrtu nije samo sadnja i navodnjavanje. S obzirom na to da i sami obrađujemo obiteljski vrt, vidimo kako izgleda kada zaboravimo zaliti neko povrće ili kada neki dio zaraste u korov. Nekako nam i bude sve teže odlučiti se na izdvajanje vremena i pažnje za taj zapušteniji dio vrta. Znamo da nas čeka veći posao. Dok se prema onom dijelu koji je uređen op-hodimo puno odgovornije i posvećujemo mu više pažnje. Naime toliko smo puta iskusili ovaj misterij rasta i zrijanja, a isto i uvenuća. U obrađivanju vrta otkrili smo da postoje određeni elementi koji, ako se dodaju u pravi trenutak, mogu pomoći razvoju biljke. To je upravo ono na što se želimo usredotočiti u ovom tekstu. Ovaj nas je posao s biljkama često podsjetio na odnose s ljudima, posebno s djecom.

„Vrtlari su dobri u njegovanju, a imaju i veliku kvalitetu strpljenja, nježni su. Moraju biti uporni.“ – Ralph Fiennes

Prolazeći kroz razvojne faze djece, vidjeli smo kako su njihova ponašanja osjetljiva na naš pristup njima i situacijama koje ih okružuju. Drugim riječima, ukoliko se nalazimo u nekom teškom periodu na poslu, oni znaju pitati „zašto si tužan/tužna?“ Nakon što nam se to dogodilo nekoliko puta, shvatili smo da svakog dana u životu ostavljamo naslage u memoriji naše djece. Postali smo svjesni činjenice da oni sve vide i osjete. Ovo smo imali priliku osjetiti posebno kada je Petar trebao ići na neki poslovni put. Tada bismo vidjeli da se naša djeca, bez da smo im još spominjali njegov odlazak, počinju nekako više vezati uz njega. Tada smo shvatili da ne ostavljamo naslage samo u onome što vide, nego i u onome što ih okružuje, bilo emotivno, bilo duhovno. Ono u čemu se mi najviše vježbamo je da ne dopustimo da budemo s mobitelom u ruci, i da naša pažnja ne bude usmjerena na nešto čime mi sami ne bismo voljeli da oni budu okupirani. Biti prisutan i posvećen trenutku danas je za sve pravi izazov.

„Roditelji su prvi odgovorni za odgoj svoje djece. Tu odgovornost svjedoče prije svega stvaranjem obitelji u kojoj su nježnost, opraštanje, poštovanje, vjernost i nesebično služenje pravilo života.“ (KKC 2223)

U ovom odlomku prepoznali smo izvor na koji se možemo često vratiti i sa kojeg je dobro piti puno vode. Katekizam nam nudi metode na koje se često podsjećamo i s kojima se dnevno susrećemo. Tu vidimo odgovornost koja izgrađuje, koja oblikuje, daje strukturu i formu. To je ono zalijevanje biljke koje neće dopustiti da lišće uvene i da plod usahne.

„Razmislite o činjenici da vas je Bog stvorio vrtlarom, da iskorijenite porok i posadite vrlinu.“ – Sv. Katarina Sijenska

Iz svega navedenog želimo naglasiti značaj obiteljskog zajedničkog rada u vrtu, bilo koje veličine – bilo na nekoj terasi, bilo u malom dvorištu, ili nekoj sasvim prostranoj površini. U njemu se vidi prolaznost života biljaka. Vidi se značaj vode i oslonac na sunce. U njemu se učimo krepovima, uspjesima i padovima/razočaranjima. U njemu komuniciramo, razgovaramo. U njega ulažemo, ali isto i beremo plodove. U toj vrsti posla više nego igdje drugdje također učimo što znači biti oslonjen na Božju Providnost. Mi ulažemo napor i trud, ali Bog je taj koji daje rasti. Konačno, učimo se i zahvalnosti.

„Stablo se poznaje po plodovima, a čovjek po svojim djelima. Dobro djelo nikada nije učinjeno uzalud; onaj tko sije ljubav, žanje prijateljstvo, a onaj tko sadi ljubaznost, ubire zahvalnost.“ – sv. Bazilije

Kršćanski brak je savez ljubavi i u dobru i u zlu

Piše: Vesna Huska

Bila sam mlada i mislim još i neudana djevojka. Jednom zgodom u razgovoru branila sam svetost braka i Božju svemoć da svaki brak učini sretnim i svetim (to sam osjećala, mislila i govorila) i držala smiješni „traktat o braku“ – djevojka koja se još ni udala, ni rodila, ni pravo živjela (kako su čuli neki od slušatelja) govori o nečemu o čemu nema ni znanja ni iskustva! Bila sam malo i uvrijeđena tad oštrim komentarom na moj stav, ali u biti, možda zaista nije bilo na mjestu da tada tako govorim, ma koliko pobuda bila iskrena i dobronamjerna.

Nakon (uskoro) 25 godina sretnog (nikako savršenog) bračnog i obiteljskog života, mogu reći i svjedočiti: DA, dragi Bog može i hoće svaki brak učiniti sretnim i svetim – ako Mu dozvolimo. Svakako, to nije (samo) naše otkriće (mog dragog supruga i mene), ali iz vlastitog i tuđeg iskustva i mnogo teorijskog i praktičnog rada s bračnim parovima različitog „bračnog staža“ (na specijalističkim tečajevima za parove u bračnoj krizi), svakako i dalje isto svjedočimo. Bog može i hoće, ako mu dozvolimo. Naša „dozvola“ se sastoji od nekoliko koraka, od kojih je svakako najbolje da prvi bude – klanjati se Gospodinu i slaviti ga dostojno, kao našeg Stvoritelja, Spasitelja i Posvetitelja. Ipak, nekada se čini da to nije dovoljno. Bog na prvom mjestu, to nekako i razumijemo (iako i u tome treba rasti), ali što dalje? Gdje je ta pouka, udžbenik i priručnik, za to da nam bračni drug bude odmah poslije Boga, a nama skupa dalje – djeca i roditelji, te svi ostali? Tko nas, kad i gdje uči koje faze braka postoje, koji su uvjeti za prelazak iz faze u fazu i kako u svakoj od njih živjeti skupa, napredujući u bračnoj sreći i svetosti? Koji su nam u tome „učitelji“, te koja „nastavna sredstva i metode“ koriste? Ukoliko se prepustimo onomu što nas svijet (internet, tv i mediji, te javno mnijenje) uči, ne treba se čuditi što na „ispitu“ iz bračnog i obiteljskog života „padamo“ – i na testovima i u praksi...

U jednom tekstu se ne može izreći sve, čak ni tek sažetak, svega najvažnijeg za život u braku. Ipak, može se posvijestiti nekoliko izuzetno važnih činjenica: sve krize (u životu svakog čovjeka, pa svakako i u braku) su važne i potrebne, jer bez njih nema prelaska iz jedne faze u drugu, a jedino je važno kako se – osobno i u paru – prema krizama odnosimo. Krizu treba prepoznati, prihvatiti i proživjeti. Ponekad ponešto možemo sami, ali svakako nam treba bar podrška bračnog druga, a najčešće treba par na tome raditi skupa, ukoliko je potrebno – sa savjetnicima od povjerenja, stručnim i iskusnim (psiholozi, teolozi i dr.).

Često postoji osjećaj stida kad uočimo da smo u krizi (bilo osobnoj, bilo bračnoj). Smatramo se nesposobnima da riješimo vlastitu situaciju i živimo život kako mislimo da treba, pa se osjećamo i manje vrijednima i još više želimo sve sakriti. Ponekad se zbog velike želje da se sve sakrije (poznata ljudska vještina „guranja pod tepih“), učini potpuni krah, jer, bilo da se skriveno jednom otkrije ili ne, sreća i svetost braka se tako ruši. Nekad mislimo da je ono „u dobru i zlu“ vezano za životne prilike, npr. financijske, zdravstvene ili sl., te znamo reći „teško nam je zbog materijalnih (ne)prilika“, „samo da ozdravimo...“, „samo da prođe kredit, probni rad, da djeca krenu u školu...“ Primjera je puno, ali važno je znati – problemi koji su nas doveli u krizu nikada ne nestaju sami, mogu samo biti u zaklonu do nove, veće teškoće, kada će i kriza biti veća.

Mi smo u braku otkrili na vlastitom primjeru da se kriza ne treba bojati, već sa njima treba živjeti skupa i iz njih izaći jači, mudriji, sretniji – blaženiji. Svakako, brak je savez ljubavi, te uključuje dvoje – muž i žena su dionici sa-

veza. Savez ne treba razvrgnuti čak ni ako je vrijeme opasno, nevolje brojne, breme preteško. Treba se – naučili smo to također na vlastitim pogriješcima – osuditi vrijeme, a ne jedno drugoga, napasti nevolju, a ne jedno drugoga, breme odbaciti, a ne jedno drugoga. Savez znači ne samo obvezu i obećanje i odgovornost, već i to da smo DVOJE SKUPA, bračni par koji je Bog blagoslovio i zato ima snagu, moć i milost da opstanemo. U dobru i zlu znači – i van krize i u krizama bit ćemo saveznici.

Savez Ljubavi znači da nikada ne odustajemo jedno od drugog i od našeg braka, čak i ako to znači da trebamo pomoć stručnih savjetnika. Za uspjeh u tome ne treba brinuti, Božja providnost i prisutnost je moćnija od svega. Znanje o tome kako se kroz krizu prolazi nismo samo „dobili odozgor“ već su nas prijatelji pozvali na tečaj za parove u krizi. Vidjeli smo da ne ide kako smo željeli i da jednostavno ima puno tema o kojima trebamo učiti i razgovarati, pa smo odlučili pokušati. Na tečaju smo od stručnjaka čuli kako se kroz krizu ne prolazi kroz tamne uličice, već uvijek i samo putevima svjetla.

Molitva, možda višegodišnja, čak ni post i žrtva, nekada nisu dovoljni za – spasiti brak. Opet, odustati se ne smije i nema smisla, osobito ako znamo da je Svemogući na našoj strani – na strani našeg para, ne jednog od nas. Potrebno je skupiti strah i hrabrost, snagu i slabost, bol i radost ljubavi i pogledati jedno drugo u oči i krenuti u misiju života – živjeti blagoslovljen brak.

Mudro je za nas bilo priznati da ne možemo sami, jer smo zaista otkrili mnogo toga što je naš brak učinilo još sretnijim i svetijim, ALI, još uvijek jako nesavršenim! Sreli smo (među parovima na tečajima za parove u krizi i za one koji žele osvježiti svoju bračnu ljubav) parove koji su 40 godina u braku i već pred rastavom kako kažu jedno drugom: „Idemo pokušati još ovo, jer zaista više ne možemo ništa sami!“ Vraćaju se doma spoznajama ojačani, ganućem okupani, zagrljajima ohrabreni. Sve to nas hrabri da – uz podršku svih parova koji rade za druge u produbljivanju tema, radionica za parove, iskustava i individualnih razgovora – idemo naprijed, živjeti naš brak i u ovo teško vrijeme onako kako ga je Bog zamislio: u ljubavi koja ne prestaje i od koje se ne odustaje...

BUJICA ŽIVOTA

Potrošili smo već mladost mladog lita
i prela se takim nadmeću
Ko da smo štogod izgubili
tražimo komadić mozaika u vrmenu
Klapimo nova jutra
što obećavaju sunčan dan
Gledamo stare slike
otkrivajuć dušu poznatih lica
Zahvalno nas gledaju
dok krademo mintu čuvene češljalice
Volimo sve što jesmo
ne gubimo korak s vremenom
Bujica života jednako se pjeni
mi se ne damo
Ogledamo se u nemirnoj vodi
izvlačeć godine što poniru u prošlost
i kripimo se na izvorima

Verica Dulić

*/najljepša pjesma
Velikoga prela 2023./*

GRAD BEZ NEBA

Kad uminu
jutra pod dudom
i škripa derma,
u *šling* bijeli zaodjevene
Riječi
kad se iz ambara potroše,
sobe *čiste* kad
daju pod doboše,
zvona crkvena
kad umuknu –
plašim se
da me ne probude
u gradu bez neba.

Željka Zelić Nedeljković

Knjiška produkcija Hrvata u Srbiji 2022. – 2023.

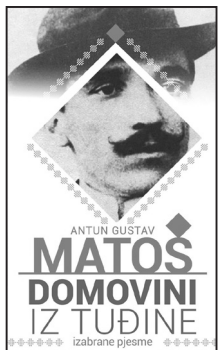
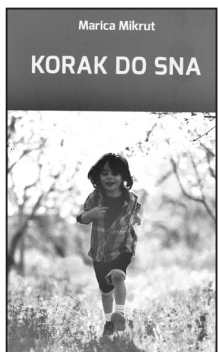
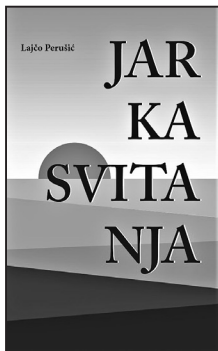
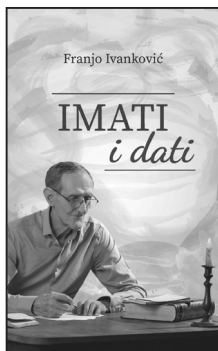
Piše: Zlata Vasiljević

U razdoblju od listopada 2022. do listopada 2023. godine, odnosno „Od Dana do Dana“, pratimo knjišku produkciju u okviru najveće književne manifestacije Hrvata u Srbiji pod nazivom *Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova*. Hrvatska zajednica u Republici Srbiji bilježi 33 nova naslova što je na tragu prethodnih godina.

Kako autori i nakladnici još uvijek nemaju praksu redovitog slanja svojih knjiga Zavodu za kulturu vojvodanskih Hrvata, to jest u fond Zavičajne knjižnice *Biblioteca Croatica*, moguće je da ovaj pregled knjiške produkcije nije potpun.

Poezija

Među novim naslovima najviše je poezije – čak je 13 knjiga pjesama. Tri su zbirke pjesama: u kontinuitetu *Lira naiva* i *Preprekovo proljeće*, te zbirka pjesama *Škatulja riči*. Ovogodišnja zbirka *Lire naive* nosi naziv *Duša od zlata*, tiskana je u nakladi Katoličkog društva *Ivan Antunović* Subotica i *Hrvatske čitaonice* Subotica, a zastupljeno 56 autora. Izbor pjesama sačinila je Klara Dulić Ševčić, a urednica je Katarina Čeliković. Ovogodišnja pak zbirka *Preprekovo proljeće 2022* (Novi Sad) plod je manifestacije *Pre-*

prekovo proljeće. Pisana je standardnim hrvatskim jezikom, štokavskim narječjem, ijekavskim izgovorom, a prisutni su i čakavsko i kajkavsko narječje i ikavski izgovor. *Škatulja riči* (2023.) koja je tiskana u nakladi UG *Urbani Šokci* iz Sombora zbirka je lirskih pjesama hrvatskih pjesnika koji pišu na slavonskom dijalektu. U knjizi je 71 pjesma 21 pučkog pjesnika iz Vojvodine i Hrvatske.

Povod za književni prviijenac Franje Ivankovića *Imati i dati: pjesme moje duše* (Subotica: Hrvatska čitaonica, 2023.) bio je pjesnikov 85. rođendan. Knjigu je uredila i predgovorila Katarina Čeliković.

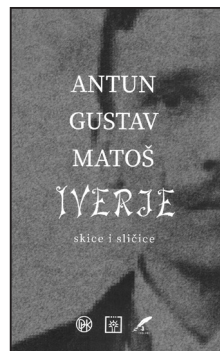
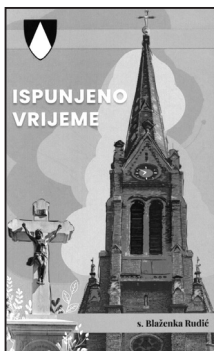
Od devet autorskih naslova tri je u vlastitoj nakladi objavio Zvonimir Nemet (Dugo Selo): *Drhtaji, Minijature duše, Prva šaka zraka*.

U pjesničkoj produkciji bilježimo još i autorska djela Željke Zelić Nedeljković *Ravničarska elegija* (Subotica: NIU *Hrvatska riječ*, 2023.), Franje Zvonimira Vuka *Mrak svjetlosti* (Subotica: NIU *Hrvatska riječ*, 2022.), Ivana Tumbas *Stešćalo se* (Subotica: vlastita naklada, 2022.), Lajče Perušića *Jarka svitanja: pjesme* (Zagreb: Društvo vojvodanskih i podunavskih Hrvata, 2023.), Marice Mikrut *Korak do sna* (Sombor: vlastita

naklada, 2023.), te pjesme Antuna Gustava Matoša *Domovini iz tuđine*, izbor i predgovor Nevena Baštovanović (Subotica: Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, 2023.).

Proza – kratka priča

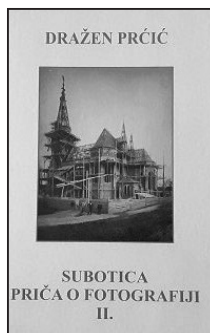
Objavljeno je sedam naslova kratkih priča, a među njima je i sedma knjiga izabranih djela Balinta Vujkova *Resto i Tumač*. HKUPD Stanislav Preprek iz Novog Sada tiskao je dvije zbirke kratkih priča: *Preprekova jesen 2022.: zbirka kratkih priča*, [uredništvo Dragana V. Todoreskov ... et al.], i *Preprekova jesen 2023.: zbirka kratkih priča*, [uredništvo Dragana V. Todoreskov ... et al.]. U nakladi ove udruge ove godine tiskana je i knjiga Mirjane Kiževski *Shavasana*. Zvonimir Nemet ove godine javlja se i kao autor kratkih priča, a u vlastitoj nakladi tiskana je knjiga *Drhtaji*. Katoličko društvo Ivan Antunović i Sestre dominikanke, Kongregacija svetih Anđela Čuvara Korčula tiskali su prošle godine knjigu Blaženke Rudić *Ispunjeno vrijeme: priče o nama*. U povodu 150. obljetnice rođenja pjesnika Antuna Gustava Matoša tiskana je njegova prva knjiga *Iverje: skice i sličice*, s uvodnom studijom Antuna Lučića i dva autobiografska teksta Antuna Gustava Matoša, priređivač Mirko Ćurić (Osijek-Subotica-Mostar: Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata i Društvo hrvatskih književnika Herceg Bosne Mostar).

Publicistika

U području publicistike tri su naslova.

U povodu 20 godina od tiskanja prvog broja *Hrvatske riječi* NIU *Hrvatska riječ* tiskala je knjigu izbora iz intervjua objavljenih u prethodnih 20 godina u tom tjedniku *Fragmenti: izbor iz intervjua 2002. – 2023.*, urednica Jasminka Dulić. U knjizi su objavljeni intervjui s osobama iz političkog, društvenog i kulturnog života Srbije i Hrvatske, a akcent je dan manjinskim pravima, odnosima Srbije i Hrvatske, političkoj situaciji i društvenim kretanjima. U nakladi Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, čije je sjedište u Zagrebu ove godine objavljena

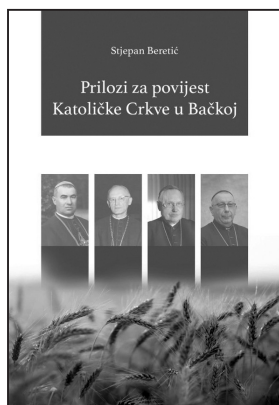
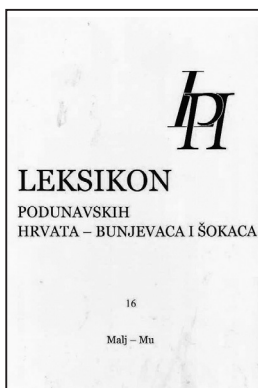
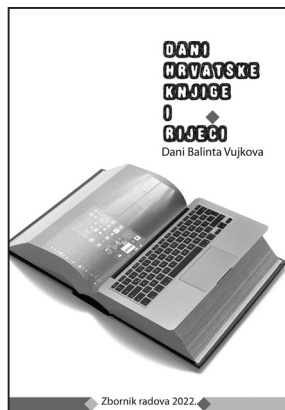
je knjiga *Hrvatska duša Srijema* autora Zvonimira Pažina. Autor je i sam prognanik iz Srijema, točnije iz Slankamena koji je morao napustiti u političkim i društvenim previranjima 1991. godine. Knjiga govori o povijesti srijemskih Hrvata.

Dražen Prčić objavio je ove godine knjigu *Subotica: priča o fotografiji. 2.*

Znanost

U području znanosti bilježimo naslove iz povijesti, demografije, etnologije i leksikografije, a četiri su objavljene knjige iz područja umjetnosti.

U povodu obilježavanja 150 godina od rođenja biskupa Lajče Budanovića ove godine je u nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata tiskan prigodni katalog *Biskup Lajčo Budanović : (Bajmak, 27. III. 1873. – Subotica, 16. III. 1958)*, priređivačice Katarine Čeliković. U nakladi Katoličkog društva *Ivan Antunović* krajem prošle godine tiskana je knjiga *Božićnjaci: 25 godina izložbe božićnjaka*, [uredila Jelena Piuković ; predgovor Stjepan Beretić ; fotografije Nada Sudarević ... et. al.]. Hrvatsko akademsko društvo nastavilo je sa svojim značajnim projektom *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. Ove godine tiskan je 16. svezak (*Malj-Mu*), [glavni urednik Slaven Bačić]. HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta nakon svoje 52 izložbe koje su nastale u godinu dana predstavilo je u publikaciji *Pedeset dvi nedilje tradicijske kulture u Tavankutu*, publikacija je tiskana

ove godine, uvodni tekst napisala je Katarina Čeliković. U nakladi Katoličkog društva „Ivan Antunović“ tiskana je knjiga Stjepana Beretića *Prilozi za povijest Katoličke Crkve u Bačkoj*.

U nakladi Hrvatske čitaonice Subotica i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata (Subotica) tiskan je zbornik radova *Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vukova : zbornik radova s Međunarodnog znanstveno-stručnog skupa 2022. „Storytelling“ za djecu i odrasle – ljudi i priče, Subotica, 21. i 22. X. 2022.*, uredila Katarina Čeliković.

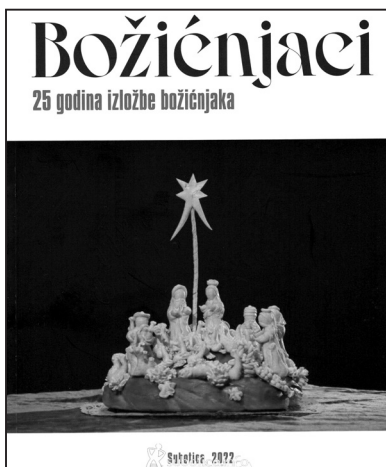
U području umjetnosti Hrvatska likovna udruga *CroArt* tiskala je tri kataloga 2022. godine: *Umjetnička kolonija „Panon“ : Subotica, 18-19. lipnja 2022.*, [tekst Larisa Đurić, Branimir Kopilović ; fotografije Nada Sudarević, Verona Vujinović], *Umjetnička kolonija „Stipan Šabić“ : Subotica, 8-13. kolovoza 2022. godine*, [tekst Ljubica Vuković Dulić, Nela Horvat i Branimir Kopilović ; fotografije Verona Vujinović i Nada Sudarević], a ove godine *Omaž Stipanu Šabiću : [Galerija Otvorenog sveučilišta, Subotica, listopad (oktobar) 2023. godine.] : 2003-2023 / [tekst Branimir Kopilović, Ljubica Vuković Dulić] ; [fotografije Nada Sudarević]*.

U nakladi Hrvatskog kulturnog centra Novi Sad i Fondacije Spomen-dom bana Josipa Jelačića Petrovaradin prošle godine tiskana su *Djela velikana hrvatske umjetnosti 20. stoljeća u Novom Sadu : Ivan Meštrović, Ivan Vitić, Josip Seissel*, autora Vladimira Mitrovića, s prijevodom na hrvatski jezik koji je uredila Ivana Andrić Penava.

Kontinuirane edicije

Moglo bi se reći kako se dio objavljenih naslova odnosi na već poznate projekte unutar hrvatske zajednice u Srbiji kao što su *Izabrana djela Balinta Vukova, Lira naiva, Preprekovo proljeće, Preprekova jesen, Leksikon podunavskih Hrvata-Bunjevaca i Šokaca*, zbornik radova *Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vukova*.

Recimo na kraju kako je kao i prijašnjih godina pjesnička produkcija, ove godine s čak 13 naslova,

ostala je najizraženija. Književnost za djecu ove godine nije bila zastupljena.

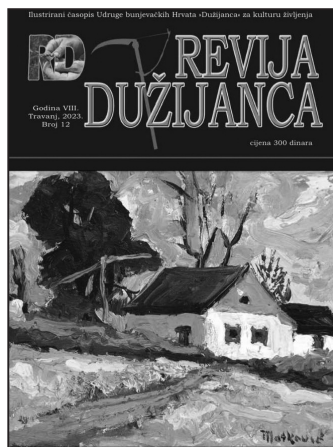
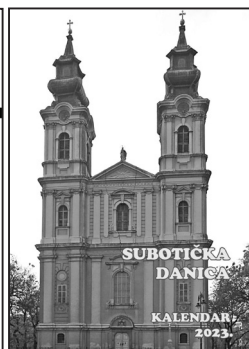
Romana ove godine nije bilo.

Kada je riječ o nakladnicima, nema nakladnika izvan hrvatskog manjinskog prostora.

Knjiška produkcija je bogata i raznovrsna. Naravno, nije svaki naslov u kvalitativnom smislu vrhunski, no smijemo reći kako se među objavljenim naslovima mogu izdvojiti značajna djela kako u području književnosti tako i znanosti.

Periodika

Redovito je izlazilo pet časopisa i sedam naslova novina i listova, od profesionalnih časopisa tu je tjednik *Hrvatska riječ*, znanstveni časopis *Godišnjak za znanstvena istraživanja* Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i Časopis za književnost i umjetnost *Nova riječ* te drugi.

Knjiška produkcija ovdašnjih Hrvata u Srbiji

Od Dana do Dana 2022. – 2023.

MONOGRAFSKE PUBLIKACIJE

I. Književnost

a) poezija

1. *Duša od zlata : Lira naiva 2023.*, izabrala Klara Dulić ; [uredila Katarina Čeliković ; pogovor Klara Dulić], Katoličko društvo „Ivan Antunović“ : Hrvatska čitaonica, Subotica, 2023., 168 str. – naklada 400.
2. *Preprekovo proljeće 2023 : zbirka pjesama*, [uredništvo Dragana V. Todoroskov], Novi Sad : Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, 2023 (Novi Sad : Agapé), 160 str. : slike autora. – 300.
3. *O Šokcima je rič. 4, Škatulja riči : pjesme*, [urednica Marija Šeremešić], Sombor : Udruženje građana „Urbani Šokci“, 2023 (Budisava : Krimel), 110 str. – 100.
4. Ivanković, Franjo, *Imati i dati : pjesme moje duše*, Subotica : Hrvatska čitaonica : Obitelj Ivanković, 2023 (Subotica : Printex), 109 str. – 300.
5. Matoš, Antun Gustav, *Domovini iz tuđine*, izbor i predgovor Nevena Baštovanović, Subotica : Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, 2023 (Subotica : Printex), 127 str. – 700.
6. Mikrut, Marica, *Korak do sna*, Sombor: vlastita naklada, 2023 (Subotica : Printex), 100 str. – 250.
7. Nemet, Zvonimir: *Drhtaji*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2023. (Dugo Selo: Tiskara Točka), 81 str. – 40.
8. Nemet, Zvonimir: *Minijature duše*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2023. (Dugo Selo: Tiskara Točka), 91 str. – 40.
9. Nemet, Zvonimir: *Prva šaka zraka*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2023. (Dugo Selo: Tiskara Točka), 103 str. – 40.
10. Perušić, Lajčo, *Jarka svitanja : pjesme*, Zagreb : Društvo vojvodanskih i podunavskih Hrvata, 2023., 64 str.
11. Tumbas, Ivan, *Stešćalo se*, Subotica : I. Tumbas, 2022 (Subotica : Minerva), 163. str. – 500.
12. Vuk, Zvonimir Franjo, *Mrak svjetlosti*, Subotica : Hrvatska riječ, 2022 (Petrovaradin : Zack), 127 str. – 500.

13. Zelić Nedeljковић, Željka: *Ravničarska elegija*, Subotica: NIU Hrvatska rijec, 2023., str. 88. – 300.

b) proza – kratke priče

14. *Preprekova jesen 2022. : zbirka kratkih priča*, [uredništvo Dragana V. Todoreskov ... et al.], Novi Sad : Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, 2022 (Novi Sad : Agapé), 318 str. : slike autora. – 150.
15. *Preprekova jesen 2023. : zbirka kratkih priča*, [uredništvo Dragana V. Todoreskov ... et al.], Novi Sad : Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, 2023 (Novi Sad : Agapé), 152 str. : slike autora. – 100.
16. Kiževski, Mirjana, *Shavasana*, Novi Sad : Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, 2023 (Novi Sad : Agape), 82 str. – 150.
17. Matoš, Antun Gustav, *Iverje : skice i sličice*, s uvodnom studijom Antuna Lučića i dva autobiografska teksta Antuna Gustava Matoša, priredio Mirko Čurić, Osijek : Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski ; Subotica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ; Mostar : Društvo hrvatskih književnika Herceg Bosne (Osijek : Krešendo), 2023., 155 str.
18. Nemet, Zvonimir, *Kockice*, Dugo Selo: Z. Nemet, 2022 (Dugo Selo: Tiskara Točka), 81 str. – 50.
19. Rudić, Blaženka, *Ispunjeno vrijeme : priče o nama*, Subotica : Katoličko društvo „Ivan Antunović“ ; Korčula : Sestre dominikanke. Kongregacija svetih Anđela Čuvara, 2022., 79 str. : ilustr. ; 20 cm. – 300.
20. Vujkov, Balint, *Resto i Tumač*, [izbor Zlatko Romić ; knjigu uredila Katarina Čeliković], Hrvatska čitaonica, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2022. (Subotica : Printex), 687 str. – 600.

II. Publicistika – politika

21. *Fragmenti : izbor intervjuja 2003.-2022.*, [urednica Jasminka Dulić], Subotica : Hrvatska riječ, 2023 (Subotica : Rotografika), 235 str. : fotogr. – 300.
22. Pažin, Zvonimir, *Hrvatska duša Srijema*, Zagreb : Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, 2023., 328 str.
23. Prčić, Dražen, *Subotica : priča o fotografiji. 2*, Subotica : 1909. Minerva, 2023 (Subotica : Minerva), 190 str. : fotogr. – 100.

III. Znanost

Povijest, demografija, etnologija i leksikografija

24. *Biskup Lajčo Budanović : (Bajmak, 27. III. 1873. – Subotica, 16. III. 1958)*, priredila Katarina Čeliković, Subotica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2023 (Subotica : Printex), 23 str. : ilustr. – 700.
25. *Božićnjaci : 25 godina izložbe božićnjaka*, [uredila Jelena Piuković ; predgovor Stjepan Beretić ; fotografije Nada Sudarević ... et. al.], Subotica : Katoličko društvo „Ivan Antunović“, 2022 (Subotica : Printex), 86 str. : ilustr. – 300.
26. *Leksikon podunavskih Hrvata - Bunjevaca i Šokaca. [Knj.] 16, Malj-Mu*, [glavni urednik Slaven Bačić], Subotica : Hrvatsko akademsko društvo, 2023 (Subotica : Printex), IV, 308 str. : ilustr. – 500.
27. *Pedeset dvi nedilje tradicijske kulture u Tavankutu*, uvodni tekst Katarina Čeliković, Tavankut : HKPD „Matija Gubec“, 2023 (Subotica : Rotografika), 74 str. : ilustr. – 300.
28. Beretić, Stjepan, *Prilozi za povijest Katoličke crkve u Bačkoj*, Subotica: Katoličko društvo „Ivan Antunović“, 2023 (Subotica : Printex), 600 str. – 300.
29. *Dani hrvatske knjige i riječi - dani Balinta Vujkova : zbornik radova s Međunarodnog znanstveno-stručnog skupa 2022. „Storytelling“ za djecu i odrasle – ljudi i priče*, Subotica, 21. i 22. X. 2022., uredila Katarina Čeliković ; [prijevod sažetaka na engleski Ivana Groznica], Subotica : Hrvatska čitaonica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2023 (Subotica : Printex), 287 str. – 200.

Umjetnost

30. *Omaž Stipanu Šabiću* : [Galerija Otvorenog sveučilišta, Subotica, listopad (oktobar) 2023. godine.] : 2003-2023 / [tekst Branimir Kopilović, Ljubica Vuković Dulić] ; [fotografije Nada Sudarević], Subotica : Hrvatska likovna udruga Croart, 2023 (Subotica : Svitak art), [16] str. : ilustr. ; 21 cm. – 100.
31. *Umjetnička kolonija „Panon“ : Subotica, 18-19. lipnja 2022.*, [tekst Larisa Đurić, Branimir Kopilović ; fotografije Nada Sudarević, Verona Vujinović], Subotica : Hrvatska likovna udruga „Croart“, 2022 (Subotica : Svitak art), 87 str. : ilustr. u boji ; 16 x 16 cm. – 150.
32. *Umjetnička kolonija „Stipan Šabić“ : Subotica, 8-13. kolovoza 2022. godine*, [tekst Ljubica Vuković Dulić, Nela Horvat i Branimir Kopilović ; fotografije Verona Vujinović i Nada Sudarević], Subotica : Hrvatska likovna udruga Croart, 2022 (Subotica : Svitak art), 39 str. : ilustr. – 100.

33. Mitrović, Vladimir, *Djela velikana hrvatske umjetnosti 20. stoljeća u Novom Sadu* : Ivan Meštrović, Ivan Vitić, Josip Seissel, prijevod na hrvatski jezik Ivana Andrić Penava, Novi Sad : Hrvatski kulturni centar ; Petrovaradin : Fondacija „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“, 2022 (Novi Sad : Constanta), 89 str. : ilustr. – 250.

PERIODIKA

Časopisi

Blagovijest : časopis Beogradske nadbiskupije, izlazi mjesečno, Beogradska nadbiskupija, Beograd, redovito izlazi, str. 30. – ISSN 0006-4505

Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata, br. 13, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Subotica, 2022. (tiskano 2023.), str. 300+LXXVIII.

Nova riječ : časopis za književnost i umjetnost, 1-2 (dvobroj) 2022, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata i NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2022., str. 324 +[20].

Revija Dužijanica: ilustrirani časopis Udruge Bunjevačkih Hrvata Dužijanica za kulturu življenja, Udruga bunjevačkih Hrvata Dužijanica, Subotica, br 12., 2023., str. 115.

Subotička Danica (nova): Kalendar za 2023., godišnjak, Katoličko društvo „Ivan Antunović“ Subotica, 2022., str. 270.

Novine i listovi

Hrvatska riječ, tjednik, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 56.

Hrcko, mjesečnik, dječji podlistak „Hrvatske riječi“, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24.

Kužiš, mjesečnik, list za mladež, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24.

Zvonik, mjesečnik, Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica, redovito izlazio, str. 56.

Miroljub, tromjesečnik, glasilo Hrvatskog kulturno umjetničkog društva „Vladimir Nazor“ iz Sombora, Sombor, redovito izlazio, str. 20.

Nada : informativno-pastoralni list Srijemske biskupije, izlazi tromjesečno, Srijemska biskupija, br. 11, 2023., str. 100. – ISSN 2406-3193

Otac Gerard, dva puta godišnje, Hrvatska karmelska provincija Svetog oca Josipa, Sombor, Glasilo Vicepostulature za upoznavanje Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, str. 48.

Fra Karlu Harmatu dodijeljena novinarska nagrada za životno djelo

Na Hrvatskom katoličkom sveučilištu 22. svibnja u organizaciji Odbora za sredstva društvene komunikacije Hrvatske biskupske konferencije, Odjela za komunikologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta i Hrvatskog društva katoličkih novinara, nagrada za životno djelo u području novinarstva „za dugogodišnji medijski rad kojim je dao veliki doprinos širenju Radosne vijesti i suradnje među ljudima“ dodijeljena je fra dr. Karlu Harmathu, predstojniku franjevačke kuće u Novom Sadu, nakladniku, novinaru, spisatelju, donedavnom suradniku mađarske redakcije RTV-a i drugih medija na mađarskom jeziku u Novom Sadu, direktoru Franjevačke nakladničke kuće „Agape“, donedavnom glavnom uredniku katoličkog mjesečnika na mađarskom jeziku *Hitélet* i godišnjaka *Katolikus kincses kalendarium* i osnivaču Radio Marije Srbije.

„Više sam puta u sličnim prilikama isticao da je ova nagrada i zahvala Bogu. Da mi Bog nije dao talente koje mi je dao, ne bih ništa ostvario. Smatram da ste ovom nagradom Boga počastili i zahvalili Njemu što je tako dobar i što ljudima daje sposobnosti i prilike. Nekada imamo dobru volju i želimo još više toga ostvariti, ali ne pruža nam se prilika. Zahvaljujem svima što ste mislili i na mene. Danas je i to jako važno: primijetiti gdje raste ono što je Bog posijao i podržati ono što je krenulo. Ako to činimo, onda smo i mi sijači Božje dobrote“, kazao je Harmath primajući nagradu.

Na istome je događaju priznanje u povodu 20. obljetnice postojanja Radio Marije Srbije dobio mons. Andrija Anišić, glavni urednik hrvatske redakcije ovog radija. /Marko Tucakov/

OSITIMO SEBE U OVOJ NOĆI

Ponit ću vas kad krenem priko rike,
u srcu, pod krilima magle guste,
na vičnom putu pratit će me slike
Šokadije moje, ravnice puste.

Sve dok nas ima, glasimo se glasno,
ne dajmo da nam ikavica stane,
a viru nek širi zvonjava jasno
dok bardamo virno stare divane.

Čeljadi moja, od pamučni duša,
u sitno kolo ne vata se svako,
pa onaj ko ne zna samo ga sluša,

a dok ga svi Šokci igraju lako.
Ostimo sebe u ovoj noći,
na vrime blagoslov s neba će doći.

Josip Dumendžić Meštar

KAD VRIŠTI DUŠA

Predobri
narode moj,
nemam riječi,
nemam glasa,
nestale note,
nastao muk,
nadošle vode,
nasrće vuk,
nestale ptice,
nastao poj,
nema leptira,
niti osmijeha,
nikada više
negdašnja radost,
nemir i muk...

Sklopimo ruke,
narode moj,
u zajedničku molitvu,
u vrisak duše za pomoć
Stvoritelja nebeskog,
jer nemam više
nadu
da išta više
bez njegove pomoći
dalje
MOŽE...

Ljiljana Bačlija

Da ih ne zaboravimo

Lajčo Budanović, biskup

Fizički napad na biskupa

Piše: Aleksandar Skenderović

Sjećanje me nosi u daleku 1953. godinu. Bilo je to negdje koncem svibnja ili početkom lipnja, dakle, pred kraj školske godine, u kojoj sam završavao sedmi razred osnovne škole. U to sam vrijeme bio kuhan i pečen u subotičkoj katedrali sv. Terezije, ili kako smo mi tada jednostavno govorili u „Velikoj crkvi“. Naime, u to su se vrijeme glavne subotičke crkve jednostavno nazivale „Velika crkva“, kako se nazivala današnja katedralna crkva sv. Terezije, „Mala crkva“, kako se nazivala crkva Uskrsnuća Isusova, „Stara crkva“, kako se zvala franjevačka crkva, i „Kerska crkva“, kako smo zvali crkvu sv. Roka. Osim toga što sam redovito svaki dan ministrirao, često sam zamjenjivao sakristana crkve braca Blaška Kopilovića u kupljenju milostinje za vrijeme mise, odnosno „lemozije“ kako smo mi to nazivali, u pripremanju svega potrebnog u sakristiji i na oltaru za služenje svete mise,

a u rijetkim slučajevima čak i u zvonjenju velikim crkvenim zvonima za jutarnje pozdravljenje pa i u otvaranju same crkve. Tako se dogodilo i ovom zgodom.

Bilo je to vrijeme dijeljenja svete potvrde, vrijeme krizmanja. Biskup Lajčo Budanović je za potrebe dijeljenja svete potvrde odlazio u veće crkvene centre, kako bi tamo podijelio sakrament svete potvrde pripremljenim krizmanicima kako te crkve tako i krizmanicima okolnih manjih crkava, koje su gravitirale tom centru. Tom prilikom na redu je bio odlazak u Sombor. S biskupom Budanovićem je redovito, za potrebe asistencije kod dijeljenja svete potvrde, odlazio Ivan Juriga, svećenik, koji je inače bio na službi u katedrali. Uz svećenika Ivana Jurigu s biskupom je redovito odlazio i sakristan katedrale braca Blaško Kopilović, kao osoba koja se brinula o svemu, što je potrebno pri podjeli svete potvrde, kao što je sveto ulje, kojim se dijelila sama krizma, biskupova kapa, „mitra“, i biskupski štap, koji su bili sastavni dio odore, koju je biskup nosio kod samog liturgijskog čina podjele sakramenta svete potvrde.

Te je godine bila na redu podjela sakramenta potvrde u Somboru.

Dan uoči odlaska biskupa Budanovića, zajedno sa svećenikom Ivanom Jurigom i sakristanom braca Blaškom Kopilovićem u Sombor na dijeljenje potvrde, braca Blaško Kopilović mi je uobičajeno dao kompletne upute što sutra dan, dakle u nedjelju, treba pripremiti i kako sve treba obaviti.

I došla je nedjelja. Na vrijeme sam ustao i otišao u katedralu, točnije pod toranj katedrale, kako bi velikim zvonom odzvonio jutarnje pozdravljenje. Nakon toga sam otišao u sakristiju da upalim potrebnu električnu rasvjetu u samoj crkvi i konačno da otvorim vrata same crkve. Svete mise su se odvijale uobičajenim redom. Budući da su u to vrijeme na službi u katedrali djelovali još svećenici Gabrijel Crnković i László Gere – koji u kojoj funkciji sada ne znam – oni su redom služili svete mise, odnosno naizmjenice ispovijedali, kad nisu služili mise. Prema redoslijedu u knjizi misa vidio sam da svećenik Gere László treba imati misu u 11 sati. Do vremena, kad treba imati misu, svećenik László Gere je sjedio u ispovjedaonici u katedrali, s desne strane kad se gleda od ulaza u katedralu, negdje u sredini. Vjerojatno je u to vrijeme misu u 10 sati imao svećenik Gabrijel Crnković. Nakon što sam uobičajeno pokupio milostinju, boravio sam u sakristiji. U jednom je trenutku u sakristiju ušao biskup Lajčo Budanović. Bio je posve miran. Samo mi je smireno rekao da odem do ispovjedaonice, gdje je svećenik László Gere ispovijedao, i da mu kažem da će on imati umjesto njega misu u 11 sati. Nakon toga je otišao sjesti u ispovjedaonicu i ispovijedati. Nije mi bilo ništa jasno. Znao sam da bi u to vrijeme trebao biti u Somboru na podjeli sakramenta potvrde, a on je sad tu i otišao je posve uobičajeno i mirno ispovijedati. Otišao sam do ispovjedaoni-

ce, u kojoj je sjedio László Gere, pokucao na vratašca ispovjedaonice i čekao da mi se ispovjednik odazove. Kad su se otvorila vratašca na ispovjedaonici, rekao sam svećeniku da je došao biskup i da mu biskup poručuje da će on umjesto njega imati misu u 11 sati. Svećenik me upitno pogledao, sav se prenerazio i kao za sebe pitao „pa zar nije biskup u Somboru?“. Odgovorio sam da nije, da je sad tu i da ispovijeda u susjednoj ispovjedaonici. Rekao sam mu da je malo prije došao, da se spremio i posve smireno odmah otišao ispovijedati.

Počelo se svašta prepričavati. Ja sam čekao da se pojavi braca Baško Kopilović da vidim što je s njim i što je sa svećenikom Ivanom Jurigom, koji su zajedno trebali otići u Sombor i biti u Somboru. Kad se konačno pojavio, doznao sam što su doživjeli.

Već kad su krenuli iz Subotice netko ih je obavijestio da se priprema napad na njih, na njihov automobil, nakon što prođu Bajmak i krenu prema Somboru. Pojedine političke organizacije (vjerojatno AFŽ, SKOJ itd.) preko svojih članova pripremile se napad na automobil, kojim se biskup vozio prema Somboru, uz uobičajenu scenografiju bacanja na vozilo jaja, paradajza, blata i sl. i uz organizirano izvikivanje najgorih pogrdnih izraza. Imajući to saznanje, biskupov automobil je prema Somboru krenuo drugim, zaobilaznim putem i neopaženo ušao u Sombor. Zahvaljujući tome biskup je uspio podijeliti planiranu svetu potvrdu. Međutim, kad su organizatori napada doznali da im prvotni plan napada nije uspio, organizirano su došli u Sombor. Došli su do crkve, u kojoj je podijeljena sveta potvrda, i do župnog dvora, u kojem je biskup bio sklonjen, u namjeri da uhvate samoga biskupa. U to je vrijeme župnik u Somboru bio Antun Skenderović, rođeni Tavankućanin, poznat po nadimku „Antucko“, fizički velik i snažan čovjek, koji se stavio na ulazna vrata župnog dvora i tako priječio ulaz razularene rulje u župni dvor. Za to je vrijeme netko u samom župnom dvoru sakrio biskupa u jedna dupla vrata, negdje na katu župnog dvora. Sve to, međutim, nije pomoglo. Razularena rulja je grubo odgurnula župnika Antuna Skenderovića, tako grubo da je po svoj svojoj visini pao na leđa i pri tome teško udario glavom o popločani pod i ozlijedio se. Nakon toga im je prolaz u župni dvor bio otvoren. Pretraživali su cijeli župni dvor i usputno sve oko sebe rušili dok nisu našli biskupa skrivenog u duplim vratima. Grubo su s njega strgali biskupski križ i uzeli su mu sve što je imao kod sebe. Budući da im je to bio cilj, smatrali su da ga sad još samo na ponižavajući način treba vratiti u Suboticu. U tu su svrhu imali nekakav kamionet, na koji su ukrcali biskupa na otvoreni plato otraga, bez cerade, koji je predviđen za prijevoz raznog materijala, i tako krenuli prema Subotici. Kako se biskup osjećao sjedeći tako osramoćen na otvorenom dije-lu kamioneta i što je mislio, to samo on zna.

Iz činjenice da je odmah, čim su ga tako ponižavajuće dovezli u Suboticu i pustili da tako uprljan i zamazan sam dođe do biskupskog dvora, gdje se na brzinu oprao i presvukao te došao u crkvu, sjeo u ispovjedaonicu i ispovijedao, vidi se njegov čvrst i ponosan karakter. Kao da je time htio reći da ga ništa, nikakvo ponižavanje, zlostavljanje i vrijeđanje ne može omesti u vršenju njemu povjerenog biskupskog poslanja. Ja sam ga uvijek takvim smatrao i takvim doživljavao. Odrastao sam u njegovoj blizini pune četiri godine. Imao sam čast biti ministrant njegovog posebnog povjerenja. Naime, biskup je jednom u tjednu imao misu u biskupskom dvoru. Moja je dužnost bila doći rano ujutro u biskupski dvor, njemu jako pokucati na vrata u dijelu gdje je stanovao i javiti mu da sam došao. Nakon toga sam otišao u kapelicu u biskupskom dvoru, pripremio sve potrebno za svetu misu i čekao da se biskup pojavi. Odministrirao sam svetu misu, nakon čega opet sve pospremio. Kakvo povjerenje jednom običnom, siromašnom salašarskom djetetu. Ja sam ga doživljavao kao živu veličinu, veličinu kojoj se čovjek divi i koju ujedno neizmjerljivo voli. Uvijek uredan, ponosnog hoda, kratko ošišan, s cilindrom na glavi. Milina je bila samo ići uz njega. A on me očinski volio i znao ponekad blago očinski prekoravati. Tako me prekoravao zašto nemam nikakvu kapu na glavi. Govorio mi je da je Bog čovjeku dao kosu da mu čuva glavu, a kad to nije dovoljno da glavu treba čuvati kapom. Kad nisam na Božić u sedmom razredu namjerno otišao na nastavu u školu, nego sam jednostavno došao u crkvu, i u sakristiji čekao da bude misa u 10 sati, biskup me prijekorno pitao zašto nisam u školi. Znao je kakve bi mogle biti posljedice. Kasnije me pitao jesam li imao zbog neopravdanog izostanka iz škole problema. Međutim, imao sam sreću. Razrednik mi je bio profesor Bela Gabrić, jednako tako draga i nezaboravna osoba, koji uopće nije upisao u imenik moj izostanak. Eto to je za mene bio i ostao biskup Lajčo Budanović.

Tada nisam znao pozadinu napada na biskupa Lajču Budanovića. Mnogo sam godina kasnije doznao da je istovremeno bilo napada i na druge biskupe u tadašnjoj Jugoslaviji. Tako sam doznao da je u Hrvatskom zagorju bio identičan napad na pomoćnog zagrebačkog biskupa Franju Salisa Sewisa, koji je trebao obaviti krizmu u mjestu Cvetlin. Banjalučki biskup Dragutin Čelik bio je protjeran iz župe Volar-Šuškovac kod Ljubije, gdje je trebao obaviti krizmu. Silom je prebačen u Prijedor, gdje je pretučen pao na zemlju, nakon čega je dodatno izudaran i gađan jajima i rajčicama. Ubacili su ga u vlak za Sunju i razbili mu veliki biskupski križ i štap. U vlaku su ga nastavili tući te mu prijetili da će ga iz jurećeg vlaka izbaciti u rijeku Sanu. Riječki biskup Josip Pavličić napadnut je kamenjem u Čabru za vrijeme obreda u crkvi. Splitski biskup Frane Franić napadnut je u franjevačkom samostanu u Makarskoj, gdje su napadači prodrli u samostan, izvukli ga u vrt i pretukli.

Zagrebački pomoćni biskup Josip Lach napadnut je u Križevcima. Mostarski biskup Miho Pušić napadnut je u Hvaru, a spriječen je i da obavi krizmu na Visu¹. Danas mi je jasno što je bio razlog bijesu jugoslavenskih vlasti na katoličke biskupe. Te je godine, naime, negdje početkom godine, tadašnji papa Pio XII. imenovao tadašnjeg zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca kardinalom. Budući da su jugoslavenske vlasti zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca osudile, na montiranom sudskom postupku na dugogodišnju robiju, kao ratnog zločinca, jugoslavenske su vlasti bile jako uvrijeđene činjenicom da je papa upravo osuđenog zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca imenovao kardinalom. Time je papa dao javno i otvoreno do znanja da Sveta Stolica drži da je Alojzije Stepinac nevin, da je lažno optužen i nepravедно osuđen. To je bila velika uvreda za jugoslavenske vlasti, pa su jugoslavenske vlasti za uvredu kao odmazdu naplaćivale preko organiziranih napada na biskupe, pa i na meni dragog i nezaboravnog biskupa Lajču Budanovića.

Aleksandrov sin Robert Skenderović govori o biskupu Lajči Budanoviću

¹ Akmadža, Miroslav, *Katolička Crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945.-1980.*, Despot d.o.o. Infinitus, Zagreb, 2013., str. 165.

BOŽE MOJ, BOŽE MOJ, ZAŠTO SI ME OSTAVIO

Gospodine, nisam dostojan milosti tvoje
kao Krist prikovan na križ
izložen podsmijehu ponižavan
pozvan od Gospoda
krenuh na put.

Znam tužna je sudbina pjesnikova.
Gospodine,
nisam dostojan milosti tvoje
mnogi su pozvani a rijetki odabrani.

Ponekad željeh biti bitanga
tući se, piti
al i većih bitanga ima...
al i većih bitanga ima...

Ponekad željeh voljeti ludo
priprostu veselu ženu
ali me ona neće.

Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?
Zašto me zoveš ovome putu
kad znaš da sam nesretan?

Zlatko Urbanek

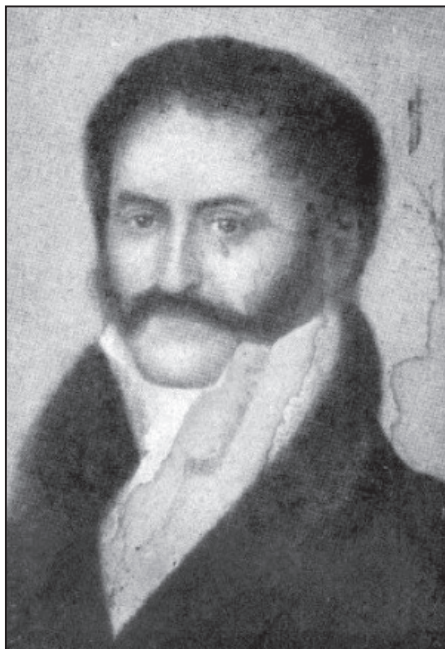
Životni put Đure Arnolda

(* 5. lipnja 1781. + 25. listopada 1848.)

Uz 250. godišnjicu od početka gradnje
subotičke katedrale

Piše: Stjepan Beretić

Kažu, da je Mozart govorio: „Glazba je uvijek bila hrana ljubavi, a ljubav je hrana za glazbu“. Nema sumnje da je Georg Arnold svoje životno djelo u Subotici započeo od ništice, a ipak je svojim umjetničkim, stvaralačkim, pedagoškim, spisateljskim i skladateljskim radom zadužio ne samo svoje suvremenike, nego je postavio temelje glazbenog života u gradu na pijesku i crnici te je ostvario veliko djelo za buduće naraštaje. Zato je Georg Arnold idealist, optimist, umjetnik, zaljubljenik glazbe i nadasve neumoran radnik. On je prvi zborovođa subotičke župne, danas stolne crkve svete Terezije Avilske. Jedna napomena. Našeg Georga (Đuru)

Arnolda, koji je bio „hrvatski dirigent, skladatelj i glazbeni pisac“¹ valja razlikovati od njegovog imenjaka Đure Arnolda koji se istaknuo kao „hrvatski filozof, pedagog i pjesnik“, a rođen je u Ivancu kraj Varaždina 1853. godine². U daljnjem tekstu ćemo ime Georga Arnolda čuti u hrvatskom obliku Đuro budući da je i svoju knjigu *Pismenik* potpisao s Gjuro.

Glazba u Subotici

O počecima glazbenog života te napose o svetoj glazbi u Subotici, govori prvi *regens chori* subotičke stolne bazilike Josip Mioč, navodeći Adrianu Herceg iz *Subotičkih novina*³, koja piše o stanju u Subotici, „Što se tiče glazbe možemo govoriti o postojanju samo narodne glazbe. Glazba je pratila krštenja, svadbe i ostale svečanosti... O umjetničkom muziciranju i stručnom obrazovanju nema gotovo nikakvih podataka. Pa ipak: zna se o jednoj odredbi Kalačko-bačke nadbiskupije iz 1758. godine kojom se strogo nalaže učiteljima da poučavaju djecu u pjevanju. U gramatikalnoj školi (gimnaziji) postojao je zbor koji je šezdesetih godina osamnaestog stoljeća nastupao na školskim svečanostima ili na pogrebima imućnijih građana“⁴. U to su se vrijeme uz pratnju orgulja u franjevačkoj crkvi pjevale mahom pučke pjesme. Osim toga, u gradu je postojao vojnički puhački orkestar. Navodeći pak Mártu Kenyeres-Kovács, Mioč piše: „Od 1780. godine u subotičkoj su se župi postavljali strani kantori, jer domaćih nije bilo. Oni su vodili crkveni zbor i nastavu glazbenog odgoja po školama. Učili su djecu, mlade i odrasle crkvene pjesme, najviše na latinskom jeziku. To su bili školovani glazbenici, pa je između njihova repertoara i narodnog melosa subotičkog kraja postojao veliki jaz. Kada je 1800. godine došao u Suboticu mladi i talentirani zborovoda Đuro Arnold, uveo je u svjetovnu i u crkvenu glazbu značajnije novine. Općenito govoreći može se ustvrditi da je Đuro Arnold postavio prvi temelj glazbenoj kulturi Subotice.“⁵

¹ *Hrvatska enciklopedija*, 1. svezak, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1999., 390. str.

² *Hrvatska enciklopedija*, 1. svezak, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1999., 389. str.

³ Adrijana Herceg, Muzički život Subotice pri kraju XVIII. veka, *Subotičke novine*, 26. 7. 1985, 18. god., br. 30.

⁴ Josip Mioč, Život i rad Đure Arnolda, *Glazbeni dani Albe Vidakovića*, Subotica, 18. – 21. IV. 1989. Separat *Sv. Cecilije* br. 3, Zagreb, 1989. godine, 68. str.

⁵ Isto.

Svojim *Pismenikom* zadužio je cijeli hrvatski narod

Subotički zborovođa Đuro Arnold je svojim, u Osijeku 1819. godine objavljenim, *Pismenikom* napisao „prvu hrvatsku crkvenu pjesmaricu napisanu u prvom redu za Hrvate koji žive u Bačkoj, a onda i za sve ostale Hrvate u užoj Hrvatskoj“, pa je zavrijedio da ga, kako s pravom piše Albe Vidaković, smatramo hrvatskim glazbenikom⁶. O Đuri Arnoldu je Kálmán D’Iszo napisao i objavio u Budimpešti 1908. godine studiju „Arnold György“. O Arnoldu je pisao i Albe Vidaković u trećem i četvrtom svesku zagrebačkog časopisa *Sveta Cecilija* 1937. godine te u 3. svesku *Svete Cecilije* za svibanj i lipanj 1940. godine. Autori koji su kasnije pisali o Đuri Arnoldu, pozivali su se na tu Vidakovićevu studiju. Zdravko Blažeković je 1981. godine u hrvatskom muzikološkom zborniku *Arti musices* objavio izvorni znanstveni članak pod naslovom „Đuro Arnold (1781. – 1848.) u krugu svojih slavonsko-vojvođanskih suvremenika“.⁷ Blažeković je istražujući Arnoldovu zaostavštinu, zahvaljujući časnoj sestri Mirjam Pandžić, na koru subotičke stolnice otkrio nekoliko vrijednih Arnoldovih djela.⁸ Josip Mioč je pisao o Đuri Arnoldu u zagrebačkom časopisu *Sveta Cecilija*, a spominje ga i Ante Sekulić⁹. Jagoda Martinčević Lipovčan je opisala Arnoldove suvremenike u Hrvatskoj, pa je opisala i Arnoldovo značenje za hrvatsku glazbenu kulturu.¹⁰ O Arnoldu je pisala i Nela Skenderović u prvom svesku *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* tiskanom u Subotici 2004. godine. Pisali su i mnogi drugi, kao u novije vrijeme Veronika Vavrinec u 1. svesku *Mađarskog katoličkog leksikona* iz 1993. godine.¹¹ Ovim putem posebno zahvaljujem već spomenutoj sestri Mirjam što mi je ustupila njoj dostupan dio literature o Arnoldu.

⁶ Albe Vidaković, Đuro Arnold. Prilog povijesti hrvatske glazbe, *Sveta Cecilija*, 31. god., srpanj, kolovoz, 1937. sv. 4, 109. str.

⁷ Zdravko Blažeković, Đuro Arnold (1781-1848) u krugu svojih slavonsko-vojvođanskih suvremenika, *Arti musices*, sv. 12, br. 1 – 2, 61- 82 str., Zagreb, 1981.

⁸ Zdravko Blažeković, navedeno djelo, 61. str.

⁹ Ante Sekulić, *Bački Hrvati*, Zagreb 1991., 467. str.

¹⁰ Jagoda Martinčević Lipovčan, Mozartov šurjak i njegovo društvo, *Vjesnik*, Glazbena baština, Zagreb, 4. rujna 1983., 7. str.

¹¹ *Magyar Katolikus Lexikon*, Budimpešta, 1993.

Djetinjstvo i škola

Đuro Arnold je rođen 5. lipnja 1781. godine u selu Taksony južno od Budimpešte i od gradića Dunaharaszti, na cesti prema Baji. Danas je Taksony naselje od oko 5200 stanovnika. U pisanim dokumentima se prvi put spominje 1281. godine. Kad se u Taksony rodio Đuro Arnold, stanovnici sela su bili Nijemci koji su iz njemačke pokrajine Württemberg svojim lađama doplovili Dunavom i tu se nastanili 1711. godine. To selo njemački stanovnici i danas zovu Taks. Đurin otac Josef Arnold je rođen u Donjoj Austriji zapadno od grada Sankt Pöltena u selu Prinzersdorf. Selo danas broji 1413 stanovnika i ima lijepu prostranu modernu župnu crkvu. Iz svoga rodnog sela Josef Arnold se preselio u mađarski grad Paks, gdje je bio orguljaš. U Paksu se Josef oženio Katarinom Böhm, pa je kao orguljaš službovao u Hajósu¹². Iz Hajósa se obitelj Arnoldovih preselila u Taksony, gdje im se rodio sin Georg. U razdoblju od 1786. i 1795. godine Arnoldovima se rodilo još četvero djece, dok Schullhoff¹³ spominje da je u kantorovoj kući bilo desetero djece. Sam Đuro tvrdi da je bio drugo dijete u svojih roditelja.¹⁴ Prve poduke iz glazbe Đuro je dobio od svoga oca, a onda je učio glazbu u Pečuhu i u Velikom Varadinu,¹⁵ gdje je stanovao u biskupskoj palači kod biskupa Ladislava Kolonića, a ne u Varaždinu kako piše u prvom svesku *Hrvatske enciklopedije*.¹⁶ Kasnije je stanovao i kod katedralnog dirigenta i orguljaša u Kalači – Paula Pöhma, kod kojega je učio ravnanje zborom.

Subotica – željna lijepe glazbe

Subotički gradski magistrat je tražio vrsnog glazbenika, želeći tako unaprijediti i glazbenu kulturu u gradu. „Da bi velika župna misa bila svečanija, subotičko je gradsko poglavarstvo već na početku stoljeća primalo obrazovane glazbenike, koji su nedjeljom i blagdanima glazbom pratili pjevanje.“¹⁷

¹² Selo i proštenišće Majke Božje južno od Kalače.

¹³ József Schullhoff je u časopisu *Napló* od 22. srpnja 1934. pisao o Arnoldu kao pokretaču glazbenog života u Subotici

¹⁴ Albe Vidaković, Đuro Arnold. Prilog povijesti hrvatske glazbe, *Sveta Cecilija*, 31. god., svibanj, lipanj, 1937., sv. 3, 78. str.

¹⁵ Oradea u Rumunjskoj. Mađarski naziv grada je Nagyvárad, a njemački Grosswardein.

¹⁶ *Hrvatska enciklopedija*, 1. sv., Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1999.

¹⁷ Tormágy Gábor, *A Szabadkai Római Kath. Főplébánia Története*, Subotica,

Kad je zborovođa prvostolne kalačke crkve Paul Pöhm subotičkom gradskom poglavarstvu preporučio Đuru Arnolda na mjesto zborovođe, grad ga je prihvatio te ga 1800. godine kao devetnaestogodišnjaka imenovao zborovodom župne crkve svete Terezije Avilske u Subotici. Paul Pöhm je o mladom umjetniku imao lijepo mišljenje. Arnold je osim orgulja svirao violinu i vilončelo, puhačka glazbala, a znao je i ravnati zborom. Tako je Đuro Arnold došao u grad i crkvu, gdje osim jedne male muške pjevačke skupine pod imenom „Schola cantorum“ nije postojao nikakav zbor. Crkva još nije imala ni orgulje, pa njegovi učenici nisu mogli vježbati. Orgulje su se tek počele graditi u radionici Vencela Cservenke u Baji. Vencel je, na Arnoldovu veliku radost, 1801. godine postavio svoje orgulje u subotičkoj novoj crkvi.¹⁸

Teškoće s kantorima

Čim je subotička župa 1773. godine predana na upravu svjetovnim svećenicima, za crkveno i drugo liturgijsko pjevanje gradsko poglavarstvo je zaposlilo dva kantora: Jakova Jakočevića i Josipa Zomborčevića. Osim što¹⁹ njihova je plaća bila 70 forinti godišnje, a bili su oslobođeni od poreza. Kasnije su gradske vlasti imenovale samo jednog kantora, koji je sebi morao naći potreban broj pomoćnika. Premda je magistrat tražio od kantora poslušnost i poštovanje prema župniku, između kantora i župnika je nerijetko dolazilo do napetosti kao što su bile između župnika dr. Stipana Ranića i kantora Jakočevića. Kantori su se pozivali na to da plaću primaju od grada, a ne od župnika. Kasnije su Josip Zomborčević i István Balázs kao kantori živjeli u miru za svojim župnikom.

Arnoldove teškoće sa župnicima

Kad je Đuro Arnold došao u Suboticu za zborovođu, na čelu subotičke župe se smijenilo dosta svećenika: šest privremenih upravitelja: Pavao Bednarić, Šime Šebetić, Jakab Kovács, Josef Steininger, Imre Csanádi i Andrija Vorgić, i tri župnika: Pavao plemeniti Sučić Pačirski, Ante Šarčević i Béla Czorda²⁰. Smjenjivanje tolikih svećenika je, zacijelo, bila otežavajuća okol-

1883., 206-207. str.

¹⁸ *Szabadka és vidéke* od 25. svibnja 1894.

¹⁹ Prihodi namještenika crkve od pjevanih svetih misa, sprovoda, vjenčanja i tako dalje.

²⁰ Tormásy Gábor, *A Szabadkai Római Kath. Főplébánia Története*, Subotica,

nost za snalaženje mladog umjetnika. Arnold je, poput svojih prethodnika, tvrdio da plaću prima od grada te da ne želi ovisiti o župniku. Zanimarivao je svoje dužnosti i nije mario za svećenike. Kad su župnici Sučić i Šarčević zatražili pomoć gradskog magistrata, magistrat je upozorio Arnolda da će s njime raskinuti ugovor ako se župnik potuži na njega. Od tada je zavladao mir i suradnja između župnika i zborovođe²¹. Unatoč teškoćama, Arnold je radio puno više od onoga što je morao. Radio je i ono što ga je radovalo. „Već 1803. godine se spominje pet školovanih glazbenika koje je predvodio kantor i zborovođa Đuro Arnold. Bili su to József Szabotka, Vince Thuma, Josef Pfundstein, Vencel Likárcz i János Heger. Oni su iz gradske blagajne dobivali 30 forinti godišnje, a nisu plaćali javne dadžbine. Arnold je i dalje poučavao za glazbu nadarene mladiće u različitim glazbalima, sve u nakani da pored zbora ojača i orkestar. Na kraju 19. stoljeća postojao je potpuni orkestar za nastupe na svečanoj velikoj misi.“²² Đuro se 1802. godine oženio Josefinom Malek iz Pečuha. Uz četiri sina: Frederika, Antona, Karla i Franza imali su i kćer Mariju. Frederik je bio dobar flautist, a Marija je na koncertima svirala glasovir i pjevala arije.

Radio je i kao volonter

Uporan i oduševljen rad donosio je svoje plodove, pa je 1809. godine sa svojim orkestrom i zborom priredio prvi subotički javni koncert, na Paliću. Zahvaljujući marljivom radu sa župnim zborom uspjelo mu je osnovati mješoviti zbor crkve svete Terezije. Arnoldov pionirski rad je tako utkan u početke glazbenog života u Subotici da je on stvorio preduvjete za osnutak, danas glasovite, Glazbene (Muzičke) škole i filharmonije u Subotici. Sve do 1814. godine Arnold nije dobivao plaću za uvježbavanje svirača i pjevača. Imao je samo plaću zborovođe. Arnoldov ugled je u Subotici brzo rastao, pa je 1826. godine postao član Izabrane općine grada Subotice.²³ Osim materinskog, njemačkog jezika, znao je mađarski, latinski i hrvatski.

1883., 253. str.

²¹ Tormásy Gábor, *A Szabadkai Római Kath. Főplébánia Története*, Subotica, 1883., 224-225. str.

²² Tormásy Gábor, *A Szabadkai Római Kath. Főplébánia Története*, Subotica, 1883., 207. str.

²³ Usp.: Josef Miocs, *Georg Arnold, Gründer der Musik in Subotica/Jugoslawien*, Singende Kirche, Zeitschrift für katholische Kirchenmusik, 37. Jahrgang, Heft 4, Wien, 1990., 184. str.

Arnoldove skladbe na koncertima i na pozornicama

Duro Arnold se stalno bavio i skladanjem. Napisao je osim brojnih folklornih skladbi i nekoliko skladbi za scensku umjetnost. Primjerice: glazbu za jednu dramu. S rođakom Josefom Heinischom napisao je 1832. godine operu. Napisao je glazbu za melodramu, čija je praiizvedba bila je u Debrecinu 21. veljače 1837. godine. Djela su mu se izvodila u Budimu, Kolozsváru, Segedinu, Somboru, Osijeku, Đakovu, Kalači i Pečuhu. Lijep uspjeh je postigao sa solo pjesmama. Zajedno s djecom Frederikom i Marijom priredio je 1835. godine dobrotvorni koncert u korist subotičke bolnice. Proslavio se Arnold i skladanjem plesova u narodnom tonu, pa njegove skladbe spadaju među najpopularnije zbirke mađarske narodne glazbe.

Arnoldovi suvremenici u Hrvatskoj

U Đakovu je kao zborovođa djelovao Mozartov šurjak „šogor“ Petrus Jacob Heibel, rodom iz Graza, koji je posljednjih 19 godina svoga života posvetio Đakovu, gdje je umro 1826. godine. Njegova supruga je bila sestra Mozartove udovice Constanze. Heibel je bio član putujuće kazališne družine Emanuela Schikanadera, Mozartova libretista, a u Đakovo je došao na poziv biskupa Antuna Mandića. Heibel je ostvario zavidnu karijeru u Austriji, a došao je u Đakovo. U Zagrebu je tada djelovao Karl Wisner von Morgenstern, koji je bio komorni virtuoz grofa Erdődyja, a u Hrvatsku došao iz današnje Rumunjske. U Zagrebu je bio glazbeni pedagog, skladatelj, dirigent i organizator, bio je učitelj Vatroslavu Lisinskom, jednom od osnivača Hrvatskog glazbenog zavoda i kasnije konzervatorija, a u Varaždinu Leopoldu Ignaciju Ebneru. Ta su trojica Arnoldovi suvremenici i pripadali su stilskom razdoblju bečke klasike. Sva četvorica glazbenika su doživjela sličnu sudbinu, pali su u zaborav. Zahvaljujući Varaždinskim baroknim večerima, njihov spomen se obnavlja.²⁴ Nema sumnje da je Arnold surađivao s Heibelom, kad su i u Đakovu i u Osijeku izvođena njegova djela.

Svestrani umjetnik

Arnold ima više skladbi za zbor, orkestar i orgulje, uglavnom za liturgijsku uporabu: tri mise, 14 ofertorija, tri libere, jedanaest himana, dva *Te Deuma*, jedan graduale i *Regina coeli*. Poslije smrti svoje supruge pisao je

²⁴ Jagoda Martinčević Lipovčan, Mozartov šurjak i njegovo društvo, *Vjesnik*, Glazbena baština, Zagreb, 4. rujna 1983., 7. str.

isključivo crkvenu glazbu. Hrvatski skladatelj i muzikolog Albe Vidaković je najzrelijim i najvrjednijim Arnoldovim djelom smatrao njegovu Misu u C-duru za mješoviti zbor, solo, orkestar i orgulje. Skladba je prozvana *Šparta*, a nastala je neposredno prije Arnoldove smrti – 1848. godine. Druga mu je Misa u B-duru za mješoviti zbor, orkestar i orgulje, a pisana je na njemačkom jeziku. Treća mu je misna skladba jednoglasni mađarski *Requiem* u g-molu uz pratnju orgulja, a nastala je 1847. godine.

Arnold – pisac

Osim skladanja, uvježbavanja zbora i orkestra, osim poučavanja mladih svirača, Arnold je pisao i knjige. Bio je svjestan da je većina subotičkih katolika hrvatske narodnosti. Zato je Đuro Arnold 1819. godine u Osijeku izdao crkvenu pjesmaricu pod naslovom *Pismenik illiti skupljenje pisama razlicsiti za nediljne, svetsane i ostale dneve priko godine podobni*, za vechju slavu *Boxju, i kriposti dushevne naroda illyricskoga ucsinjeno po Gjuri Arnoldu*. Ta se knjiga brzo raširila po Bačkoj, Srijemu, sjevernoj Hrvatskoj te među mađarskim Hrvatima. Kad je znameniti hrvatski franjevac Marijan Jaić 1827. godine izdao svoju pjesmaricu *Vinac bogoljubnih pisamah*, uvrstio je u svoju knjigu znatan broj pjesama iz Arnoldova *Pismenika*.

Na njemačkom jeziku je 1826. godine napisao leksikon u četiri sveska.²⁵ To mu je djelo ostalo u rukopisu. Iz samog se naslova vidi da je knjigu napisao vlastitim trudom iz didaktičkih pobuda te da je u svome leksikonu obradio povijesne i biografske podatke najpoznatijih glazbenih umjetnika. Živio je u zabludi da takvu knjigu još nitko nije napisao.

Kako je broj katolika Mađara u Subotici sve više rastao, ukazala se potreba za izdavanjem pjesmarice i na mađarskom jeziku. Njegova 1839. godine zgotovljena pjesmarica *Valódi éneklő* (Pravi pjevač) ugledala je svjetlo dana 1840. godine, a namijenio ju je orguljašima i zborovodama u Mađarskoj i Erdelju.

Đuro Arnold – vjeran katolik

Đuro Arnold je bio muž lijepog vladanja i dobrog značaja, srcem vjernik, pravi katolik. Takvo je mišljenje o njemu izrekao nadbiskup Petar Klobušićky.²⁶ Da je volio svoju Katoličku Crkvu vidi se i po tome što je za svakog od

²⁵ Historisch-musikalisch-biografisches Tonkünstler Lexikon, mit eigenem Fleisse, zu seiner Belehrung, aus dem besten Hilfsquellen geschöpft und zusammengetragen von Georg Arnold.

²⁶ Albe Vidaković, Iz hrvatske glazbene prošlosti, *Sveta Cecilija*, 34. god., sv. 3,

pet papa, koji su za njegova života bili na Petrovoj stolici, posvetio po jednu skladbu. Nekoliko popratnih pisama o tim skladbama našao je Albe Vidaković u Rimu.²⁷ Nosio je nekoliko papinskih odličja. Papa Lav XII. mu je dao vitešku medalju. Nikada nije prestao raditi sve do svoje smrti 25. listopada burne 1848. godine. Umro je u 67. godini života kao skladatelj, zborovođa, umjetnik i suradnik župnika. Sahanjen je u kripti današnje subotičke stolne bazilike.²⁸ Kamena nadgrobna ploča svjedoči o mjestu gdje je sahranjen.

Od 1874. godine crkva svete Terezije je imala i kantora i zborovođu

Arnold je bio i orguljaš i *regens chori*. U toj ga je dvostrukoj službi 1852. godine naslijedio Ferenc Steib. Subotička glazbena škola je od svojih početaka tijesno vezana sa župom svete Terezije. Tako je od 1874. godine njezin *regens chori* bio i ravnatelj glazbene škole. *Regens chori* se bavio okupljanjem i uvježbavanjem pjevača za zbor, a obučavao je i uvježbavao članove orkestra. Te, 1874. godine, u središnjoj subotičkoj crkvi uvedena je posebna služba kantora, koji je imao pjevati i svirati za vrijeme svagdašnjih i nedjeljnih liturgijskih funkcija u crkvi, dok je *regens chori* uvježbavao i ravnao zborom i orkestrom.

Služio je „illiricskom“ narodu

Albi se Vidakoviću dopadoše riječi Đure Arnolda. Arnold je Nijemac, iz njemačkog sela Taksonya. Mađarski jezik je mogao naučiti u Pečuhu, Velikom Varadinu i u Kalači, ali hrvatski jezik je počeo učiti tek kao devetnaestogodišnjak u Subotici. U njegovo se vrijeme hrvatski jezik u Hrvatskoj i u Mađarskoj, pa tako i u Subotici, nazivao iliričkim jezikom, pa ga je i on tako zvao. Evo, kako zvuči Arnoldov illiricski jezik: „Dobri i poboxni Narode! Vishe negoli dvadeset godina ima, kako jednako sluxim Narodu Illyricskomu u slobodnoj Kraljevskoj Varoshi MARIA THERESIOPOLITANSKOJ i medjuto jesam opazio i ocsito vidio, da illiti bash nejma Pisama Cerkveni

svibanj-lipanj, 1940., 55. str. Nadbiskup Petar Klobusicky piše da je Đuro bio muž lijepog vladanja i dobrog značaja i vjeran katolik: „vir bene moratus et boni characteris, religione aliquin catholicus“.

²⁷ Albe Vidaković, Iz hrvatske glazbene prošlosti, *Sveta Cecilija*, 34. god., sv. 3, svibanj-lipanj, 1940., 55-57. str.

²⁸ Albe Vidaković, Đuro Arnold. Prilog povijesti hrvatske glazbe, *Sveta Cecilija*, 31. god., srpanj, kolovoz, 1937., sv. 4, 112. str.

za svaki, Nediljni, svetesani, illiti drugi dan godishtni podobni' illiti ako ji i ima razlicitim Knjigam tako jesu razmetnute, da ji ni svaki Pivacs Cerkveni, a kamoli ostali Puk jest moguch u jedno skupiti, sabrati i imati: i ovo uzrok jeste, shto Narod Illyricski na mlogo mista u Pismam Cerkvenim jeste nemarljiv. Ovoj ovalikoj potrebi hotivshi zadosta ucsiniti, i ovo poglavito pomankanje Naroda Illyricskoga u sluxbi Cerkvenoj sasvim popraviti, s-pomo-
chom Boxjom jesam naumio, Pisme Cerkvene po Vladi Zakonitoj izvidjene za svaku nedilju, svetca, illiti kakvi god, i za svaki dan priko godine podobne u jedno s-kupiti, sloxiti i na svitlos izdati; shto sam, naumio, to sam na slavu Boxju, a na korist sveg Naroda Illyricskoga i ucsinio²⁹.

Zavrijedio je poštovanje hrvatskog naroda

Albe Vidaković je 1937. godine zapisao: „Što da još na koncu kažemo o Đuri Arnoldu? Sve podatke o njegovom životu iscrpili smo do kraja. Ako se još gdjeod i nađe koja riječ o njemu, samo će upotpuniti i potkrijepiti ovu malu biografiju i pokazati, kako je i s onu stranu Dunava bilo nekada 'Iliraca', koji su u sebi nosili preporodne ideje i nastojali ih proširiti onim silama i onako, kako su najbolje mogli i znali. Pokazat će da je i do sada potpuno nepoznatom Đuri Arnoldu mjesto u povijesti hrvatske glazbe, koja ima jedino pravo da ocijeni vrijednost i važnost svakog, i najneznatnijeg radnika na tvrdoj i neizoranoj njivi našeg kulturnog života.“³⁰ Nema sumnje da je Đuru Arnolda vodila ljubav, jer kako ču-
smo na početku, glazba je uvijek bila hrana ljubavi, a ljubav je hrana za glazbu. Arnold je volio Suboticu. Priznanje je dobivao i s hrvatskih i s mađarskih strana. Zaslužan je građanin Subotice. Zavrijedio je da ga volimo.

*Ovo je predavanje Stjepan Beretić održao na književnoj večeri
10. kolovoza 2006. u Hrvatskom kulturnom centru
„Bunjevačko kolo“ u Subotici.*

²⁹ „Pridgovor“ *Pismeniku*.

³⁰ Albe Vidaković, Đuro Arnold. Prilog povijesti hrvatske glazbe, *Sveta Cecilija*, 31. god., srpanj, kolovoz, 1937., sv. 4, 112. str.

Prilog povijesti kapele sv. Ane u „Kerskom groblju“

Piše: Andrija Anišić

Župnik sam u župi sv. Roka već dvadeset devet godina. Bezbroy puta sam bio na Kerskom groblju koje teritorijalno pripada toj župi. Iz kapele sv. Ane vodio sam brojne sprovode i organizirao proštenje sv. Ane na groblju isto toliko godina koliko sam i župnik. U kapeli i na kapeli sv. Ane imali smo razne manje ili veće popravke. No, priznajem, nisam znao da je kapela sagrađena nad grobnicom i da je ispod kapele zapravo kripa jedne pokojnice. To sam otkrio prošle godine prigodom opsežnijih radova unutar i izvan kapele. Jednom prigodom, kad sam došao pogledati kako teku radovi, zamolio sam radnike „Pogrebnog“ da otvore „podrum“ ispod kapele jer sam namjeravao da i taj dio kapele uredimo. Budući da se od prašine i paučine nije ništa vidjelo, zamolio sam ih da pometu i uklone paučinu. Kada su to učinili, lijepo se vidjela nadgrobna ploča s natpisom tko je i kada je u njoj sahranjen. „Grobljari“

*Jedna od najstarijih sačuvanih fotografija
kapele sv. Ane*

koji su živjeli u grobljanskoj kući prisjetili su se i ustvrdili da su znali za to, ali nikada o tom nismo razgovarali. Ta činjenica potaknula me je na istraživanje o nastanku kapele u našem groblju.

Dosadašnji podatci

Znao sam od ranije da ima podataka o kapeli u Šematizmu Subotičke biskupije iz 1968. godine koji je objavljen na latinskom jeziku. U njemu sam pronašao podatak o kapeli: *Adsunt intra ambitum paroecliae: 1) In ceometerio capella S. Annae anno 1886. Extracta.* /Na području župe (sv. Roka): u groblju je kapela sv. Ane, sagrađena 1886./ Taj podatak me je zbunio jer na nadgrobnoj ploči u kripti kapele stoji da je Ana Latinović rođena Antunović umrla 1876. Stoga sam nastavio istraživanje. Najprije sam potražio podatak na Internetu koji me je uputio na hrvatsku Wikipediju. Ondje sam pronašao podatak pod pojmom *Kapela sv. Ane na Kerskom groblju: rimokatolička kapela posvećena sv. Ani. Nalazi se u Keru. Pripada župi sv. Roka. Podignuta je 1886. godine. Kapelu je dala podići Ana Antunović rođena Latinović.* (<https://hr.wikipedia.org/wiki/>). Dakle, i Šematizam i Wikipedia donose podatak da je sagrađena 1886. godine. Taj podatak je, međutim, netočan što ću i dokazati u nastavku ovog članka.

U nastavku istraživanja pogledao sam kraći članak o Kerskom groblju objavljen u *Leksikonu podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. U njemu stoji podatak o kapeli sv. Ane: *Kersko groblje, kao i Pravoslavno kod Dudove šume, izvorno je konfesionalno groblje, a oba su postojala kad i gradsko groblje, koje je poslije razmješteno na tri nove lokacije. Isprva je bilo smješteno u predgrađu Subotice, kraj nekadašnjega Topolskoga puta, a s vremenom je prošireno tako da sada ima i gradski dio. Ima samo jednu nadgrobnu kapelu, koja je posvećena sv. Ani 1869. /.../. /Leksikon podunavskih Hrvata, br. 8 (G), str. 62. (Groblje – Kersko groblje – Ante Rudinski)/. Ova natuknica iznosi novi podatak o godini gradnje kapele (1869.), no i taj podatak nije točan iako je puno bliži točnoj godini gradnje.*

Najnovija istraživanja

Nova „otkrića“ u vezi gradnje i povijesti kapele omogućio mi je gospodin Ivan Skenderović iz Makarske. On mi je, naime, pročitavši objavu na mom fb profilu o radovima u kapeli kao i o kripti i nadgrobnoj ploči u kapeli, poslao tridesetak dokumenata iz arhiva Kalačke nadbiskupije. Zahvalan sam mu na tim dokumentima jer oni otkrivaju neke dragocjene podatke o povije-

sti kapele sv. Ane u Kerskom groblju koji dosada uglavnom nisu bili poznati. Dokumenti su svi u rukopisu, osim jednog. Neki su rukopisi vrlo nečitki, većina je na latinskom jeziku i nekoliko na mađarskom. Zahvaljujem đakonu Ferencu Sótanyiju koji je preveo neke tekstove s mađarskog jezika koje sam upotrijebio u ovom članku.

Svi dokumenti su iz 1867. i 1868. godine. Navedena arhivska građa donosi dopise tadašnjeg župnika župe sv. Roka u Subotici Petra Hoffmana koje je uputio nadbiskupiji u Kalaču, a tiču se prije svega osnivanja fondacije gospođe Ane Boršodi Latinović rođene Antunović, a onda i o gradnji i blagoslovu kapele. Jedan od sudionika u spomenutoj prepisci u vezi fondacije je i Joannes Válics, upravitelj župe u Borsódu, jer se dio fondacije odnosi i na tu župu, budući da je pokojni suprug gospođe Ane bio iz Borsóda. Stoga se ona ponekad potpisivala kao Borsódi Latinovics Anna szül. (rođj.) Antunovics. U ovom članku neću analizirati sve dopise jer bi to zahtijevalo jako puno vremena, nego ću prenijeti samo najvažnije podatke koji su značajni za ovaj članak. Namjerno sam stavio u naslov da ovaj sadrži priloge za povijest kapele. Sigurno u arhivima ima još podataka koji su važni za njezinu povijest, ali vjerujem da će i ovaj članak biti na pomoć budućim istražiteljima povijesti Kerskog groblja i kapele u njemu.

Zaklada svetih misa

Anna Borsódi Lajosné Latinovics rođena Antunovics središnja je osoba u ovoj priči o povijesti kapele sv. Ane u sadašnjem „Kerskom groblju“. Na nju upućuje arhivska građa koja mi je bila dostupna o ovom predmetu. Gospođa Ana (tako ću je nazivati u nastavku ovoga članka) bila je udovica. Muž joj je bio Lajos Latinovics. Živjeli su u mjestu Borsód. Nakon smrti njezinog muža ona želi iz posjeda koji je imala i koji joj je pripao poslije muževljeve smrti stvoriti zakladu svetih misa koje bi se služile za pokojnog joj muža, za druge preminule članove njezine obitelji kao i za nju samu kad bude umrla. Budući da je živjela u Borsódu, logično je bilo da tu svoju namjeru povjeri tamošnjem administratoru župe Joannesu Váborlicsu. On ju je saslušao i pokrenuo službeni postupak za utemeljenje željene zaklade. Obratio se nadbiskupu u Kalači dopisom od 13. listopada 1867. godine u kojem je izložio njezinu želju. Nakon niza prepiski nadležni u biskupiji su odgovorili da ne mogu prihvatiti njezinu zakladu jer novac koji je namijenila u tu svrhu nije dovoljan da bi se „platilo“ mise koje ona želi da se služe iz njezine zaklade. To saznajemo iz pisma koje je gospođa Ana uputila 1. prosinca 1867. godine u Kalaču i to iz Subotice. U tom pismu ona izražava žaljenje što njezina zaklada nije prihvaćena. Obrazloženje je dobila iz ureda župe u Borsódu. U

<i>Kimutatás</i> <i>sáveggy Borsodi Latinovits Lajosné és Antunovits Anna a borsodi és Szabadkai Szt. Rokusi szerzetesekről és a hozzájuk tartozó egyházakról illető legjelöltes alapítványai mel.</i>		
<i>I Borsodon.</i>		<i>fl</i>
1.	<i>Latinovits Lajosért egy lib. mise</i>	<i>26 -</i>
2.	<i>Latinovits István és Teréziaért Szt.</i>	<i>26 -</i>
3.	<i>Latinovits György és Veronikaért Szt.</i>	<i>26 -</i>
4.	<i>Latinovits József és Alajosért Szt.</i>	<i>26 -</i>
5.	<i>Halálottak napjaitól az elhaltakért</i>	<i>26 -</i>
6.	<i>Ugyanakkor a családért.</i>	<i>26 -</i>
<i>II Szabadkán a Szt. Rokusnál.</i>		
1.	<i>Latinovits Lajosért egy lib. mise</i>	<i>26 -</i>
2.	<i>Latinovits Annaért " "</i>	<i>26 -</i>
3.	<i>Antunovits Terézia és Máriaért "</i>	<i>26 -</i>
4.	<i>Antunovits Ignácért " "</i>	<i>26 -</i>
5.	<i>Halálottak napja körül Antunovits család elhunyt tagjait</i>	<i>26 -</i>
6.	<i>Szt. Anna napkor az alapítókért</i>	<i>26 -</i>
		<i>Összesen 912/-</i>
<i>Kell Szabadkán S. Anna 18. 1868.</i> <i>Latinovits L.</i> <i>Antunovits, Anna</i>		

Izjava gospođe Ane o zakladi sv. misa s vlastoručnim potpisom

obrazloženju stoji da 60 forinti po misi, a za ukupno 26 misa za što je namijenila 3/4 godišnjih prihoda svoje zaklade, nije dovoljno, jer taksa za jednu misu ondje iznosi 69 forinti.

Gospođa Ana se u međuvremenu preselila u Suboticu i trajno se ondje nastanila, stoga obavještava nadležne u nadbiskupiji da je preinačila svoju želju da bude sahranjena u Boršodu te da sada želi biti sahranjena u Subotici, na groblju svetog Roka, u grobnici kapelice, čiju gradnju želi financirati. Sto-

ga želi da se i mise zadušnice za spas njezine duše kao i za sve njene volje-
ne odsluže u Subotici, gdje će i počivati njezino tijelo. Također obavještava
nadležne da želi da joj se vrati u posjed zemlja koju je darovala za pokriće
zaklade. Piše da je ipak voljna sačekati da prođu tri godine jer je ugovor o
zakupu te zemlje sklopljen na toliki vremenski period. Kada joj zemlja bude
vraćena, ona će je prodati i iz toga isplatiti onih dogovorenih dvadeset šest
misa, a ostatak novca će dati kako bi se mogla završiti gradnja kapele sv. Ane,
kao i za njezino kasnije održavanje.

*Illustrissime ac Reverendissime Domine Episcopo
Vicarie Generalis, Domine Praesentissime*

*Hic iam in votis habuit parochiana Communitas mea,
ut in Coemeterio parochiali Mthercipoli, aut. Ro-
chum parva Ecclesia aut potius Capella erigatur aedificetur, quo scopo etiam collectam impetiri decrevi, et quia
complarium benefactorum larga manu notabilis summa
influxit, in huius pie generositatis consequentiam
me per artesperitos plena et sumtum fructu ad-
promptari curavi ut quantitas aeris requisiti emoretur,
et ex inde elucet, quod pro donato hoc scopo, seu pro
aedificatione Capellae receptum sunt iam praestato finit,
quo successu animatus levitatis ut patroni opusculum
exoperando nihil mihi amplius expetere, quam ut Illustris-
simam vestram demissis precibus exorem, quatenus piam
hanc intentionem auctoritate sua Praeclari gratiose
ratihabere dignetur tanto magis, quia penes hoc, quod e-
pulsam campanulae Capellae proventum habitura est, insuper
collecta pro scopo hoc ulterius continuata certa omni debum
ponitur, quod pro conservatione Capellae necessaria fundatio-
nibus summa quoque cum effectu colligetur. In reliquo pra-
teritis gratias commendat, in scilicet Venerarum manuum
emovior. Mthercipoli die 29 Novembris 1864.*

*servus humilissimus
Bettus Hoffmann
paroch. Mthercipoli
aut. Porham*

M. V. Episcopo

Molba župnika Hoffmanna za gradnju kapele

Dakle, iz ovog pisma gospođe Ane saznali smo vrlo važan podatak o gradnji kapele – da je ona namjeravala platiti izgradnju kapele. No, prije nego što prijedem na iznošenje samih podataka o toj gradnji, želim se osvrnuti na još jedno pismo gospođe Ane koje je uputila Nadbiskupiji, 19. siječnja 1968. godine, a tiče se njezine zaklade svetih misa. Naime, nadbiskupski ordinarijat u Kalači zamolio je administratora župe u Boršodu da posreduje kako bi gospođa Ana ostavila makar jedan dio zaklade tamošnjoj župi koja je prilično siromašna, a iz zaklade bi se mogao plaćati duhovnik, kantor i zvonar. Gospođa Ana obavještava da je prihvatila prijedlog koji je naznačen u pismu od 7. prosinca 1967. godine te je odlučila da zadrži dio fondacije namijenjene župi u Boršodu za pokojne članove obitelji Latinovits i za spas njihovih duša. Smatra, kaže nadalje u pismu, da će na taj način posvjedočiti svoju vjersku revnost i kršćanski stav. Stoga predlaže novu zakladu koja će biti u skladu s crkvenim odredbama, a tiče se takozvanih nevezanih (slobodnih) svetih misa čija je početna naknada 76 forinti. Prema novoj zakladi šest misa neka se služi u Boršodu, a šest u Subotici, u ukupnom iznosu od 912 forinti. Ističe također da će navedeni iznos pokriti prodajom zemlje koja je u njezinom vlasništvu u Bikityu, a koja je prvobitno bila namijenjena za župu u Boršodu. Preostali iznos od spomenute zaklade upotrijebit će za *unutarnju opremu lijepe male kapele koju je dala izgraditi u župnom groblju svetog Roka u Subotici, a koja je koštala više od 1.000 forinti*. U pismu još jednom moli da se njezina zemlja u Bikityu koja je bila namijenjena župi u Boršodu vrati što prije jer će je moći sada povoljnije prodati te će moći osim pokrića troškova opremanja kapele povećati i iznos zaklade na 1.200 forinti.

Pismu je priložila i vrlo preglednu izjavu o osnivanju zaklade svetih misa s točno napisanim nakanama, a koje se imaju odslužiti u Boršodu odnosno u Subotici, u župi sv. Roka. (Vidi sliku).

O kapeli sv. Ane u župnom groblju župe sv. Roka

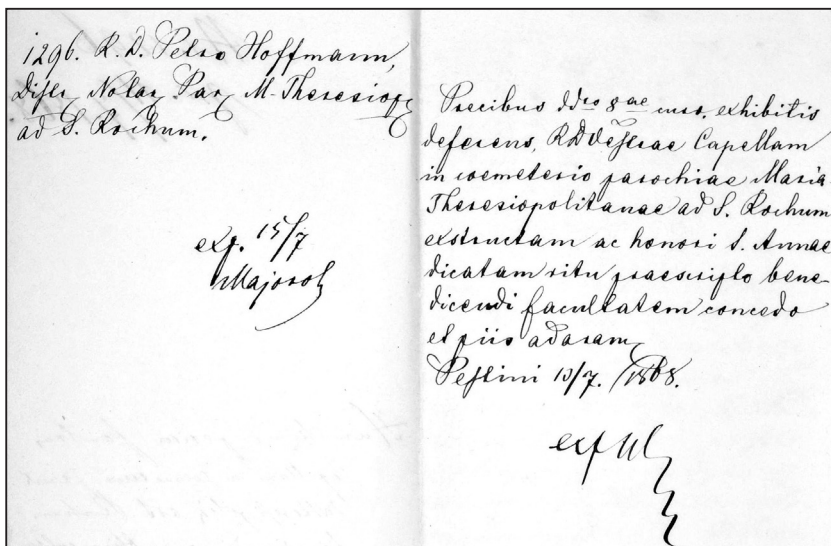
Iz spomenutog pisma gospođe Ane saznali smo da je ona financirala izgradnju i opremanje kapele u sadašnjem Kerskom groblju uz želju da se u njoj služe mise za pokojne koji su sahranjeni u tom groblju kao i za njezine najmilije. U nastavku ovoga članka prenosim sadržaj prepiske župnika Petera Hoffmana i Kalačke nadbiskupije u vezi gradnje i blagoslova kapele.

Gradnja kapele u groblju

Peter Hoffman je bio župnik župe sv. Roka u Subotici od 1860. do 1869. godine. On je 29. studenog 1867. godine uputio dopis nadbiskupu u Kala-

ču u kojem izražava dugogodišnju želju župljana da se u župnom groblju u Mtheresiopolisu, u župi sv. Roka, sagradi mala crkva ili mala kapela (in coemeterio parochiali Mtheresiapolis ad s. Rochum parva Ecclesia aut potius Capella erigatur aedificetur). U pismu ga obavještava da već postoje oni koji su spremni dati svoj značajan prilog za tu gradnju i zato moli nadbiskupa da mu dadne potrebne ovlasti kako bi za gradnju kapele osigurao kod građanskih vlasti prikladno zemljište, projekte i potrebne dozvole.

Nadbiskup je osobno dopisom pod brojem 2003 od 4. prosinca 1867. godine zatražio od župnika Hoffmana da mu, prije nego odobri gradnju kapele, pošalje projekte za gradnju buduće kapele i plan groblja s naznačenim placem na kojem bi se gradila kapela. Istim dopisom traži da mu se pošalje i nacrt zaklade u korist kapele koju je spomenuo u svom dopisu od 29. studenog 1967.

Nadbiskup odobrava blagoslov kapele

Župnik je nadbiskupu već 7. prosinca 1867. godine odgovorio na dopis od 4. prosinca 1967. godine u kojem šalje traženi projekt i plan groblja te uvjerava nadbiskupa da je zaklada osigurana kako za gradnju kapele tako i za njezino opremanje jer je gospođa Ana već sama dala tisuću forinti u tu svrhu. U međuvremenu su župnik i nadbiskup izmijenili još nekoliko dopisa u vezi gradnje kapele, a dopisom od 8. srpnja 1868. godine župnik Hoffmann je obavijestio nadbiskupa u Kalači da je gradnja kapele dovršena i da je potpuno uređena i opremljena svime što je potrebno kako bi se u njoj moglo odvijati

bogoštovlje. Kapela je posvećena sv. Ani. Župnik u tom dopisu moli nadbiskupa da mu podijeli ovlast blagoslova kapele.

Nadbiskup je dopisom pod brojem 1296 od 10. srpnja 1868. godine, koji je poslao iz Pešte, dao ovlast župniku Peteru Hoffmannu da blagoslovi kapelu i preda je vjernicima za bogoštovlje.

Među spisima kojima sam se služio pronašao sam još jedan list na kojem se nalazi popis inventara koji se nalazio u kapeli. Inventar nije datiran, ali pretpostavljam da je on bio prilog dopisa kojim je župnik obavijestio nadbiskupa o završetku gradnje kapele.

C.) In Capella ad S. Annam in coemeterio:		
Ara lignea cum imagine S. Annae decarata	1.	" "
Lampas goriantij cum reliquiis S.	1.	" "
Cruet in morsa aharij	1.	" "
H. Totalea	4.	" "
H. candelabra ex argenteo chinensi	4.	" "
2. pulvinaria acupera colorij variegari	2.	" "
2. Candelabra cum H. ramis parati in dorexum sibi affixa	2.	" "
3. Tabellae orationum	3.	" "
2. urceoli cum vaseis cuprea	2.	" "
2. achemicali pro aqua benedicta	2.	" "
2. Scamnia	2.	" "
Lampas ex argenteo chinensi	1.	" "
Menfala lignea	1.	" "
Tinsinnabulum	1.	" "
Relis pro colligenda cleemopha	1.	" "

Popis inventara u novoj kapeli u groblju

Kripta i nadgrobna ploča

Gospođa Ana umrla je 23. prosinca 1876. i ubilježena je u Maticu umrlih župe sv. Roka u Subotici pod rednim brojem 483 (vidi sliku). Fotografiju stranice Matice umrlih na kojoj je ubilježena njezina smrt poslao mi je gospodin Stevan Mačković, direktor Arhiva grada Subotice. Iz Matice saznajemo da ju je sahranio župnik i prepozit župe sv. Terezije Ivan Probojčević. Sahranjena je na groblju sv. Roka u kripti ispod kapele koju je ona dala sagraditi

Nagrobna ploča u kripti kapele sv. Ane

1886 Anna Antunovich Roka	82. Maripus	Luis	Ch. Theres
483 23. Decembris 1876	82. Maripus	Luis	Ch. Theres
Decembris 1876	82. Maripus	Luis	Ch. Theres

Matica umrlih župe sv. Roka za 1876. godinu. Ubilježba smrti gospođe Ane

Radovi na kapeli i u kapeli

Obnova kapele 1892.

Svaka zgrada uslijed „zuba vremena“ zahtijeva različite popravke i obnove. Tako je bilo i s kapelom sv. Ane. Prema dostupnim dokumentima prva je obnova bila 1892. godine. U arhivi Kalačke nadbiskupije čuva se dopis župnika župe sv. Roka u Subotici Mátyása Mokossaya iz 1892. godine, kojim traži dopuštenje za obnovu kapele. U dopisu stoji: *Na teritoriju moje župe je tokom 1868. godine podignuta kapelica u čast svetoj Ani. Krov kapelice je tokom godina i pored popravki istrunuo i nužna je njegova potpuna obnova.* U nastavku dopisa objašnjava da postoji zaklada kapele sv. Ane ali da sredstva koja postoje u zakladi nisu dovoljna za navedene radove, kako je vidljivo iz proračuna koji prilaže te stoga moli da Nadbiskupski ordinarijat pošalje novac koji je potreban da se isplate radovi. Nadbiskup je odobrio tražena sredstva s tim da se izvođaču radova Döme Bulyovcicsu, isplati 82 forinte po završetku radova, u nazočnosti nadležnih crkvenih odbornika. Nakon za-

vršenih radova i isplate, župnik Mokassay šalje Nadbiskupskom ordinarijatu izvještaj s priloženom priznanicom, a 12. srpnja iz Ordinarijata potražuju da isto tako pošalju i priznanicu da su kamenorescu Simonu Horváczkom isplatili 30 forinti, ali nije naznačeno za kakve radove.

Malo podataka o kapeli

Zanimljivo je da za vremena župnikovanja Blaška Rajića nema nikakvog pisanog traga o radovima na kapeli premda postoji pregledna knjiga zapisnika Crkvene općine sv. Roka u Subotici od 1928. do 1940. godine. Međutim, iz Knjige župnih obavijesti, koju je on vodio, od 1947. do 1950. nalazimo podatke o proslavi proštenja sv. Ane na groblju. No, o tom će biti riječi u nastavku ovoga članka.

Poslije njegove smrti (1951.) do oduzimanja kapele od strane državnih, odnosno gradskih vlasti, za koje ne znamo kada je bilo, nalazimo u blagajničkom dnevniku naznake primitaka „za zvono u groblju“. Ta stavka se spominje od 1948. godine i pojavljuje se povremeno gotovo svake godine do 1959. kada pronalazimo i stavku primitaka „od kapele u groblju“ s oznakom cf1 (*Funera, Coemeterium, ex negotiis eiusdem*), dok je oznaka za zvonjenje u groblju bila cf2. Nije jasno, ako je kapela bila oduzeta, tko je naplaćivao taksu za zvonjenje, a još manje je jasno odakle uplate za kapelu u groblju. Dakle, ima još dosta toga što bi valjalo istražiti i razjasniti.

Kapela vraćena na upotrebu župi sv. Roka

Sljedeći vrlo značajan dokument koji ću prikazati je Sporazum sklopljen između Komunalne ustanove za sahranjivanje i za održavanje groblja u Subotici i rimokatoličke župe sv. Roka iz Subotice. No prije nego što prenesem u cijelosti tekst toga sporazuma u hrvatskom prijevodu, donosim još dva zanimljiva dokumenta. Naime, „Biskupija Bačka, Subotica“ – kako piše župnik Ivan Kujundžić, uputila je upitnik svim župama u vezi oduzete imovine. Upitnik nije sačuvan u arhivi, ali župnikovi odgovori jesu. Pod br. 36/68 od 4. 5. 1968. on Naslovu odgovara na jedanaest pitanja u dva dopisa. Na jednom su odgovori u vezi oduzete zemlje, a u drugom o oduzetoj kapeli u groblju. Evo što saznajemo o kapeli iz jedanaest odgovora na pitanja: *Oduzeta je jedna kapelica u groblju sv. Roka – kapelica sv. Ane. Ističe da mu nije poznato rješenje na temelju kojeg je kapelica oduzeta jer ih nema u arhivi župe. Kapelicu je gradila jedna obitelj sa odobrenjem Crkve a za obavljanje vjerskih čina, nipošto za sticanje ili bogaćenje. Kapelica se još i sada koristi dvaput godišnje u vjerske svrhe: u njoj se služi sv. misa na Dušni dan i za proštenje sv. Ane. Na dan stupanja na snagu propisa na temelju kojega je uslijedilo oduzimanje, kapelu je koristila župa sv. Roka za svoje vjernike. Sada kapelu*

Komunalna ustanova za sahranjivanje
i za održavanje groblja
Broj: 00836
Dana 24. X 1968. god.
u SUBOTICI

S p o r a z u m

Sklopljen između Komunalne ustanove za sahranjivanje i za održavanje groblja u Subotici koju zastupa V.d.Direkto-a Šećerov Sredoje sa jedne strane, te R.kt.župe Sv.Roka iz Subotice, koju zastupa župnik Ivan Kujundžić, sa druge strane, u sledećem:

Komunalna ustanova za sahranjivanje u Subotici predaje ključeve kapelice Sv.Ane i kripe ispod ove kapelice u tk.zv. „Kerskom groblju“ Rkt.župi Sv.Roka u Subotici, radi isključivog upravljanja i korištenja istih za verske obrede.

Komunalna ustanova za sahranjivanje se obavezuje napred pome-nutu kapelicu spolja popraviti /omalterisati i okrečiti/ do 30/VI-1969 godine.

Rkt.župa Sv.Roka se odriče traženja naknade za korištenje kape-lice za proteklo vreme od strane Komunalne ustanove za sahranjivanje u Subotici.

Za slučaj da se za to ukaže potreba ili po zahtevu rodbine poka-žnika Rkt.župa Sv.Roka će na zahtev Kom.ustanove ustupati kapelicu za počinak mrtvaca do sahrane, kada kapelica ne bude župi potrebna za vrše-nje verskih obreda. U tom slučaju Komunalna ustanova će naknadu za kori-tenje kapelice ustupiti župi tako da će župa neposredno naplaćivati ovu naknadu prije korištenja kapelice i izdavati o tome potvrdu, da bi se ka-pelica mogla koristiti.

Stranke se sporazumevaju u tome da će se u buduće zvonjenje u groblju moći vršiti samo na temelju predhodne pismene dozvole župe.

Pročitano i protumačeno - potpisano.

U Subotici 24 Oktobra 1968 god.

Za Rkt.župu Sv.Roka:
župnik
Ivan Kujundžić

Za Kom.ustanovu za sahranjivanje
i za održavanje groblja u Subo-
tici.
Za Direktor-a:
Sredoje Šećerov

Tekst sporazuma o vraćanju kapele župi na upotrebu

koristi Komunalno pogrebno poduzeće u Subotici. Kapela je ranije služila za okupljanje vjernika župe sv. Roka koji stanuju sa druge strane groblja a u tu svrhu bi služila i danas (kad bi se vratila župi – op. A. A.). Koliko mi je poznato za kapelu nije dana nikakva naknada a sadašnja približna vrijednost kapele je oko 1.000.000,00 st. dinara. Kapela je oduzeta, mislim, kaže župnik Kujundžić, na temelju zakona o nacionalizaciji.

Iz navedenih odgovora saznajemo nekoliko važnih činjenica za povijest same kapele. Prije svega župniku je bilo poznato da je kapelu gradila „jedna obitelj“ sa odobrenjem Crkve a za obavljanje vjerskih čina. Iz gornjeg teksta saznajemo također da je kapela prije oduzimanja služila za okupljanje vjernika župe sv. Roka koji stanuju s druge strane groblja. Vjerojatno je u

kapeli bila sv. misa nedjeljom prije nego što je sagrađena nova crkva jer je privremena crkva bila premalena da primi sve vjernike. Važan je podatak i da se kapela, iako je bila oduzeta župi, *koristila dva puta godišnje, točnije na Dušni dan i na blagdan sv. Ane.*

Biskupija je, pretpostavljamo, poslije prikupljenih odgovora na upite o oduzetoj imovini pokrenula postupak za vraćanje kapele župi na upotrebu, jer je broj pod kojim je župnik Kujundžić poslao odgovore na pitanja bio 36/68 i to od 4. 5. 1968., kako stoji u Protokolu župe, a Sporazum je potpisan 24. 10. 1968. godine. Potpisnici sporazuma su gore navedeni župnik i direktor.

Tekst sporazuma

Župnik Ivan Kujundžić

Sporazum sklopljen između Komunalne ustanove za sahranjivanje i za održavanje groblja u Subotici koju zastupa v. d. direktora Sredoje Šećerov sa jedne strane te rimokatolička župa sv. Roka iz Subotice koju zastupa župnik Ivan Kujundžić, s druge strane:

Komunalna ustanova za sahranjivanje u Subotici predaje ključeve kapelice sv. Ane i kripe ispod ove kapelice u takozvanom „Kerskom groblju“ rimokatoličkoj župi sv. Roka u Subotici, radi isključivog upravljanja i korištenja istih za vjerske obrede.

Komunalna ustanova za sahranjivanje se obavezuje gore spomenutu kapelicu izvana popraviti (omalterisati i okrečiti) do 30. 06. 1969. godine.

Rimokatolička župa sv. Roka se odriče traženja naknade za korištenje kapelice za proteklo vrijeme od strane Komunalne ustanove za sahranjivanje u Subotici.

Za slučaj da se za to ukaže potreba ili po zahtjevu rodbine pokojnika rimokatolička župa sv. Roka će na zahtjev Komunalne ustanove ustupiti kapelicu za počinak mrtvaca do sahrane, kada kapelica ne bude župi potrebna za vršenje vjerskih obreda. U tom slučaju Komunalna ustanova će naknadu za korištenje kapelice ustupiti župi tako da će župa neposredno naplaćivati ovu naknadu prije korištenja kapelice i izdavati o tom potvrdu, da bi se kapelica mogla koristiti.

Stranke se sporazumijevaju u tome da će se ubuduće zvonjenje u groblju moći vršiti samo na temelju prethodne pismene dozvole župe.

Od tada župa sv. Roka koristi kapelu za potrebe sahranjivanja, a služe se i svete mise par puta godišnje. O misama na groblju bit će riječi u posebnom poglavlju.

Obnove kapele za vrijeme župnika Marina Šemudvarca

Poslije obnove kapele koju je, vjerujemo, grad i učinio nakon vraćanja kapele župi na upotrebu, nisu zabilježeni neki drugi radovi u kapeli i na kapeli.

U vrijeme župnika Marina Šemudvarca prva manja popravka bila je 1972. godine. To zaključujemo iz ugovora s Rajkom Dimitrićem, izvođačem radova firme „Zanatska“. Predmet ugovora je popravak oštećenog dijela kapele i tornja sa hirofom (špricano) kao i popravak krova. Sav materijal dao je izvođač radova, a radovi su koštali 6.500,00 novih dinara.

Godine 1979. poduzeta je temeljita obnova kapele u groblju. O toj obnovi župnik je Biskupskom ordinarijatu u Subotici podnio izvješće 26. 6. 1979. godine. U izvješću stoji da su urađeni sljedeći radovi: *Obijanje dotrajalog maltera sa pročelja, zidova i tornja kapele; malterisanje tih površina s cementnim malterom, šljunkom i riječnim pijeskom; prskanje sa siliklor plastičnom žbukom za fasade (površina prskanja je 210 m²); zastakljivanje i postavljanje dva nova vanjska prozora na kapeli; pretres cijelog krova (izmijenjene trule letve, biber crijepom popunjena prazna mjesta na krovu); stolarski radovi: na tornju postavljen jedan novi prozor, sva četiri prozora kao i lim na tornju ofarbani, postavljen novi prozor na ulaz na toranj, novo postolje za zvono jer je staro istrulo; novi prag na ulazu u kapelu, popravljena vrata i nogare vješalica za vijence; u samoj kapeli skinut truli drveni podij i mjesto njega stavljene cigle zalivene betonom i ofarban sivom bojom za beton; ofarbana cijela površina kapele kao i okviri prozora i vrata.*

Radove su dragovoljno uradili članovi Pastoralnog vijeća. Vođa radne ekipe bio je Lojzija Galfi a pomoćnici su mu bili Ivan Mesaroš, Lazo Kujundžić i Gabor Vojnić. Lojzija Galfi stavio je na raspolaganje svoj kamion

Župnik Marin Šemudvarac

za dovoz materijala i pobrinuo se za mješalicu za beton. Svi radovi su bili urađeni dragovoljno, osim što su neki majstori dobili neku malu nadoknadu.

Svi radovi su ukupno koštali 57.613,00 dinara. Župnik još navodi da je to puno manje od ponuda koje su za radove dali Ivan Francišković, zidarski majstor iz Subotice (111.515,00 dinara) i Ivan Gaković, zidarski majstor iz Subotice (120.160,00 dinara).

Godine 1987. kapela sv. Ane je ponovo dijelom obnovljena. Za te radove, osim ovog, ima i drugih podataka tako da je bilo teško pohvatati što je sve rađeno. U zapisniku sjednice Pastoralnog vijeća koja je održana 31. siječnja 1987. godine čitamo: *Kapela na groblju poseban je problem. Župnik ju je dao već tri puta molovati, ali svaki put donji dio zidova brzo se uništi jer stranke ne paze na čistoću i red, kraj svih opomena župnika. Zato je odlučeno da se zidovi u kapeli oblože lamperijom u visini od dva metra, pa će to biti sigurnija zaštita čitave kapele. Sredstva za ovaj posao osigurat će taksa koja se naplaćuje prigodom sahranjivanja iz kapele.*

Biskup Matija Zvekanović u svom odgovoru na zapisnik stavlja sljedeću primjedbku: *Razumijem da je pitanje kapele poseban problem jer se i upotrebljava, a već je i stara. Preporučio bih da mislite na izolaciju, bilo stonosanom, ili probijanjem zidova; to bi štitilo tada i gornji dio kapele od vlage.*

Župnik Marin Šemudvarac je u izvješću za „koronu“ koja je održana 9. 11. 1987. godine, o radovima u kapeli napisao: *Kapela iznutra potpuno uređena. Uz zidove su postavljene lamperije u visini od dva metra. Cijela unutarnja površina je ponovo ofarbana a okvir oltarne slike je pozlaćen. Stolarske radove je uradio privatni stolar Marko Vukov a molerske i pozlatu István Sinko, koji je u to vrijeme bio i domar u župi. A u zapisniku sjednice Pastoralnog vijeća od 31. 1. 1988. godine stoji: *Obnovljena kapela sv. Ane na groblju: To je bio jedan veliki poduhvat. Izvršena je izolacija, postavljene lamperije uz zidove u visini od 2 metra. Domar Šinko izmolovao je cijelu površinu kapele i pozlatio okvir slike sv. Ane. Kapela je za moje ere već dva puta bila molovana, ali nije ništa pomoglo, jer stranke koje dolaze kod pokojnika nisu pazile na izmolovane zidove. Lamperije sada to zaštićuju.**

I u zapisniku sjednice Pastoralnog vijeća župe koja je održana 28. 1. 1990. spominje se u vezi kapele sljedeće: *Nakon ovog posla (farbanja tornja na crkvi – op. A. A.) isti alpinisti (Nesto Vojnić i Zvonko Šarčević) prefarbali su i toranj na kapeli sv. Ane na groblju.*

U izvještaju o župi za koronu 1990. godine župnik je kratko zabilježio: *Obnovljena je izmolovana, lamperijama zaštićena i kapela sv. Ane na groblju, koja je još u vlasništvu crkve i odakle se vrše i sahrane.*

Pronašao sam među spisima i jedan nedatirani dokument koji donosi obračun za renoviranje kapele na groblju. U tom obračunu postoje neke stavke radova koji se spominju i u gornjem izvješću ali i neke kojih gore nema:

Limarski radovi na tornju i bojadisanje oluka; Skidanje stare daske i opšivanje nove; žičane mrežice za prozore; željezni okviri za prozore. Ukupan iznos navedenih radova bio je 10.118,75 dinara.

To je sve što sam pronašao u spisima o radovima na kapeli sv. Ane u vrijeme župnika Marina Šemudvarca.

Dar Gize Vujković

U arhivi župe sačuvan je ugovor između Pastoralnog vijeća i župe sv. Roka i darovateljice Gize Vujković (Aleja Maršala Tita, II. ulaz, br. 6). Pre-nosim sadržaj ugovora:

Giza Vujković povjerava svoju grobnicu u Kerskom groblju III. parcela, red 7. na čuvanje i na produženje vijeka mirovanja poslije njezine smrti, sve dok zakonski propisi to dozvoljavaju. Ona ovu odluku obrazlaže s time što nema pravnog nasljednika za produženje vijeka mirovanja, pa pravo prenaša na Pastoralno vijeće župe sv. Roka kao pravnog nasljednika. Iza smrti Gize Vujković grobna knjižica preda se Pastoralnom vijeću župe sv. Roka u Subotici da bi ovo vijeće svoje obaveze moglo podmirivati.

Ugovor je potpisan 29. 6. 1983. godine, a osim darovateljice potpisali su je i Gabor Vojnić, načelnik Pastoralnog vijeća i Petar Vuković, blagajnik istog vijeća.

Ugovoru je priložena i priznanica na 240.000,- dinara koju je potpisala darovateljica Giza Vujković. U priznanici darovateljica Giza Vujković izjavljuje: *svotu darujem nepovratno Pastoralnom vijeću župe sv. Roka u Subotici... za usluge prema Ugovoru od 29. 6. 1983. Ova svota od 240.000,00 dinara ima se upotrijebiti djelomično za pokriće troškova predviđenih prema Ugovoru a ostalo za održavanje kapele sv. Ane u Kerskom groblju.*

U petoj točki zapisnika sjednice Pastoralnog vijeća od 29. 1. 1984. godine stoji: *Župnik je pred zastupnike iznio slučaj Gize Vujković koja je pismeno ostavila i isplatila 240.000,- dinara s tim da crkva sv. Roka vodi brigu o njezinoj grobnici na Kerskom groblju jer ona nema nikoga svoga a želi da se i nakon njezine smrti grobnica ne proda. Na tu točku dnevnog reda biskup Matiša Zvekanović stavio je sljedeću primjedbu: Kod legata Gize Vujković stoji zahtjev „da se i nakon njezine smrti grobnica ne proda“. Ne znam gdje je njezina grobnica, ali moram podsjetiti da grobnica nikada nije osobno vlasništvo, nego se stiče samo pravo korištenja a ono se ravna po gradskim zakonima o sahranjivanju i grobljima.*

Dar u iznosu od 240 tisuća dinara bio je u to vrijeme velik. Za usporedbu navodim da je ukupan primitak župe za 1983. godine bio 461.825,- dinara.

Zahvalna ploča u kapeli

U znak zahvalnosti u kapeli je vidno istaknuta zahvalna ploča. O postavljenoj ploči župnik Marin Šemudvarac je izvijestio darovateljicu dopisom od 21. 9. 1983. u kojem stoji: *Čast mi je izvijestiti cijenjeni Naslov (Gizu Vujković) i našu dobročiniteljku da smo u kapeli sv. Ane na Kerskom groblju postavili ploču na lijevoj strani kapele sa natpisom: U SVETOJ GODINI 1983. – DAR KAPELI. GIZA VUJKOVIĆ.*

Nije mi poznato što se kasnije događalo s darovanim novcem niti s tom grobnicom. Nitko me kod preuzimanja župe nije upozorio da župa ima neku obvezu glede spomenute grobnice.

Obnova kapele za vrijeme župnika Andrije Anišića

Vinjeta autora slike

Za župnika u župu sv. Roka došao sam početkom kolovoza 1994. godine. Prošte-nje sv. Ane je već bilo prošlo. Preuzeo sam župu i kapelu u postojećem stanju. Prvi „posao“ koji sam kao župnik poduzeo bila je restauracija slike sv. Ane. Restauraciju je 1998. godine uradila lijepo i stručno Zsuzsanna Korhecz Papp. O restauraciji je priložila vrlo stručnu foto-dokumentaciju. U tijeku restauracije otkrila je da je slika vrlo stara i vrijedna i da je autor slike poznati mađarski

slikar Károly Jákobey. Na vinjeti koja je zalijepljena na pozadini rama slike piše: *Jakobey Károly, crkveno-povijesni slikar (egyház-történelmi festész), Kerepesi út, 10 szám, PESTEN.*

U mjesecu lipnju 2000. godine izbetoniran je plato pored kapele. Taj posao je vrlo olakšao samo sahranjivanje pokojnika jer se dio obreda uvijek obavlja i pored kapele, a poslije kiše ondje je bilo blato i stajala je voda u postojećim udubinama platoa. Ovaj posao je kreditirao „Funero“ (direktor: József Miskolci).

Godine 2003. za vrijeme radova na krovu crkve, poduzeti su i opsežni radovi na kapeli sv. Ane na Kerskom groblju. Zamijenjen je lim na tornjiću kapele, stavljen je novi biber crijep, izgletovani su svi vanjski zidovi, stavljeni su novi prozori, koji se lako mogu otvoriti radi zračenja i cijela je kapela ofarbana svijetlo plavom bojom. Kapela je zasjala u punom sjaju jer je prije bila sivo-cementne boje. Na crnobijeloj fotografiji koju ovdje objavljujemo to nažalost neće biti vidljivo. Radove su izveli radnici „Monolit-gradnje“. Ta firma i PP „Funero“ dali su beskamatni kredit kako bi se navedeni radovi mogli izvesti. U međuvremenu je alpinist Zvonko Šarčević zamijenio dotrajale žaluzine na tornjiću kapele i prefarbao križ na njemu.

Nove ploče u kapeli i u hodniku pred kapelom

U periodu od 2003. do 2022. godine župljanin župe sv. Roka, moler Marko Kujundžić je ofarbao kapelu te je i iznutra dobila ugodan izgled. On je više puta pred proštenje sv. Ane obnavljao farbom i vanjske zidove kapele jer je, uslijed kiše i zime, boja opadala.

Najveći zahvati na kapeli bili su u mjesecu svibnju i lipnju 2022. Tada su zidovi na kapeli očišćeni, obnovljeni, zaštićeni i ponovo ofarbani svijetlo-plavom bojom. Radove je izvodila firma ZRG Saše Vojnića Hajduka. Iste godine, pred jesen, zahvaljujući dobroti jednog darovatelja koji je želio ostati anonimn i uz suglasnost direktorice subotičkog JKP „Pogrebno“ Vesne Prčić, u kapeli i u hodniku ispred kapele postavljene su ploče, a stavljen je i novi postament na koji se stavlja lijes s pokojnikom prigodom sahrane. Stavili smo također i novi, vrlo lijepi svijećnjak na kojem se pale lampioni prigodom sahrane. Zabranili smo paliti svijeće da se od dima svijeće vrijedna slika sv. Ane ne bi dalje oštećivala. Stavili smo i novi luster. Iste godine smo u mjesecu kolovozu i rujnu, o trošku župe, očistiti i obnovili kriptu ispod kapele i slova na nadgrobnoj ploči. Najprije su radnici „Pogrebno“ temeljito očistili kriptu a zatim su radnici firme ZRG obili zidove i nanovo fugirali. Tom prilikom su očistili i ponovo ofarbal ulazna vrata na kapeli kao i vrata za ulaz u kriptu. Obnovljenu kapelu i kriptu na kraju proštenja 2023. godine blagoslovio je župnik Andrija Anišić. On je tom prigodom blagoslovio i novi križ u groblju koji je dala podići obitelj Vaci.

Mise na groblju

Proštenje sv. Ane

Obnovljena slika sv. Ane

Neposredni povod za gradnju kapele je potreba, kako piše 1967. godine tadašnji župnik Petar Hoffman. Postojala je želja, koja se već duže vrijeme osjećala, da se na groblju izgradi jedna mala crkvice ili kapela. I kao što je već navedeno u prethodnim poglavljima, kapela je sagrađena i predana vjernicima na upotrebu godine 1868. Prva misa u kapeli služena je sigurno upravo na blagdan sv. Ane, kako možemo zaključiti iz dostupnih spisa iz te godine. Kad i koliko su se često u kapeli služile svete mise nemamo podatke, ali iz prijašnjih poglavlja ovoga članka znamo da je nadbiskup kalački dopustio da se kapela nakon blagoslova preda vjernicima na upotrebu. Saznajemo da su ondje bile mise za dio vjernika župe sv. Roka i to one koji su „stanovali s onu stranu groblja“. Tako-

der saznajemo da su se dvaput godišnje služile mise i u periodu kad je kapela bila oduzeta župi, a u zakladi gospođe Ane bilo je naglašeno da se ondje služe mise i za sve sahranjene u tom groblju.

Povijest euharistijskih slavlja na groblju u kapeli u kasnijem periodu njenog postojanja, možemo pratiti iz knjiga župnih obavijesti župe sv. Roka.

U knjizi župnih obavijesti koje je vodio župnik Blaško Rajić nalazimo obavijesti od 1947. do 1950. godine. Obavijesti nije pisao za svaku nedjelju, ali u obavijestima za nedjelju, 20. srpnja 1947. godine, čitamo sljedeću najavu blagdana sv. Ane i proštenja na groblju: *26. srpnja imamo dan sv. Ane. Pada u subotu. Poslije 1. mise što je u crkvi, bit će u groblju misa za pokojne u kapelici. U nedjelju, 27. 07. je proštenje na istom groblju. U 6 sati misa u ovoj crkvi. Isto u 7 sati misa na groblju u kapeli s mađarskim pjevanjem i propovijedi. Poslije mise što biva u crkvi ide se u prošijunu na groblje. Tamo je ispovijedanje a u 9 sati propovijed i poslije nje (na hrvatskom jeziku) svečana misa (u 9,30). Popodne u 6 sati litanije na groblju – samo ondje, u crkvi ne.*

Kapela u vrijeme sprovoda župnika Ivana Kujundžića

foto: Josip Gabrić

Takav raspored proslave blagdana sv. Ane i proštenja na groblju bio je i sljedećih godina kao i poslije smrti župnika Blaška Rajića, u vrijeme župnika Ivana Kujundžića. On je u „Običajnik“ za sva važnija događanja u župi, koji je sastavio vjerojatno 1959. godine, za blagdan sv. Ane i proštenje sv. Ane na

groblju napisao: *Na sam dan sv. Ane služi se sv. misa u župnoj crkvi i na groblju u kapelici sv. Ane. U crkvi je na šest sati a na groblju na sedam sati. Ako dan sv. Ane pada preko nedjelje, proštenje se prenosi na slijedeću nedjelju. Na dan proštenja služi se u župnoj crkvi sv. misa na sedam sati a u isto vrijeme služi se sv. misa i na groblju; na groblju je mađarska pjevana sv. misa i mađarska propovijed. U pola deset sati je na groblju propovijed na hrvatskom jeziku a potom svečana sveta misa sa tri svećenika. Pod sv. misom se pjeva samo hrvatski. U župnoj crkvi te nedjelje nema propovijedi. Poslije podne toga dana, t.j. u nedjelju, u šest sati je na groblju blagoslov za vrijeme kojega se pjevaju litanije lauretanske, antifona i potom pjesma u čast sv. Ane te blagoslov sa ciborijem. U crkvi toga dana nema blagoslova.*

U vrijeme župnika Blaška Dekanja, kako čitamo u župnim obavijestima IX. nedjelje po Duhovima (1970.), *proštenje sv. Ane bit će u nedjelju i to u 8 sati na mađarskom a u 10 sati na hrvatskom jeziku. Na dan proštenja sv. Ane najavljeno je i Večernje na groblju u 18 sati s tim da će Večernje biti u crkvi ako bude „ružno vrijeme“. Sv. misa u crkvi je bila u 7 sati. Godine 1971. proštenje sv. Ane je održano u nedjelju 25. 7. a raspored sv. misa je bio slijedeći: u 7 sati u crkvi, u 8 sati na groblju (mađarski), u 10 sati sv. misa na hrvatskom jeziku a poslije podne u 17 sati također na groblju (hrvatski).*

U vrijeme župnika Marina Šemudvarca proštenje sv. Ane godine 1972. godine bilo je 23. 7. Sv. misa u crkvi je bila u 7 sati, a na groblju u 8 sati (mađarski) i u 10 sati (hrvatski). Poslijepodne u 17 sati sv. misa, a poslije mise „blagoslov“, također na groblju. Župnik Marin Šemudvarac nije pisao župne obavijesti za svaku nedjelju, tako da o proštenju sv. Ane ponovno u obavijestima čitamo tek 1976. godine. U župnim obavijestima 17. nedjelje kroz godinu (poslije II. Vatikanskog koncila dokinuto je brojanje nedjelja „po Duhovima“ – op. A. A.) čitamo da će *u ponedjeljak na sam blagdan sv. Ane, 26. srpnja, sv. misa biti u kapeli na groblju ujutro u 7 sati a u iduću nedjelju slavlje će biti po slijedećem rasporedu: u 7 sati sv. misa u crkvi; u 8 sati na groblju (mađarski) a u 10 svečana sv. misa za sve pokojne koji su sahranjeni u Kerskom groblju; u 17 sati također sv. misa u kapeli sv. Ane.* Takav raspored je bio i narednih godina. Godine 1983. proštenje sv. Ane na groblju održano je 31. srpnja, dakle u nedjelju poslije blagdana sv. Ane. Župnik Šemudvarac to proštenje naziva *glavnim župnim proštenjem*. Očito stoga što se na to proštenje okupi najviše vjernika. Radi uređenja crkve, poslije *molovanja*, te godine sve svete mise u nedjelje bile su na groblju, dakle u 7, 8, 10 i 17 sati. Sve sv. mise su na hrvatskom jeziku osim mise u 8 sati koja će biti na mađarskom jeziku. *Slijedećih godina sv. mise na groblju su bile po ustaljenom rasporedu. Na sam blagdan sv. Ane, 26. srpnja, misa je bila samo na groblju u 7 sati a iduće nedjelje po ustaljenom rasporedu, u 8 sati (mađarski) u 10 sati (hrvatski) i u 17 sati (hrvatski).* Godine 1986. na blagdan sv. Joakima i

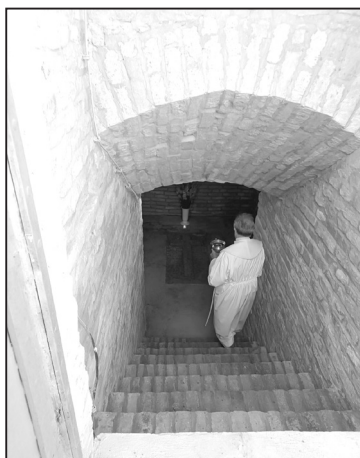

Ane sv. misa u crkvi je bila u 7 sati a na groblju u 9 sati. Proštenje je bilo iduće nedjelje. Župnik je najavio da će za proštenje te godine sv. misu u 8 sati predvoditi vlč. Tibor Dobó, kapelan župe sv. Terezije a u 10 sati „domaći župnik“. Godine 1990. na groblju je u 8 sati propovijedao Károly Gubi, župnik sa Šupljaka a u 10 sati Josip Miloš, župnik sa Kelebije. Godine 1991. na proštenju sv. Ane u 10 sati predvodio je misu i propovijedao novoimenovani župnik župe sv. Roka, preč. Blaško Dekanj, koji je u Ker premješten iz župe Imena Marijina u Novom Sadu.

U vrijeme kratkog, ponovnog župnikovanja Blaška Dekanja (1991. – 1994.) proslava spomendana sv. Ane i proštenje na Kerskom groblju bili su kao i prethodnih godina.

Godine 1994., poslije smrti župnika Blaška Dekanja, župom je upravljao kao privremeni upravitelj, Slavko Večerin. I on je obilježio spomendan sv. Joakima i Ane misom na groblju u 9 sati, a proštenje na groblju bilo je po ustaljenom rasporedu: u 7 sati je bila misa u crkvi a na groblju u 8, 10 i 17 sati.

Godine 1995. za vrijeme župnika Andrije Anišića, na spomendan sv. Joakima i Ane bila je misa na groblju kao i ranijih godina u 9 sati, a iduće nedjelje slavilo se proštenje na groblju po ustaljenom rasporedu s misama u 8 (mađarski), 10 i 17 sati. Te godine župnik je u župnim obavijestima napisao i zahvalu: *Hvala svima koji ste svojim sudjelovanjem počastili i ovogodišnje proštenje sv. Ane ovdje u groblju. Neka vas zagovor sv. Ane i njezina moćna zaštita svugdje prate.* Te nedjelje nije bilo sv. mise u crkvi, no brzo je vraćen običaj da i na dan proštenja bude misa u crkvi u 7 sati.

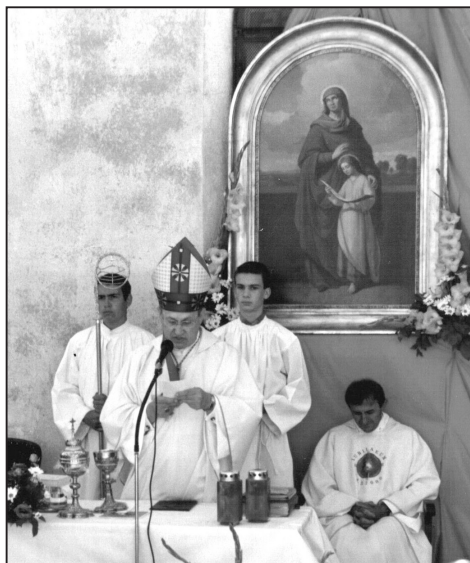

Blagoslov obnovljene kripe i groba ispod kapele

Za vrijeme župnika Andrija Anišića (od 1994.) bilo je više promjena u rasporedu misa na groblju o blagdanu sv. Ane. Godine 2005. je promijenjeno vrijeme mise na hrvatskom jeziku pa je ona, zbog vrućine, bila u 9 umjesto u 10 sati, dakle odmah poslije mise na mađarskom jeziku. U međuvremenu je bilo primjedbi zašto se proštenje slavi u nedjelju poslije spomendana sv. Ane kad se slavi također i u Gornjem Tavankutu, a istoga dana je i Dužijanca u Đurđinu. Zbog primjedbi župnika Lazara Ivana Krmpotića i vjernika iz Đurđina koji su u velikom broju dolazili na to proštenje, organizatori Dužijance u dogovoru sa župnikom u Maloj Bosni zamijenili su termine održavanja Dužijan-

ce tako da je ona u Đurđinu bila ranije, a Dužijanca u Maloj Bosni u nedjelju kad i proštenje na Kerskom groblju. Na tu promjenu su također neki stavili primjedbu te smo 2006. godine, u dogovoru s Pastoralnim vijećem, odlučili da se *proštenje sv. Ane na groblju slavi na sam spomendan sv. Joakima i Ane, tj. 26. srpnja navečer u 17 odnosno u 18 sati*. Ujutro je bila misa u crkvi u 8 sati. Kad blagdan sv. Ane padne u nedjelju, onda je sv. misa u crkvi u 17 sati a na groblju u 8 i 9 sati. Usprkos negodovanja nekih vjernika, ustrajali smo u tom terminu što se već prve godine pokazalo vrlo opravdanim jer je na dan proštenja na groblju bilo više vjernika nego kad se ono slavilo nedjeljom. Vjernici su, zahvaljujući toj promjeni, sada mogli, ako su to željeli, otići u nedjelju na Dužijancu u Malu Bosnu ili na proštenje u Gornji Tavankut. Oni, pak, koji su ustrajali u prigovorima da sad neće moći dočekivati goste, koji su im inače dolazili poslije proštenja na groblju, župnik je predložio da dođu kao i prije na misu u 9 sati, ali sada u crkvu, pa poslije odu na groblje pomoliti se i u kapeli sv. Ane i kod grobova svojih pokojnika, pa onda u goste na ručak. Neki su tako i činili prvi par godina, ali su kasnije i oni prihvatili novi dan proštenja sv. Ane na groblju.

*Biskup Péntzes predvodio je slavlje proštenja
2000. godine*

Budući da se vremenom broj vjernika koji su dolazili na mađarsku misu znatno smanjio, odlučili smo 2020. godine da bude samo jedna misa proštenja sv. Ane na groblju i to u 18 sati na hrvatskom jeziku uz jedno čitanje, propovijed i molitve vjernika i na mađarskom jeziku. I tako je sve do danas. U godini kad blagdan sv. Ane padne u nedjelju, onda je na groblju također jedna misa i to u 9 sati.

Od značajnijih događanja na dan proštenja sv. Ane na groblju ističem da je 2000. godine sv. misu u 10 sati predvodio biskup Ivan Péntzes o prvoj obljetnici smrti umirovljenog župnika Marina Šemudvarca.

Svake godine, u proteklih tridesetak godina, sv. misu proštenja predvodio je svećenik-gost. Uglavnom su to bili svećenici-mladomisnici ili jubilarci.

Svi sveti – Dušni dan

Svete mise su se na groblju u kapeli sv. Ane služile zasigurno od početka njenog postojanja i na Dušni dan. Sama činjenica da je kapela sagrađena u groblju upućuje nas da je ona otpočetka služila i kao bogomolja u kojoj će se moliti i služiti mise za pokojne. O tom svjedoči i zaklada gospođe Ane o kojoj smo u ovom članku pisali opširno. Jasno je da su se iz kapele obavljali i sprovodi.

O molitvama i svetim misama na Dušni dan nemamo toliko pisanih tragova kao o proslavi proštenja sv. Ane na groblju. No, i ono što imamo dovoljno je da se uvjerimo da je kapela bila doista mjesto okupljanja na molitvu za pokojne.

Donosim samo kratki pregled kako se na groblju u kapeli i kod kapele obilježavala svetkovina Svih svetih i Dušni dan. U Knjizi župnih obavijesti koju je vodio župnik Blaško Rajić čitamo 1. 11. 1947. godine, iako je rukopis prilično nečitak, zaključujemo da je sadržaj obavijesti sljedeći: *Danas su Svi sveti. U 2 sata poslijepodne pobožnost za pokojne na groblju a sutra u 7 sati misa (u crkvi) zatim prošijun u groblje i tamo opet misa.*

U već spomenutom „Običajniku“ župe sv. Roka, župnik Ivan Kujundžić je o svetkovini Svih svetih opisao na koji način se proslavlja i kako se mole molitve za pokojne: *Red svetih misa je kao u obične nedjelje. Poslije podne u dva sata svećenik izlazi pred veliki oltar i ondje kleči dok kor pjeva litanije Sviju svetih. Po završenim litanijama vraća se u sakristiju i ponovo izlazi za propovijed prije koje se pjeva „Smiluj se o Bože“. Iza propovijedi svećenik izlazi u crnom plivialu (plaštu) do kovčega a kor pjeva sve četiri kitice „Oslobod me Bože“. Poslije toga svećenik daje absoliciju (t.j. predmoli molitvu za pokojne riječima: Pokoj vječni daruj im Gospodine i svjetlost vječna svjetlila im. Počivali u miru – op. A. A.). Po završenim obredima u crkvi svi polaze na groblje. Prije se išlo procesionaliter (u procesiji), gdje počinje opivavanje grobova. Prvo se zaustave svi na svećeničkom (grobu) kod križa pred kapelom. Tu se pjevaju sve četiri kitice „Oslobod me Bože“ za sve vjerne mrtve ove župe, a kod grobova bivših župnika po dvije kitice.*

Na Dušni dan je Sveta misa u župnoj crkvi na sedam sati, a na groblju je pjevana sveta misa na osam sati. Iza te Svete mise na groblju opet se pjevaju kod križa sve četiri kitice pjesme „Oslobod me Bože“ i opet počinje blagoslivljanje grobova.

Vremenom je izmijenjen način molitve za pokojne o svetkovini Svih svetih. Vjernici su se odmah okupljali na groblju kod kapele i ondje su se molile molitve kod križa pred kapelom za sve vjerne mrtve i za sve sahranjene u Kerskom groblju. Na Dušni dan je uvijek bila sveta misa za sve vjerne mrtve iako s neznatnim izmjenama termina održavanja mise. Tako nalazimo podatke da je misa najčešće bila u 8 sati ali i u 9 ili u 10 sati.

Molitva za pokojne kod križa u groblju 2019.

U novije vrijeme dogodile su se veće izmjene. Već neko vrijeme nema okupljanja vjernika na Svi svete u 14 odnosno 15 sati jer je svake godine dolazio sve manji broj vjernika na tu pobožnost. Smanjio se i broj onih koji su tražili blagoslov grobova. Uz župnika tih dana na groblju pojavljivali su se i drugi župnici koji su blagoslivljali grobove te sam odlučio da ja više ne obavljam blagoslov grobova na prijašnji način, odnosno na Svi svete i Dušni dan nego cijele godine po pozivu.

Od 2014. godine ne služi se misa na groblju na Dušni dan nego na Svi svete navečer u 16 sati. Ta misa je uvijek za sve pokopane na Kerskom groblju. Poslije svete mise svi okupljeni, s upaljenim svijećama, idu do Križa u groblju gdje župnik predmoli molitve za sve vjerne mrtve. Na tu misu i molitvu okupi se svake godine lijepi broj vjernika.

U vrijeme Korone, godine 2020., zbog obveznog držanja razmaka i na otvorenom, na groblju nije slavljen ni proštenje a ni misa na Dušni dan. I jedno i drugo slavlje bilo je u crkvi.

Umjesto zaključka – 155. godina kapele na Kerskom groblju

Ove godine obilježavamo 155. obljetnicu završetka gradnje i blagoslova kapele sv. Ane, premda nismo to nigdje posebno naglašavali. Drago mi je da smo upravo prošle godine kapelu obnovili potpuno izvana i iznutra, kako je gore opisano. Vjerujemo da je sve što je učinjeno bilo Bogu milo i njemu na slavu a na čast sv. Ani i na radost pokojnoj Ani i svim našim dragim pokojnicima koji sve to prate svojim molitvama iz dike nebeske.

Kad sam započeo s istraživanjem i pisanjem ovoga priloga povijesti kapele sv. Ane na Kerskom groblju, mislio sam da će to biti jedan skromni članak. Međutim, ispao je prilično dug i s mnogim novim i značajnim podacima o povijesti kapele. Želja mi je da ovaj članak u našoj *Danici* bude korisno štivo svima koji vole povijesne teme kao i skroman doprinos obilježavanju 155. obljetnice njenog postojanja i služenja vjernicima za molitvu i za oprostaj od dragih nam pokojnika.

Nadam se da će ovaj Prilog povijesti kapele sv. Ane koristiti budućim istražiteljima.

Proštenje sv. Ane 2022.

Neka ova kapela u groblju župe sv. Roka, na Kerskom groblju, kao mjestu „suza i ljubavi“, bude izvorom utjehe ožalošćenima te zalogom vjere i nade u vječni život i ponovni susret s našim dragim pokojnicima u vječnosti. I tako, sve do onoga dana kada Gospodin dođe u slavi i kada će se otvoriti grobovi i u ovom groblju da svi koji su tu pokopani dožive uskrснуće tijela i postanu dionici novog neba i nove zemlje u kojoj neće više biti ni suza ni boli, nego samo radost, mir, sreća, vječno zajedništvo ljubavi sa svim spašenicima u blaženom gledanju Boga licem u lice.

PROŠTENJE SV. ANE **NA "KERSKOM GROBLJU"** **NEDJELJA, 26. 07. 2020.**

NEĆE BITI ODRŽANO!

**SV. MISE U CRKVI
u 7,9,11 i 17 sati**

**(privatni posjet
groblju).**

**Sv. Ano,
moli za nas,
za naše obitelji
i za prestanak pandemije!**

Crkva Svetog Križa u Somboru

1924. – 2024.

Piše: Stjepan Beretić

Kapela Trpećeg Isusa

Građanin Sombora István Nagy ponudio je 7. travnja 1764. godine gradu da o svom trošku podigne kalvariju. Nadbiskup je odobrio podizanje kalvarije pod uvjetom da se grad primi obveze održavanja objekta. Kako se gradsko poglavarstvo toga nije prihvatilo, sam darovatelj je odlučio da će do kraja svoga života održavati kalvariju. Na Veliki utorak, 14. travnja 1767. godine je dovršena kalvarija i kapela s lijepim baroknim tornjićem. Istoga ju je dana blagoslovio dekan Antun Bajalić, čatalinski župnik (selo Csátalja sjeverno od Sombora u Mađarskoj). Dekanu su na svečanoj svetoj misi asistirali o. Tadej Hegedűs i o. Joákim Gazsi. Svećenstvo je s narodom za tu zgodu u svečanoj procesiji krenulo iz župne crkve do kalvarije. Ta se somborska kalvarija prostirala duž Bezdanskog puta od današnje Batinske ulice 48 (ugao Monoštorske i Batinske ulice) do Bezdanskog puta 76, gdje se na mjestu nekadašnje kapele danas nalazi ruševina propalog stolarskog poduzeća „Sloga“. Poznato je da je kapela na kalvariji bila posvećena Trpećem Spasitelju. O tome svjedoči *Schematismus cleri archi-dioecesis Colocensis et Bacsienensis* 1870 na 40. stranici. Prvi svečani križni put na novoj kalvariji je na Veliki petak 17. travnja 1767. godine vodio fra Nikola Đurčević.

Kalvarija

Nijemi svjedok nekadašnje druge somborske kalvarije su dva drvoreda koji i danas krase stazu duž koje su se nalazile kapelice – postaje križnoga puta. Drvored prestaje upravo kod kućnog broja 76, gdje se lijepom, baroknom ka-

pelom i završavao niz postaja. Kapela je prema zapisu kalačkog *Shematizma* iz 1942. godine još postojala. Postaje križnoga puta su stajale na svom mjestu, sve do 1923. godine kad je župa u dogovoru s Patronatskim odborom grada Sombora odlučila podići novu, i danas postojeću somborsku kalvariju pokraj Velikog katoličkog groblja. U odluci o rušenju stare kalvarije su navedeni i razlozi. Krov stare kalvarije je propao, a gradnja novoga krova bi bila preskupa. Kalvarija je bila sva opkoljena kućama, a tamošnji stanovnici „djevojke i momci na ulici gdje je Kalvarija pjevaju, prate se s gajdama, igraju, djeca se 'sigraju', prave tamo galamu i s tom galamom bune one kršćane, koji su izlazili moliti na Kalvariju“ (Odluka o premještanju Kalvarije, Arhiv Biskupskog ordinarijata u Subotici, kutija broj 82/1 Sombor, Presveto Trojstvo). O namjeri izmještanja kalvarije obavijestio je Stipan Gročić, bilježnik Patronatskog odbora Bačku apostolsku administraturu. Rušenje postaja križnog puta je 11. rujna 1923. godine odobrio apostolski administrator Lajčo Budanović.

Nakon što je donesena odluka da se nekadašnja somborska Kalvarija premjesti na drugo mjesto, vjerni narod Sombora odlučio se na gradnju nove Kalvarije pored groblja svetog Roka. Stara Kalvarija je bila na neprimjerenom mjestu, pa je ipak uz groblje ona imala prikladnije mjesto. O rušenju stare Kalvarije arhiv župe Presvetog Trojstva u Somboru čuva fotografije na kojima su uhvaćeni posljednji trenuci prije rušenja, pa i vjernici koji su bili prisutni. Zemljište na kojoj je bila Kalvarija kupila je udova Imre Fraya, jednog od prvih fotografa u Somboru koji je napravio niz fotografija 1871. godine o crkvi Presvetog Trojstva, koje su prve fotografije o crkvi. Na mjestu stare Kalvarije 1926. godine Ivan Budimčević dao je podići kameni križ. Kameni križ je sklonjen kad je na njegovom mjestu sagrađena tvornica namještaja „Sloga“.

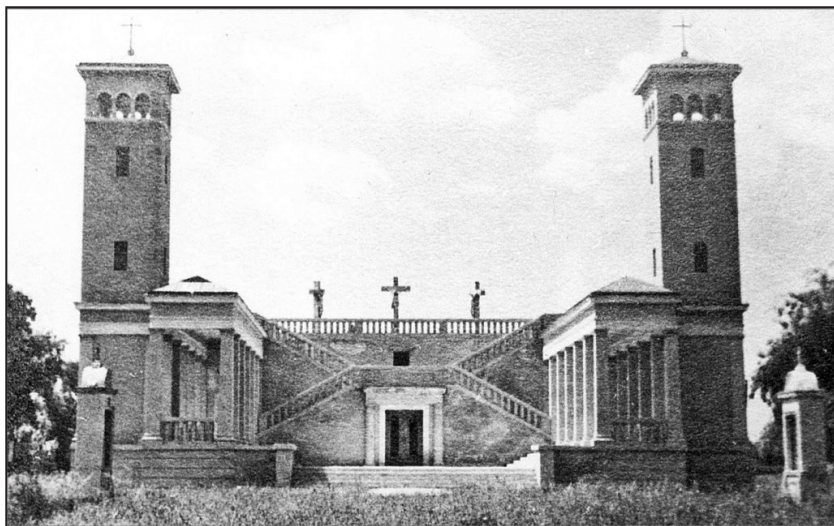
Gradnja nove kalvarije

Za gradnju kalvarije izabran je Mijo Štrangarić, koji je bio zadužen za nabavu svega materijala te da o svemu obavještava Patronatski odbor. U novinama i u oglasima u crkvi je proglašeno da se gradnja kalvarije može pomoći tako što bi pojedine obitelji o svom trošku od 6.000 dinara podigle postaju i pod postajom kriptu. Predviđeno je da će se pod kapelom kalvarije zidati kripe za 2 osobe, ali i više kripti za 5-6 osoba po cijeni od 25.000 dinara. I za kripe pod postajama i za kripe pod kapelom valjalo je odmah uplatiti polovicu iznosa. Župljanin Korić je somborskoj župi darovao zemlju, pa je za gradnju Kalvarije trebalo prodati onoliko od te zemlje koliko je trebalo za gradnju. Za gradnju je trebalo prodati i zemljište na kojem je stajala stara kalvarija. Stipan Gročić je zadužen da nadgleda radnike i nabavu građevinskog materijala (Arhiv biskupskog ordinarijata u Subotici, kutija broj

82/1 Sombor, Presveto Trojstvo 16. rujna 1923.). Građevinski materijal od porušenih postaja stare kalvarije je ugrađen u kapelu nove kalvarije, što u pismu Bačkoj apostolskoj administraturi pod brojem 57/1925 1. travnja 1925. godine spominje opat – župnik Ernő Kőmőczy (pismo se nalazi u kutiji broj 82/1 arhiva Biskupskog ordinarijata u Subotici).

Blagoslov nove kalvarije

Dok današnja crkva Svetoga Križa još nije bila posve dovršena, 1925. godine na njezin je krov, koji je bio ravan, postavljen prizor s Golgote: tri križa, Gospa, sveti Ivan i sveta Marija Magdalena. Zbog prokišnjavanja krova ti su kipovi kasnije skinuti s krova i postavljeni ispred ulaza u crkvu. Ispred već dovršene crkve s Golgotom su bili podignuti i križevi na mjestima gdje će se graditi postaje križnoga puta. Kako se približavala korizma, opat-župnik Ernő Kőmőczy se 20. veljače 1925. obratio Ordinarijatu s molbom da njemu da ovlast da on osobno blagoslovi križni put. Opat-župnik je dobio odgovor 25. veljače da se u krajevima gdje se nalaze franjevci takva ovlast ne može davati. Zato se župnik obratio subotičkim franjevcima. Kalvarija s postajama križnog puta završena je 1925. godine. Iste godine u korizmi prije Velikog petka postaje križnog puta i Golgotu iznad kapele blagoslovio je franjevac iz Subotice dr. Gothard Goričanec (1893. – 1958.). On je o tome izdao i dokument 3. travnja 1925. godine (dokument se nalazi u kutiji broj 82/1 arhiva Biskupskog ordinarijata u Subotici).

Prvobitni izgled crkve

O graditelju kalvarije

Župnik Ernő Kőrmöczy je rođen u Somboru 6. srpnja 1877. godine, gdje je i umro 1925. godine. Iz zapisnika Crkvene općine sastavljenog 7. siječnja 1926. godine doznajemo da se župnikov otac zvao Pál. Ernő Kőrmöczy je zaređen za svećenika 1. srpnja 1900. godine. Najprije je bio kapelan u Kupusini, (*Kalački šematizam* iz 1915. godine, str. 189). Od 1901. do 1903. godine je bio kapelan u Čonoplji (Lakatos, str. 173). Godine 1904. je obnašao dužnost katehete u osnovnim školama u Subotici (Lakatos, str. 112). Od 1905. do 1909. godine je bio kapelan u Kunbaji (Lakatos, str. 234). Godine 1910. je bio kapelan u Bezdanu (Lakatos, str. 163). Od 1911. do 1915. godine je bio somborski kapelan (Lakatos, str. 321). Od 1919. do 1923. godine je bio somborski župnik (Lakatos, str. 320). Godine 1923. imenovan je članom vijeća „a vigilandia“ (Lakatos, str. 99). Ovi se podaci o župniku Kőrmöczyju nalaze u knjizi Andora Lakatosa, izdanoj 2002. godine u Kalači pod naslovom *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye Történeti Sematizmusa 1777-1923*).

Pisac povijesti Sombora, János Muhi na 241. stranici svoje knjige *Sombor Története* iz 1944. godine piše da je župnik Kőrmöczy župom upravljao od 1915. do 1925. godine. Poznato je da je u njegovo vrijeme započela gradnja somborske nove kalvarije – današnje župne crkve Svetoga Križa. Crkva je završena 1924. godine. Svojedobno se, sada već pokojna, baka Julijana Benja rođena Bošnjak prisjećala kako je oko te gradnje bilo puno poteškoća. Zbog njih se župnik Kőrmöczy teško razbolio, pa je godinu dana nakon dovršetka kalvarije, providen svetim sakramentima, umro od srčane mane u Budimpešti, u dobi od 48 godina, 24. svibnja 1925. godine. Njegova je sahrana upisana pod brojem 122/1925 u matici umrlih somborske župe Presvetog Trojstva. Sahranjen je u kripti pod novosagrađenom crkvom 28. svibnja 1925. Sprovodne obrede je vodio Antun Vincetić prepozit i zemunski župnik. Somborski tjednik *Sombori Újság* spominje da je crkvena općina zapala u tešku materijalnu krizu zbog prevelikih, i kako piše taj tjednik, suvišnih građevinskih aktivnosti, pa je među vjernicima zavládalo opće nezadovoljstvo. Sve je to pogađalo i župnika Kőrmöczyja. (Isječak iz novina je iz kutije broj 82/1 arhiva Biskupskog ordinarijata u Subotici).

Crkva Svetoga Križa

Nova gradska kalvarija je u Somboru podignuta 1924. godine, pokraj Velikog katoličkog groblja, a posvećena je Svetome Križu. Nekadašnju malu kapelu kalvarije zamijenila je prostrana peterobrodna kapela, koja će kasnije postati župnom crkvom. Na ulazu u kapelu postavljena je kamena ploča na

kojoj piše da je sagrađena s doprinosom Józsefa Koritsa i njegove supruge. Svi oni koji su platili mjesto u kripti pridonijeli su izgradnji. Na ravnom krovu te crkve se nalazila 12. postaja križnoga puta s tri velika križa i kipovima blažene Gospe, svetoga Ivana i Marije Magdalene. Pod teretom tih betonskih kipova popustio je strop i krov crkve, pa su kipovi skinuti s krova i postavljeni na platou ispred crkve. Tada je crkva dobila današnji bakarni krov. No, kako je zbog prevelikog tereta kipova počela prokišnjavati i kripa crkve, kipovi su konačno uklonjeni i s toga platoa, da bi pred crkvom bila podignuta nova 12. postaja. Poslije Drugoga svjetskog rata Somborci nisu organizirano obavljali križni put na svojoj kalvariji.

Crkva izvana danas

Kako je kalvarija postala župna crkva

Kalvarijska crkva Svetoga Križa je 1960. godine postala župnom crkvom istoimene i novoustanovljene somborske župe Svetoga Križa. Kako grad Sombor u to vrijeme nije imao izgrađene mrtvačnice, postojala je opasnost da se crkva pretvori u mrtvačnicu. Na to je tadašnji somborski župnik Ivan Juriga isposlovao kod administratora Bačke apostolske administrature, biskupa Matije Zvekanovića, dopuštenje da se u Somboru ustanovi nova župa, a da se crkva gradske kalvarije proglasi župnom crkvom.

Nekadašnje velike postaje križnoga puta današnje kalvarije podignute još 1924. godine su bile izgrađene od umjetnog kamena, i svaka je postaja imala lijep reljef izrađen u terakoti. Svaka je postaja bila zapravo nadgrob-

ni spomenik. Bolje stojeće gradske obitelji su kupile grobnicu, a nad grobnicom su platili podizanje odnosno postaje križnoga puta. Sama činjenica da su postaje podignute nad novim grobnicama upućuje na nesigurnost njihova podizanja. Neke su postaje vremenom postale toliko nestabilne da je prijetila opasnost njihovoga urušavanja. Kako su te velike postaje vremenom postale ruševne, zamijenjene su manjima zidanim od umjetne opeke, a u te nove postaje su ugrađeni reljefi iz nekadašnjih postaja. Tamo su se dugi niz godina svake korizmene srijede okupljali somborski vjernici na križni put. U najnovije vrijeme križni put se tijekom korizme obavlja u crkvi petkom.

„Crkva je zgrada vjere. U njoj je moguće prepoznavati članke vjere koji su izrasli iz jednoga središta. Da bi se moglo prepoznavati pojedine obrasce, izrijeke, sadržaje, potrebna je vjera. Koliko god se povjesničari umjetnosti i njezini analitičari trudili iščitavati kršćansku arhitekturu nekim drugim ključevima, bez vjere mnoge brave ostaju zaključane. Crkvu-zgradu može se doživljavati izvanjski, promatrati ju iz vlastite spoznaje i osobnoga iskustva, ali liturgijski prostor svoj smisao ima u sraštenosti sa životom zajednice, u sljubljenosti s pogledom i dodirnom vjere; on je izgrađen da bi se u njemu boravilo, slavilo, davala hvala Bogu i život oblikovalo snagom križa i uskrnuća Gospodinova“ (Ivan Šaško).

Crkva iznutra

Kalvarijska kapela postala župna crkva

Kalvarijska kapela svakako je izgubila svoju prvobitnu namjenu jer 1960. godine postaje župna crkva župe Uzvišenja Svetog Križa. Arhivski dokumenti nam govore o tome da je u Somboru između dva svjetska rata bilo u planu osnivanje nove župe u gradskoj četvrti Selenča. Župa Presvetog Trojstva je bila tada jedina katolička župa u gradu. U dokumentima vidimo da je u 1930-im godinama u Somboru živjelo 13 000 katolika (Hrvati, Mađari, Nijemci). Bila je potrebna još jedna župa i crkva. U Selenči su kupljeni placevi za izgradnju crkve i župne kuće, ali zbog izbijanja Drugoga svjetskog rata to nije realizirano. Kasnije, 1960. godine je odlučeno da kalvarijska kapela postane župna crkva, te se uz nju sazida i nova župna kuća.

U kripti ispod kapele sahranjeni su i imućniji i ugledniji građani Sombora koji su kupovinom mjesta u kripti donirali izgradnju Kalvarije. Među njima nalazi se i svećenička grobnica u kojoj su sahranjeni: Ernest Körmöczy (1877. – 1925.) župnik-opat u Somboru, Franjo Švraka (1885. – 1968.) župnik-opat u Novom Sadu, Ivan Vizentaner (1930. – 1990.) župnik i dekan u Somboru, Aleksandar Lukić (1936. – 1993.) župnik u Kucuri, Antun Miloš (1935. – 2002.) župnik u Žedniku. U kripti se nalazi i nadgrobni spomenik satmarskog (Rumunjska) biskupa, rodom Somborca Béle Mayera (1838. – 1913.). O crkvi Svetoga Križa je u *Hrvatskoj riječi* br. 990 pisao vlč. Gábor Drobina.

Svećenička grobnica u kripti crkve

JE LI TO LJUBAV, BAŠ?

Samo polja strnjike zlatne
sunca zaručnici
kuruzi
ptice, nebo, zemlja
Sunce
Mjesec
tragovi rađanja, postojanja, nestajanja
opominju
zebnja
Čovjek u trpnji snažan traje
je li to ono što nas veže
čvrsto
neraskidivo
trajno
je li to ljubav, baš?

Mirko Kopunović

NEGATIV

Pije me sunce.

Na svaku žilu
po slamčicu
žedno vuče.

Kao da ima
samo mene
za uznesenje.

Razuzdano me
sobom raznosi:

britki sjaj
što tami naliči
oko ne podnosi.

Nevena Mlinko

100 godina kapele svete Ane u Gornjem Tavankutu

Piše: Tomislav Vojnić Mijatov

Povijest i temelj Tavankuta seže u srednji vijek. Kada je hrvatsko-ugarski kralj Sigismund Luksemburški (1368. – 1437.) umro, za hrvatsko-ugarskog kralja 1437. okrunjen je vojvoda Albert. Zbog sve veće opasnosti od Osmanlija, kralj Albert povjerava obranu južnih granica 1439. Jánosu Hunyadiju. Godine 1439., za pokrivanje troškova obrane četiriju dvoraca Szörény od Osmanlija, kralj je dao 2.757 forinti i darovao Jánosu Hunyadiju mjesta Madaras, Tavankút, Szabadka i Halas u županiji Bodrog. Tavankut se tada prvi puta spominje kao „opidum“ tj. kao grad, utvrda. Grad, u čijem je središtu bila crkva, a groblje i temelji nekadašnje crkve i sada se nalaze pod zemljom što potvrđuje i Subotički Zavod za zaštitu spomenika kulture koji je polovinom 20. stoljeća vršio arheološka iskopavanja.

Na ulazu u Gornji Tavankut, sjeverno od Rudićevog križa, na putu prema starom groblju stoji obnovljena kapelica u prekrasnom seoskom okruženju hrastovih i bagremovih stabala. Prema zapisima, u blizini ovog mjesta se već od 1860-ih održava proštenje prigodom blagdana svete Ane. Prema starim zapisima bila je podignuta jedna mala kapelica sa slikom svete Ane, vjerojatno već 1870-ih ili 1880-ih godina. Mogući razlog za podizanje sakralnog prostora je činjenica kako je u blizini nekada postojala srednjovjekovna crkva na brežuljku u Vermeševom kraju.

„Prošle nedjelje tri kapele svete Ane imale su proštenje: ona na groblju svetog Roka, u kapeli Latinovića, na Kelebiji i u Tavankutu. U Tavankutu se do sada držala služba Riječi, a ove godine po prvi puta služila se sveta misa. U svim mjestima bilo je tisuće sudionika. Red se nigdje nije remetio“. (novine *Szabadka és vidéke*, 5. kolovoza 1894.)

„29. og srpnja u Subotici su održana dva proštenja. Jedno je u kapeli sv. Ane na kerskom groblju, gdi je lipo sakupljenom narodu dobro izrađen govor bunjevački reko velečasni gosp. Bela Šimrak. Drugo je isti dan držano u Ta-

vankutu. Ovdje se silan narod skupio iz Subotice i iz tavankutskih salaša. Tu je bilo otmenijeg svita i prostog naroda, mnogo šatora i različite glazbe. Ove godine se već i misa govorila na tavankutskom proštenju. Svetu misu je čitao i govor govorio vele. gosp. Nikola Kujundžić.“ (*Neven*, br. 8., 1894. godine).

Katolički vjernici su svoje vjerničke dužnosti obavljali u Subotici u ondašnjoj župi svete Terezije Avilske ili u mjestu Kunbaja u susjednoj Mađarskoj. No, vjernici Tavankuta su željeli graditi svoju crkvu.

U ljeto 1900. godine gradski oci Subotice, u dogovoru s kalačkom nadbiskupijom, odlučili su graditi crkve na pustarama Tavankut, Vamtelek, Žednik i Đurđin. Časopis *Neven* donosi u broju 7 iz 1900. godine sljedeću vijest: „Zidanje crkve u Tavankutu još svejednako planduje. Čudnovata stvar. Ima volje, ima novca, ima planova, ima svačeg, samo nema – bar tako kažu – sporazumljenja. Dobro bi bilo da kolovođe malo bolje promozgaju stvar, jer će narod – može bit – do tog doći da tu ozbiljne volje nema. Te da se i sa crkvom samo kortešuje (korumpira). Pazimo da puška natraški ne pukne. Dobre namire svašta mogu!“

Sjednica odbora za gradnje crkava održana je 30. listopada 1900. godine i odbor je donio odluku o razdiobi subotičkih plebanija te će se odluka poslati kalačkom nadbiskupu Györgyu Császki radi odobrenja. Za proljeće 1901. planiran je početak gradnje crkve sa župnom kućom u Tavankutu i to na mjestu blizu tavankutskog stajališta.

Međutim, vodila se rasprava gdje graditi crkvu. Od Kunbaje do kraja Mirgeša je 14 kilometara u dužinu, a od Bajmačkog puta do današnje granice s Mađarskom 8 kilometara u širinu. Na tom prostoru živjelo je 8 tisuća katoličkih duša. Vjernici iz Gornjeg Tavankuta htjeli su graditi crkvu na svom prostoru zbog starine, međutim gradski senat je odgovorio da se crkva ima graditi na sredini naselja kako bi podjednako bila dostupna svima.

Rasprava oko mjesta gradnje nove crkve dugo je dijelila narod Tavankuta. Od 1866. godine svećenik je izlazio propovijedati i molio je litanije kod križa i kapelice podignute u Gornjem Tavankutu. Od 1894. godine slavi se sveta misa. 29. srpnja 1900. godine svetom misu je predvodio prepošt i župnik Matija Mamužić, propovijedajući prijedpodne o crkvenom jedinstvu i vjernosti, a popodne o praznovjerju pred 4000 vjernika koji su s velikom pozornošću slušali Božju riječ koja je ovdje odzvanjala jednom godišnje. Tada je mnogima na ustima bilo pitanje kada će se crkva graditi i imali li novaca i plan? (Usp. časopis *Szabadka és Vidéke*, VIII. god., br. 31 od 5. kolovoza 1900.).

Dio vjernika, s članovima obitelji Vuković na čelu, želio je da nova crkva bude izgrađena u Gornjem Tavankutu početkom 1905. godine no nije odobreno od strane gradskog senata. Nakon što je postalo očito kako će se

crkva graditi u Donjem Tavankutu, Mate Vuković, Májó Vuković Futoš, Pajo Vuković, Lazar Vuković, P. Ivan, Marijan Sitarić šalju u ime naroda Gornjeg Tavankuta dopis 9. listopada 1908. gradskom senatu. U svom dopisu vele kako su se vjernici složili u namjeri da sagrađe malu crkvu tj. kapelu te su na tu nakanu već skupili 17 000 kruna. Gradski senat je 21. listopada 1908. donio odluku da pomogne gradnju kapele te je izdvojio 12 000 kruna. Međutim, zbog Prvoga svjetskog rata gradnja kapele je odgođena. Vjernici su odlazili u obližnju crkvu u Kunbaji.

Župna crkva sv. apostola Mateja u Kunbaji

Članovi obitelji Vuković, znakovitog imena Futoš, nastojali su osnovati župu ili barem vikariju u Gornjem Tavankutu. Već su imali groblje, pa umjesto postojeće male kapelice htjeli su sagraditi veću.

U jednom dopisu 1908. godine kalačkom nadbiskupu Gyuli Városhy, Pajo Vuković (Futoš) i Marijan Sitarić mole nadbiskupa da udovolji želji vjernog naroda Gornjeg Tavankuta te dozvoli gradnju kapele. U molbi stoji kako su glavni razlog gradnje kapele stari te djeca koja bi odmalena mogla ići u crkvu, Božju rič čuti i biti podučavana na pravu viru u Isusa Krista. U molbi se navodi kako bi se gradnjom kapele ugasila mržnja među svitom te Pajo Vuković i Marijan Sitarić predlažu da se pozove kunbajski plebanoš Péter Hinger kako bi posvjedočio onome što pišu u molbi.

Godine 1908. gradi se crkva u Donjem Tavankutu, premda je budimpeštanski arhitekt Gyula Petrovác napravio nacрте i za kapelu u Gornjem Tavankutu.

Za vrijeme župnika Antuna Bergera, 1923. godine Mate Vuković i njegova supruga Cilika Vujković Lamić odlučili su izgraditi kapelu sv. Ane o svom trošku na mjestu stare kapele. Mate Vuković kupio je jedan lanac pašnjaka oko stare kapele. Na zahtjev kalačkog nadbiskupa, arhitekt Gyula Petrovác izradio je 1923. godine nacrt kapele, koje je subotički inženjerski ured pregledao, a senat na temelju toga odobrio gradnju. Gradski senat dao je dozvolu za gradnju kapele, uz uvjet da župni ured u Donjem Tavankutu održava kapelu.

*Nacrt kapele sv. Ane koju je izradio 1923.
arhitekt Gyula Petrovác*

Mate Vuković potpisao je izjavu kojom daruje tri lanca zemlje župi Tavankut za održavanje kapele. Gradnja kapele započela je 24. rujna 1923. godine, a izvođač je bio majstor Mijo Gabrić. Za završetak zidarskih i unutarnjih radova te opremanje kapele trebale su gotovo dvije godine. Radovi su završeni 18. ožujka 1925. godine, a kapela je ponovno posvećena sv. Ani, gdje je prenesena stara slika svete Ane. Sveta misa služena je na proštenje svete Ane. Bojenje interijera, opremu, kip Srca Isusova i zvono platio je Mate Vuković. Kameni oltar nabavljen je iz Zagreba 1927. godine. Domaći sin i župnik Ivan Lebović uveo je redovitu svetu misu nedjeljom. Mate Vuković dao je izra-

điti novi drveni križ od bagrema 1931. godine, koji je zamijenjen 1995. godine novim za vrijeme župnika Antuna Gabrića.

Kapela je bila oslikana. Godine 2001. postavljen je novi križ od betona. U kapelici ima mjesta za pedeset ljudi, a ponovno je temeljito obnovljena u listopadu 2002. godine za vrijeme župnika Franje Ivankovića.

U sklopu pripreve za proslavu 100. obljetnice postojanja, kapela je nanovo omalana 2023. godine. Tada je zamijenjen i crijep na krovu.

Nastanak kulta svete Ane

Pored današnje kapele svete Ane bila je najstarija salašarska škola nabijena 1852. godine. Bila je okružena pašnjacima, a iza škole bio je kopani bunar koji je bio zarastao u travu. Jednog proljetnog dana, za vrijeme školskog odmora, djeca su se loptali, a grupa djevojčica sa „škularkinom kćerkom“ bile su navijači. Je-

Stara slika kapele sv. Ane

Današnji izgled kapele sv. Ane

dan dječak je šutnuo loptu koja se izgubila u visokoj travi. Dječaci i djevojčice su tražeći loptu naišli na bunar. Voda u bunaru je bila visoka te kada su se dječaci sa „škularkinom kćerkom“ nagnuli nad bunar da nađu loptu, u vodi su ugledali lik žene s djevojčicom. Pozvali su nekoliko ljudi koji su na zidu bunara pronašli poveći papir na kojem su se mogli pročitati dvije riječi: Szent Anna ili Sveta Ana. Vjernik Kalman Skenderović dao je izgraditi malu kapelicu u kojoj je bila izgrađena niša gdje je bila smještena slika svete Ane

LAŽNA ISTINA

Najkrvavije se laži
u pijanstvu izgovore
kao najčistije istine

Lažne se istine ne sjeća
ima li sreće
ni onaj tko ju izgovori

Pamte tek oni
čiji stid ne nestaje
ni nakon što laži prenoće

Buđenje trijeznom otkriva
čisto lice
maska se suši na vjetru

Katarina Čeliković

Odakle su Šokci Bačkog Monoštora

Pišu: Marija i Martin Šeremešić

Područje uz lijevu obalu Dunava, od Kalače do Apatina i Sonte i na istoku u dubinu prema Tisi, bilo je od X. do početka XVI. stoljeća značajna administrativno-teritorijalna jedinica političkog, ekonomskog i društvenog života Mađarske, poznata kao Bodroška županija sa sjedištem u Bodrogu. Mnogi pisani dokumenti i ranija istraživanja dozvoljavaju pretpostavku da se Bodrog nalazio na prostoru Bačkog Monoštora. Najistočniji dio Bodroga je sadašnji najzapadniji dio Monoštora poznat kao Kurtala, ali materijalnih dokaza i arheoloških ostataka nema. Kako je nestao Bodrog, ima bezbroj pretpostavki. Autorima je najvjerojatnija tvrdnja koja kaže kako je nakon Mohačke bitke 1526. godine, kada su Turci strahovito porazili mađarsku vojsku i njihove saveznike, poslije 15 godina osvojen, razoren, spaljen i Bodrog. Ono što su započeli Turci, nastavio je Dunav svojim silnim vodama razarajući napušten grad i tako ga potpuno uništio.

Od 1327. godine, paralelno s Bodrogom, počinje se spominjati, u dokumentima, i Monoštor kao sjedište župe svetog Petra koju drže fratri reda cistercita, a nalazi se u neposrednoj blizini Bodroga. Oni su u stalnom sukobu s braćom pavlinima, koji imaju crkvu Svetog Križa na Sigi, lokalitetu, kasnije nazvanom Staro selo, oko korištenja ribnjaka na Sigi i naplate skelarine u Bodrogu. Područje Bodroške županije je bilo bogato šumama, oranicama, livadama, pašnjacima, a naročito vodama, što je stanovnicima osiguravalo obilje hrane. Osim toga, močvarno zemljište, s bezbroj rukavaca i otoka, omogućavalo je dugotrajno skrivanje stanovništva od pljačkaša i raznih hordi. Stoga je oko rječice Vajaš, koja je nastajala kod Kalače, a ulijevala se u Dunav kod Bodroga, bilo bezbroj naseljenih mjesta. Navedeni uvjeti privlačili su narode da se naseljavaju na ove prostore još od najstarijih vremena. Tu su nađeni tragovi prebivališta ljudi počevši od neolitskog doba. Migracije naroda su bile brojne, te su se na ove prostore naselili i Šokci. O

organiziranom dolasku Šokaca na područje Bodroga i Monoštora, nažalost, nema vjerodostojnih pisanih dokumenata u arhivskoj građi. O točnom periodu njihovog doseljenja može se samo pretpostavljati pa i polemizirati. Neosporno je da Šokci žive u Monošturu, a prvi put se izrijeком spominju 1615. godine za vrijeme vladavine Turaka u Somboru, kada je sultanovim pismom skrenuta pažnja somborskom kadiji da Šokci i Mađari ne moraju plaćati takse pećkom patrijarhu, jer su oni druge vjere, a ne kao Srbi, Grci i Vlasi. Sljedeći dokument, nastao 1720. godine, već govori da je Monoštor selo s 32 šokačka domaćinstva. Vladimir Rem, književnik iz Vinkovaca, u svojoj knjizi *Tko su Šokci* (1993.) navodi sljedeće: „O Šokcima u hrvatskoj historiografiji nije pisano, pa je to dakle još neistražena i neobrađena tema. Oni malobrojni povjesničari i publicisti koji su prilazili toj temi činili su to mahom nepotpuno i površno, više s etnografskih nego znanstveno-povijesnih stajališta. Iznimka u tom pogledu čini pisanje Ante Sekulića i Stjepana Krpana. U novije vrijeme ta pitanja problematizira i Juraj Lončarević, baveći se Hrvatima u Srijemu za koje osnovano tvrdi da nisu došljaci nego starosjedioci“.

Osobna karta šokačkih Hrvata, u cjelini uzevši, ne samo da nije još temeljno izučena i napisana, nego su i povijesni izvori o tome obavijeni mnogim nepoznicama, posebice u vezi s pitanjem pojavljivanja Šokaca na povijesnoj sceni. Autori napisa i rasprava o Šokcima u mnogo čemu se ne slažu, pa ni oko imena Šokci. Prvo znanstveno promišljanje o Šokcima poteklo je iz pera Valpovčanina Matije P. Katančića. Polazeći od gledišta da su Hrvati izravni potomci Ilira, pisao je o ilirsko panonskom porijeklu Šokaca. Očito pod utjecajem Katančića o tome piše i Ferdo Filipović, rodом iz Velike Kopanice u svojoj raspravi *Prasjedioci Slavonije* (1986.), a još prije Filipovića, objavio je bosanski Franjevac iz Fojnice Ivan Frano Jukić svoj *Zemljopis i povijesnicu Bosne* (1851.), u kome drži da u procesu odumiranja pradaвnog ilirskog plemena treba tražiti daleko porijeklo Šokaca. Međutim, nedvojbeno je da o ilirskom kontinuitetu od prahistorije pa sve do doseljavanja Hrvata na balkanski poluotok, prema sadašnjim spoznajama, ne može biti ni govora i da u tim relacijama nije moguće objasniti fenomen šokaštva niti pak utvrditi kada su se Šokci oblikovali kao osebujno etničko tkivo unutar hrvatskog nacionalnog bića. Oni su prepoznatljivi tek u relativno kasno vrijeme i u geografsko skućenom prostoru, onda kada će se naći u orbiti Mađara, a potom Turaka. Upravo mađarska i turska komponenta najprisutnije su u kompleksu pitanja oko šokačkog identiteta. Tu u prvom redu mislimo na nastanak imena Šokci koje, to se jedino pouzdano zna, nije vezano uz teritorij Slavonije nego uz područje srednjovjekovne Bosne. U pitanju je osmanlijska Bosna, ona pod kojom podrazumijevamo glomazni bosanski pašaluk, koji je obuhvaćao i Liku i prostirao se čak do Pakraca, pa uz desnu obalu Save sve do Šapca i Novog Pazara. Područje na kojem su živjeli Šokci u bosanskom pašaluku opisao

je Krunoslav Tkalc u raspravi *Porijeklo i kretanje Šokaca iz Bosne prema sjeveru do iza Budima* (1971.). On kaže da naselja Šokaca nastaju već kod Glamočkog pa se šire na Kupreško polje, te sjeverno do ušća Une u Savu. Naselja su od Kreševa i Fojnice, Travnika, Lašve, Zenice, Vareša pa preko Olova i Tuzle do Save. To bi, znači, bio prazavičaj Šokaca. Dr. Ladislav Vlašić u raspravi *Šokci u Vojvodini* (1934.) o porijeklu Šokaca u Bačkoj navodi i ovo: „Povijest Šokaca je vrlo mutna, nejasna i neistražena. Historičari se mnogo razilaze u svojoj raspravi o postanku Šokaca, bazirajući svoje tvrdnje na proizvoljnim pretpostavkama, te je pitanje naseljenja Šokaca u ove krajeve ostalo i sada otvoreno. Izgleda ipak, da su Šokci ovdje u Vojvodini starosjedioci i da je najvjernija teza pokojnog biskupa Ivana Antunovića, kalačko-bačkog biskupa, koji je 1882. godine objavio *Razpravu o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih* i tako udario temelj povijesti Šokaca i Bunjevaca inače velikom rodoljubi bunjevačkog i šokačkog plemena, koji kaže da su Šokci jedan ostatak onog slavenskog naroda, koji je sačinjavao veliku Svatoplakovu slavensku državu i gospodario ravnicom Bačke i Baranje, a koja se raspala najezdom Huna, Avara i Mađara. Antunović smatra da se jedan dio predaka Šokaca razbježio prema sjeveru, veći dio se odselio na Balkan, a treći dio se povukao pred brzim konjičkim odredima neprijatelja u onda ogromne baruštine, močvare i ritove kraj Dunava, kamo progonioci na konjima nisu mogli, a niti smjeli, zaći. S obzirom na to da su bili nesposobni za vojevanje, slabi i nikakvi borci izabrali su ovaj način spasenja. Sagrađili su svoja naselja uz rijeku Dunav i njegovu pritoku Vaš. Naravno da tako malobrojni i uz to nesposobni za borbu nisu mogli, a niti su pomišljali na izvojevanje svoje slobode. Potpuno ostavljeni sami sebi i sasvim izolirani živjeli su u vječnom strahu pred pobjednicima, prvo Mađarima, a potom Turcima. Stoga se kod njih uvriježilo mišljenje da je svaka vlast neprijateljska i da sa njom ne treba surađivati. Ovu tezu biskupa Antunovića osporava svećenik Josip Temunović u svojoj knjizi *Bilježnica za povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata* (2009.) i navodi: „Posve je izmišljena teorija da su se Bunjevci i Šokci nastali u magli antičkih Slavena, selili iz Podunavlja u Bosnu i Hercegovinu, pa se onda, po progonu turskom, vraćali u zavičaj iz kojeg su tobože i krenuli“. Međutim, za ovu svoju tvrdnju ni Temunović ne iznosi valjane argumente. Kao što je već rečeno, pisanih dokumenata baš o točnom doseljenju Šokaca u današnji Monoštor nema, ali se kroz neke dokumente koji govore o drugim događajima može dosta saznati i o migracijama naroda na tom prostoru.

Godine 1241. Tataři pod vodstvom Batu-kana upadaju u Mađarsku, a hrvatsko-ugarski kralj Bela IV. bježi preko Bodroga i Slavonije sve do Klisa i Trogira. Tom prilikom su Tataři osvojili i razorili utvrdu Bodrog. Sjeverozapadno od sadašnjeg naseljenog mjesta Bezdan, postoji dio terena koji izlazi na Dunav, a koji se u narodu naziva „tatarski prelaz“. Moguće je da

su Tatari na tom potezu prelazili Dunav i iskricali se na baranjskoj strani kod mjesta Batina, a odatle baranjskom terasom nastavili progon Bele IV. Kada su se Tatari povukli u svoju postojbinu, vratio se i Bela IV. u Mađarsku. Bio je zgranut veličinom pustošenja Tatara i silinom njihovog prodora, jer im je na putu bilo malo utvrđenih gradova. Stoga je kralj pozvao veliki broj radnika iz Dalmacije koji su znali graditi utvrde od kamena pa ih je uposlio na obnovi razorenih gradova. Tako je 1256. godine obnovljen i Bodrog. Jesu li radnici Dalmatinci, koji su obnavljali Bodrog ostali živjeti u njemu, nema vjerodostojnih podataka. S obzirom na to da je ta praksa bila uobičajena kod obnove ostalih gradova (Gyöngyös, Segedin, Subotica), može se osnovano pretpostaviti da je to bio slučaj i s Bodrogom. Od tog vremena Dalmatince kroničari stalno spominju kao stanovnike Mađarske. Godine 1368. ugarski kralj Ludovik doveo je svećenike, glagoljaše, koji su govorili istim jezikom kao starosjedioci Bodroške županije, kako bi među njima širili katoličku vjeru. Moguće je da je s njima došla i skupina naroda iz Dalmacije, no o tome nema pisanih tragova.

Ugarski kralj Ladislav, 1437. godine, konstatira da, pod najezdom Turaka, sve više Srba dolazi iz Raške i Bosne u Bodrošku županiju i miješaju se sa starosjediocima katoličke vjere. Mađarske vlasti potiču njihovo doseljavanje, dajući im zemlju i kuće, kako bi stvorili „bedem“ na svojim južnim granicama i lakše se suprotstavili Turcima. Tada je naseljena i Pašina ada, lokalitet udaljen nekoliko kilometara jugoistočno od sadašnjeg Monoštora. Svi doseljenici su bili Srbi pravoslavne vjere. Njihov dolazak je bio organiziran, ali nema podataka iz kojeg kraja su došli. Na Pašinoj adi su ostali do 1747. godine i tada su svih 50 domaćinstava preseljeni u današnji Brestovac. Razlozi preseljenja nigdje nisu navedeni. Na lokalitetu Pašina ada sada nema materijalnih ostataka o postojanju nekad velikog naselja niti se zna kako se naselje tada nazivalo. Interesantan je podatak da se od 1541. godine, kada su Turci razorili Bodrog, ovaj utvrđeni grad više ne spominje narednih 50 godina. Među popisanim mjestima i žiteljima somborske nahije rađenim 1543., 1554. i 1578. godine nema Bodroga, ali kada su Turci 1590. godine vršili popis naselja i njihovih stanovnika, navodi se i Bodrog s 14 domaćinstava. Otkuda su oni došli, tko su i koje vjeroispovijesti su bili, nema podataka. Upitno je i jesu li oni živjeli baš na bodroškom lokalitetu, jer su Turci koristili nazive mjesta onako kako su ih izgovarali starosjedioci pa su za sadašnji Bački Monoštor u to vrijeme, u raznim razdobljima, koristili naziv Bodrog, Bodrog Monoštor, Dolnji Monoštor ili jednostavno Monoštor.

Istih godina su se Šokci masovno doseljavali iz Bosne u Baranju, te je možda jedna skupina njih prešla i u Bačku. Nakon što su Turci 1541. godine zauzeli i razorili Bodrog, njihovi saveznici Tatari su u više navrata upadali na

ove prostore, pljačkali i ubijali stanovništvo, pa su se oni sklanjali u močvare i ritove pored Dunava ili su bježali pod okrilje Austrije. Najžešći pljačkaški pohod Tatara je bio 1620. godine i tada je stanovništvo 40 naselja iz bivše Bodroške županije pobjeglo u Austriju ostavljajući potpuno pusto ovo područje. Kako im je bila potrebna radna snaga za obradu zemlje, pošto su Turci uglavnom živjeli u gradovima, isti su iz Kliškog Sandžaka kod Splita doveli nekoliko tisuća „raje“ s redovnicima (vjerojatno franjevci) i naselili ih na obale Dunava. Zauzvrat su Turci dali doseljenicima izvjesne privilegije. Dok su u drugim područjima žestoko proganjali franjevce, u somborskoj nahiji su tolerirali njihov rad. U svojoj knjizi *Tragajući za Bodrogom i Monoštorom do kraja osamnaestog veka*, Milenko Beljanski navodi i ovo: „Monoštorci su podanici slobodnog odlaza. Nisu spahijski kmetovi o čijoj sudbini odlučuje spahija. Mogu otići iz sela bilo gdje, niko im to pravo ne može uskratiti. Ali Monoštorci nisu vlasnici zemlje i livada koje obrađuju i koriste za ispaše i senokos“.

Jesu li preci današnjih Monoštoraca, Šokaca, tada stigli na ove prostore, nema pisanih podataka, ali mnogi čimbenici ukazuju na ovu pretpostavku. Svi monoštorski Šokci su katoličke vjere, govore ikavicom kojom se govori i u Dalmaciji i Dalmatinskoj zagori, narodne rukotvorine i monoštorski vez imaju velike sličnosti s radovima žena u Dalmaciji, u matičnim knjigama rođenih iz 1718. godine koje je vodio franjevac Augustin Benković ima mnogo osobnih imena kao što su Matko, Matan, Mijo, Marijan i druga koja su karakteristična za osobna imena Dalmacije i Dalmatinske zagore. Kada su se Monoštorci na svadbama i drugim svečanostima veselili, često su tražili da se sviraju i pjevaju „one naše stare pisme“, a radilo se o dalmatinskim pjesmama već zaboravljenim i u samoj Dalmaciji, bio je ponos služiti vojsku u ratnoj mornarici i uglavnom su se iz mjesta regrutirali mornari, u mjestu je postojalo „Društvo prijatelja mora“, a i veliki broj riječi i izraza je identičan s dalmatinskim. Monoštorci su i sada uvjereni da potječu iz Dalmacije, a da su se u Monoštor doselili sa Starog sela, lokaliteta udaljenog od Monoštora nekoliko kilometara jugozapadno od sela. Ovo vjerovanje nije bez osnove, jer se naselje na Starom selu nalazilo na desnoj obali Dunava, dakle u Baranji, koja je, u nekoliko navrata, naseljavana narodom iz Dalmacije. Prema arheološkim ostacima, naselje na Starom selu bilo je značajno središte. Vjerski objekti i druge građevine su zidani od crvene opeke i od tesanog kamena, što je bilo rijetkost u to vrijeme na ovom prostoru. Može se pretpostaviti da su Šokci prvo doseljeni u Baranju i na Staro selo, a odatle su prešli rijeku Dunav kod Bodroga i naselili današnja sela uz lijevu obalu Dunava – Santovo, Bački Breg, Kolut, Bački Monoštor. Bezbroj identičnosti imaju ova mjesta i danas, osim Koluta, koje se ogledaju u običajima, govoru, tradicijskom ruhu i koje potvrđuju pretpostavku o njihovom zajedničkom podrijetlu. U svojoj

knjizi *Bilježnica za povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata* Josip Temunović navodi i ovo: „Veća skupina Bunjevaca dolazi u Bačku oko 1610. godine. To je skupina koja se kod Klisa pobunila protiv bega, pa bježi sve do Like, a odatle oko deset tisuća ljudi i u Podunavlje“. Je li se jedan dio njih naselio i u Monoštor, opet nema vjerodostojnih podataka.

Za vrijeme Rákóczijeve bune (1704. – 1710.) iz Baranje je u Monoštor doseljeno 30 obitelji. Pošto se poimence navode osobna imena i prezimena gazda domaćinstava, može se vidjeti da su to imena i prezimena Šokaca, današnjih Monoštoraca. Ovdje ih sve navodimo: Marko Patola, Petar Paloš, Petar Patarić, Lovrencije Vidaković, Ilija Žužić, Marko Balić, Pavle Bošnjak, Josip Pijaković, Pavle Božić, Marko Matarčić, Andrija Balošić, Šima Karajković, Živan Janić, Martin Borgin, Andrija Balić, Matej Vidak, Mihajlo Jozić, Andrija Sokotić, Marijan Vodeničar, Blaž Hadnađ, Bora Vodeničar, Šima Bešlija, Nikola Liposajta, Jovan Sremačić, Petar Jozina, Marko Daražić, Mihajlo Pavošić, Pavlo Mučalov, Veselin Tatavi, Martin Kovač.

Prema popisu iz 1971. godine Monoštor ima 4593 stanovnika, a od navedenih prezimena osoba doseljenih između 1704. i 1710. godine postojala su sljedeća: Patarić (163 stanovnika), Žužić (8), Balić (2), Bošnjak (9), Karajkov (17), Burgin (30), Vidak (24), Jozić (21), Bešlin (81), Daražić (22), Pavošev (14), Mučalov (4) i Kovač (245). To je prvi podatak gdje se poimence navode glave obitelji koje su se doselile u Monoštor.

Ako se uzme u obzir da se u dokumentima već 1198. godine spominje podatak da je ugarski kralj Ladislav darovao sentmartonskim opatima skelu na Dunavu kod Bodroga i pravo na ubiranje skelarine, što je potvrdio i papa Inocent, a da se skela spominje narednih 500 godina kao jedino sredstvo za prijelaz preko Dunava na ovim prostorima, može se zaključiti da je ista bila važan čimbenik u migracijama naroda i određivanju pravca njihovog kretanja. Tim prije što je, po svemu sudeći, zbog konfiguracije terena, Baranja bila važno strateško područje. Većina migracija naroda je išla preko Baranje pa su je i Turci koristili za osvajanje Mađarske i prodore prema Beču (Mohačka bitka). Bačka je za taj pothvat bila nepovoljna, zbog mnogobrojnih močvara i ritova, što je otežavalo kretanje glomazne vojne sile. Kada se pogleda zemljovid ovog područja rijeke Dunav, uočavaju se „grede“ (bodroško-zmajevačka i dr.), uzvišenja koja se pružaju u pravcu istok-zapad, i koja Dunav nije nikada plavio, te je prilaz Dunavu s obje strane bio veoma lak. Stoga je za pretpostaviti da su razne skupine naroda koristile ovaj pravac za svoje kretanje, kao što je već spomenuto da su i Tatari koristili ovaj pravac za progon Bele IV. Zbog postojanja skele kod Bodroga i dobrih prilaznih puteva Dunavu, sva zbivanja u Baranji su se odražavala i na ovaj dio Bačke. Prvenstveno tu mislimo na migracije naroda. Osnovano je pretpostaviti da su i naseljava-

nja ovog dijela Bačke išla preko Baranje i Bodroga, pa i doseljavanje Šokaca i Bunjevaca iz Bosne i Hercegovine. Svaka takva migracija odražavala se i na sastav mještana Bodroga, a kasnije i Bačkog Monoštora.

Iz popisa starješina bodroških obiteji koji plaćaju desetinu iz 1552. godine, uočljivo je da su oni skoro svi Mađari, što ne isključuje mogućnost da je u Bodrogu i Monoštoru bilo i drugih naroda, pa možda i Šokaca, koji su bili bezemljaši, kmetovi i sluge te kao takvi i nisu evidentirani u ovom popisu. Već 1718. godine u matičnim knjigama je vidljivo da su većina mještana Monoštora Šokci. Iz ovih podataka se može zaključiti da su se Šokci formirali kao većinsko stanovništvo Bačkog Monoštora između 1541. i 1710. godine. Nakon odlaska Turaka i uspostavljanja mađarske vlasti, a kasnije i Austro-Ugarske, u Monoštor se doseljavaju Mađari i Nijemci, ali njihov broj nije bio takav da bi bitno promijenio nacionalni sastav Monoštora. Isti je slučaj i s doseljavanjem Srba, kolonista 1948. godine, jer je došlo svega 18 porodica. Možda baš zbog svoje višestoljetne izoliranosti i života pod turskom vlašću, Šokci su u Monoštoru sačuvali svoju vjeru, običaje i jezik. Već citirani dr. Ladislav Vlašić kaže: „Narodna svijest u Šokaca je vanredno razvijena. Bili su i ostali uvijek i svagda Slaveni. Iako toliko stotina godina pod Mađžarima, nisu posljednji imali nikakvog nacionalnog utjecaja na njih. Iza rata (1914. – 1918.) priznaju se skoro od reda i javno ogrankom hrvatskog naroda, Hrvatima. Imaju kolosalnu asimilacionu moć kao rijetko koje slavensko pleme. U Bačkoj, ne govori Šokac drukčije, ne samo kod kuće, nego i s ostalim narodima, već samo šokački, hrvatski. Stoga svi neslaveni, ako hoće s njima da ophode nauče ‘pod morač’ njihov jezik. A Šokac neće da uči strani jezik, a još manje njim da govori. Mora se čovjek začuditi žilavosti tog malog, ali doista žilavog hrvatskog naroda“.

Opća ocjena istraživača koji su se bavili migracijama stanovnika u Podunavlju je da je bilo više sporadičnih doseljavanja raznih grupica ljudi, naročito za vrijeme turske vlasti, koji su se selili na one prostore gdje su već živjeli njihovi suplemenici bilo po vjerskoj ili nacionalnoj pripadnosti pa je isti slučaj bio i s doseljavanjem u Monoštor.

U pisanju ovog rada i mi smo se, kao i ostali autori, koji su se bavili migracijama Šokaca, u zaključivanju koristili u velikoj mjeri nagađanjima i pretpostavkama, koristeći za pojedine tvrdnje neosporne podatke iznesene u nama dostupnim dokumentima ili se oslanjamo na već ranije izrečene ocjene i utvrđene činjenice.

Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata u Zagrebu

Pišu: Zvonimir Cvijin i Nevenka Fabian Vidaković

Bačka, Srijem i Banat područja su na kojima žive ljudi različitih nacija i religija. Među nacijama koje od davnina žive u tim krajevima su i Hrvati. Hrvati koji žive na sjeveru Bačke pripadaju etničkoj skupini Bunjevci, a na zapadu Bačke žive Hrvati koji pripadaju etničkoj skupini Šokci, s tim da Šokaca ima i u Slavoniji i Zapadnom Srijemu. Specifičnost bunjevačkih Hrvata je i to da imaju svoj autentični dijalekt, bunjevački govor.

Svi Hrvati iz Bačke, Srijema, pa čak i iz Banata koji je nešto udaljeniji od Hrvatske, u znatnom su broju slali svoju djecu na studije u Hrvatsku, poglavito u Zagreb. Po završetku studija, većina od tih novih intelektualaca vraćali su se u svoje rodne krajeve, no neki su i ostajali u mjestima svojeg školovanja, odnosno studiranja, a neki su čak i odlazili u druga mjesta, pa čak i u druge države. Najveći broj tih diplomiranih stručnjaka, Hrvata iz Bačke, Srijema i Banata, dolazio je na studije i potom ostajao u Zagrebu. No, kako su oni dolazili pojedinačno, a ne organizirano, nikada u svojoj novoj sredini nisu bili povezani i organizirani.

Krajem 1980-ih godina, u tadašnjoj državi Jugoslaviji, odvijaju se burni društveni i ekonomski procesi. Gospodarstvo slabi, inflacija je vrlo visoka, odnosi između republika federacija se pogoršavaju, rastu etničke napetosti, a u zapadnim republikama tadašnje SFRJ jačaju težnje prema samoodređenju i etničkoj afirmaciji. U takvom ozračju i Hrvati iz Bačke, Srijema i Banata, a koji žive u Zagrebu pokrenuli su inicijativu da se organiziraju i međusobno povežu s ciljem da i u novoj sredini sačuvaju svoje specifičnosti i kulturno nasljeđe. Prva okupljanja Hrvata porijeklom iz Bačke, Srijema i Banata počela su tijekom 1989. godine i bila su neformalna i na temelju međusobnih pozivanja na druženje i okupljanje. Na tim okupljanjima formirala se i ideja ustanovljavanja jedne formalne organizacije tih Hrvata. Grupa intelektualaca, među kojima su bili Naco Zelić, dr. Ante Sekulić i još neki, odlučila je da se ta nova udruga nazove „Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata“. Oni su napisali i statut te udruge te registrirali udrugu u Zagrebu dana 21. travnja 1990. godine. Stoga se taj dan smatra danom osnutka „Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata“.

Kako ovo, tek utemeljeno „Društvo“, nije imalo nikakvih financijskih sredstava, a ni prostora za okupljanje i djelovanje od samog početka se moralo snalaziti. Srećom, nailazilo je na razumijevanje i pomoć drugih organizacija koje su mu ponudile na korištenje svoje prostore. Zahvaljujući ljubaznosti uredništva katoličkog glasila *Glas Koncila* i gospodina Tomislava Vukovića koji je prenio ponudu i poziv uredništva tog glasila „Društvu“, članovi „Društva“ počeli su održavati svoje sastanke u prostorima uredništva tog lista na Kaptolu. U toj, početnoj fazi djelovanja „Društva“ prostor je potpuno odgovarao. Vremenom se „Društvo“ snalazilo u pogledu prostora za djelovanje. Nakon par godina djelovanja u uredništvu *Glasa Koncila*, „Društvo“ je dobilo na korištenje prostore HKUD-a „Željezničar“ na adresi Trnjanska cesta 1, u Zagrebu, a koji su bili još veći i bolji. U tim prostorima „Društvo“ je bez problema moglo održavati i masovnije priredbe i okupljanja svojih članova i prijatelja. Zatim je „Društvo“ dobilo na korištenje prostore Državnog ureda Komisije za odnose s vjerskim zajednicama u zgradi „Zagrepčanka“ na adresi Savska cesta 41. Konačno je „Društvo“ od Grada Zagreba dobilo na korištenje, pod veoma povoljnim uvjetima, ured na zajedničko korištenje sa „Zajednicom protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata“. Taj prostor „Društvo“ koristi i sada, 2023. godine.

Prvi predsjednik „Društva“ bio je gospodin Naco Zelić, pravnik iz Zagreba. Kasnije, tijekom godina, na čelu „Društva“ mijenjalo se nekoliko predsjednika, i to: Tomislav Vuković, Vinko Rukavina, Zvonimir Cvijin, Marija Zaić Kubatović, Marijan Brčić Kostić, ponovno Zvonimir Cvijin, ponovno Marija Zaić Kubatović i Antun Vujević koji je predsjednik „Društva“ i sada, 2023. godine.

Aktivnosti „Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata“ bile su raznovrsne. Iako je u početku zamišljeno da se „Društvo“ bavi održavanjem kontakata i druženjem Hrvata iz Bačke, Srijema i Banata koji žive u Zagrebu te aktivnostima vezanim za njegovanje kulturne baštine i tradicije. Međutim, prema potrebi, „Društvo“ se bavilo i drugim aktivnostima koje je situacija nametala. Neke od tih aktivnosti su slijedeće:

- Predstavljane knjiga proze i poezije kao i znanstvenih knjiga autora iz Bačke, Srijema i Banata.
- Pomoć Hrvatima protjeranim početkom domovinskog rata najviše iz Srijema, ali i Bačke da se snađu u novoj sredini u Hrvatskoj te suradnja da i oni organiziraju svoju organizaciju, „Zajednicu protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata“.
- Održavanje specifičnih narodnih običaja kao što su „Prelo“ i „Uskršnje polivanje žena i djevojaka“.

– Distribucija stipendija dodijeljenih od strane Ministarstva vanjskih poslova studentima iz Bačke, Srijema, Banata i Crne Gore tijekom Domovinskog rata.

– Rad sa studentima iz Bačke, Srijema i Banata u cilju poboljšanja njihovog poznavanja hrvatskog jezika, povijesti, značajnih osoba i mjesta. Ti studenti su došli na školovanje i studije u Republiku Hrvatsku, ali, zbog značajne razlike u školskim programima bili su znatno zakinuti za poznavanje hrvatskog jezika, povijesti i značajnih osoba važnih za Hrvatsku.

– Organiziranje i provođenje edukativnih izleta za studente i članove „Društva“.

– Borba u hrvatskim institucijama za ostvarivanje prava na mirovine Hrvatima koji su protjerani ili se doselili u Republiku Hrvatsku početkom Domovinskog rata. Ove aktivnosti su provođene u suradnji i zajedno s udrugama Hrvata doseljenih ili protjeranih iz Bosne i Hercegovine, jer su se i oni suočavali s istim problemom.

– Sudjelovanje u aktivnostima Hrvatske matice iseljenika na njegovanju i očuvanju kulture, tradicije i običaja Hrvata koji žive u zemljama izvan današnje Republike Hrvatske.

– Obilježavanje obljetnica rođenja, radnih rezultata i uspjeha te drugih povoda vezanih za osobe porijeklom iz Bačke, Srijema i Banata.

„Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata“ danas se suočava s problemom starenja članstva i veoma malom obnovom članstva mladim osobama, jer je kod mladih ljudi, većinom rođenih u Republici Hrvatskoj i poslijeratnom razdoblju, znatno manji osjećaj pripadnosti bunjevačkoj i šokačkoj etničkoj grani hrvatskog naroda u Bačkoj, odnosno hrvatskom narodu iz Srijema i Banata. Ipak, aktivnosti „Društva“ se nastavljaju i nastaviti će se sve dok ima živih i aktivnih članova. /Zvonimir Cvijin/

Društvo je osnovano u Zagrebu 21. travnja 1990. godine i upisano u Registar udruženja Grada Zagreba 26. veljače 1991. godine.

Ideja o osnivanju ovog Društva godinama je bila prisutna među bačkim Hrvatima koji žive u Zagrebu. Većina ih je bila podrijetlom iz Subotice, a neki su došli školovati se na zagrebačkim fakultetima i visokim školama još u prvoj polovici dvadesetog stoljeća.

Novoosnovano Društvo nastalo je nošeno namjerom za češćim okupljanjem i namjerom za promicanjem običaja, tradicije, kulture, stvaralaštva i umjetnosti Hrvata u Vojvodini i Podunavlju, ali i bunjevačkih Hrvata koji žive i rade u Hrvatskoj, da otvorenim vratima bude poveznica i prilika za ostvarenje programa u Zagrebu.

Materice

U prvim godinama prilike su nalagale sasvim drugačije djelovanje. Bila je to pomoć studentima iz Vojvodine koji studiraju u Hrvatskoj. Bile su to godine kada su mnoge obitelji bile ugrožene s obje strane Dunava a pomoć i topla riječ je i te kako bila dobrodošla.

Prve sastanke Društvo je održavalo u prostorijama *Glasa Koncila* u sobi gosp. Tomislava Vukovića koji je sastavio prvi popis potencijalnih članova. Popis je sadržavao oko 400 imena.

Popis nam je bio važan da spoznamo koliko nas je u Zagrebu, te da okupimo one koji bi stvarali programe za djelovanje. Po strukturi potencijalnih

Prelo

članova bilo je znanstvenika, akademika, profesora, kulturnih i javnih djelatnika pa sve do vrijednih radnika i domaćica.

Aktivnosti u prvo vrijeme bile su usmjerene na području kulture, aktivnosti oko mladih, posebno studenata koji su dolazili iz Bačke na studij u Hrvatsku, aktivnosti oko pravne pomoći i prikupljanju sredstava za mogući rad Društva.

Društvo je nekoliko puta mijenjalo mjesto okupljanja sve dok nije konačno na natječaju Gradske Skupštine Zagreba dobilo na korištenje prostorije u Vukovarskoj 235, gdje i danas ima svoje sjedište.

Godine su prolazile a želja za sastajanjem je profilirala dio našeg programa. Bili su to tradicionalni bunjevački običaji Materice, Prelo, Polivanje na uskršnji ponedjeljak. Proslavljali smo jubilarne rođendane naših članova, prisustvovali promocijama knjiga čiji su autori naši članovi ali i drugi.

Torta

Ulica Alekse Kokića u Zagrebu

Blagdan Materica okupio je velik broj članova i ne članova na doživljaj izvornog osjećaja lijepog odnosa prema našim *nanama*, bakama, majkama. Nije nedostajalo *lakumića* koje je pripremila Marica Stilinović, raznih kolača, pa i *prsnaca*, koje su pripremile naše vrijedne članice, a pobrinule su se i za klasične darove, *maramice*, *jabuke*, *orase s kovanicama*, ali i željno očekivano *Faljen Isus gazdarice*, *čestitamo Materice*, *mi smo došli priko mora da nam date malo ora...* koje je s velikim žarom i prigodnim tekstom želio dr. Luka Stilinović. Kapnula je i koja suzica, koji uzdah ali i smiješak. Nije nedostajalo ni pjesme, a ni tamburice koju je Antun Vujević zasvirao.

Jednako tako, bogatije i s puno žara pripremljeno je i Prelo, isprva u javnom prostoru, s nošnjama i muzikom, da bi se posljednjih godina pretvorilo u Sjećanje na Prelo, ali ni malo slabije posjećeno od članova. Veselje u dobivenoj Tomboli bilo je i jest uvijek doživljaj, iako su predmeti obično manje vrijednosti, ali su u rukama dobitnika bili su velika radost.

Radovi od slame u Zagrebu

Polivanje na uskršnji ponedjeljak je u našem sjećanju ostalo kao veseli dan u naznaci proljeća pa smo i mi naše „momke“ okitili *cicamacama*, a mi „djevojke“ smo išle namirisane kolonjskom vodom kući.

Za piće su uvijek bili zaduženi „momci“.

Kad je slavlje bilo gotovo, Marija i Ruža su pospremale stolove, Ines, Vera i Ružica su se smjenjivale kod pranja suđa, a Dubravka je već s metlom i partišom spremna da nas sve potjera kući.

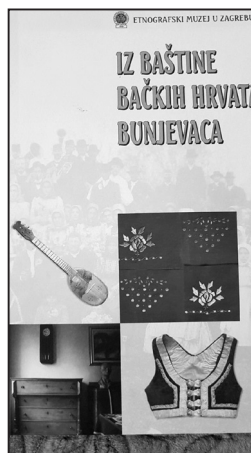
Djevojke pred Mimarom

Znalo se tko kuha vino i kavu, tu je bila Nevenka, a članarinu je skupljala Marija. Predsjednik je uvijek imao lijepu riječ i dobrodošlicu, a Luka s obaveznim šeširom je na našoj lijepoj ikavici govorio o blagdanu i običajima.

Najbolju tortu je ispekla Gabriška i to u povodu proslave 90. rođendana prof. Ante Sekulića čija smo predavanja pozorno pratili. Bilo je i drugih okupljanja. U prvim godinama smo misom i izložbom sjećali se dr. Vinka Perčića, velikog donatora slika gradu Zagrebu, obilježavali dan rođenja ili smrti svećenika Albe Vidakovića. Proslavili imenovanje ulice u Zagrebu po njemu a i po svećeniku i književniku Aleksi Kokiću. Matica hrvatska nam je uvijek izlazila u susret za predavanja, proslave, emitiranje filmova iz naše drage nam Bačke. Sve filmove Branka Ištvančića smo posjetili u kino dvoranama, dva puta smo u našim prostorijama organizirali dvije radionice. Prije jednog Uskrsa organizirali smo izložbu uskršnjih jaja ukrašenih slamom iz

Izložba

Izložba u Etnografskom muzeju

Subotice. Bila je to mala poluprodajna izložba jer se nisu sva jaja vratila u Suboticu pa smo ih uz simboličnu cijenu utržili a utržak su dobile vrijedne ruke subotičkih autorica. Autorice, da, jer svako jaje je bilo unikatno, bilo bogato ili skromno ukrašeno. Tom prilikom je Ivana Dulić, koja je došla iz Subotice održala radionicu rada sa slamom za građane, a održala je isto sa studentima Etnologije u okviru fakultetske nastave.

Zanimljivo je bilo gledati što su studenti izveli pojedinačno s tehnikom slame ne poznavajući pristup slami kakav su imale slamarke iz Subotice.

Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata nema tamburašku, etnografsku sekciju, nema ni plesače, stoga su prela i ostale naše aktivnosti otišle u drugom pravcu.

Priređivali smo Prela, sastajali se u povodu naših običaja. Bilo je studenata koji su bili aktivni u to vrijeme, zahvaljujući poticaju iz našeg Društva. 1997. godine student teologije koji se pripremao za svećenika Marinko Stantić napisao je i uvježbao sa studentima igrokaz *Materice koje se pamte*.

U vrijeme rata a i kasnije na neki način otkrilo se da je dosta zavlada misao da preko Dunava nema Hrvata što nas je potaklo da se na neki način predstavimo i da dokažemo da i tamo ima Hrvata Bunjevaca o kojima se možda malo zna.

Nije trebalo dugo pa da dođemo na ideju da se predstavimo na najbolji način. Dr. Milana Černelić, članica našeg Društva u razgovoru s Etnografskim

Muzejom u Zagrebu, predložila je da s etnografskim predmetima koje posjeduju članovi Društva napravimo izložbu kod njih. Ideja je prihvaćena i uz marljivi rad prikupljen je lijep broj predmeta i fotografija da se izložba i ostvari 1998. godine pod naslovom „Iz baštine bačkih Hrvata Bunjevaca“.

Tiskan je katalog pod istim imenom sa stručnim tekstovima nekoliko autora, ali je u katalogu našao mjesta i poseban dodatak nazvan „Sićanja“, koji su napisali članovi Društva kao sjećanja, pisana pisma ili jednostavno zapisana sjećanja.

Pozitivan uspjeh ove izložbe dao nam je krila da dalje radimo. Predstavljamo bunjevačke Hrvate ovdje u Hrvatskoj.

Uz mise zadušnice za pokojnog dr. Vinka Perčića ostvarili smo po dogovoru s Gradom Zagrebom nekoliko izložaba slika iz njegove donacije. Jedna je bila posvećena portretima Donatora, druga hrvatskom slikarstvu iz njegove donacije, a treća koja je popraćena i vrijednim katalogom pod imenom „Stvarnost ili žudnja“ 2012. godine. Postavljena je u izložbenom prostoru Klovićevih dvora.

Izložene su bile slike svjetski poznatih slikara a tema kataloga je bila „Dvojbe o dvojnicima“.

„Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata“ financiralo se samo iz članarine koja nije bila velika. Svesrdno surađuje sa Zajednicom protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata sa kojom dijeli društveni prostor u Zagrebu pa se osjeća bratski povezana, a isto tako i sa Katoličkim Društvom „Ivan Antunović“ iz Subotice.

Program „Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata“ ostvaruje uz vlastito financiranje ako je aktivnost ili događanje u vlastitim prostorima Društva, a sve što je izvan prostora, odnosno traži veća sredstva, ima zahtjevniju ideju, smo stavili na raspolaganje onome tko je ideju i suradnju prihvatio. Najviše je to bio Etnografski muzej i Matica Hrvatska.

Ne smijem zaboraviti i izložbu božićnjaka u Etnografskom muzeju.

Gospođa Marita Žuženić se u dalekom svijetu sjetila kako je njena baka za Božić radila ukrašen kolač božićnjak i pokrenula ideju izrade božićnjaka. Pozvali smo gospođe iz Subotice da nam u tome pomognu. Uz veliko angažiranje njihovo ostvarena je izložba božićnjaka u suradnji

Božićnjaci

sa izložbom slika naive u slami iz Tavankuta. Većina posjetilaca na otvorenju izložbe mogla je dobiti u dar jednu figuricu od tijesta za svoj božićnjak. Božićnjak su izradili i pojedini izrađivači iz Zagreba, a pridružila su se i djeca u izradi. Prilikom obraćanja kardinala Bozanića za Božić te godine, na stolu kraj njega bio je jedan prelijepi božićnjak iz Subotice, a božićno drveće ukrašeno je ukrasima od slame vrijednih Bunjevaka. Ovom prilikom se srdačno zahvaljujemo gospođi Marici Vukov na njenom predivnom kolaču Božićnjaku, na njenom trudu u radionici sa znatiželjnim interesentima. Njen je veliki prinos ovoj Izložbi, a njen Božićnjak je svatko mogao vidjeti prigodom nadbiskupove čestitke za Božić 2015. godine.

Prilikom jedne posjete rodnoj Subotici, u razgovoru s gospodinom Marinkom Piukovićem, predložila sam da bi lijepo i dobro bilo da se Dužijanica dogodi u Zagrebu. I dogodila se.

Godine 2018. na Veliku Gospu održana je u Zagrebu Dužijanica u svojoj ljepoti. U zraku iznad glava bilo je nebrojeno ruku koje su željele snimiti svu ljepotu bunjevačke narodne nošnje, perlice i cijelu zahvalu Bogu za dobar urod pšenice.

„Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata“ je koristilo svaku priliku da oda počast opstojnosti Hrvata u Bačkoj. Nije do mene da govorim o svim događanjima. Trideset i više godina je dug period da se u jednom napisu opiše sve. Nadam se da će biti povoda da se o našem Društvu, kao o mostu koji spaja bačke odnosno vojvođanske Hrvate s maticom Hrvatskom, opširnije piše Nevenka Fabian Vidaković, tajnica Društva.

Dužijanica u Zagrebu

Obljetnice

Jubilej 100 godina Družbe Kćeri Milosrđa u Subotici

Piše: Andrija Anišić

Svečanim proglasom 1. srpnja 2022. godine s. M. Silvana Milan i župnik Andrija Anišić otvorili su godinu jubileja pod nazivom: 100 godina Družbe Kćeri Milosrđa u Subotici. Najavili su tada da će sva značajnija događanja u župi i samostanu sestara biti u znaku toga jubileja. Na početku adventa tajnik Pastoralnog vijeća župe sv. Roka Petar Gaković izradio je logo jubileja i nekoliko transparenata (bannera) kojim smo u crkvi i na vratima samostana istaknuli da se Družba Kćeri Milosrđa nalazi u godini velikog Jubileja.

Neposredne pripreme započele su dogovorom u samostanu Sestara u Subotici na kojem su sudjelovali: s. M. Mirjam Gadža, predstojnica provincije Krista Kralja, s. M. Nelija Pavlović, predstojnica subotičkog samostana, s. M. Silvana Milan, s. M. Eleonora Merković, s. M. Jasna Crnković i s.

M. Ilirka Ivandić te mons. Andrija Anišić, župnik. U istom sastavu okupili su se i početkom lipnja ove godine kada je dogovoren sam program proslave Jubileja.

*Susret
Organizacijskog
odbora)*

Družba Kćeri Milosrđa je uz pozivnice i plakate izradila i vrlo zanimljive i sadržajne rollupove koji prikazuju život i rad Sestara u subotičkom samostanu, a župa sv. Roka je dala izraditi prigodnu spomen-sličicu. Oni su bili lijepi ukras u HKC-u „Bunjevačko kolo“ kao i u crkvi sv. Roka u Subotici.

Simpozij

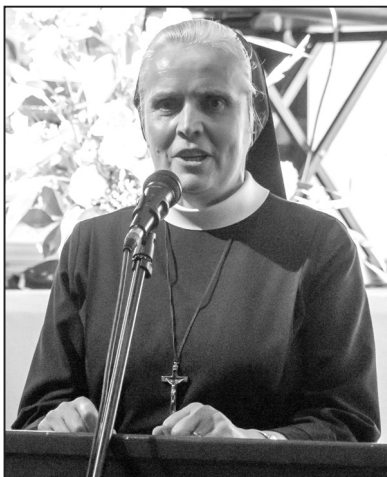
Proslava Jubileja je započela Simpozijem u Hrvatskom kulturnom centru „Bunjevačko kolo“. Na početku simpozija sestre Kćeri Milosrđa otpjevale su himnu Družbe, a zatim je sve okupljene pozdravila provincijska predstojnica s. M. Mirjam Gadža.

Pozdrav provincijske predstojnice s. M. Mirjam Gadža

„Zahvaljujte Gospodinu jer je dobar, jer je vječna ljubav njegova (Ps 118) pjeva psalmist, a danas mu se želimo pridružiti i mi, sestre Kćeri Milosrđa TSR sv. Franje, te zahvaliti Gospodinu za milosti kojima je pratio život i rad naših sestara kroz 100 godina djelovanja u ovom dragom gradu na sjeveru Bačke – Subotici, a osobito u ovoj župi sv. Roka u Keru.

Srdačno pozdravljam sve vas koji svojom nazočnošću uveličavate ovo slavlje, odajući priznanje i blizinu sestrama koje ovdje djeluju, kao i onima diljem Provincije i Družbe, koje se upravo ovih dana devetnicom pripremaju proslaviti blagdan bl. utemeljiteljice Marije Propetoga o 20. obljetnici njezinog proglašenja blaženom.

Proslavu 100. obljetnice dolaska sestara i njihovog djelovanja u Subotici započinjemo simpozijem. Svaki početak je težak i pouzdano znamo da našim sestrama daleke 1923. godine nije bilo lako. Mlada Družba, tek stasala, s mnoštvom neriješenih problema u ma-

tičnoj kući, a Gospodin traži da se otisnu iz rodnog Blata u daleku Suboticu i tu posiju sjeme Milosrđa. Usprkos neizvjesnosti i nesigurnosti, Marija Propetoga Petković i njezine kćeri se ne kolebaju. Upoznala je Marija i propješačila vojvođanske staze, tražeći milostinju za sirotište u Blatu. Doživjela je otvorenost i širinu njihovih srdaca koja su bila šira od salaša. Tako šalje svoje sestre u bogatu Bačku, gdje osvajaju nove prostore, unose nadu i vjeru u preplašena srca, nenametljivo štite prava i dostojanstvo malenih i osiromašenih. Unose svjetlo u sivilo svakodnevice, poniru u ljudsko da otkriju božansko, upravo po ljudskoj patnji i križu. Djelovanje prvih sestara zadivilo je mnoge mlade djevojke ovog kraja, koje su svoje bogate nošnje zamijenile jednostavnim franjevačkim habitom, te ostavile neizbrisiv trag u našoj dragoj Družbi. Sestre su gradile crkveno zajedništvo promičući Božje kraljevstvo u zgodno i nezgodno vrijeme. I tako kroz 100 godina. To je duh bl. Marije Petković koji je utkala u temelje svoje Družbe i po kojem je i danas nazočna ovdje i diljem svijeta gdje djeluju njezine kćeri. Zнала je da je od Gospodina primila uvijek aktualnu karizmu Milosrđa, jer siromaha i potrebitih nikada, nažalost, nije i neće nestati s lica zemlje.“

Predavanja i predavači

Slijedila su brojna predavanja o životu i djelovanju Družbe Kćeri Milosrđa. Donosimo popis svih tema i predavača:

– *Družba Kćeri Milosrđa – djelo Providnosti, putokaz današnjem čovjeku* (mons. Andrija Anišić)

– *Blažena Marija Petković velika žena našega vremena* (prof. dr. sc. Mladen Parlov)

– *Družba Kćeri Milosrđa i Subotica u stoljetnom hodu* (s. M. Eleonora Merković)

– *Duhovnost – izvor snage za djelovanje Družbe u Crkvi i društvu* (s. M. Emila Barbarić).

Slijedila je stanka, a drugi dio započeo je pjesmom bl. Mariji Petković koju je otpjevala s. M. Kristina Injić.

U nastavku simpozija čuli smo i sljedeća predavanja:

– *Družba Kćeri Milosrđa – mjesto odgoja prema poimanju bl. Marije Petković* (s. M. Jasna Crnković)

– *Družba Kćeri Milosrđa u župnom apostolatu* (S. M. Anamarija Vuković)

– *Družba Kćeri Milosrđa u apostolatu zdravlja i starijih osoba* (s. M. Vlatka Bratinšćak)

– *Otvorenost Družbe misijskom djelovanju* (s. M. Danijela Škoro)

– *Družba Kćeri Milosrđa u novoj stvarnosti* (s. M. Jelena Krilić).

Između pojedinih predavanja Marija Kovač je otpjevala svoju pjesmu „Drvo križa“, uz glazbenu pratnju Filipa Čelikovića. Dvije pjesme otpjevao je i fra Miroslav Petrač, časni brat franjevac. Na kraju simpozija Lucija Vukov je odsvirala na flauti skladbu „2. fantazija za solo flautu“ u a-molu Georga Philipa Telemanna.

Voditeljica programa simpozija bila je prof. dr. sc. Katica Knezović, pomoćnica glavne urednice glasila *Tebi Majko*.

Posjet grobu Sestara

Poslijepodnevni dio programa započeo je posjetom grobu sestara koje su pokopane u subotičkom Kerskom groblju. Molitvu za sedamnaest sestara koje poživaju u tom grobu predvodio je župnik mons. Andrija Anišić i tom je prigodom naglasio da su sve sestre koje su tu pokopane dale svoj doprinos životu župe sv. Roka i grada Subotice te je izrazio nadu da ih je dobri i milosrdni Bog nagradio vječnim mirom i vječnom radošću u društvu anđela i svetih.

Sвета миса – почетак деветнице у част бл. Марије Петковић

U crkvi sv. Roka, u 17,30 sati, bila je sveta misa kojom je započela devetnica u čast bl. Marije Petković. Na početku sv. Mise okupljene je pozdravio župnik mons. Andrija Anišić. U svom pozdravu, među ostalim je rekao:

„Napunimo se zahvalnošću i ponosom. Zahvalimo Bogu što je po svojoj divnoj providnosti doveo Sestre Kćeri Milosrđa u naš grad. Zahvalimo i iskažimo čast bl. Mariji Petković što je nadahnuta Božjim milosrdem htjela iskazati djelotvornu ljubav i milosrđe napuštenoj djeci u Subotici koja su bila smještena u dječjem domu „Kolevka“. I za to Bogu milo djelo došla je u Suboticu prije sto godina i dovela je svoje sestre da ondje s ljubavlju njeguju tu djecu i svjedoče o beskrajnoj Božjoj dobroti i milosrđu. Zahvalimo svim sestrama koje su u proteklih sto godina živjele i radile u našem gradu a napose u našoj župi.

Napunimo se ponosom što je ulicama našega grada, naših salaša i napose naše župe hodala bl. Marija Petković; što je u našoj crkvi sudjelovala

u svetim misama, slavila Gospodina i molila s vjernicima naše župe za potrebe Družbe, Crkve i čitavog čovječanstva. Napunimo se ponosom što je bl. Marija Petković u našoj župi sagradila samostan za svoje sestre i nazvala ga Zavod sv. Terezije od Djeteta Isusa. Napunimo se ponosom što u našoj crkvi imamo kapelicu posvećenu njoj u čast i što je u našoj župi posebno častimo i što smo svjedoci mnogih uslišanja naših molitava po njezinu zagovoru.

Dok u našoj sredini prepoznavamo svijetli trag i osjećamo miomiris svetosti bl. Marije Petković i njezinih sestara, molimo žarko za budućnost Družbe Sestara Kćeri Milosrđa Trećeg svjetovnog reda sv. Franje Asiškog. Molimo za nova duhovna zvanja u Družbi. Molimo da dobri Bog proslavom ovog Jubileja nagradi svojim milostima i blagoslovom cijelu Družbu i svaku sestru posebno. I neka proslava ovog velikog Jubileja bude na poticaj svima nama da nasljedujemo bl. Mariju Petković u svim njezinim divnim krepostima te da, po njezinu zagovoru, danomice rastemo u vjeri, nadi i ljubavi; da rastemo u svetosti i izmolimo milost da bl. Marija Petković bude što prije proglašena svetom.“

Zbor sv. Cecilija

Svetu misu je predvodio prof. dr. sc. Mladen Parlov iz Splita. On je u prigodnoj propovijedi govorio o veličini i značaju bl. Marije Petković.

Na misi je pjevao mješoviti župni zbor „Sveta Cecilija“ iz Valpova pod ravnanjem s. M. Julijane Beretić.

Kulturno-duhovni program

Program proslave Jubileja nastavljen je u 19 sati u HKC-u „Bunjevačko kolo“ prigodnim kulturno-duhovnim programom. Akademiju su otvorile „Kerske kraljice“ prigodnom kraljičkom pjesmom koju je napisala Katarina Čeliković.

Kraljička pisma

Kraljice vas kerske
Kraljice vas kerske – ljeljo
Lipo pozdravljaju
Lipo pozdravljaju – ljeljo
Slavljenica Družba
Slavljenica Družba – ljeljo
Kćeri milosrđa
Kćeri milosrđa – ljeljo
Prije sto je lita
Prije sto je lita – ljeljo
Ovdi gnizdo svila
Ovdi gnizdo svila – ljeljo
Blaženica draga
Blaženica draga – ljeljo
Marija Petković
Marija Petković – ljeljo
Dovela je sestre

Dovela je sestre – ljeljo
Subotici biloj
Subotici biloj – ljeljo
Skrbila je brižno
Skrbila je brižno – ljeljo
Za sirotu dicu
Za sirotu dicu – ljeljo
Mile sestre danas
Mile sestre danas – ljeljo
Istu ljubav daju
Istu ljubav daju – ljeljo
Družbi čestitajmo
Družbi čestitajmo – ljeljo
Bogu falu dajmo
Bogu falu dajmo – ljeljo

Katarina Čeliković

Pozdravni govor s. M. Fides Babić, vrhovne predstojnice Družbe

Srdačan pozdrav svim okupljenima uputila je vrhovna predstojnica Družbe Kćeri Milosrđa, s. M. Fides Babić.

„Proslava godišnjica je prigoda da se sa zahvalnošću sjetimo naših početaka i kažemo: Hvala dobrom Bogu za sve što nas je do ovog trenutka dovelo, hvala Majci Utemeljiteljici i prvim sestrama koje su zaorale prvu duboku brazdu u bačkoj ravnici koja je donijela obilan rod. Ujedno nam je to i snažni poticaj za radosnije i odvažnije življenje sadašnjosti te poziv da svoju budućnost s vjerom prepustimo u Božje ruke.

Vjerujemo da je naša Družba djelo Božje i dar Crkvi. Gospodin se poslužio utemeljiteljicom blaženom Marijom Propetoga Isusa Petković i prvim sestrama, koje su zanesene ljubavlju prema Bogu i siromašnoj djeci došle u ovu dragu biskupiju u Kolevku kako bi svjedočile Družbinu karizmu milosrđa. Budući da je ovo prva filijala nakon kuće matice, pa su i početci za mlade i još u mnogočemu neiskusne sestre bili teški. Međutim, tu je izobilovala Božja milost koja ih je jačala snagom zajedničke molitve, euharistije i sestrinskog zajedništva. Uz sve poslove i brige, sestre su zdušno i s ljubavlju materijalno pomagale i druge zajednice, osobito siromašnu djecu u kući matice...

Naša bl. Majka je uvijek birala siromašna mjesta i tražila od nas da budemo siromašne Kćeri milosrđa, ali da budemo velikodušna srca i da sve dijelimo s onima koji se nalaze u duhovnim i materijalnim potrebama, osobito s djecom, mladima i s bolesnicima. Jednostavan i samozatajan život sestra te nebrojene žrtve, znoj pa i suze ubrzo su urodile plodom i privukle nova duhovna zvanja iz ove biskupije za Družbin apostolat u domovini i izvan nje. Nekoliko sestara iz ovog kraja postale su prve hrabre misionarke u dalekoj Argentini, Paragvaju, Čileu i Peruu.

Danas smo u Crkvi svjedoci sve manjeg broja svećenika i sestra, ali to nas ne smije obeshrabriti nego trebamo biti svjedoci uskrasne nade i uvijek hrabro ići naprijed tražeći Gospodina. Pitajući se: „Gospodine, što danas moram činiti?“, odnosno: „Gospodine, što danas trebamo činiti?

Čovjek Božji nije oslobođen poteškoća. Naprotiv, on zna da mu je ići Učiteljevim putem. Istinska sloboda je u žrtvi ljubavi, odricanju od samih sebe kako bi zadobile istinski život u Gospodinu. To je svjedočila naša Utemeljiteljica, kao i brojne sestre u Družbi.

Danas nas papa Franjo potiče da idemo sinodalnim putem koji se ponajprije očituje u slušanju i uvažavanju drugoga u njegovom dostojanstvu. Građeci sinodsko zajedništvo, osobito sa siromašnima i potrebitima, svjedočimo duh ljubavi u žrtvi predanja za druge. Neka stoga naša budućnost bude u zajedništvu sinodalnog duha očitovanog, prije svega, u sestrinskom zajedništvu te istinskom prihvaćanju svakog čovjeka u kojem prepoznajemo sliku Božju i sliku Krista raspetog.

Molimo zagovor naše blažene Majke za naše obitelji, djecu i naše mlade. Ako Gospodin nekoga pozove, neka velikodušno kaže svoj „DA“ bilo na poziv na obiteljski život ili da se posvete Gospodinu u redovničkom životu, kako bi sestre Kćeri milosrđa zajedno s vama mogle slaviti i drugu stogodišnjicu.“

Djeca iz vrtića Marija Petković – Sunčica sudjelovala su u proslavi

Poslije pozdravnog govora Časne Majke nastupila su djeca iz vrtića Marija Petković – Sunčica sa svojim odgojiteljicama.

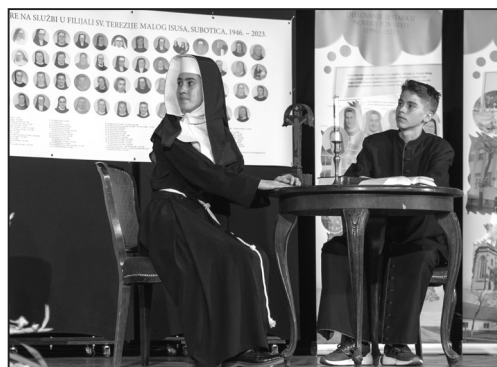

Na akademiju se okopio veliki broj vjernika župe sv. Roka kao i ostalih župa grada i okolice a među Uglednim gostima bili su: mons. Ferenc Fazekas, dijecezanski upravitelj, s. M. Zrinka Šestak, vrhovna glavarica Sestara Naše Gospe; S. Jaka Vuco, vrhovna glavarica Sestara dominikanki; Zdravko Vincelj, konzul savjetnik Generalnog konzulata R. Hrvatske u Subotici, Tomislav Žigmanov, ministar za ljudska i manjinska prava u Vladi R. Srbije; Mirko Ostrogonac, narodni zastupnik Hrvata u Skupštini Republike Srbije, Karolina Bašić, predsjednica Izvršnog vijeća Hrvatskog nacionalnog vijeća i

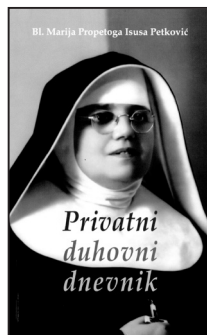
drugi predstavnici hrvatskih institucija i udruga. Skup je pozdravio i Sestrama čestitao jubilej ministar Tomislav Žigmanov.

Mladi i „Proroci“ za Jubilej

U nastavku kulturno-duhovnog programa mladi župe sv. Roka i animatori subotičkog oratorija izveli su kratki igrokaz pod naslovom *Kako je Božja providnost dovela Sestre Kćeri Milosrđa u Suboticu*. Autor igrokaza je mons. Andrija Anišić, a za izvedbu igrokaz je s mladima uvježbao Tomislav Huska.

Poslije igrokaza članovi Molitvene zajednice „Proroci“ otpjevali su pjesmu „Božanska ruka spusti se na mene“ za koju je tekst napisala s. M. Jasna Crnković, a jednu pjesmu u čast bl. Marije Petković otpjevao je i župni zbor iz Valpova.

Predstavljanje knjiga

U završnom dijelu svečane akademije s. M. Emila Barbarić i dr. sc. Katica Knezović predstavile su zbornik radova sa simpozija „Stoljeće ljubavi i milosrđa“ koji sadrži sva predavanja koja su održana u svetištu bl. Marije Petković u Blatu, prigodom otvorenja jubileja „Sto godina Družbe Kćeri Milosrđa“, a potom je prof. Parlov predstavio drugo izdanje knjige *Privatni*

Zbor župe Svetog Roka

duhovni dnevnik bl. Marije Petković, koju je on priredio i za koju je napisao predgovor.

Program je završio nastupom zbora župe sv. Roka pod ravnanjem s. M. Silvane Milan koji je izveo pjesmu „Poput one sjajne zvijezde“.

Voditeljica večeri bila je Katarina Čeliković, v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Sveta misa zahvalnica

Vrhunac proslave jubileja sto godina prisutnosti i djelovanja Sestara Kćeri Milosrđa u Subotici bila je sveta misa zahvalnica koja je bila u nedjelju, u 11 sati u župi sv. Roka u Subotici. Slavlje je započelo svečanim ophodom iz župnog dvorišta. Na čelu su išle prisutne sestre Kćeri Milosrđa s upaljenim svijećama, a zatim šestero mladih u bunjevačkim narodnim nošnjama, asistencija i svećenici s mons. Đurom Hranićem, nadbiskupom đakovačko-osječkim, predvoditeljem euharistijskog slavlja.

Goste je prije svete mise u ime župljana i župnika župe sv. Roka pozdravio Lazar Cvijin, član Župnog ekonomskog vijeća, a na početku svete mise

prisutne časne sestre, goste i nadbiskupa pozdravio je u ime subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas, biskupijski upravitelj. On je zahvalio sestrama na stogodišnjem služenju Bogu, Crkvi i narodu Božjem u Subotici i subotičkoj biskupiji te nadbiskupu Hraniću, koji se rado odazvao da predvodi svečanu misu zahvalnicu.

Na misi se okupio veliki broj župljana župe sv. Roka i ostalih vjernika iz grada i okolice te lijepi broj prijatelja i dobročinitelja Družbe Kćeri Milosrđa. Među gostima su, uz već ranije spomenute, bili o. Zlatko Žuvela, karmelićanin-vicepostulator kauze za proglašenje blaženim i svetim Sluge Božjega o. Gerarda Stantića, desetak drugih svećenika među kojima i mladomisnik rodnom iz Valpova te Jasna Vojnić, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u R. Srbiji sa suradnicima, Milanka Kostić, članica Gradskog vijeća za obrazovanje i kulturu grada Subotice, Dajana Šimić u ime dječje ustanove „Naša Radość“, Jašo Šimić – bivši direktor „Naše radosti“ te Žanet Bernadet Miskolci – u ime sadašnjeg vodstva dječjeg doma „Kolevka“.

Na misi su Sestre Kćeri Milosrđa čitale Božju riječ i, zajedno s mladima u narodnim nošnjama, prinijele prigodne darove među kojima i dvije velike svijeće s logom Jubileja. Na misi je pjevao zbor župe sv. Roka pod ravnanjem s. M. Silvane Milan, a za orguljama je bio mr. sc. Ervin Čeliković.

Za Jubilej je Petar Gaković sašio i darovao župi tri nove misnice s likom bl. Marije Petković.

U prigodnoj propovijedi nadbiskup Hranić se, među ostalim, osvrnuo na redovničko svjedočanstvo ljubavi.

„Svaki krštenik snagom sakramenta krštenja živi i svjedoči za Krista, a jedna časna sestra po krštenju, a onda i po novom zreloom slobodnom opredjeljenju i redovničkim zavjetima, obećava da će na izričit način živjeti samo za Krista i svjedočiti njegovu slobodu od sebe za milosrdnu ljubav prema svakome koga susreće u svome životu. Kao takve, sestre su među Vama svje-

dok i glas da se za Krista ne može živjeti polovično, od vremena do vremena, nego uvijek i potpuno. Živeći zajedno i obdržavajući stegu redovničkih zavjeta poslušnosti, osobnog siromaštva i čistoće, odnosno djevičanstva, pozvane pripadati potpuno i nepodijeljeno Bogu, za vas ljude s kojima žive i kojima služe, sestre su svojom pojavom proročki glas i znak među vama da svaki čovjek pripada Bogu, da smisao svojega života može naći samo u Bogu: i da se najbolje ostvaruje i potvrđuje kao čovjek svjedočenjem Božje milosrdne ljubavi do kraja drugim ljudima.“

U zaključku homilije, uz čestitku sestrama za stogodišnju prisutnost i rad u Subotici, istaknuo je: „Drage Sestre, danas Vam čestitamo i zahvaljujemo. Čestitamo Vam stotu obljetnicu Vaše prisutnosti i djelovanja u ovoj župi i u ovome gradu i biskupiji. Zahvaljujemo Vam za svaku pojedinu sestru te svakoj pojedinoj sestri koja se ugradila u život i poslanje ove zajednice zahvaljujemo da darivanje i svjedočenje Milosrdne Propete Ljubavi. Hvala Vam, drage sestre, za odgoj u vjeri, za katehezu i pripravu na sakramente, za sviranje i pjevanje na našim euharistijskim i molitvenim okupljanjima, za molitvu za nas vjernike i sve građane ove župe i ovoga grada, i za Vašu molitvu s nama, za Vaš odgoj za molitvu i za pouku kako moliti, za Vaš odgoj naše djece i karitativno djelovanje među nama, za vaš velik i dragocjen doprinos očuvanju hrvatske bunjevačke kulturne baštine i sveukupnog vjerskog, kulturnog, jezičnog i nacionalnog identiteta Bunjevaca Hrvata i za podršku što boljoj integraciji Hrvata u crkveni i društveni život u Subotici, u Bačkoj i u Vojvodini, odnosno u Republici Srbiji. Dok Vam upućujemo iskrene čestitke i zahvalnost za 100 godina Vašega služenja i svjedočenja Milosrdne Ljubavi,

Nadbiskup Hranić s mladima u nošnji

istodobno Vam želimo i molimo nova redovnička zvanja i iz ovoga kraja te još mnoge godine plodnog redovničkog života i služenja na dobrobit ove župe, ovoga grada i biskupije te svih ovih vjernika.“

Na kraju svete mise u ime Družbe Kćeri Milosrđa nadbiskupu, svećenicima i svim organizatorima i sudionicima dvodnevne proslave stogodišnjeg jubileja zahvalila je s. M. Mirjam Gadža, provincijalna predstojnica.

Poslije svete mise slavlje je nastavljeno agapeom koji su sestre priredile za sve sudionike slavlja, a potom je slijedio ručak u HKC-u „Bunjevačko kolo“ za oko tristo uzvanika, dobročinitelja i prijatelja sestara. Ugodnom raspoloženju slavlja doprinio je i ansambl „Hajo“.

Sestre koje su sada na službi u Subotici

90 godina posvete franjevačke crkve u Novom Sadu

Svečanom misom koju je predslavio fra Milan Krišto, provincijalni ministar Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, 22. listopada u franjevačkoj crkvi sv. Ivana Kapistrana u Novom Sadu svečano je proslavljeno proštenje i 90. obljetnica posvete ove crkve te od strane predstojnika kuće fra Karla Harmatha podijeljena povelja blagoslova pape Franje bračnim parovima iz ove zajednice koji su slavili „okrugle“ obljetnice sakramenta ženidbe.

Franjevačku crkvu sv. Ivana Kapistranskoga je posvetio 2. veljače 1943. godine biskup Stjepan Uzdoczy Zadravec koji bio član iste franjevačke Kapistranske provincije (mađarske). Kuću za samostan i crkvu je darovao Matthias Lech, župnik iz Gajdobre.

Bez obzira što novosadski franjevci nikada nisu imali župu u gradu, i što je crkva mala, gravitacija prema njoj uvijek je bila velika. Vjernici su ovdje nalazili svoj duhovni centar, malu duhovnu oazu. Duhovni su pastiri uvijek pridavali veliko značenje naviještanju Božje riječi. Među svećenicima ove kuće su i dva mučenika: o. Krizostom Körösztső i o. Kristóf Kovács (utemeljitelji samostana), koji su postali mučenici komunističkog sistema i za koje je započeo beatifikacijski proces. Novosadski franjevci su se istaknuli pastoralom sakramenata, bili katehete u bolnici, organizirali su pučke misije u raznim mjestima Bačke i Banata i hodočašća u zemlji i inozemstvu, vjeronauk za djecu, biblijski pastoral, pripreme djece i odraslih za primanje sakramenata, kao i tečajeve stranih jezika. Zauzimali su se za promidžbu kulture, katoličkih medija, franjevačke karitativne aktivnosti. Organizirali su duhov-

ne vježbe i skrbili za siromašnije studente, organizirali ekološke aktivnosti, njegovali aktivno bratstvo Franjevačkog svjetovnog reda. Sve ove aktivnosti odvijaju se na mađarskom i hrvatskom jeziku.

U proteklih 90 godina gvardijani samostana bili su: fra Krizostom Köröszts, fra Péter Pallós (u dva nevezana mandata), fra Anton Ashiku, fra Herman Hermenegild, fra Leto Lukša, fra Hadrijan Horvat, fra Gotard Hajek, fra Benko Horvat i fra Karlo Harmat. U njemu je do sada djelovao 21 franjevac, mađarske, hrvatske, njemačke i albanske nacionalnosti.

Od 1955. godine samostan se nalazi u okviru Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Od 2008. godine u ovoj kući djeluje jedan franjevac, fra Harmmath. /Marko Tucakov/

István Koncz proslavio 50. obljetnicu svećeništva

István Koncz rođen je u Kanjiži 1. kolovoza 1946. Teologiju je studirao u Zagrebu i Innsbrucku od 1967. do 1973. godine. Za svećenika je zaređen u Kanjiži 18. ožujka 1973. godine. Nakon ređenja, bio je na službi u Ordinarijatu biskupije, kao i župski pomoćnik u subotičkim župama Sv. Roka i Sv. Jurja. Magistar je kanonskog prava. Tajnikom biskupske kurije imenovan je 30. prosinca 1978., a direktorom biskupske kancelarije 11. kolovoza 1989. Vršio je i službu župnika na Kelebiji, od 1991. do 1994. Kapelanom Njegove Svetosti imenovan je 24. ožujka 1991. Od 1992. do 1995. bio je pročelnik Vijeća za Caritas. Od

1994. do 1995. i administrator u župi Bački Vinograd. Od 2005. župnik je u župi Presvetog Srca Isusova u Bačkim Vinogradima. Od 1995. do 2005. bio je dekan Dekanata Subotica – Novi Grad, a također i bilježnik crkvenog sudišta. Nakon ovih službi biran je za člana Prezbiterskog vijeća i Vijeća za Caritas. Titularnim prepozitom svetog Lovre od Hájszentlőrincza imenovan je 3. ožujka 2004., a 23. rujna 2004. i naslovim papinskim prelatom. Uz župničku službu u Bačkim Vinogradima, danas služi i u vikariji sv. Augustina na Nosi. Zlatni jubilej svećeništva proslavio je 6. kolovoza 2023. godine u Bačkim Vinogradima. /Marko Tucakov/

Attila Zsellér proslavio srebrnu misu

Attila Zsellér, župnik Župe Imena Marijina u Novom Sadu i upravitelj Župe sv. Roka u ovom gradu, 18. lipnja proslavio je srebrni jubilej svećeništva, 25. obljetnicu svećeničkog ređenja, sa svojim župljanima i ostalim okupljenim vjernicima tijekom mise u crkvi Imena Marijina u Novom Sadu. Na kraju misnog slavlja u ime kapelana te zajednica koje slave misu na hrvatskom i na engleskom jeziku, župniku se obratio vlč. Nebojša Stipić, a u ime svih župljana čestitku mu je uputila, i darove župljana predala, najstarija župljanka i članica župnog zbora Ana Poljak.

Attila Zsellér rođen je u Senti 6. travnja 1972. godine. Podrijetlom je iz Župe Presvetog Trojstva u Adi, gdje je priredio središnje srebromisničko slavlje. Teologiju je studirao u Segedinu od 1992. do 1998. Za svećenika je zaređen u Subotici na Petrovo 1998. Imenovan je prefektom „Paulinuma“, a na toj je službi bio od 1998. do 2004. Te godine je imenovan bilježnikom biskupskog ureda. Godine 2002. imenovan je vicekancelarom Subotičke biskupije, a 2007. župnikom Župe Isusa Radnika u Subotici. Prije imenovanja za novosadskoga župnika, 2021., bio je na službi župnika Župe sv. Ivana Krstitelja u Hajdukovu i ekonoma Subotičke biskupije. Pokojni subotički biskup Slavko Večerin imenovao ga je i dekanom Novosadskog dekanata. /Jelena Pinter – Marko Tucakov/

Srebrni jubilej svećeništva o. Ervina Gellérta Kovácsa

Srebrni jubilej svećeništva u Novom Sadu, u crkvama Imena Marijina u Novom Sadu i Pohoda Blažene Djevice Marije Elizabeti u Bačkoj Topoli 2. srpnja proslavio je o. Ervin Gellért Kovács.

Ervin Kovács rođen je u Novom Sadu 1973. godine, tu je završio osnov-

nu i srednju medicinsku školu, nakon koje je primljen za bogoslova Subotičke biskupije i poslan na studij teologije u Segedin i Budimpeštu. Za svećenika je zaređen u Subotici 29. lipnja 1998. i postavljen za kapelana u katedrali (1998. – 2002.) i Bajmaku (2002. – 2005.). Nakon postdiplomskog studija na Papinskom liturgijskom institutu u Rimu (2005. – 2007.), prešao je u Svećeničko bratstvo sv. Petra u Beču, a odatle je primljen u red premonstrata (norbertinaca) u Gödöllőu, gdje je 2008. dobio redovničko ime Gellért. Vječne zavjete položio je 2013. U redu ima dužnost učitelja novaka

i člana Opatskog savjeta. Pastoralno djeluje u Gödöllőu u župi i gimnaziji reda i u staračkom domu, a u Budimpešti u crkvi sv. Mihovila vodi zajednicu starog rimskog obreda. /Marko Tucakov/

Srebrna misa Mihály Zélitya

Župnik župe sv. Šimuna i Jude Tadeja u Bezdanu vlč. Mihály Zélity proslavio je 17. srpnja dvojezičnu srebrnu misu, o 25. obljetnici svećeničke službe, u župnoj crkvi u Bezdanu u kojoj služi.

Mihály Zélity rođen je u Molu 20. srpnja 1970. godine. Teologiju je studirao u Segedinu od 1991. do 1993., te zatim u Pečuhu do 1995. i nanovo u Segedinu do 1998. Zaređen je za svećenika u subotičkoj katedrali 1998. godine. Đakonsku je službu vršio u Subotici od 1996. i u župi Imena Marijina u Novom Sadu od 1996. do 1998. Župni vikar je bio u župi Presvetog Trojstva u Somboru od 1998. do 1999. Te je godine imenovan za upravitelja župe Bezdan, a 2004. i za župnika. /Marko Tucakov/

Davor Kovačević 25 godina župnik u Beregu

Davor Kovačević, svećenik Subotičke biskupije, proslavio je 9. rujna misu zahvalnicu o 25. obljetnici svoje službe upravitelja župe i župnika u Župi sv. Mihovila arkandela u Beregu.

Prije svete mise, djevojčica u šokačkoj nošnji uručila je župniku Kovačeviću dar župljana, članova Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Silvije Strahimir Kranjčević“ – zelenu misnicu, u zahvalu što je u mnogobrojnim potrebama priskočio članovima ove udruge. Ministrant i čitač, te predsjednik ove udruge Milorad Stojnić mu je potom zahvalio na svemu što

je do sada učinio za župu i župljane. Iste večeri proslava ovog jubileja nastavljena je za bratskim stolom, a nazočio joj je i dekan Somborskog dekanata preč. Josip Štefković.

Davor Kovačević je u Bereg došao iz Kotorske biskupije na poziv tadašnjeg subotičkog biskupa Ivana Pénzesa 10. rujna 1998. godine, nakon što je preminuo dotadašnji župnik Josip Miloš, a župa neko vrijeme imala administratora iz Bezdana. Do sada je, od 1757., kada je imenovan prvi župnik, Kovačević drugi po redu bereški svećenik po dužini župničkoga staža, nakon pokojnog Emmericka Hecka koji je u Beregu bio župnik od 1936. do 1962. godine. /Milorad Stojnić – Marko Tucakov/

JESEN U SRCU

Potijano, nečujno,
suvo lišće leluja na zemlju
grane pod teretom stenju,
il od starosti, pitam se!?
Baš ko srce od tuge i boli.
Sigra se vitar od zabave,
grane kida,
na sve strane savija.
Sigra li se i mojim tilom?
Poslidnjom snagom
uspravno stojim
olujama i nevrimentu
otimam i prkosim!
Bol, tuga, žalost,
skrnavu mi tilo.
Srce sve prima,
vrata otvorilo.
Koliko je samo u njega stalo?
Baš ko da se žuri zauzeti misto.
Svašta se natiskalo...
Raširilo krila svoja
kad se vine u nebo,
da sve skupi...
ponestalo snage, visine velike,
teret pretežak,
dubine duboke, sve bi nosijo,
dok ne sustane!

Agata Rižanji

MATER

Zasukani rukava,
tisto zakuvava,
razvija oklagijom starom.

U toj vrućoj kujni,
pod odžakom,
pogaču sa bundevom sprema.

A mi dica radosni,
povirivamo od dragosti,
zažarena peč čutkama,
sve sikće od vrućine.

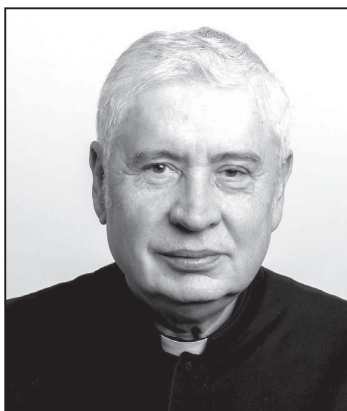
Napolju snig vije,
iz peći miris mami,
da dica nebudu gladni.

Friško ispečena,
mater radosna,
dica upreckana,
dragost velika...

Ivan Tumbas

Duhovna zvanja

Mons. Franjo Fazekas zaređen za subotičkog biskupa

Franjo (Ferenc) Fazekas rođen je 29. rujna 1958. godine u Bečeju. Biskupijsku klasičnu gimnaziju „Paulinum“ u Subotici pohađao je kao pitomac istoimenog malog sjemeništa. Potom je kao bogoslov Subotičke biskupije period od 1977. do 1984. godine proveo na odgoju u Nadbiskupskom bogoslovnom sjemeništu u Zagrebu, gdje je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu studirao filozofiju i teologiju.

Za svećenika Subotičke biskupije zaređen je 29. lipnja 1984. godine u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Prve dvije godine svećeničke službe djelovao je

kao župni vikar u Župi Presvetog Trojstva u Somboru, da bi potom dvije godine vršio službu župnog vikara u Bačkoj Topoli, uz što je 1986. godine bio imenovan i upraviteljem župe u Bajši. Službu župnog upravitelja u Bogojevu i Srpskom Miletiću obnašao je od 1988. godine. Župničku službu vršio je od 1994. godine u Župi sv. Franje u Senti, zatim od 1998. godine u Bačkoj Topoli, te je 2021. godine imenovan župnikom Župe sv. Jurja u Subotici.

U razdoblju između 2005. i 2012. godine obnašao je službu dekana Bačkotopolskog dekanata, a od 2012. do 2020. godine bio je arhiepiskop Potiskog arhiepiskopata. Godine 2020. imenovan je generalnim vikarom Subotičke biskupije. Tu službu obnašao je sve do smrti biskupa mons. Slavka Večerina te je 29. kolovoza 2022. bio izabran za dijecezanskog upravitelja Subotičke biskupije.

Papa Franjo ga je 7. listopada 2023. godine imenovao subotičkim biskupom. Biskupsko ređenje je imao 11. studenoga 2023. u subotičkoj katedrali. Glavni zareditelj je bio zagrebački nadbiskup mons. Dražen Kutleša,

a suzareditelji kalačko-kečkemetski nadbiskup mons. Balász Bábel i sisački biskup mons. Vlado Košić. Na svečanosti ređenja sudjelovalo je 30 biskupa iz Srbije, Hrvatske, Mađarske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Kosova i Sjeverne Makedonije.

Novom subotičkom biskupu Franji želimo obilje Božjeg blagoslova u povjerenoj mu pastirskoj službi.

Željko Evetović zaređen za svećenika

Nadbiskup Sydneya mons. Anthony Fisher OP, zaređio je 4. studenog 2023. u sydneyjskoj katedrali za svećenika vlč. Željka Evetovića, podrijetlom iz Subotice. Željko, sin Aleksandra i Snežane, rođen je u Subotici 1980. godine. Podrijetlom je iz subotičke župe Uskrsnuća Isusova. Završio je Građevinsku srednju školu, i nakon par godina dokvalificirao se kao ekonomski tehničar. Kao srednjoškolac bavio se boksom i postigao dobre uspjehe. Nakon srednje škole radio je obrtničke poslove. Od 2012. godine živi u Sydneyu, u Australiji, gdje je završio formaciju za misionar-

skog svećenika u Nadiskupijskom misijskom sjemeništu „Redemptoris Mater“. Član je zajednice Neokatekumenskoga puta. Studije filozofije i teologije završio je na Katoličkom sveučilištu „Notre Dame“ i Katoličkom institutu u Sydneyu u srpnju 2022. Za đakona je također zaređen u Sydneyu 27. rujna 2022. Mladu je misu proslavio 5. studenog u crkvi Gospe Fatimske u Caringbahu, u kojoj i započinje svećeničku službu.

Salezijanac Ivo Šokčić zaređen za đakona

Ivo Šokčić, član salezijanskog reda podrijetlom iz Subotice, zaređen je 10. lipnja 2023. za đakona u bazilici Marije Pomoćnice u Torinu po rukama mons. Alessandra Girauda, pomoćnog torinskog biskupa, pred brojnim salezijancima, obiteljima, rodbinom i prijateljima.

Ivo je rođen u Subotici 1991. godine. U rodnom gradu je pohađao Osnovnu školu „Matko Vuković“ i Gimnaziju „Svetožar Marković“. Nakon završenog studija matematike na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu, pridružio se salezijanskom redu (Družba sv. Franje Saleškog) te, nakon razdoblja novicijata, prve zavjete položio 2016. godine. Formaciju je nastavio u Rimu, studijem filozofije na Salezijanskom papinskom sveučilištu, a potom je u Torinu gdje studira teologiju. U crkvi sv. Mati Slobode u Zagrebu 27. kolovoza 2022. položio je vječne zavjete poslušnosti, siromaštva i čistoće, života u salezijanskoj zajednici te predanja mladima, osobito najsiromašnijima, te postao prvi salezijanac podrijetlom Hrvat iz Bačke. /Uređuje: Marko Tucakov/

Molitva za duhovna zvanja

Gospodine Isuse Kriste,
Ti si Put, Istina i Život,
pozovi u svoju službu mladiće i djevojke
koji te traže i pitaju: „Učitelju, gdje stanuješ?“
Objavi im svoju volju i podaj hrabrosti da se odazovu Tvome pozivu.
Pošalji, Gospodine, svojoj Crkvi novih radnika koji će svojom vjernošću,
molitvom, svetošću i jakošću obnoviti lice zemlje.
Utvrđi u vjeri, nadi i ljubavi sve one koji se već odazvaše Tvome pozivu.
Neka nas sve prosvjetljuje,
jača i upravlja Tvoj Duh,
da budemo sol zemlje i svjetlo svijeta.
Amen.

NAJDRAŽEM GODIŠNJEM DOBU

Nema za me radosti prave
još mi je u srcu tuga
dok ne ugledaju moje oči plave
da dolaze laste s juga.

Nema prave radosti za mene
dok šume ne ozelene
dok ne začujem slavuja poj
u divnoj idili toj.

Dok se divni miris flore
na raširi na sve strane
a pjesme se svuda ore
čim na nebu sunce grane.

Nema za me radosti i sreće
dok ne dođe to proljeće.
Neka je hvala Bogu Višnjem
na tom divnom dobu godišnjem.

Ivan Pašić

Naši pokojnici

S. Mirjam Pančić (1942. – 2023.)

Sestra Mirjam, rođena je kao Julijana (Đula) 6. srpnja 1942. godine u Žedniku, kao peto dijete u obitelji Marije i Davida Pančić. Osnovnu školu završila je u Žedniku, potom odlazi u Zagreb gdje završava srednju glazbenu školu, teoretske predmete i stječe diplomu stručnog učitelja. Prve zavjete položila je 1966. godine kada je i premještena u Suboticu za orguljašicu u crkvi Uskrsnuća Isusova

i za pomoćnu orguljašicu u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske. Godine 1969. ponovno odlazi u Zagreb, gdje je dvije godine svirala kod otaca isusovaca u Palmotićevoj ulici, a zatim je u Župi sv. Blaža bila orguljašica i zborovođa. U tom periodu u Zagrebu je pohađala Muzičku akademiju, teoretske predmete, odnosno odsjek za obrazovanje nastavnika muzičkog odgoja, u jesen 1972. je diplomirala. Orguljašku službu u Subotici kao zborovođa i orguljašica u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske započinje 1973. kada i osniva Katedralni zbor „Albe Vidaković“. Pjevači su odmah dobili prvu veliku zadaću, pjevati na proslavi 200. obljetnice katedrale. Od 1980. godine zbor nosi ime „Albe Vidaković“, po velikom subotičkom, hrvatskom skladatelju i muzikologu. S. Mirjam je 39 godina vodila zbor i svirala svakodnevno na misama u katedrali, a u jesen 2012. prešla je sa svojim pjevačima u susjednu gradsku crkvu – k franjevcima i osnovala zbor „Sveta Cecilija“.

Misija s. Mirjam bila je mnogolika, kako na crkvenom tako i na kulturnom planu grada Subotice, ali izvan nje. Ona je 1984. povodom 20. obljetnice smrti svećenika i glazbenika Albe Vidakovića osnovala dječji zbor „Zlatni klasovi“. Mali zbor prati rad velikog zbora te rado nastupa na Božićnom i Uskrsnom koncertu s Katedralnim zborom „Albe Vidaković“. Zbor „Zlatni klasovi“ iznjedrio je „Zlatnu harfu“, smotru malih dječjih zborova Subotičke biskupije koja se održavala svake godine s proljeća, dok je bilo pod njenim vodstvom. Pune 22 godine, točnije do 2008. s. Mirjam je vodila „Zlatnu harfu“. Od 1986. godine, kada je proslavljena 300. obljetnica doseljenja Hrvata-Bunjevaca započinje plodna suradnja zbora i Subotičkog tamburaškog orkestra na čelu sa Stipanom Jaramazovićem. Ta suradnja uvela je tambure u crkvu. Danas više ne možemo zamisliti ponoćnu misu u katedrali bez tamburaša. Brojni nastupi i putovanja sa zborom učinili su da život jedne redovnice bude neobičan. Bogato glazbeno iskustvo, volja za maštovitim glazbenim događajima, učinili su s. Mirjam velikom kulturnom zvijezdom grada Subotice. To je prepoznalo i Gradsko vijeće koje joj je 2002. godine dodijelilo nagradu „Pro Urbe“. Niti ova nagrada nije ju učinila nedodirljivom, ona je nastavila svoj rad kroz svakodnevno sviranje na misama, ali i dalje vodeći zbor i organizirajući koncerte i nastupe za svoje pjevače. Osim glazbe koja ju je uvijek ispunjavala, s. Mirjam imala je još jednu crtu, a to je molitva. Mnogi ljudi su joj povjeravali svoje nevolje i brige i molili ju „Časna, molite za nas“. Ona nije molila samo u samostanu, u kapelici, crkvi, u koju je svakodnevno išla, zrna krunice okretala je i na biciklu na kojem su je ljudi svakodnevno mogli vidati po gradu, kojim je svuda brzo stizala, uspijevala obaviti nabavu za svoje sestre, nosila note za pjevače... Auto je naučila voziti u 56. godini života, što nam pokazuje kako nikada nije kasno da nešto počnemo učiti. I tada je znala da mora opslužiti svoje sestre i primila se vozačkog ispita.

A sada koje slovo iz ugla nećake koja je jako voljela svoju tetu... I danas neprekidno zahvaljujem Bogu što mi je darovao tetu Đulu, s. Mirjam, koja mi je donijela muzičku naobrazbu u život, ali me i naučila vjerovati, biti uporan, radan, marljiv, uredan, dobro posložen i organiziran u svemu. Ona je u meni posijala glazbeno sjeme, njegovala ga, podupirala, hranila, poticala, kako mene tako i moje roditelje da ne posustanemo i odustanemo. Osjećala sam u svemu tome kao da mi je ona druga mama, jer je brinula da imam sve note, uvijek me obradovala raznim sitnicama i opskrblila potrebnim instrumentima, držala privatne sate kako bih što bolje uvježbala solfeggio ili bilo što drugo ako je bilo potrebno. Kod nje je uvijek bilo Cedevite, lješnjak karamele iz Pionira. Nije bilo ni gladi ni umora. Uvijek sam rado išla u Harambašićevu 7. Vodila me često u katedralu, sve dok nisam počela tamo redovito pjevati i ići na mise. Beskrajno smo muzicirale na brojnim vjenčanjima i misama u katedrali kroz koja ja nisam niti znala da razbijam tremu jer imam priliku za

javni nastup, a pri tome uživam izvodeći velike majstore kao što su Bach, Mozart, Händel, Gounod i drugi. Brinula je i o drugoj mojoj braći i sestrama, mada znam i priznajem da sam bila miljenica, znajući i sjetivši se svačijeg rođendana, čestitkom iako preko telefona, i to fiksno, koji je najviše rado koristila. Nije pripadala ovom novom virtualnom svijetu, valjda ju on nije uspio niti dotaknuti niti pokvariti. Sve svoje slobodno vrijeme trošila je na molitvu. Stoga moram podijeliti s Vama, dragi čitatelji, jedan od posljednjih događaja koji sam imala s mojom tetom. Izgubila sam jedan ovjeren papir koji je neophodan za podizanje proteze kod ortodonta, i požalila joj se da sam već sve pretražila, i da ga nema. A ona kaže: „Moli svetom Antunu!“, „Pa molila sam i nema ga!“, „Nisi dosta molila, još moli i naći ćeš!“ I tako sam jedno jutro tražila fascikl da spakiram neki papir i našla u njoj papir koji sam tražila.

Vjerujem da je moja teta sada u jednom drugom svijetu, u društvu anđela koji joj sviraju i pjevaju kao najbolji nebeski zbor. Nama koji još ostajemo hoditi zemljom ostaje pamtiti i ugledati se na osobe kao što je bila ona. Znam da imam veliku zagovornicu na nebu koja čuje moje molbe i zahvale, ali i svi oni ljudi koji su je za života štovali i cijenili, rado joj se pomole, posjete njen grob. Hvala joj na beskrajnoj dobroti i posvećenom životu – ZA DRUGE.
/Marina Piuković/

Verica Dulić, vjeroučiteljica (1967. – 2023.)

Dana 9. listopada 2023. godine Gospodin je u svoje Kraljevstvo pozvao vjeroučiteljicu Vericu Dulić.

Rođena je 9. listopada 1967. godine u Đurđinu. Srednju kulturološku školu završila je u Subotici, a 2010. godine diplomirala je i na „Teološko-katehetskom institutu“ Subotičke biskupije. Iz braka s Ivanom Dulićem ima četvero djece. Od 2002. godine bila je zaposlena kao vjeroučiteljica u Osnovnoj školi „Vladimir Nazor“ u Đurđinu. Rad s djecom bio je njezino zvanje koje je neizmjerljivo voljela te se nesebično zalagala za animiranje djece kod prigodnih igrokaza i recitala u đurđinskoj Župi za sv. Nikolu, Materice, Oce, božićnu večer i ostale prigodne događaje. Bila je i dugogodišnja voditeljica župnog

zboru jer je osobito voljela učiti djecu pjevanju crkvenih pjesama. Zalagala se za promociju glasa svetosti slugu Božjega oca Gerarda Tome Stantića te sudjelovala u organiziranju i pripremi djece za natječaje vezane uz proslavu Gerardova u Somboru, odlazak s djecom pod Gerardov križ u Đurđinu, a unatrag tri godine i u organiziranju Malog Gerardova u Đurđinu. U našoj župi je po uzoru na oca Gerarda širila i pobožnost prema Djetetu Isusu.

Uz crkveno pastoralni angažman Verica je bila i društveno aktivna. Od samog osnutka HKPD-a „Đurđin“ 2002. godine bila je u rukovodstvu i jedna od najaktivnijih članova. Pisala je poeziju i sudjelovala na susretima pučkih pjesnika „Lira naiva“. Svoje pjesme i tekstove objavljivala je i u mjesečniku *Zvonik*, kalendaru *Subotička Danica* i *Glasilu oca Gerarda*. Bila je i dugo-godišnji član Katoličkog društva „Ivan Antunović“ i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

U Župi sv. Josipa Radnika vjeroučiteljica Verica ostavila je neizbrisiv trag u srcima brojnih generacija djece koje je poučavala u vjeri, ali i u srcima svih župljana jer je bez njenog nesebičnog truda bio nezamisliv bilo koji pastoralni događaj u župi. Vjerujemo da za sve to već sada uživa nagradu u nebeskom Kraljevstvu. Neka joj Gospodin udijeli vječni pokoj, a župljani sv. Josipa Radnika iz Đurđina zahvalni su joj na svemu. /*Daniel Katačić*/

Molitva za pokojne

Nebeski Oče, od Tebe dolazi naš život i Tebi se svatko vraća. Molimo Te za sve naše pokojne za koje je Tvoj ljubljani Sin prolio svoju Predragocjenu Krv. Molimo prije svega za sve one kojima dugujemo posebnu zahvalnost, od kojih smo primili život, vjeru i druga dobročinstva. U svome milosrđu, također, pogledaj na one kojih se nema tko sjetiti. Amen.

Pokoj vječni daruj im, Gospodine. I svjetlost vječna svijetlila njima. Počivali u miru! Amen.

OD DANICE DO DANICE

/Kronika značajnijih događaja u Subotičkoj biskupiji/

Priredio: Tomislav Vojnić Mijatov

*** 2022. ***

Blagoslovljen kamen temeljac za nove jaslice u Subotici

U Subotici je 28. listopada blagoslovljen i položen kamen temeljac za nove jaslice koje će se graditi u sklopu vrtića „Marija Petković – Sunčica“ u Subotici. Kamen temeljac položen je na području Župe sv. Roka, neposredno pokraj samostana Kćeri milosrđa Trećeg samostanskog reda sv. Franje, na zemljištu koje je sestrama ustupila vjernica Terezija Nimčević, koja je kroz razgovor s predstojnicom subotičkog samostana s. Silvanom Milan prepoznala potrebu za otvaranjem jaslica. Projekt je stavljen pod zaštitu bl. Marije Petković, a sufinancira se iz sredstava Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, zahvaljujući prekograničnoj suradnji Grada Valpova i Družbe sestara Kćeri Milosrđa TSR sv. Franje te Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Vlade Republike Hrvatske. U vrtiću „Marija Petković – Sunčica“ u Subotici odgojno-obrazovni rad odvija se na hrvatskom jeziku. Polaganju kamena temeljca nazočila je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji Jasna Vojnić sa suradnicima, čelnici Grada Valpova, provincijalna poglavarica zagrebačke provincije

sestara Kéri milosrđa s. M. Mirjam Gadža, dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije preč. Ferenc Fazekas, a čin blagoslova predvodio je mjesni župnik mons. Andrija Anišić.

Nakon 55 godina Paulinci u Rimu i Vatikanu

Biskupijska klasična gimnazija i sjemenište „Paulinum“ u ovoj školskoj godini ušla je u šezdesetu obljetnicu postojanja. Na početku školske 2022./2023. godine Pokrajinska vlada, preko Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice Vojvodine, raspisala je natječaj pod nazivom „Vojvođanska harmonija – afirmacija multikulturizma i tolerancije u Vojvodini“. Gimnazijalci „Paulinuma“ pripremili su glazbeno-scenski projekt i tim programom stekli nagradu za putovanje po Italiji i u Rim. Obrazovna školska znanstvena ekskurzija trajala je od 23. do 29. listopada. Audijenciji sv. Oca nazočili su na Trgu sv. Petra 26. listopada.

Blagoslovljene slike i križ kod franjevac u Subotici

U središtu Subotice, u dvorištu franjevačke crkve sv. Mihovila Arkanđela, 30. listopada subotički gvardijan fra Zdenko Gruber blagoslovio je slike četiriju svetaca i novopostavljeni križ. Uz već postojeće slike sv. Nikole, sv. Antuna pustinjaka, sv. Franje i Majke Terezije, koje je izradio subotički slikar Imre Molnár, tom prilikom blagoslovljene su i četiri nove slike, djela istog umjetnika: sv. Elizabete, sv. Veronike, sluge Božjeg oca Gerarda Tome

Stantića i sv. Leopolda Bogdana Mandića. Osim slika, tom prigodom blagoslovljen je i novopostavljeni križ, koji su podigli Marija Skenderović Brejar i Lazar Brejar sa svojom obitelji.

Ladislav Németh novi je beogradski nadbiskup i metropolit

Apostolska nuncijatura u Srbiji priopćila je da je sveti otac Franjo 5. studenog imenovao beogradskim nadbiskupom i metropolitom dosadašnjeg zrenjaninskog biskupa mons. Ladislava Németha SVD. Imenovanje pape Franje, u ime Apostolske nuncijature u Beogradu, u Ordinarijatu nadbiskupije pročitao je mons. Simon Bolivar Sanchez Carrion, otpravnik poslova.

Šokačka rič još živi

Kulturno-umjetničko društvo Hrvata „Bodrog“ iz Monoštora priredilo je 19. studenog u Domu kulture svoju tradicionalnu književno-jezičnu manifestaciju „Divanim šokački“. Uz naziv „Divanim šokački“ dodano je i „Tradicija u zrcalu Kraljica“, kao prikaz lika Šokice predstavljen kroz tradicijsko žensko šokačko ruho.

Šokačka večer u Sonti

KPZ Hrvata „Šokadija“ iz Sonte priredila je u mjesnom Domu kulture 19. studenoga „Šokačko veče“, svoju najznačajniju manifestaciju. Udruga je ove godine obilježila 20 godina rada, a „Šokačko veče“ održano je 18. put. U programu su sudjelovali članovi „Šokadije“ i njihovi gosti OKUD „Ivo Lola Ribar“ iz Sonte i HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“ iz Berega te književnica Ruža Silađev. Već po tradiciji, proglašeni su i rezultati natječaja „Za lipu rič“ za izbor najljepše pjesme pisane na šokačkoj ikavici. Nagrađeni su Božana Vidaković iz Sonte i Josip Dumenžić Meštar iz Bođana.

Recitatori Vojvodine ponovno uživo na smotri u Subotici

Nakon dvije godine online druženja, Hrvatska čitaonica je 19. studenoga u čitaonici Gradske knjižnice Subotica organizirala XXI. Pokrajinsku smotru recitatora na hrvatskom jeziku. Podijeljeni u trima starosnim skupinama

85 recitatora osnovne i srednjoškolske dobi iz Monoštora, Sonte, Berega, Plavne, Vajske, Šida, Sota, Tavankuta, Đurdina, Male Bosne i Subotice kazivalo je poeziju na standardnom hrvatskom jeziku te bunjevačkoj i šokačkoj ikavici.

Gala koncert Mire Temunović 50 godina s tamburom

Gala koncert Mire Temunović – 50 godina s tamburom održan je 30. studenog u subotičkoj Sinagogi. Na koncertu su nastupili: Dječji tamburaški orkestar i Festivalski orkestar, kao i dječji zbor HGU-a „Festival bunjevački pisama“ pod ravnanjem prof. Mire Temunović, Akademski tamburaški orke-

star „Strossmayer“ iz Osijeka pod ravnanjem mag. mus. Marka Sesara i Katedralni zbor „Albe Vidaković“ iz Subotice koji je pripremio Miroslav Stanić, a kao solisti nastupili su: Iva Molnar i Nenad Temunović, Roko Piuković, Matija Temunović i Tamara Štricki Seg. Za kraj su svi sudionici skupa izveli završno kolo iz poznate opere „Ero s onoga svijeta“ te kao poseban poklon slavljenici, prof. Temunović, pjesmu „Tamburice moja“.

„Nazorov“ 86. rođendan

Godišnjim koncertom održanim 3. prosinca u Hrvatskom domu u Somboru, na kojem je prikazan rad svih sekcija društva, Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ iz Sombora obilježilo je 86. obljetnicu. Go-

dišnji koncert otvorili su folklorasi spletom igara iz Šumadije, predstavili su se učenici koji pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, članovi pjevačkog zbora, dramske sekcije i na kraju ponovno folklor koji je večer završio efektom izvedbom bunjevačkih plesova. Za 86. obljetnicu tiskan je 100. broj *Miroljuba*, periodičnog glasila koje hrvatska udruga tiska od 1998. godine.

Božićni koncert u Subotici

Tradicionalni božićni koncert u Subotici priređen je 32. put 23. prosinca u punoj Velikoj vijećnici Gradske kuće. Sudjelovali su: Katedralni zbor „Albe Vidaković“, dječji zbor „Zlatni klasovi“ pod ravnanjem Miroslava Stantića, Subotički tamburaški orkestar i „STO choir singers“ pod ravnanjem Marijane Marki. Vokalni solisti u pojedinim točkama bili su: Antonija Dulić, Marija Kovač, Bojan Bukvić, Aleksandra Ušumović, Emina Tikvicki i Jakov Vukov. Na repertoaru su bile božićne pjesme iz Bačke i Hrvatske, kao i iz drugih dijelova svijeta. Prvi božićni koncert Katedralnog zbora „Albe Vidaković“ i tamburaša STO-a održan je sada već daleke 1990. godine, na inicijativu zborovoditeljice s. Mirjam Pančić. Publici se obratio i katedralni župnik mons. Stjepan Beretić koji je u svojem govoru istaknuo kako „Božić bez glazbe nije potpun“ te zahvalio sudionicima koncerta što su priredili „raspjevanu božićnu predigru“.

Božićni koncert u Novom Sadu

Mješoviti župni zbor „Laudanti“ Župe Imena Marijina u Novom Sadu priredio je božićni koncert na blagdan sv. Ivana, 27. prosinca. Uz mješoviti župni zbor „Laudanti“ sudjelovali su i članovi tamburaškog orkestra te sopranistica Milica Majstorac, Olivera Macakanja na klaviru, na udaraljkama Robert Semnic, Robert Papik i Boris Semnic. Koncertom su ravnali umjetnički voditelj tamburaškog orkestra Marko Parčetić te kantor župne crkve Imena Marijina i voditelj župnog zbora David Bertran.

Božićni koncert u Župi Uskrsnuća Isusova u Subotici

Na blagdan Svete obitelji, 30. prosinca, u Župi Uskrsnuća Isusova održan je božićni koncert na kojem je sudjelovao župni zbor, dječji zbor župe, Subotički tamburaški kvartet, orguljaš Bogdan Rudinski i dirigentica Ivana Mačković, studentica treće godine Akademije umjetnosti.

*****2023.*****

U Subotici služena misa za pokojnog papu emeritusa Benedikta XVI.

Dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas predvodio je 4. siječnja misu zadušnicu za pokojnog papu emeritusa Benedikta XVI. u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske.

Održani Dani biskupa Ivana Antunovića

U Subotici su tijekom siječnja unutar triju događaja koje je organiziralo Katoličko društvo „Ivan Antunović“ obilježeni Dani biskupa Ivana Antunovića. Sveta misa o 135. obljetnici smrti biskupa Antunovića služena je u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske, na blagdan Krštenja Gospodinova, 8. siječnja. Misu je predvodio đurđinski župnik vlč. Daniel Katačić. Svečano polaganje vijenaca na spomenik biskupa Antunovića, koji se nalazi u parku između katedrale i sjemeništa u Subotici, upriličeno je 13. siječnja. U ime organizatora nazočnima se obratio vlč. Josip Štefković, predsjednik Društva.

„U godini koja je pred nama radit će se na digitalizaciji svih pisanih djela biskupa Ivana Antunovića. Pisana ostavština biskupa Ivana Antunovića bit će dostupna i na internetu“ istaknuo je predsjednik Društva. U Pastoralnom centru „Augustinianum“ u Subotici 19. siječnja održan je XXI. „Razgovor“ u organizaciji Katoličkog društva „Ivan Antunović“. Najprije su održana četiri izlaganja na temu „Angažman vjernika laika u mjesnoj Crkvi“, a izlaganje su imali vlč. dr. Ivica Ivanković Radak, vlč. Dražen Skenderović, vlč. Vinko Cvijin te Ljubica Stipančević, po struci ekonomistica, aktivna i angažirana vjernica. Društvo trenutačno broji 79 članova. Od toga je 58 vjernika laika i 21 svećenik. Bez laika Društvo ne bi niti postojalo.

Ekumenska tribina u Subotici: „Možemo skupa“

Ekumenska tribina „Kršćani zajedno“ održana je prigodom Molitvene osmine za jedinstvo kršćana 22. siječnja u Pastoralnom centru „Augustinianum“ u Subotici. Na razgovoru o ekumenizmu među konfesijama susreli su se gvardijan franjevačkog samostana u Subotici fra Zdenko Gruber, subotički paroh protojerej otac Dragan Stokin, svećenik Reformatске crkve u Subotici László Harangozó i župnik u Temerinu vlč. dr. Tibor Szöllösi. U pozdravnom dijelu nazočnima se obratio dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas.

Veliko prelo u Subotici

U organizaciji HKC-a „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, 28. siječnja u dvorani za tjelesni odgoj Tehničke škole „Ivan Sarić“ održano je 144. Veliko prelo. Ova poznata pokladna manifestacija Hrvata u Subotici okupila je više od 600 gostiju. Po ustaljenoj tradiciji izabrana je i Najlipča preljaska pisma, pisana namjenski za Veliko prelo 2023. Tako je ove godine, po mišljenju žirija, za najbolju preljasku pismu proglašena pjesma „Bujica života“ autorice Verice Dulić iz Đurdina. Drugo mjesto pripalo je s. Blaženki Rudić za pjesmu „Upisano u vrimenu“, dok je treće mjesto osvojio Josip Dumendžić Meštar za pjesmu „Prelo, pisma zavičajna“. Po mišljenju gostiju nazočnih u dvorani titulu Najlipče prelje Velikog prela 2023. ponijela je Ana Horvacki iz Subotice, dok je najviše glasova na Facebooku dobila Jasmina Vukov iz Subotice.

Nuncij Gangemi predslavio misu o blagdanu Obraćanja sv. Pavla u Subotici

Blagdan Obraćanja sv. Pavla, zaštitnika Subotičke biskupije, proslavljen je svečanom liturgijom 25. siječnja u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Trojezično misno slavlje predvodio je apostolski nuncij u Srbiji nadbiskup Santo Rocco Gangemi, a uz njega su koncelebrirali nadbiskup Beogradske nadbiskupije Ladislav Nemet, biskup Srijemske biskupije Đuro Gašparović, biskup Grkokatoličke eparhije sv. Nikolaja Đura Džudžar, savjetnik Apostolske nuncijature mons. Simon Bolivar Sanchez Carrion i pedesetak svećenika. Na početku misnoga slavlja, nuncija i sve nazočne pozdravio je dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas.

Završena vanjska obnova crkve Snježne Gospe u Žablju

Uz financijsku podršku iz Mađarske ranije je već zamijenjena krovna konstrukcija i restaurirane su slikarije. Katolička crkva u Žablju posvećena je 1901. godine Snježnoj Gospi. U crkvi Snježne Gospe u Žablju, kojom od 1992. upravlja iz Titela vlč. Franjo Lulić, mise se služe jednom mjesečno na hrvatskom jeziku, a trenutačno broji oko 100 župljana.

Šezdeseta obljetnica „Paulinuma“

Sveti Pavao zaštitnik je Subotičke biskupije i jedine obrazovne ustanove naše biskupije, Biskupijske klasične gimnazije i sjemeništa „Paulinum“. Na dan sv. Pavla, 25. siječnja, gimnazija „Paulinum“ slavi Dan škole i proštenje sjemenišne kapele. Ove godine na taj dan sjećali smo se 60. obljetnice postojanja i djelovanja „Paulinuma“. Svetu misu i propovijed održao je novi beogradski nadbiskup-metropolit, nekadašnji „paulinac“, mons. dr. Ladislav Német.

Svijećnica i Dan posvećenog života u Subotici

Blagdan Prikazanja Gospodinova i Dan posvećenog života u Subotici proslavljen je 2. veljače u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila. Svetu misu predstavio je dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas, a s njime je u koncelecijaciji bio fra Zdenko Gruber, subotički gvardijan te drugi svećenici Grada Subotice.

Prelo mladeži

Tradicionalna pokladna zabava koja okuplja mlade, subotičko Prelo mladeži, „oživljena“ je nakon dvogodišnje stanke. Mladi su se, njih oko 170 iz skoro cijele Vojvodine, ponovno okupili na prelu 3. veljače u HKC-u „Bunjevačko kolo“ u Subotici. Prelo su organizirali Udruga mladeži „Hrvatski Majur“ iz Subotice i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini.

VI. Šokačko veče

U restoranu Bački dvor na jezeru Provala, HKU „Antun Sorgg“ iz Vajske organiziralo je 4. veljače VI. Šokačko veče. Održana je revija narodnih nošnji iz Plavne, Vajske, Monoštora, Sonte, Slankamena, a prikazana je i mađarska nošnja.

Marin bal u Lemešu

U organizaciji HBKUD-a „Lemeš“, 4. veljače priređen je tradicionalni Marin bal. Bal su otvorili bunjevačkim igrama članovi GKUD-a „Sombor“, a već petu godinu za zabavu je bio zadužen Tamburaški sastav „Rujna zora“ iz Subotice.

O borbi protiv trgovine ljudima u Župi Isusova Uskrsnuća u Subotici

„Putujući u dostojanstvu protiv trgovanja ljudima“ bila je tema tribine održane u Župi Uskrsnuća Isusova u Subotici 9. veljače prigodom devetog Međunarodnog dana molitve i promišljanja protiv trgovanja ljudima koji se od 8. veljače 2015. godine obilježava u Katoličkoj Crkvi, na spomen svete Jozefine Bakhite, zaštitnice žrtava trgovanja ljudima. Tribinu je vodila časna s. Stanka Oršolić, iz Družbe sestara Naše Gospe – Zagreb, koja je članica međunarodne udruge RENATE (Religious in Europe Networking Against Trafficking and Exploitation – Umrežavanje redovništva u Europi protiv trgovine i izrabljivanja) i uključena je u aktivnosti suzbijanja trgovanja ljudima u Hrvatskoj i u svijetu te je volontirala u zakladi Medaille u Londonu sa ženama žrtvama.

13. „Prelo sićanja“ – događaj za sjećanje

U Subotici je 19. veljače upriličeno 13. „Prelo sićanja“. Organizatori su i ove godine bili Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“ i Katoličko društvo „Ivan Antunović“. „Prelo sićanja“ kostimirana je zabava koja evocira uspomene na neka ne tako davna vremena koja su s jedne strane bila karakteristična po veličanstvenim narodnim nošnjama, a s druge strane po češćim nego danas rodbinskim, prijateljskim i susjedskim okupljanjima, napose u zimsko i pokladno vrijeme. Program je počeo okupljanjem kod spomenika

Presvetog Trojstva u centru Subotice. Slijedila je sveta misa u franjevačkoj crkvi. Potom su se sudionici prošetal i do HKC-a „Bunjevačko kolo“, gdje je upriličena pokladna zabava i druženje. Za dobro raspoloženje pobrinuli su se mladi svirači iz Ansambla „San“.

Pokladni susreti u Vojvodini

Tijekom siječnja i veljače katoličke župe i hrvatske udruge diljem Vojvodine priredile su brojna pokladna okupljanja, prela, balove, maskenbale. Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Đurđin“ u suradnji sa Župom sv. Josipa Radnika organiziralo je „Prelo na salašu“ u župnoj pastoralnoj dvorani oca Gerarda Tome Stantića u Đurđinu 5. veljače. U HKC-u „Bunjevačko kolo“ u Subotici 12. veljače održano je župno prelo Župe Uskrsnuća Isusova. U dvorani „Kod Zvonka“ u Žedniku 18. veljače održano je trinaesto Veliko žedničko prelo. U zajedničkoj organizaciji Župe svetog Jakova u Plavni i HKUPD-a „Matoš“ organiziran je 18. veljače Pokladni bal. Župno prelo župe Marije Majke Crkve održano na Verušiću u dvorani Mjesne zajednice 18. veljače. Treće Župno prelo tavankutske župe Presvetoga Srca Isusova održano je 19. veljače.

Hrckov maskenbal

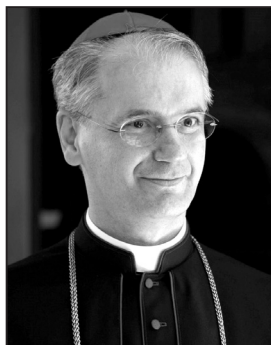
Nakon dvogodišnje stanke, ponovno je održan Hrckov maskenbal u Subotici, najveća dječja pokladna manifestacija Hrvata u Srbiji. Maskenbal je u HKC-u „Bunjevačko kolo“ okupio oko 150 djece koja pohađaju cjelovitu nastavu i vrtiće na hrvatskom jeziku u Subotici, Maloj Bosni, Tavankutu i Đurđinu. Maskenbal su organizirali NIU „Hrvatska riječ“ te podlistak za djecu *Hrcko* uz potporu Hrvatskoga nacionalnog vijeća.

Gupčev bal

HKPD „Matija Gubec“ priredilo je 11. veljače u velikoj dvorani Doma kulture u Tavankutu XIV. Gupčev bal. Za dobru zabavu pobrinuli su se tamburaški ansambl „Ruže“ i Marko Žigmanović s bendom iz Subotice.

Šokačko prelo u Beregu

U Beregu je 18. veljače održano Šokačko prelo. Prelo je organizirala mjesna udruga HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“. Goste je zabavljao tamburaški sastav „Mesečina“.

Mons. Dražen Kutleša imenovan nadbiskupom koadjutorom Zagrebačke nadbiskupije

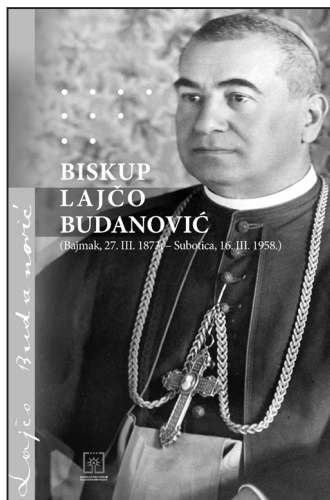
Apostolska nuncijatura u Republici Hrvatskoj priopćila je 14. veljače da je papa Franjo imenovao mons. Dražena Kutlešu zagrebačkim nadbiskupom koadjutorom.

Veliko bunjevačko-šokačko prelo u Somboru

U Hrvatskom domu u Somboru 18. veljače HKUD „Vladimir Nazor“ iz Sombora priredilo je 89. Veliko bunjevačko-šokačko prelo.

Obilježena 150. obljetnica rođenja biskupa Lajče Budanovića

U okviru Godine novog preporoda Hrvata u Srbiji i pod sloganom „Znam tko sam – graditelj“, u Subotici je obilježena 150. obljetnica rođenja biskupa Lajče Budanovića (Bajmak, 27. ožujka 1873. – Subotica, 16. ožujka 1958.). Proslava tog velikog jubileja započela je 26. ožujka svetom misom u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske, a nastavljena sutradan, 27. ožujka, u Velikoj vijećnici Gradske kuće svečanom akademijom. Tom su prigodom na svečanoj akademiji o Lajči (Ljudevitu) Budanoviću, biskupu, piscu, duhovnom i kulturnom velikanu bačkih Hrvata govorili dr. sc. Robert Skenderović iz Zagreba, dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas, katedralni župnik mons. Stjepan Beretić, ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Republike Srbije Tomislav Žigmanov, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća Jasna Vojnić i v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata Katarina Čeliković. U programu nastupile su kerske kraljice koje je pripremila s. Silvana Milan, zbor iz Bajmaka pod ravnanjem Bele Anišića, solistica Aleksandra Ušumović uz klavirsku pratnju Viole Biro i Katedralni zbor „Albe Vidaković“ pod ravnanjem Miroslava Stantića.

Pastoralni posjet Subotici apostolskog nuncija u Republici Srbiji Santa Gangemija

Apostoski nuncij u Srbiji mons. Santo Gangemi, na poziv dijecezanskog upravitelja Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekasa, boravio je u Subotici od 6. do 9. travnja. Na Veliki četvrtak, 6. travnja, nuncij je predslavio misu posvete ulja u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske, na kojoj su koncelebrirali biskupijski svećenici te redovnici koji djeluju u Bačkoj. Navečer istoga dana nuncij je predslavio misu Večere Gospodnje, uz koncelebraciju dijecezanskog upravitelja, katedralnog župnika mons. Stjepana Beretića i svećenika koji svoju službu obavljaju u Ordinarijatu Subotičke biskupije. Ne Veliki petak, 7. travnja, nuncij je sudjelovao u prijedpodnevnim pobožnostima križnog puta

u župnoj crkvi Uskrsnuća Isusova. Navečer je u katedrali nuncij predsjedao obredu Muke gospodnje te se susreo s čuvarima „Božjeg groba“ koji su se smjenjivali u katedrali. Monsinjur Santo Gangemi na Veliku subotu, 8. travnja, predvodio je Vazmeno bdijenje u katedrali, uz koncelebraciju klera središnjih ustanova Subotičke biskupije, uz sudjelovanje mnogobrojnih vjernika.

Susreti nuncija Gangemi s društvenim djelatnicima u Subotici

Gradonačelnik Subotice Stevan Bakić sastao se 6. travnja s apostolskim nuncijem nadbiskupom Santom Gangemijem s kojim je, među ostalim, razgovarao o potencijalima Subotice i Palića, predanosti mjesne samouprave razvoju dobrih međuljudskih odnosa pripadnika različitih kultura i religija u ovom gradu i suradnji s Katoličkom Crkvom. Apostolski nuncij razgovarao je u Subotici 7. travnja s Istvánom Pásztorom, predsjednikom Skupštine AP Vojvodine.

Blagoslovljen novi križ obitelji Olka kod Male Bosne

Na teritoriju Župe Presvetog Trojstva u Maloj Bosni, u predjelu zvanom „Bećar atar“, podignut je križ na zemlji čiji su vlasnici obitelj Laze i Marije Olka, koji je blagoslovljen 16. travnja.

Duhovna obnova za djevojke kod dominikanki u Subotici

U samostanu svetog Dominika u Subotici, od 14. do 16. travnja održana je duhovna obnova za djevojke. Duhovnu obnovu predvodila je dominikanka s. Josipa Otahal, učiteljica novakinja, zajedno sa sestrama novakinjama s. Josipom, s. Dominikom i s. Martom Marijom.

Apostolski posjet pape Franje Mađarskoj

Papa Franjo posjetio je Budimpeštu od 28. do 30. travnja, u okviru apostolskog posjeta Mađarskoj. Ovo nije prvi Papin posjet Mađarskoj, s obzirom na to da ju je posjetio 2021. godine, ali u sklopu Međunarodnog euharistijskog kongresa u Budimpešti. Procjenjuje se da se na misi u nedjelju, 30. travnja, na Trgu Lajosa Kossutha okupilo 50 000 vjernika, a koncelebriralo je više od 800 svećenika. Vjernici Subotičke biskupije, kako s mađarskog, tako i hrvatskog govornog područja, sudjelovali su na susretu s mladima u subotu, 29. travnja, kao i na nedjeljnoj svečanoj svetoj misi. Predstavnici naše biskupije bili su mons. Ferenc Fazekas, dijecezanski upravitelj, u pratnji vlč. Mirka Štefkovića, ekonoma biskupije, te vlč. Józse Gáspára, tajnika i vicekancelara.

Moći bl. Miroslava Bulešića izložene na štovanje u Vajskoj

Tijekom svečanog liturgijskog slavlja, koje je 30. travnja predslavio preč. Ilija Jakovljević, vicepostulator kauze za kanonizaciju bl. Miroslava Bulešića, u župnu crkvu sv. Jurja u Vajskoj u Subotičkoj biskupiji unesene su i izložene na štovanje moći bl. Miroslava. Vjernici su ispunili župnu crkvu, a misu su suslavili mjesni župnik Goran Vilov i preč. Stipan Bošnjak. Preč. Jakovljević propovijedao je o životu bl. Miroslava Bulešića.

Uskrсни koncert „Ecce tabernaculum“ u Subotici

Trideset i drugi po redu tradicionalni uskrсни koncert Katedralnog zbora „Albe Vidaković“ održan je 12. svibnja u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Na taj način zbor je započeo obilježavanje proslave 50 godina svojega djelovanja. Osim jubileja zbora, ove godine slavi se 250 godina početka

gradnje subotičke katedrale te 150 godina od rođenja biskupa Lajče Budanovića. Na početku koncerta sve je pozdravio katedralni župnik mons. Stjepan Beretić te između ostaloga rekao: „Večeras pjesmom, sviranjem i srcem slavimo Boga, jer je vječna ljubav Njegova. U ime svih, zahvaljujem pjevačima, solistima, orkestru i katedralnom zborovodi mo. Miroslavu Stantiću, jer slavimo Boga i zbog zlatnoga jubileja zbora ‘Albe Vidaković’, tog divnog djela pokojnog biskupa Matije Zvekanovića i neumorne pokojne s. Mirjam Pančić. Neka Gospin zagovor i Božji blagoslov prati sve nas“.

Susret mladih Subotičke biskupije: „Teži put je Božji“

Tradicionalni godišnji susret mladih Subotičke biskupije održan je u subotu, 13. svibnja, u Župi sv. Pavla u Baču. Na susretu, kojem su domaćini bili župnik i dekan preč. Marinko Stantić i župljani Bača, sudjelovalo je oko 120 mladih iz različitih župa biskupije. Tema susreta bila je „Bog govori mojim jezikom“. Predavanje o toj temi održao je vlč. Nebojša Stipić, vikar novosadske Župe Imena Marijina. Nakon toga, mladi su radili u skupinama te predstavljali rezultate grupnog rada prigodnim skečevima. Misno slavlje predvodio je vlč. Stipić, a glazbeno su animirali članovi Oratorija Selenča, sa s. Kristinom Ralbovsky na čelu. Mladi su nakon mise posjetili i poznatu bačku tvrđavu.

Proštenje i blagoslov novopodignutog zvonika na Čikeriji

Tradicionalno proštenje u Čikeriji, mjestu na granici Srbije i Mađarske koje pripada Župi Presvetog Srca Isusova u Tavankutu, proslavljeno je 14.

svibnja, a misu kod čikerijskog križa predslavio je vlč. Dragan Muharem, župnik u Maloj Bosni, uz koncelebraciju vlč. Marijana Vukova, tavankutskog župnika. Nakon misnog slavlja uslijedio je blagoslov obnovljenog zvonika i zvona u blizini čikerijskog križa. Blagoslov je predvodio domaći sin, kapelan u subotičkoj Župi sv. Jurja vlč. Tomislav Vojnić Mijatov, jedan od inicijatora obnove simbola Čikerije, koji je podignut 1934. godine od strane vjernika Čikerije. Svrha postavljanja zvona jest zavjet žitelja Čikerije da im Bog sačuva marvu i usjeve od ledonosnih oblaka. Zavjet je trajao od blagdana sv. Marka (25. travnja) pa sve do Svetih arkandela (29. rujna), a sastojao se u tome da se nije radilo u polju od subote u podne do ponedjeljka ujutro. Spomenka i Snežana Hegediš darivale su župi zemlju na kojoj se nalazi zvonik, Ivana Petrekanić Sič i Zoltan Sič darivali su drva za stupove, a u nekoliko radnih akcija „Čikerijanci“ i njihovi gosti, predvođeni vlč. Vojnićem Mijatovim, uredili su prostor i izveli majstorske poslove. Svi građevinski radovi urađeni su prema projektu dipl. ing. građ. Mire Tumbas. Uz prisutnost mladih odjevenih u narodnu bunjevačku nošnju prerezana je crvena vrpca, koja je, kao i prvi zvon blagoslovljenog zvonika, pripala najmlađem i najstarijem „Čikerijancu“, Nikoli i Jakovu Tumbasu.

100 godina kipa svetog Ivana Nepomuka kod Male Bosne

Na spomendan sv. Ivana Nepomuka, 16. svibnja, u crkvi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni proslavljena je 100. obljetnica od podizanja kipa svetoga Ivana Nepomuka, koji se nalazi na Malom tavankutskom putu, na kraju Ivković šora, pokraj ćuprije na rječici Čik, a na teritoriju ove župe. Kip ovome čuvenom svecu, zaštitniku Češke, ispovjedne tajne i ćuprija, 1923. godine dali su podići Antun Gabrić i supruga mu Milka, rođ. Romić, kao izvršenje

zavjeta zbog sretnog povratka iz Velikog rata. Početkom 1990-ih, u vrijeme antihrvatske i antikatoličke politike, kip je oboren, glava otkinuta, a ruke polomljene. U okviru pokreta obnove sakralne materijalne baštine u okolici Subotice, koji je predvodila neformalna inicijativa laika pod nazivom „Bunjevački put križa“, 2015. godine kip sv. Ivana Nepomuka je obnovljen – vraćen je na postolje i glava je pripojena tijelu – a na njegov spomendan 16. svibnja je i blagoslovljen. Prigodni obred i molitvu „na njivi“ predvodio je domaći župnik vlč. Dragan Muharem. Slavlje je nastavljeno u crkvi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni služenjem svete mise koju su, osim predvoditelja Muharema, služili domaći sinovi – svećenici vlč. Dražen Skenderović i vlč. Tomislav Vojnić Mijatov, a završeno je prigodnim domjenkom.

Blagoslovom žita započela 113. Dužijanca

Tradicionalnim blagoslovom žita na blagdan sv. Marka, održanim 25. travnja u Đurđinu, započela je 113. Dužijanca. Svetu misu u mjesnoj crkvi sv. Josipa Radnika predslavio je prior karmelskog samostana u Somboru o. Stjepan Vidak OCD u koncelebraciji mons. Andrije Anišića, predsjednika UBH „Dužijanca“. Po završetku misnog slavlja održana je procesija do obližnje njive na kojoj je upriličen obred blagoslova, a na kojoj će se održati ovogodišnje „Takmičenje risara“. Okupljenima se tom prigodom obratio direktor UBH „Dužijanca“ Marinko Piuković.

Misu proštenja u Maloj Bosni prenosio HRT

Na svetkovinu Presvetoga Trojstva, 4. lipnja u crkvi u Maloj Bosni slavljen je svečana misa proštenja. Svetu misu predvodio je župnik vlč. Dragan Muharem. Misa proštenja je bila posebna po tome što je bila prikazana u direktnom prijenosu na Hrvatskoj radioteleviziji.

Tijelovo u Subotici

Dvojezično euharistijsko slavlje na svetkovinu Tijelova, 8. lipnja, u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske predslavio je dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas. Katedralni župnik mons. Stjepan Beretić predstavio je ovogodišnjeg bandaša i bandašicu Dužijance 2023., Petra Vukmanova Šimokova i Dunju Šimić.

Salezijanac Ivo Šokčić zaređen za đakona

Dvanaestorica kandidata iz reda salezijanaca zaređena su 10. lipnja za đakone, među njima i Ivo Šokčić, salezijanac iz Subotice. Đakonsko ređenje upriličeno je u bazilici Marije Pomoćnice u Torinu. Nove đakone zaređio je mons. Alessandro Giraud, pomoćni torinski biskup, pred brojnim salezijancima, obiteljima, rodbinom i prijateljima zaređenih. Ivo je rođen u Subotici

1991. godine. U rodnom gradu je pohađao Osnovnu školu „Matko Vuković“ i Gimnaziju „Svetozar Marković“. Nakon završenog studija matematike na Prirodoslovno matematičkom fakultetu u Zagrebu, pridružio se salezijanskom redu (Družba sv. Franje Saleškog) te, nakon razdoblja novicijata, prve zavjete položio 2016. godine. Formaciju je nastavio u Rimu, studijem filozofije na Salezijanskom papinskom sveučilištu, a nastavio u Torinu gdje studira teologiju. U crkvi sv. Mati Slobode u Zagrebu 27. kolovoza 2022. položio je vječne zavjete poslušnosti, siromaštva i čistoće, života u salezijanskoj zajednici te predanja mladima, osobito najsiromašnijima.

Dužijanca malenih

Vikend 17. i 18. lipnja bio je u znaku „Dužijance malenih“ u kojoj su djeca predvođena malim bandašom Davidom Kujundžićem i malom bandašicom Sofijom Kovačević zahvalila za kruh svagdašnji i za kraj školske i vjeronaučne godine. Pridružili su im se i mali bandaši i male bandašice okolnih mjesta, članovi KUD-a „Ivan Goran Kovačić“ iz Ivankova i domaćini, članovi HKC-a „Bunjevačko kolo“ iz Subotice. Euharistijsko slavlje u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske 18. lipnja predslavio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić.

Rezultati popisa 2022. godine u Srbiji o vjeroispovjednoj strukturi stanovništva

Republički zavod za statistiku Srbije objavio je 16. lipnja konačne rezultate popisa stanovništva, kada je riječ o izjašnjavanju o vjeroispovijesti. Prema tim rezultatima, u Srbiji, koja ima 6.647.003 stanovnika, kršćanima se izjasnilo 5.759.719 osoba, pripadnicima islama 278.212, židovstva 602, istočnjačkih religija 1.207, ostalih vjeroispovijesti 500, agnosticima 8.654, ateistima 74.139, nije se izjasnilo po ovome pitanju 169.486 osoba, a vjeroispovijest je ostala nepoznata kod 355.484 stanovnika. Unutar kršćana, koji čine 86,6 % građana Srbije, pravoslavnima su se izjasnile 5.387.462 osobe (81,1 % stanovnika Srbije), katolicima svih obreda 257.268 osoba (3,9 %), protestantima 54.678 (0,8 %), a ostalim kršćanima 59.346 (0,9 %). Nakon kršćana, udjelom najbrojnija vjeroispovijest je islam (4,2 %). Kada se gleda prostor Subotičke biskupije, koji se gotovo potpuno poklapa s 20 općina u Bačkoj, katolicima se izjasnilo 193.870 osoba, što je nešto više od tri četvrtine od ukupnog broja izjašnjenih katolika u Srbiji.

Fra Ante Vučković predvodio duhovnu obnovu u Subotici

U Franjevačkoj crkvi svetog Mihovila u Subotici od 16. do 18. lipnja održana je duhovna obnova koju je predvodio splitski franjevac i profesor filozofije fra Ante Vučković. Na svetkovinu Srca Isusova program je započeo molitvom krunice i misom koju je slavio gost, predavač, s fra Zdenkom Gruberom, gvardijanom samostana. Nakon svete mise uslijedilo je predavanje na temu krivnje i opraštanja, temeljeno na ulomku Ivanova evanđelja gdje Isus učenicima daje Duha Svetoga i vlast opraštati grijeha (Iv 20, 19-23). Vjernici su svaki dan imali priliku za ispovijed, a duhovnu obnovu glazbeno je animirala Molitvena zajednica „Proroci“.

Otkriveno poprsje biskupa Ivana Antunovića u Kalači

Tradicionalni županijski spomendan biskupa Ivana Antunovića priređen je u nedjelju 18. lipnja u Kalači. Prisjećanje na preporoditelja bačkih Hrvata započelo je u kalačkoj prvostolnici misnim slavljem koje je predvodio preč.

Josip Štefković, župnik Župe Uzvišenja Svetog Križa i dekan u Somboru, predsjednik Katoličkog društva „Ivan Antunović“. Nakon mise, u suorganizaciji Hrvatske državne samouprave i Hrvatske samouprave grada Kalače, u nadbiskupijskom vrtu otkriveno je poprsje biskupa Ivana Antunovića koje je izradio hrvatski akademski kipar Bernard Pešorda iz Zagreba, autor kipova biskupa Antunovića postavljenih u Subotici i Baji. Svečanost su uljepšali Ženski pjevački zbor „Ružice“ i Muški komorni pjevački zbor iz Kalače. Uslijedio je kulturni program i nastup KUD-a „Bunjevačka zlatna grana“ iz Baje.

Gerardovo proslavljeno u Somboru

Karmelska zajednica, vjernici Sombora, te hodočasnici, 23. i 24. lipnja, u karmelskoj crkvi u Somboru svečano su euharistijama i dodatnim duhovnim i katehetskim programima proslavili rođendan za nebo sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića. Za vjernike mađarskoga govornog područja slavlje Gerardova održano je 23. lipnja. Koncelebriranu svetu misu je predslavio mons. Ferenc Fazekas, dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije. Središnje slavlje održano je 24. lipnja kada je liturgiju predslavio kardinal Vinko Puljić, nadbiskup vrhbosanski u miru, a uzveličali su je članovi Katedralnog zbora „Albe Vidaković“ pod vodstvom Miroslava Stantića, te mnogobrojni vjernici u bunjevačkim i šokačkim nošnjama.

Blagoslov Hrvatskog doma – Matice u Subotici

Prostorije Hrvatskog doma – Matice u Subotici blagoslovljene su 30. lipnja. Hrvatski dom – Matica novo je sjedište profesionalnih institucija hr-

vatske manjine u Srbiji – Hrvatskog nacionalnog vijeća, NIU „Hrvatska riječ“ te djelomice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a bit će i prostor za društvene aktivnosti zajednice. Na početku je upriličen obred blagoslova koji je predvodio župnik subotičke katedralne župe sv. Terezije mons. Stjepan Beretić. Hrvatski dom – Maticu, zgradu u Preradovićevoj ulici u Subotici, otvorili su svečano premijeri Hrvatske Andrej Plenković i Srbije Ana Brnabić 23. lipnja, o danu praznika hrvatske zajednice u Srbiji. Njezinu je izgradnju financirala Vlada Republike Hrvatske.

Proslavljena 250. obljetnica župne crkve sv. Pavla u Baču

Svečanu koncelebriranu euharistiju, 2. srpnja, prigodom proslave dvipolstoljetne obljetnice župne crkve u Baču predslavio je beogradski nadbiskup u miru Stanislav Hočevar, uz domaćega župnika Marinka Stantića te svećenike koji su rođeni ili bili na službi u ovoj župi. Na koncu svečane mise, koju je glazbeno animirala Kristina Ralbovsky sa župnim zborom, predsjedatelju slavlja je zahvalio župnik Stantić, a pročitana je, kao dar nadbiskupu za njegov zlatni svećenički jubilej, pjesma čestitke koju je napisala Stanka Čoban. Proslava obljetnice crkve započela je trodnevnicom koju je vodio o. Vladimir Sedlak, župnik grkokatoličke Župe Pokrova Presvete Bogorodice iz Petrovaca (Križevačka eparhija). U danima pripreve za jubilej, župnik i dekan Bača dr. Marinko Stantić sa župljanima posjetio je na bačkom groblju grobnicu pokojnih župnika Bača koji su ondje pokopani:

Matije Trskića, Stjepana Šamanovića, Györgya Báloga, Ivana Evetovića, Stjepana Tumbasa i Ive Topalića, te grobnicu u kojoj su zemni ostatci 40 redovnica Družbe Naše Gospe koje su pokopane u Baču, a čiji se samostan nalazi na prostoru župe, neposredno uz župnu crkvu. Crkveno središte u Baču vrlo je staro, neki izvori kažu da je već iz V. i VI. stoljeća. U XI. stoljeću, 1090. godine, u Baču je utemeljeno sjedište nadbiskupije i kaptola od strane sv. Ladislava. Bačka Crkva suštinski je povezana s poviješću Subotičke biskupije. Danas manja župa, 1135. godine, kada je Bačka nadbiskupija ujedinjena s Kalačkom, te idućih 700 godina Bač je bio u imenu nekadašnje velike Kalačko-bačke nadbiskupije, a crkva jedno od dva sjedišta nadbiskupa i kaptola. Župa je obnovljena 1688. godine, a 1766. kalački nadbiskup Bátyany povjerio je dušobrižništvo biskupijskim svećenicima, a sebe imenovao župnikom. Sadašnju crkvu je dao sagraditi o svojem trošku. Kamen temeljac blagoslovljen je 11. srpnja 1773. Bila je završena 12. studenog 1780. godine. Riječ je o spomeniku kulture – velikoj jednobrodnoj baroknoj građevini s tornjem visokim 50 m. Dugačka je 50,5 metara a 20,25 m široka. Najveći dio župljana ove župe (te 14 od dosadašnjih 17 župnika) bili su u i ostali Hrvati, doseljeni u većem broju ovdje s franjevcima iz okolice Tuzle koncem XVII. stoljeća. Osim njih, u manjem broju tu su i Slovaci, Mađari i Nijemci.

Stoljeće prisutnosti Kćeri Milosrđa TSR sv. Franje u Subotici

Sestre Kćeri Milosrđa Trećeg samostanskog reda sv. Franje te vjernički puk Subotice proslavili su 1. i 2. srpnja, nizom događanja, 100. obljetnicu prisutnosti sestara ove družbe, koju je utemeljila bl. Marija Petković, u Subotici. Simpozij na temu značenja i djelovanja sestara na prostorima Subotice i okolice održan je u HKC-u „Bunjevačko kolo“ u Subotici 1. srpnja. Kruna slavlja jubileja bila je svečana koncelebracija koju je 2. srpnja u crkvi sv. Roka predslavio mons. Đuro Hranić, nadbiskup i metropolit đakovačko-osječki.

Objavljen 16. svezak *Leksikona*

U nakladi Hrvatskog akademskog društva iz Subotice iz tiska je izašao 16. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. U ovome svesku, koji obuhvaća završni dio slova M (Malj –Mu) – od članka o oruđu

maljica, do naprave muvolovka, na 308 stranica 53 autora napisalo je ukupno 272 priloga, koje prati osam uputnica i 157 ilustracija.

Marijanski pučki festival održan u Monoštoru

Kulturno umjetničko društvo Hrvata „Bodrog“ iz Monoštora organiziralo je 1. srpnja Marijanski pučki festival. U crkvi sv. Petra i Pavla nastupile su pjevačke skupine iz Hrvatske i Bačke. Ove godine sudionici su se predstavili marijanskim pjesmama koje se pjevaju za Uskrs. Uz goste iz Hrvatske sudjelovala je i KPZH „Šokadija“ iz Sonte i domaćini koji su imali tri pjevačke skupine: ŽPS „Kraljice Bodroga“, MPS „Bodroški bečari“ i dječju skupinu „Bodroški mališani“.

Takmičenje risara

Jedna od najpoznatijih manifestacija bunjevačkih Hrvata – Takmičenje risara održana je 8. srpnja u Đurđinu, na njivi pokraj župne crkve. Uz prikaz tradicionalnog košenja žita, prikazani su i stari strojevi koji su se nekada koristili u vršidbi, dječja igra „kasalisica“, a održano je i natjecanje u kuhanju tradicionalnog jela – tarane. Takmičenje risara održano je u organizaciji Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanac“ 56. put. U natjecateljskom dijelu manifestacije u risu sudjelovala su 24 para iz Srbije, Hrvatske, Mađarske

i BiH, a pobjedu je ponovno odnio risarski par Stipana Kujundžića i Ruže Juhas iz Subotice. Drugo mjesto pripalo je mladom paru, Zdenku Kujundžiću i Jeleni Vidaković iz Đurđina, dok su treći bili Joca Vuković i Mario Dulić iz Subotice. Domaćini salaša i natjecanja bili su Jakov i Mirjana Ivanković Radak. Ovakav manifestacijski prikaz žetvenih radova održava se još od 1968., a ove godine za 30 godina predanoga rada u organiziranju manifestacije zahvalnicu je dobio Martin Gabrić.

U Tavankutu održan XXXVIII. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame

U organizaciji tavankutskih udruga, HKPD-a „Matija Gubec“ i Galerije prve kolonije naive u tehnici slame, u Tavankutu je od 8. do 15. srpnja organiziran XXXVIII. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame. Na svečanosti otvorenja kolonije nastupili su folklorasi domaćeg HKPD-a „Matija Gubec“, kao i gosti – članovi Folklornog ansambla Centra za tradicijsku kulturu Varaždin.

Crkve u Subotičkoj biskupiji oštećene tijekom srpanjskog nevremena

Područje južne Bačke 19. i 21. srpnja zadesilo je vrlo jako nevrijeme s olujnim vjetrom, gradom i obilnom kišom, koje je, osim mnogobrojnih drugih objekata i vegetacije, pogodilo i crkvene objekte. Dana 26. srpnja dijecezanski upravitelj preč. Ferenc Fazekas u pratnji bilježnika i arhivara vlč. Dražena Skenderovića posjetio je crkve u općini Bačka Palanka koje su stradale u ovim elementarnim nepogodama. Tom prigodom je zajedno za župnikom Župe Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije vlč. Františekom Gašparovskym obišao stradale objekte te se susreo s predsjednikom općine Bačka Palanka Branislavom Šušnicom i predstavnicima mjesnih zajednica u Obrovcu, Mladenovu i Gajdobri.

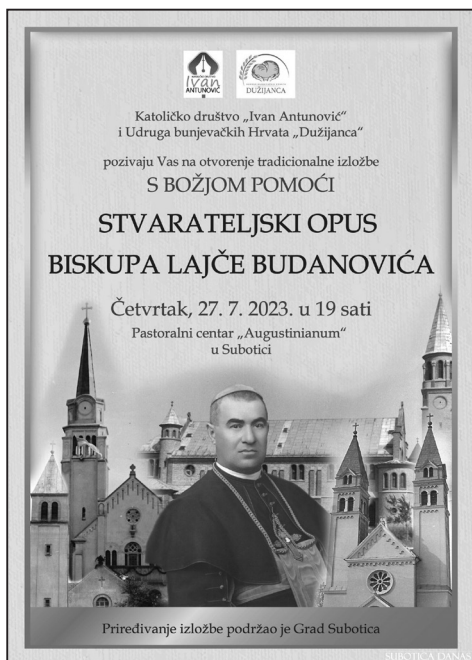
Proštenje sv. Ane i blagoslov obnovljene kapele na Kerskom groblju u Subotici

Na spomendan sv. Joakima i Ane, 26. srpnja, župnik Župe sv. Roka mons. Andrija Anišić blagoslovio je novi križ te obnovljenu kapelu sv. Ane

na Kerskom groblju u Subotici i kriptu u njoj. Svetu misu proštenja ove kapele predslavio je vlč. Tomislav Vojnić Mijatov, župni vikar subotičke Župe sv. Jurja.

Izložba „S Božjom pomoći“

Izložba „S Božjom pomoći“ koju tradicionalno u okviru proslave Dužijance priređuju UBH „Dužijanca“ i Katoličko društvo „Ivan Antunović“, otvorena je 27. srpnja u Pastoralnom centru „Augustinianum“ u Subotici. Tema ovogodišnje izložbe bila je „Stvarateljski opus biskupa Lajče Budanoviča“ u povodu 150 godina od njegova rođenja, a sadržavala je plakate s fotografijama koje govore o Budanovičevu djelovanju na crkveno-vjerskom, ali i društveno-kulturnom planu. Fotografije su najvećim dijelom iz Arhiva Subotičke biskupije kao i od privatnih osoba. O izloženim fotografijama govorio je vlč. Dražen Skenderović, arhivar i bilježnik biskupskog

ordinarijata Subotičke biskupije. Izložbu je otvorio predsjednik KD-a „Ivan Antunović“ vlč. Josip Štefković.

Svjetski dan mladih u Lisabonu

Od 1. kolovoza do 6. kolovoza održan je 16. po redu Svjetski dan mladih u Lisabonu. Više od milijun i pol mladih iz čak 151 države okupio se skupa slaviti Boga. Na susretu je bila skupina od 150 mladi iz Subotičke biskupije, Srijemske biskupije te iz Beogradske nadbiskupije.

Međunarodna likovna kolonija „Bunarić“ u Subotici

Međunarodna likovna kolonija „Bunarić“, koju organizira HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice i koja se održava u okviru programa subotičke Dužijance, traje već više od četvrt stoljeća, obogaćujući likovni i kulturni život toga grada. Od 3. do 5. kolovoza održan je njezin 27. saziv, a prilikom otvorenja kolonije priređena je i izložba slika nastalih na prošlogodišnjoj koloniji. Ovogodišnji saziv kolonije otvorio je član Likovnog odjela „Kola“, slikar Sándor Kerekes.

Dužijanica u Mostaru

U Mostaru je 22. i 23. srpnja održana Dužijanica, kojom su Hrvati Bunjevci predstavili slavlje završetka žetve i zahvale Bogu za sve darove. Manifestacija je započela u subotu, 22. srpnja, svetom misom u crkvi Presvetoga Trojstva u Blagaju te otkrivanjem obnovljene spomen-ploče bunjevačkih Hrvata iz 1933. godine na ovoj crkvi. Okupilo se više od 300 Hrvata iz Subotice i okolice te Mađarske čiji su predci prije više od 350 godina napustili Blagaj i Hercegovinu. Sutradan, u nedjelju 23. srpnja, u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru slavljena je sveta misa koju je predslavio mostarsko-duvanjski i trebinjsko-mrkanski biskup mons. Petar Palić u suslavlju više svećenika.

Dužijanca u Bajmaku

Dužijanca je 2. srpnja proslavljena u Bajmaku, misnim slavljem koje je predslavio župnik Róbert Erhard. Nositelji žetvene svečanosti bili su bandaš Filip Šindrić i bandašica Lena Crnković u pratnji maloga bandaša Adama Crnkovića i male bandašice Dorotee Varga.

Dužijanca u Žedniku

Dužijanca u Žedniku održana je 9. srpnja. Predvoditelji su bili bandašica Katarina Ivanković i bandaš Mario Vukov, mali bandaš je bio Andrija Kopunović Legetin, a mala bandašica Mihaela Vukov. Misno slavlje predslavio je predsjednik UBH „Dužijanca“ mons. dr. Andrija Anišić u zajedništvu

sa župnikom u Đurđinu Danielom Katačićem i mjesnim župnikom Franjom Ivankovićem.

Dužijanca u Đurđinu

Dužijanca u Đurđinu održana je u nedjelju, 6. kolovoza. Đurđinski bandaš i bandašica bili su Josip Dulić i Dijana Orčić u pratnji malog bandaša Jakova Dulića i malih bandašica Nine i Ane Dulić. Misno slavlje u crkvi sv. Josipa Radnika predslavio je isusovac Marijan Steiner uz koncelebraciju Franje Ivankovića iz Žednika i mjesnog župnika Daniela Katačića.

Dužijanca u Lemešu

HBKUD „Lemeš“ iz Lemeša organiziralo je u nedjelju, 16. srpnja, proslavu mjesne Dužijance. Bandaš i bandašica ove godine bili su Nikola Martinović i Nikolina Dropulja, a mali bandaš i bandašica Aleksa Hajnal i Vanja Selik. U crkvi Rođenja BDM svetu misu uz lemeškog župnika Antala Egedija predvodio je Gábor Drobina, kapelan u Somboru.

Dužionica u Somboru

Dužionica u Somboru održana je 23. srpnja. Svetu misu zahvalnicu u crkvi Presvetog Trojstva predslavio je preč. Josip Pekanović, župnik. Ovogodišnji bandaš je bio Marko Firanj, a bandašica Nikolina Petrović, koji su skupa s članovima HKUD-a „Vladimir Nazor“ nakon mise te prolaska kroz grad uz tamburaše zaigrali kolo na trgu ispred Gradske kuće. Zatim su se uputili ka Županiji gdje su kruh od novoga žita predali gradonačelniku Sombora Antoniu Ratkoviću.

Dužijanica u Tavankutu

U crkvi Srca Isusova u Tavankutu 16. srpnja održana je Dužijanica. Bandašica i bandaš tavankutske Dužijance bili su Maja Vuković i Luka Balažević, mala bandašica je bila Anđela Iršević, a mali bandaš Matej Vojnić Mijatov. Misno slavlje predslavio je isusovac o. Ivan Ike Mandurić u zajedništvu s Draženom Skenderovićem, Andrijom Anišićem i tavankutskim župnikom

Marijanom Vukovim. Krunu ovogodišnje tavankutske Dužijance izradila je Jozefina Skenderović, pjevanje na misi predvodio je župni zbor s orguljašicom Elizabetom Balažević Stojković.

Dužijanica u Maloj Bosni

Misu zahvalnicu u Župi Presvetog Trojstva 30. srpnja je predslavio vlč. Tomislav Vojnić Mijatov, župni vikar subotičke Župe sv. Jurja, uz koncelebraciju župnika Dragana Muharema i predsjednika UBH „Dužijanica“ Andrije Anišića. Nositelji žetvene svečanosti bili su bandaš Tomislav Lulić i bandašica Martina Stantić, u pratnji maloga bandaša Stefana Poljakovića i male bandašice Petre Mezei.

Dužijanica u Mirgešu

Mirgeš je svoju Dužijancu proslavio 6. kolovoza u mjesnom Domu kulture. Svetu misu je predvodio bilježnik i arhivar Subotičke biskupije Dražen

Skenderović, uz koncelebraciju tavankutskog župnika Marijana Vukova. Nositelji žetvene svečanosti bili su tavankutski bandaš i bandašica Luka Balažević i Maja Vuković.

Održana „Rič pod đermom“ u Đurđinu

„Rič pod đermom“ je manifestacija koju Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Đurđin“ organizira u suradnji sa Župom sv. Josipa Radnika na dan Dužijance u Đurđinu, prije Bandašicinog kola. Tema ove godine je lik i djelo biskupa Subotičke biskupije Lajče Budanovića, s obzirom na to da je prošlo 150 godina od njegova rođenja. O biografskim činjenicama biskupa govorio je župnik domaćin vlč. Daniel Katačić, o važnosti njegova rada mons. Stjepan Beretić, a pročitan je i rad o njemu višeg znanstvenog suradnika u Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu dr. Roberta Skenderovića. Na „Riči pod đermom“ nastupio je dječji zbor HKPD-a „Đurđin“ kojega vodi Nela Skenderović, a čitanjem poezije predstavljena je i literarno-dramska sekcija Društva.

Književna večer i Dan Katoličkog društva „Ivan Antunović“

U dvorani HKC-a „Bunjevačko kolo“ u Subotici 10. kolovoza održana je Književna večer u organizaciji Katoličkog društva „Ivan Antunović“. Povijest i rad Katoličkog društva „Ivan Antunović“ predstavio je predsjednik Društva vlč. Josip Štefković i, među ostalim, napomenuo bogatu nakladničku djelatnost. U nakladi Društva svakoga mjeseca izlazi Katolički list *Zvonik*,

a na godišnjoj razini katolički kalendar *Subotička Danica*. Uz spomenuto, Društvo je do sada izdalo preko 110 knjiga, a ima i mrežnu stranicu koja će uskoro biti obogaćena i digitalnom knjižnicom. Tom prigodom predstavljena je i nova knjiga katedralnog župnika mons. Stjepana Beretića pod naslovom *Prilozi za povijest Katoličke Crkve u Bačkoj*. U drugom dijelu programa dodijeljene su nagrade „Ivan Antunović“, koje Društvo dodjeljuje više od tri desetljeća. Obznanjene su i prve tri nagrade za aranžere izloga u Subotici ukrašene u duhu Dužijance, a koje su im bile uručene sutradan na Tamburaškoj večeri. Osim u Subotici i okolici, Dužijanica je ove godine održana i u Mostaru, te je pri kraju večeri prikazan kraći dokumentarni film i reportaža o tome. Autor filma Dužijanica u Mostaru je Josip Stantić. Pred kraj večeri predsjednik UBH-a „Dužijanica“ mons. dr. Andrija Anišić predstavio je novi broj revije „Dužijanica“. Tu večer, kojom je Katoličko društvo „Ivan Antunović“ obilježilo i svoj dan, svečanom su učinili i članovi Katedralnog zbora „Albe Vidaković“ pod ravnanjem mo. Miroslava Stantića.

Izložba radova od slame

Izložba radova od slame nastalih na XXXVIII. sazivu Prve kolonije native u tehnici slame u Tavankutu, a koja se tradicionalno održava uoči središnje proslave žetvene svečanosti bunjevačkih Hrvata Dužijance, otvorena je 11. kolovoza u predvorju Gradske kuće u Subotici.

Središnja proslava 113. Dužijance u Subotici

Središnja liturgijska i narodna zahvala Hrvata Bunjevaca Bogu za plodove ovogodišnje žetve održana je u Subotici 13. kolovoza, u sklopu manifestacije Dužijanica koju skupa organiziraju Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“ i Grad Subotica. Svečana Večernja služba hvale uoči središnje proslave Dužijance slavljenja je 12. kolovoza u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske u Subotici. Uz sudjelovanje srijemskoga biskupa koadjutora mons. Fabijana Svaline, predvoditelja ovogodišnje središnje mise, molitvu Crkve predmolio je i propovijedao župnik subotičke katedralne župe mons. Stjepan Beretić. Na Večernjoj su sudjelovali ovogodišnji bandaški par Petar Vukmanov Šimokov i Dunja Šimić, koji su svečano u katedralu unijeli krunu ovogodišnje Dužijance, te mali bandaš David Kujundžić i mala bandašica Sofija Kovačević. Slavlje Dužijance počelo je u nedjelju, 13. kolovoza ujutro, blagoslovom i ispraćajem bandaša i bandašice iz župne crkve sv. Roka, kojega je predvodio župnik mons. Andrija Anišić, predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“ koja je glavni organizator cijele Dužijance. Povorka svećanih karuca

s okolnim bandašima i bandašicama odatle je krenula putem katedrale.

Na početku svete mise, nakon svečane procesije i ulaska mladih u narodnim nošnjama, na čelu s bandašem i bandašicom, biskupa i nazočne goste iz društvenih struktura pozdravio je dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije Ferenc Fazekas. Krunu ovogodišnje Dužijance, koja sadrži simbole subotičke katedrale sv. Terezije Avilske, u spomen 250. obljetnice početka izgradnje, i harfu – simbol glazbenika, o 50. obljetnici Katedralnog zbora „Albe Vidaković“, izradila je slamarka Jozefina Skenderović. Svečanu je liturgiju, na početku koje su blagoslovljeni kruh od novog žita i klasovi, animirao Katedralni zbor „Albe Vidaković“ sa zborovodom i orguljašem mo. Miroslavom Stantićem na

čelu. Biskup je Svalina sudjelovao i na svečanoj povorci sudionika Dužijance do središnjeg subotičkog trga, gdje je priređen kulturni program i svečano uručenje kruha od novoga brašna od strane bandaškoga para gradonačelniku Subotice Stevanu Bakiću. Navečer istoga dana upriličen je posjet bandaškoga para grobu utemeljitelja Dužijance mons. Blaška Rajića, a na glavnom Gradskom trgu održano je tradicionalno Bandašicino kolo.

Susret djece na Čikeriji

U malom vinogradarskom naselju Čikerija kraj Subotice 19. kolovoza održana je tradicionalna „Čikerijada“ – susret djece, mladih i obitelji iz Subotice i okolice. Polazak iz Subotice upriličen je ujutro ispred župne crkve Uskrsnuća Isusova. Skupinu mladih vjernika koji su pošli biciklima predvodio je vlč. Vinko Cvijin. Nakon sat i pol vožnje okupili su se na starom mjestu susreta, kod čikerijskog križa. Susret je počeo euharistijskim slavljem

koje je predslavio vlč. Dušan Balažević. Ispovijedao je mons. Andrija Anišić. Pjevanje na misi animirao je zbor mladih iz Župe Presvetog Srca Isusova u Tavankutu, uz vodstvo orguljašice Elizabete Balažević. Susret su organizirali vlč. Tomislav Vojnić Mijatov i vlč. Vinko Cvijin uz potporu Povjerenstva za pastoral mladih Subotičke biskupije.

Sveta misa za pokojnog biskupa Slavka Večerina o prvoj obljetnici smrti

U katedrali svete Terezije Avilske u Subotici 26. kolovoza svećenici i vjernici Subotičke biskupije okupili su se na svetoj misi za pokojnog biskupa Slavka Večerina o prvoj obljetnici njegove smrti. Svetu misu predslavio je mons. Roko Glasnović, dubrovački biskup, koji je u Suboticu došao kako bi predvodio ovogodišnje proštenje na Biskupijskom svetištu Gospe od Suza u Bunariću. Uz njega je u koncelebraciji bilo tridesetak svećenika Subotičke biskupije predvođenih dijecezanskim upraviteljem mons. Ferencom Fazekasom, koji je na misi održao prigodnu propovijed.

Proštenje u svetištu Gospe od Suza – Bunarić

Vjernici i hodočasnici Subotice i Subotičke biskupije trodnevnicom i uočnicom, od 24. do 26. kolovoza, pripremili su se za ovogodišnje Bunaričko proštenje. Uočnicu je 26. kolovoza obilježilo pokorničko bogoslužje i noćna procesija sa svijećama u kojima je sudjelovao i dubrovački biskup mons. Roko Glasnović, koji je u okviru pokorničke službe održao i prigodni nagovor. Nagovor na mađarskom jeziku održao je fra Csaba Bőjte, poznati franjevac iz Rumunjske. Svetu misu nakon procesije, u kojoj su mladi u nošnjama

bunjevačkih Hrvata nosili milosni lik Gospe od Suza do prostora prezbiterija marijanskog svetišta kod Subotice, predslavio je župnik subotičke katedralne Župe sv. Terezije Avilske mons. Stjepan Beretić, na nakanu za pokojnog subotičkog biskupa Slavka Večerina.

Svetu euharistiju proštenja 27. kolovoza predslavio je dubrovački biskup mons. Roko Glasnović, u koncelebraciji s dijecezanskim upraviteljem Subotičke biskupije preč. Ferenc Fazekasom i svećenicima Subotice i okolice. Na misi, koju je glazbeno animirao zbor Župe Marije Majke Crkve kojega je vodio kantor Bonić, sudjelovali su i Božju riječ navijestili ovogodišnji bandaš i bandašica Petar Vukmanov Šimokov i Dunja Šimić. Bunarićkim je proštenjem završena ovogodišnja proslava Dužijance.

Blagoslov početka radova na izgradnji vrtića „Anđeli čuvari“ u Tavankutu

U Tavankutu je 2. rujna svečano obilježen početak radova na izgradnji vrtića „Anđeli čuvari“ – u okviru kapitalnog projekta hrvatske zajednice u Srbiji „Rasti gdje si posijan“ pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske. Ovom su događaju, među ostalim, nazočili ministar znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske Radovan Fuchs, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji Jasna Vojnić te ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Republike Srbije Tomislav Žigmanov. Svečani program blagoslova održan je u dvorištu Župe Presvetog Srca Isusova u Tavankutu. Početak radova blagoslovio je imenovani biskup Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas u zajedništvu s domaćim župnikom vlč. Marija-

nom Vukovim, a u svečanosti sudjelovao je i domaći sin vlč. Tomislav Vojnić Mijatov. Vrtić će se nalaziti u dvorištu župe u Tavankutu, u nekadašnjem dominikanskom samostanu, kući koju su redovnice Hrvatske provincije dominikanki, koje su ovdje boravile, ustupile za ovu namjenu, te se otvara i mogućnost njihova povratka u Tavankut. Odgojni cjelodnevni rad u ovom objektu provodit će se na hrvatskom jeziku, po Montessory programu.

Smotra dječjih pjevača i zborova

Smotra dječjih pjevača i zborova, XIX. po redu, održana je 8. rujna u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici u organizaciji Hrvatske glazbene udruge „Festival bunjevački pisama“.

Proštenje Male Gospe u svetištu u Doroslovu

U marijanskom svetištu Doroslovo svečano je proslavljen blagdan Rođenja Blažene Djevice Marije 8. rujna. Svečano euharistijsko slavlje predvodio je beogradski nadbiskup i metropolit mons. Ladislav Nemet, a koncelebrirali su apostolski nuncij u Republici Srbiji mons. Santo Gange-mi, eparh Eparhije sv. Nikolaja – Ruski Krstur mons. Đuro Džudžar, dijece-zanski upravitelj Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas te mnogobrojni svećenici. Sveta misa bila je služena na mađarskom, srpskom i hrvatskom jeziku.

Davor Kovačević – 25 godina župnik u Beregu

Misu zahvalnicu o 25. obljetnici svoje službe upravitelja župe i župnika u Župi sv. Mihovila arkanđela u Beregu proslavio je 9. rujna vlč. Davor Kovačević.

Proslava 110. obljetnice Karmelskog svjetovnog reda u Somboru

Somboru je od 8. do 10. rujna proslavljena 110. obljetnica Karmelskog svjetovnog trećeg reda (OCDS). Proslava je započela na rođendan Blažene Djevice Marije, okupljanjem braće i sestara iz Zagreba, Bjelovara, Slavonskog Broda u samostanu u Somboru gdje ih je dočeka o. Stjepan Vidak, prior i duhovni asistent OCDS zajednice. Drugoga dana, 9. rujna, sudionicima u crkvi obratio se o. Stjepan. On je iznio plodove stoljetnog zalaganja članova Svjetovnog reda i trud s. B. o. Gerarda Tome Stantića koji je osnovao i vodio našu zajednicu. O osnutku i životu OCDS u Somboru govorila je s. Karmela Malenić, priorica ove zajednice. O liku, djelu, pobožnosti i svetosti o. Gerarda, prvog voditelja Svjetovnog karmelskog reda, govorio je o. Zlatko Žuvela, vicepostulator kauze za njegovu beatifikaciju. U nedjelju, 10. rujna, svečanom misom završena je ova proslava.

Hodočašće Hrvata Šokaca iz Bača u Gradovrh

Na blagdan Imena Marijina, 12. rujna, drugu godinu zaredom preč. Marinko Stantić, župnik Župe svetog Pavla iz Bača, zaputio se s vjernicima na hodočašće u Soli kod Tuzle, tj. Gradovrh.

Susret ministranata hrvatskog jezičnog područja Subotičke biskupije

Monoštoru je 16. rujna održan tradicionalni susret ministranata Subotičke biskupije hrvatskog govornog područja. Na susretu je sudjelovalo stotinjak ministranata iz različitih župa naše biskupije i desetak svećenika. Sve ministrante i svećenike srdačno je dočeka o. i pozdravio župnik-domaćin vlč. Dražen Dulić. Ministranti su najprije sudjelovali u svetoj misi koju je

u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla predvodio vlč. Dragan Muharem, župnik iz Male Bosne. Slijedio je kviz, te natjecanja u šahu, stolnom tenisu, potezanju konopca te malom nogometu za mlađe i starije ministrante.

21. pokrajinski susret hrvatskih pjesnika *Lira naiva* u Podcrkavlju

Dvadeset prvi susret hrvatskih pučkih pjesnika održan je 16. rujna u Podcrkavlju, općini u Brodsko-posavskoj županiji (Hrvatska) gdje se okupilo tridesetak pjesnika iz Srbije (Subotica, Sombor, Sonta) i Hrvatske (Slavonski Brod, Podcrkavlje, Zagreb, Poreč, Dugopolje, Đakovo...). „Liru naivu“

organizirali su Hrvatska čitaonica i Katoličko društvo „Ivan Antunović“ iz Subotice. Suorganizator i domaćin ovog susreta bila je Općina Podcrkavlje, a „Lira“ je održana u ovom mjestu na poziv pjesnikinje Ružice Todorović. Za susret je tradicionalno tiskana zbirka izabranih stihova sudionika, koja je predstavljena na književnoj večeri u mjesnom Vatrogasnom i društvenom domu. Zbirka nosi naziv *Duša od zlata*, izbor pjesama sačinila je Klara Dulić Ševčić, a urednica je Katarina Čeliković.

Hodočašće bačkih Hrvata u Mariju Bistricu

Tradicionalno hodočašće bačkih Hrvata u hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke i ove godine, 23. i 24. rujna, organizirala je Subotička

biskupija. Večernju svetu misu 23. rujna predslavio je dijecezanski upravitelj mons. Ferenc Fazekas, skupa s bačkim svećenicima vlč. Franjom Ivankovićem, žedničkim župnikom, kao i katedralnim kapelanom vlč. Damjanom Pašićem. Jutarnje misno slavlje 24. rujna predslavio je rektor nacionalnog svetišta vlč. Domagoj Matošević.

Održan 23. „Festival bunjevački pisama“

U sportskoj dvorani Tehničke škole „Ivan Sarić“ u Subotici 24. rujna održan je 23. „Festival bunjevački pisama“. Najboljom skladbom ovogodišnjeg festivala, po ocjeni stručnog žirija, proglašena je pjesma „Bit će mojih Bunjevaca“ čiji je autor Stjepan Knežević, a koju su izveli Tamburaški sastav „Žeteoci“ i Stjepan Rudinski – Ruda iz Osijeka.

Papa Franjo imenovao mons. Ferenc Fazekasa petim subotičkim biskupom

Sveti otac papa Franjo imenovao je dijecezanskog upravitelja Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekasa subotičkim biskupom, priopćio je u subotu 7. listopada u 12 sati Tiskovni ured Svete Stolice. Mons. Ferenc Fazekas će na novoj službi naslijediti blagopokojnog biskupa mons. Slavka Večerina. Apostolski nuncij u Republici Srbiji, mons. Santo Rocco Gangemi, objavio je 7. listopada svećenicima i predstavnicima medija okupljenima u kapelici Biskupijskog malog sjemeništa „Paulinum“ u Subotici da je mons. Ferenc Fazekas imenovan novim subotičkim biskupom.

„Krila zorina“ pobjednička pjesma HosanaFesta 2023.

U dvorani Tehničke škole „Ivan Sarić“ u Subotici 8. listopada održan je 18. Festival hrvatskih duhovnih pjesama – HosanaFest. Slogan ovogodišnjeg

festivala je bio „Rastimo u vjeri i množimo ljubav“ (prema 2 Sol 1, 3). Dan prije, 7. listopada, Organizacijski odbor na čijem je čelu preč. Marinko Stantić dočekaao je sve goste u crkvi Uskrsnuća Isusova, te je u istoj crkvi održana duhovna obnova za izvođače. Nagovor na temu slogana festivala imala je vjeroučiteljica Mirjana Ivanković.

Spomen 250. obljetnice početka gradnje subotičke katedrale

Misom zahvalnicom koju je predvodio imenovani biskup Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas, uz koncelebraciju župnika Stjepana Beretića i brojne druge svećenike biskupije, 14. listopada obilježeno je 250 godina od početka izgradnje crkve sv. Terezije Avilske u Subotici, katedrale Subotičke biskupije. Dan prije, 13. listopada, u Mađarskom kulturnom centru „Népkör“ u Subotici priređena je akademija u povodu ove obljetnice. Župnik Beretić održao je predavanje o povijesti ove župe, uz predstavljanje detalja živopisa te pojedinih zgoda iz službi svih njezinih dosadašnjih župnika. Restauratorica umjetnosti dr. Zsuzsanna Korehcz Papp govorila je o umjetničkim slikama Josefa Schöfftha koje od početka XIX. stoljeća krase ovu crkvu, a u glazbenom dijelu nastupio je Katedralni zbor „Albe Vidaković“ pod ravnanjem Miroslava Stantića.

Stoljeće samostana u Subotici u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda

U kapeli Crne Gospe, u franjevačkoj crkvi u Subotici, 21. listopada obilježena je stota obljetnica odvajanja franjevačkih samostana u Bačkoj od Provincije sv. Ivana Kapistrana (mađarske) i utjelovljenja u Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda. Sudionike skupa, a napose imenovana subotičkog biskupa mons. Ferenc Fazekasa, koji nosi ime sv. Franje, pozdravio je na početku fra Ivan Miklenić, gvardijan. Povjesničar mr. Bela Tonković iznio je pregled slijeda događaja koji su vodili promjeni statusa samostana u Bačkoj, koji su slijedili stvarnost nastalu nakon Trianonskog mirovnog sporazuma sklopljenog 4. lipnja 1920. godine. Na mađarskom je ovu temu obradila dr. Zsuzsana Korhecz Papp, a Filip Čeliković i Marko Križanović izveli su „Pjesmu stvorova“. Nakon nje provincijal Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda fra Milan Krišto iznio je biografske podatke značajnijih franjevaca subotičkog samostana, spomenuvši uglavnom dosadašnje predstojnike kuće i gvardijane.

Održan prvi katolički malonogometni turnir Subotičke biskupije

Prvi katolički malonogometni turnir između devet katoličkih župa Subotičke biskupije održan je 21. listopada na nogometnom stadionu Nogometnog kluba „Žednik“ u Žedniku. Na turniru su sudjelovali župljani Župe sv. Petra i Pavla – Bajmak, Župe Presvetog Trojstva – Mala Bosna, Župe Uskrsnuća Isusova – Subotica, Župe sv. Terezije Avilske – Subotica, Župe Marije Majke

Crkve – Subotica, Župe sv. Jurja – Subotica, Župe sv. Roka – Subotica, Župe Presvetog Srca Isusova – Tavankut te Župe sv. Marka Evanđelista – Žednik. Turnir je započeo duhovnim nagovorom i blagoslovom vlč. Tomislava Vojnića, koji je ujedno i organizator malonogometnog turnira. Prvo mjesto osvojila je Župa sv. Jurja iz Subotice, drugo mjesto Župa Marije Majke Crkve, a treće mjesto pripalo je Župi Presvetog Srca Isusova iz Tavankuta. Za najboljeg vratara proglašen je Aleksandar Kujundžić, najbolji strijelac bio je Miroslav Tokodi, dok je najbolji igrač turnira bio Matija Sekereš. Nakon turnira održano je zajedničko druženje i ručak u župnoj dvorani Župe svetog Marka Evanđelista, gdje je domaćin bio župnik vlč. Franjo Ivanković.

Blagoslov i predaja misijskog križa vlč. Luki Poljaku

Na Misijsku nedjelju, 22. listopada, u katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici na koncu nedjeljne svete mise vlč. Luka Poljak, svećenik Subotičke biskupije, u prigodi njegove nove službe koju će obavljati kao misionar u Australiji, primio je blagoslov koji mu je podijelio mons. Ferenc Fazekas, imenovani subotički biskup.

22. dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova

Najveća i najznačajnija književno-jezična manifestacija Hrvata u Srbiji pod nazivom 22. dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova održani su od 25. do 28. listopada.

Manifestacija je započela Književnim salonom u Somboru u Gradskoj biblioteci „Karlo Bijelicki“. Predstavljen je zbornik radova s prošlogodišnjeg stručno-znanstvenog skupa posvećenog temi *storytellinga* kao i knjiška produkcija Hrvata u Srbiji *Od Dana do Dana*.

Drugi je dan posvećen učenicima s programom „Narodna književnost u školi“ u HKC-u „Bunjevačko kolo“ gdje se okupilo oko 400 djece iz vrtića i osnovnih škola iz Subotice, Male Bosne, Đurđina, Tavankuta, Plavne i Vajske. Predstavljena je i školskim knjižnicama darovana najnovija, sedma po redu knjiga iz edicije „Izabrana djela Balinta Vujkova“ pod nazivom *Resto i Tumač*. Djeca su imala prilike pogledati šaljivu i poučnu predstavu „Lav koji nije znao pisati“ u izvedbi osječkog Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića koja bila dar Grada Osijeka.

*Dobitnice nagrade: Nevena Mlinko,
prof. dr. sc. Sanja Vulić i dr. sc. Marijeta Iveta Rajković*

Središnji događaj bila je Multimedijalna večer na kojoj se, među ostalim, dodjeljuju književne nagrade Hrvata u Srbiji. Organizacijski odbor Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova dodijelio je nagradu „Balint Vujkov Dida“ za životno djelo na području književnosti i jezika prof. dr. sc. Sanji Vulić iz Zagreba.

Nagrada „Emerik Pavić“ za najbolju knjigu tiskanu u 2022. godini, koju dodjeljuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, pripala je znanstvenoj monografiji *Hrvati u Banatu: doseljavanje, tradicijska baština*, identitet glavne urednice dr. sc. Marijete Rajković Ivete (sunakladnici su Filozofski fakultet u Zagrebu – Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-press i ZKVH). ZKVH-ova nagrada „Antun Gustav Matoš“ za najbolje pjesničko djelo u razdoblju 2020. – 2022. godine dodijeljena je knjizi *Vinjete Bola*, književnom prvijencu Nevene Mlinko. Izdavač knjige je Matica hrvatska Subotica.

Dani su poznati i po međunarodnom znanstveno-stručnom skupu koji je u dva dana u Gradskoj knjižnici Subotica okupio više od dvadeset izlagača iz Srbije, Hrvatske, Mađarske, BiH i Austrije. Dio izlaganja bio je posvećen životu i djelu Antuna Gustava Matoša, u povodu već spomenute 150. obljetnice od njegova rođenja. Od velikana tematizirani su i pojedini aspekti vezani za biskupa Lajču Budanovića (povodom 150. obljetnice smrti) ili dramskoga pisca Matije Poljakovića (povodom 50. obljetnice smrti). Bilo je riječi i o kazalištu, književnosti i jeziku (govorima), kulturnoj povijesti, zaštiti nematerijalnih kulturnih dobara, knjižničarstvu...

11. Holywin u Subotici

U utorak 31. listopada, uoči Svetkovine Svih Sveti, u HKC-u „Bunjevačko kolo“ održan je jedanaesti Holywin u Subotici. Animatori i djeca Subotičkog Oratorija izveli su predstavu o Isusovim prispodobama o milosrđu. Tekst je napisala Vedrana Cvijin, a predstavu režirao i glumce pripremio Vedran Peić.

Zahvalna molitva

Predobri Bože, na kraju ove godine dolazim ti zahvaliti na svemu što si mi udijelio u njoj. Ponajprije ti zahvaljujem za nebrojene milosti i duhovne darove. Zahvaljujem ti što si mi tolike molbe uslišio, tolike moje zablude popravio i tolikim me rasvjetljenjima, opomenama i duhovnim utjehama obasuo. Zahvaljujem ti i na milosti vremenitoga života, osobito što si me i ove godine očuvao na životu. Hvala ti za mnoga druga dobročinstva: za zdravlje, sreću, slogu u obitelji, za uspjeh u pothvatima i blagoslov u vremenitim stvarima. Ti si me, Gospodine, tijekom godine tako divno vodio. Budi i sljedeće godine moja snaga. Daj da ti vjernije služim i što savršenije ispunim tvoju svetu volju pa došlo što mu drago. Ti si uza me, čega da se bojim! U tebe se, Gospodine, uzdam, neću se postidjeti do vijeka! Amen.

Sadržaj

Kalendar	4
Zapovijedani blagdani	28
Obvezatni post i nemrs	28
Katolička Crkva u svijetu	28
Rimska kurija	29
Devet stožerničkih zborova (kongregacija)	29
Papina sudišta	29
Papinska vijeća	29
Uredi dobara	30
Ostala tijela i institucije Rimske kurije	30
Katolička Crkva u Hrvatskoj	30
Katolička Crkva u Bosni i Hercegovini i Republici Sjevernoj Makedoniji	31
Katolička Crkva u Crnoj Gori	31
Katolička Crkva u Srbiji	32
Apostolske nuncijature	33
Biskupi Hrvati izvan domovine	33
Važniji datumi iz židovskog kalendara	34
Značajniji datumi u Subotičkoj biskupiji	34
Katoličke novine i časopisi (izbor)	35
 Josip Štefković: Dragi štioče!	37
 PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU	
Andrija Anišić (priredio): Apostolsko pismo u obliku motuproprija vrhovnog svećenika Franje	39
Vos estis lux mundi (Vi ste svjetlost svijeta)	40
Papa Franjo odgovorio kardinalima	42
 DUHOVNOST	
o. Mato Miloš (priredio): Kako živjeti vjeru u svakodnevici i prihvaćati stvarnost svoga življenja?	49
* Kata Kovač: Moj Bože, moj Gospodine	54
* Milica Kopilović: Moć	54
Dušan Balažević: Obitelj Ulma – dobri Samarijanci iz Markowe	55

Nataša Momčilović Firanj: Bog je gratis.....	59
Zlatko od sv. Josipa (Žuvela): Svom dušom	61
* Zlatko Gorjanac: Siluete.....	64
* Pavka Domić: Srićna sam	64
Daniel Katačić: Uz prvu obljetnicu smrti pape Benedikta XVI.	65
* Katarina Firanj: Još jedan prođe dan.....	70

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

o. Mato Miloš: Sveta Mala Terezija inspiracija služi Božjemu	
o. Gerardu Tomi Stantiću.....	71

NARODNO BLAGO

Andrija Anišić (priredio): Dužijanica u Mostaru	77
Andrija Nikić: Pozdrav Bunjevcima u Mostaru	99
* Josipa Dević: Božićnjak moje majke	102
Ruža Silađev: Žalosna dama	103

ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA

Ivan Tumbas: Bačica na tavanu.....	105
Alojzije Firanj: Čuvajte se licemjerja.....	107
* Kata Milodanović Ostrogonac: Križ u ataru	108
Ruža Silađev (priredila): Palčić iz bundive (starovirecka pripovijetka).....	109
* Franjo Ivanković: U ljubavi pišem	112
* Ružica Todorović: Korijeni.....	112

MALA DANICA (uredila: Katarina Čeliković)

Ovako su naši stari molili	114
Narodne umotvorine	115
Dužijanica malenih 2023.	116
Vodeni ponediljak	118
Bezazlena zvijezda	120
Dva magarca u betlehemskoj štalici	121
* Denis Kovač: Pecanje.....	122
Malo se šalimo.....	123

MLADI SUBOTIČKE BISKUPIJE (uredila: Terezija Sekereš)

Terezija Sekereš: Nova <i>Danica</i>	128
Jovana Kujundžić: Susret mladih u Portugalu.....	130
Petar Huska: S papom na bini	131
Terezija Sekereš: Jedanaesti Holywin održan u Subotici.....	133

Održan prvi katolički malonogometni turnir	
Subotičke biskupije (<i>IKA</i>)	135
Ana Rukavina: Dominik Savio – jedan od najmlađih svetaca	
Katoličke Crkve	137
Vedrana Cvijin: On – Matej Lovrić	139
Kako je sveti Franjo propovijedao šecući kroz grad (<i>Bitno.net</i>)	141
Lucija Horvacki: „Sound of freedom“ – film godine	142
 OBITELJ (uređuju: Vesna i Ladislav Huska)	
Obiteljski razgovori: VJERA „UŽIVO“	
– Obitelj Ljubice i Ivana Tumbasa	143
* Marica Mikrut: Tražim	150
* Biljana Grbavac: Dođi	150
Ana i Petar Gaković: Vrtlarjenje – škola rasta i odgoja	151
Vesna Huska: Kršćanski brak je savez ljubavi i u dobru i u zlu	153
* Verica Dulić: Bujica života	156
* Željka Zelić Nedeljković: Grad bez neba	156
 KULTURA	
Zlata Vasiljević: Knjiška produkcija Hrvata	
u Srbiji (2022. – 2023.)	157
Knjiška produkcija ovdašnjih Hrvata u Srbiji	
<i>Od Dana do Dana</i> 2022. – 2023.	163
Marko Tucakov: Fra Karlu Harmatu dodijeljena novinarska	
nagrada za životno djelo	167
* Josip Dumendžić Meštar: Ositimo sebe u ovoj noći	168
* Ljiljana Bačlija: Kad vrišti duša	168
 DA IH NE ZABORAVIMO	
Aleksandar Skenderović: Lajčo Budanović, biskup	169
* Zlatko Urbanek: Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio	174
 POVIJESNI KUTAK	
Stjepan Beretić: Životni put Đure Arnolda	175
Andrija Anišić: Prilog povijesti kapele sv. Ane	
u „Kerskom groblju“	185
Stjepan Beretić: Crkva Svetog Križa u Somboru (1924. – 2024.)	211
* Mirko Kopunović: Je li to ljubav, baš	218
* Nevena Mlinko: Negativ	218
Tomislav Vojnić Mijatov: 100 godina kapele svete Ane	
u Gornjem Tavankutu	219

* Katarina Čeliković: Lažna istina	224
Marija i Martin Šeremešić: Odakle su Šokci Bačkog Monoštora	225
Zvonimir Cvijin i Nevenka Fabian Vidaković: Društvo vojvodanskih i podunavskih Hrvata u Zagrebu	232

OBLJETNICE

Andrija Anišić: Jubilej 100 godina Družbe Kćeri Milosrđa u Subotici ...	241
Marko Tucakov: 90 godina posvete franjevačke crkve u Novom Sadu	255
Marko Tucakov: István Koncz proslavio 50. obljetnicu svećeništva	256
Jelena Pinter – Marko Tucakov: Attila Zsellér proslavio srebrnu misu	257
Marko Tucakov: Srebrni jubilej svećeništva o. Ervina Gellérta Kovácsa	257
Marko Tucakov: Srebrna misa Mihály Zélitya	258
Milorad Stojnić – Marko Tucakov: Davor Kovačević 25 godina župnik u Beregu	259
* Agata Rižanji: Jesen u srcu	260
* Ivan Tumbas: Mater	260

DUHOVNA ZVANJA

Marko Tucakov: Mons. Franjo Fazekas zaređen za subotičkog biskupa	261
Marko Tucakov: Željko Evetović zaređen za svećenika	262
Marko Tucakov: Salezijanac Ivo Šokčić zaređen za đakona	262
Molitva za duhovna zvanja	263
* Ivan Pašić: Najdražem godišnjem dobu	264

NAŠI POKOJNICI

Marina Piuković: S. Mirjam Pančić (1942. – 2023.)	265
Daniel Katačić: Verica Dulić, vjeroučiteljica (1967. – 2023.)	267
Molitva za pokojne	268

KRONIKA

Tomislav Vojnić Mijatov (priredio): Od <i>Danice</i> do <i>Danice</i>	269
Zahvalna molitva	314
Sadržaj	315

Znak (*) označava pjesme

Nakladu *Subotičke Danice* za 2024. godinu
pomogli su:

Uprava za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama
Vlade Republike Srbije

Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

Grad Subotica

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

050.8/.9

SUBOTIČKA Danica : kalendar za ... godinu / glavni i odgovorni urednik Josip Štefković. - 1883-1914 ; 1919-1941 ; 1945-1946 ; 1971-1972 ; 1984- . - Katoličko društvo "Ivan Antunović", 1883-1914 ; 1919-1941 ; 1945-1946 ; 1971-1972 ; 1984- (Subotica : Printex). - 20 cm

Godišnje. - Je nastavak: Bunjevačko-šokački kalendar

ISSN 2217-5407 = Subotička Danica

COBISS.SR-ID 30845447